

VOLUME 13

ISSN : 2774-0501 (Online)

ISSN : 2774-0714 (Print)

Mahachulagajasara Journal

วารสารมหาจุฬาลงกรณ

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ปี 2565 Vol.13 No.2 (July - December) 2022

Approved by TCI during 2021 - 2024

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Surin Campus

วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulagajasara Journal

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2565

Vol. 13 No. 2 July - December 2022

ISSN: 2774-0501 (Online) ISSN: 2774-0714 (Print)

วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมด้านศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัย วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านการศึกษานวัตกรรมการศึกษา การศึกษาเชิงประยุกต์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) จำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) คือ

ฉบับที่ 1

มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2

กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณาธิการ

พระมหาวีศิต ธีรวิโส, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาพุทธพิชาญ โยธาสโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศ.ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.วันทนา เนาว์วัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

พระครูสาธุกิจโกศล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พระปลัดสุระ ญาณธโร, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผศ.ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผศ.ดร.วรภี มูลสิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผศ.ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผศ.ดร.สถาพร วิชัยรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.กัญณภัทร นิธิศวรรภากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.ยงยุทธ ขำคง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.ขวัญชัย ข้วน

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผศ.ดร.วีรารณ ศรีตะลาคู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาศิศึกษาพุทธโฆส

ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

มหาวิทยาลัยวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

305 หมู่ที่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาลงกรณ Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ สำหรับฉบับนี้ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา กองบรรณาธิการขอเสนอบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

การขับเคลื่อนตลาดนัดชุมชนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดย พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, ภัคดี โพธิ์สิงห์ บทความนี้นำเสนอหลักในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะตลาดนัดชุมชนที่ถือเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของคนในชุมชน เพื่อเป็นการวางรากฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศจากเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน การสร้างรายได้ของคนในชุมชน การแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหา

แนวทางการพัฒนาบุคลากรและการให้บริการภาครัฐในยุค Next Normal โดย พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, ยุภาพร ยุภาศ บทความนี้นำเสนอปรับเปลี่ยนไปสู่ยุคหลังโควิด next normal วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไปสู่การพบปะทางสังคมน้อยลง ภาครัฐจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะใช้ช่วงเวลานี้ในการปรับเปลี่ยนทั้งในด้านการเตรียมความพร้อมของบุคลากรภาครัฐ และรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ ปรับทัศนคติในการให้บริการ ผักผ่อนทักษะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการให้บริการออนไลน์ ประกอบกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการให้มีความยืดหยุ่นและนำไปสู่การให้บริการผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น

Death and Rebirth in Buddhism: Myth and the Ultimate Truth โดย Yongyut Khamkhong บทความนี้มุ่งนำเสนอสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความตายและการเกิดใหม่ของคนทุกคน ที่ต้องศึกษาให้เข้าใจชีวิต

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดย จิราพร ขวัญธนเจริญ อภิชาติ พัยคณิน ธัชทฤต เทียมธรรม บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ที่เรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแขนโพนตากับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ โดย พระใบฎีกาพงษ์พัฒน์ ชาวโน (มูมทอง) ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม พระราชวิมลโมลี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประเพณีบุญแขนโพนตาในจังหวัดสุรินทร์ หรือพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอด

กันมานานกว่า 1,000 ปี ตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรในการทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่เวที ความเมตตากรุณา ความเคารพที่ตนมีต่อท่านผู้จากไป กับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการทำบุญอุทิศให้กับผีบรรพบุรุษ และจะนำ “ข้าวสาก” ที่เหลือจากทำพิธีสงฆ์ไปวางไว้ที่นาของตนเพื่อเซ่นสรวงตาแฮก

ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดย พระสมชาย ส่วโร (สุขวินัย), ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระราชวิมลโมลี บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ประวัติและพัฒนาการของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดย พระครูสิริธรรมวิสิฐ (พรสวัสดิ์ ฐิตธมฺโม), ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณฺโณ บทความนี้เป็นการศึกษา “สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ พร้อมนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี วัดอุทุมพร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดย พระมหาชาญ อชิโต, พระราชวิมลโมลี, ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ และเพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี วัดอุทุมพร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจิต รวมถึงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิต โดยการพัฒนาตามหลัก ภาวนา 4 คือ กายภาวนา การพัฒนากาย ศิลภาวนา การพัฒนาศีล จิตตภาวนา การพัฒนาจิต และปัญญาภาวนา ซึ่งการพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์กับชุมชน มีความเกี่ยวข้องกัน ต่างก็พึ่งพากันและกัน จะแยกออกจากกันไม่ได้ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างคุณภาพจิตให้ประชาชน พระสงฆ์จะถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ที่พึงจะเป็น ช่วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ช่วยพัฒนาชุมชนด้วยการสงเคราะห์ ตามภาระกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เช่นเดียวกับ หลวงปู่ริม รตนมณี เป็นเกจิอาจารย์ที่มีลูกศิษย์และประชาชนเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก เป็นผู้นำในการพัฒนาวัด พัฒนาชุมชน และพัฒนาคนโดยสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม และรักษาสีงแวดล้อมเรียกว่า ป่าชุมชนคีรีวงกต ประสานแนวทางการศาสนธรรมกับประเพณี ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ทำป่าชุมชนผืนแรกชื่อว่าป่าชุมชนคีรีวงกตในตำบลทุ่งมน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพเดิม สร้างผืนป่า รักษาธรรม พัฒนาภายใน พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาปัญญา สร้างสะพาน ตัดถนน สร้างโรงพยาบาล และโรงเรียน เป็นต้น

ผลสำเร็จของการจัดปริวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์จังหวัดสุรินทร์ โดย พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (ปสฺสนโต เพชรใส), พระราชวิมลโมลี, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม บทความนี้เป็นการศึกษาหลักคำสอนเรื่องปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา การจัดปริวาสกรรมและผลสำเร็จของการจัดปริวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณฺณโก) โดย พระคำณ รติโก/สำราญ, พระราชวิมลโมลี, ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม บทความนี้เป็นการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาประวัติและภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณฺณโก) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภาคนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านและบุคคลทั่วไป จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณฺณโก) ท่านเป็นผู้ใน 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ท่านเป็นนักปกครองที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ส่งเสริมงานด้านพระพุทธศาสนาทุกด้าน และมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ท่านได้นำหลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สปัจริยธรรม 7 ฆราวาสธรรม 4 อคติ 4 กุศลกรรมบถ และอกุศลกรรมบถ 10 ศีล 5 และจริยธรรม คุณธรรม ไปพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนได้นำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาทางกายและใจ

คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธในตำบลม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดย พระคามิน สิริปัญญา, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บทความนี้เป็นการศึกษา ประวัติและความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน ชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ และคุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อชีวิตชาวพุทธ ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาเชิงเอกสาร และสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ปราสาทภูมิโปน เกิดในยุคศิลปกรรมเขมรโบราณ สมัยเจนละตอนต้น ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เมื่อราว ๑,๓๐๐ ปี สร้างขึ้นตามคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่วนตัวปราสาทสร้างขึ้นมาจากอิฐ หินทราย และศิลาแลง เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนิกายไศวะ โดยชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ซึ่งนอกจากได้ดำเนินชีวิตตามหลักความเชื่อในพุทธศาสนา ยังมีความเชื่อเรื่องผี และศาสนาพราหมณ์ที่มีแต่โบราณ เห็นจากร่องรอยการเช่นไหว้ผีในศาลพระภูมิ ที่ตั้งอยู่ด้านหลังของปราสาท พิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษในเดือนสิบ ไหว้ศาลปู่ตา ไหว้ผีตาปราสาทที่ชาวบ้านภูมิโปนมีความเชื่อว่า คอยรักษาผู้คนในหมู่บ้านให้อยู่อย่างสันติสุข

การศึกษาหลักสัมมาชีพกับการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดย พระบุญสม อนาลโย (ศรีสุข), ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระราชวิมลโมลี บทความนี้เป็นการศึกษาหลักสัมมาชีพในทางพระพุทธศาสนา ศึกษาบริบทของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน และศึกษา

วิเคราะห์การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า หลักสัมมาชีพในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัมมาชีพ คือการเว้นจากมิถิลาชีพทุกชนิด เป็นทางแห่งความสุข เป็นเครื่องวัดความเจริญของพระพุทธศาสนา และเป็นอุดมการณ์ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งบริบทของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนเก่าแก่มากกว่า 270 ปี ส่วนหนึ่งเป็นชาวเขมรได้อพยพเข้ามาตั้งรกราก มีความสามารถด้านตีทองตีเงินเป็นเครื่องประดับ ตกทอดรุ่นสู่รุ่นโดยยึดหลักสัมมาชีพด้านกาย ด้านวาจา และพัฒนาการสร้างรูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับของคนอื่น โดยกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ นำหลักธรรมไปปรับใช้ สัมมาชีพด้านกาย คือ ฆราวาสธรรม อริยทรัพย์ 7 อิทธิบาท 4 กุลจักริวัฏฐิธรรม ปาปนิกรธรรม สปัจริยธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ และสังคหวัตถุ 4 สัมมาชีพด้านวาจา คือ อริยมรรคมีองค์ 8 สุจริต 3 และศีล 5 รวมถึงทางใจด้วย เนื่องจากการกระทำทางกาย วาจา และใจ มีความสัมพันธ์กัน เช่น การไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่น และไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นต้น

การพัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น โดย ดุษฎีพร หิรัญ และสุรวุฒิ สุธา บทความนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรมการทดลองทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน จำนวน 30 คน โดยใช้เครื่องมือ คือ แผนการเรียนรู้ เรื่อง การทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการดำเนินการจัดการเรียนและการลงมือปฏิบัติการทำกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า จากการพัฒนาการทดสอบกรด-เบสจากสารสกัดพืชและวัสดุในท้องถิ่น พบว่าสารสกัดที่เหมาะสมการนำมาใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ดอกอัญชัน ดอกกะหล่ำปลีม่วง ดอกกล้วยไม้ และดอกกุหลาบ และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องความเข้าใจของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นกรดเบสในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติในท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมในการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบน โดย จตุพร มีสกุล, สุรรัตน์ ณิชชาพัฒน์, เกียรติชัย เดชพิทักษ์ศิริกุล, นิตยา มีสุวรรณ และ สุนีย์ ลีลาพรพินิจ บทความนี้เป็นการศึกษา

ระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้คือ ครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบนจำนวน 56 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยปัญหาด้านวิธีการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับปานกลางทุกขั้นตอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือขั้นการวัดและประเมินผล เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนในโรงเรียนที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มี 2 แนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง คือ การพัฒนาครูผู้สอน ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูพัฒนานตนเอง การสร้างระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนอกโรงเรียน แนวทางที่สอง คือ การพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การวิเคราะห์ให้ผู้เรียนรายบุคคล การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง โดย เอกพล เทียมแสน, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, รังสรรค์ ประเสริฐศรี บทควมนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนโดยมุ่งเน้นที่ข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองจำนวน 52 คน ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ด้านความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร ด้านความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร ด้านความเสียสละเพื่อองค์กร ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามตำแหน่งงานที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดย ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มพวง, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, พระปลัดสุระ ญาณธโร และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี บทความนี้เป็นการศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนโดยมุ่งเน้นที่ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตจตุจักรจำนวน 403 คน ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI) ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

พระมหาวิศิต อีรวโส, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	ค
สารบัญ	ณ
บทความวิชาการ	
การขับเคลื่อนตลาดนัดชุมชนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก Driving the community market towards the development of the local economy พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, ภักดี โพธิ์สิงห์	1
แนวทางการพัฒนาบุคลากรและการให้บริการภาครัฐในยุค Next Normal Guidelines for personnel development and government services in the Next Normal พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, ยุภาพร ยุภาศ	15
Death and Rebirth in Buddhism: Myth and the Ultimate Truth Yongyut Khamkhong	25
บทความวิจัย	
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 Effect of akita learning management on the analytical thinking ability and learning achievement of secondary 5 students in health education จิราพร ขวัญธนเจริญ, อภิชาติ พยัคฆิน, ธัชทฤต เทียมธรรม	38
ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแซนโหม้นตากับประเพณีบุญข้าวสาก ในจังหวัดสุรินทร์ A comparative study of the Sandonta traition and the Bun Khao Sak tradition in Surin province พระใบฎีกาพงษ์พัฒน์ ชวโน (มุ่มทอง), ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระราชวิมลโมลี	49

ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	63
The success of the Buddhist missionaries on the Buddhist propagation in Mueang Surin district, Surin province	
พระสมชาย ส่วโร (สุขวินัย), ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระราชวิมลโมลี	
การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์	78
Sangha-Affairs administration in Chumphonburi district, Surin province	
พระครูสิริธรรมวิสิฐ (พรสวัสดิ์ จิตธมโม), ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโณ	
ศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมุนี วัดอุทุมพร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์	93
A study of role in communities development of Loungpur Rim Ratanamuni, Wat Uthumbhorn, Prasat district, Surin province	
พระมหาชาญ อชิต, พระราชวิมลโมลี, ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	
ผลสำเร็จของการจัดปรีวากรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์จังหวัดสุรินทร์	106
The Success of The Parivāsa-Kamma Organizing of Sangha in Khwasinrin District, Surin Province	
พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (ปลุสสุโต เพชรใส), พระราชวิมลโมลี, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	
ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)	120
A Study of Buddhist Leadership of Phrakrupiyadhammaporn (Piam Punnako)	
พระคำรณ รติโก/สำราญ, พระราชวิมลโมลี, ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	
คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธในตำบลม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์	134
The value of Prasat Phumphon Towards the Lifestyle of Buddhists in Dhom sub-district, Sangkha district, Surin province	
พระคามิน สิริบุญโญ, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	
การศึกษาหลักสัมมาชีพกับการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์	148
A study of right livelihood with assembling the silver craft in Khwaosinrin district, Surin province	
พระบุญสม อนาลโย, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระราชวิมลโมลี	

**การพัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้
อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น** 165

The Development of Activity Set for Acid-Base of Chemicals in Daily Life by
Using Indicators Made from Common Plants in Locality

ดุษฎีพร หิรัญ, สุรวุฒิ สุธา

การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 177

1 กลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
และการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบน

The study of problems and Guidelines about Learning Management of
Prathomsuksa 1 Thai Language Teachers Under a Group of Schools at the
Basic Education Level Participated in the Project for the Development of
Education and Local Development with Higher Education Institutions as
Mentors in the Upper Central Region Network

จตุพร มีสกุล, สุริรัตน์ ณิชพัฒน์, เกียรติชัย เดชพิทักษ์ศิริกุล,
นิตยา มีสุวรรณ, สุนีย์ สีสภาพินิจ

**ความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาล
จังหวัดระยอง** 192

Organizational Commitment of Judicial Service Officers In Administrative
Office of the Rayong Provincial Court

เอกพล เทียมแสน, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, รังสรรค์ ประเสริฐศรี

**ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้าง
ความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ** 206

Attitudes of People in Chatuchak District Bangkok towards the Project of
'Deleting Files to Clear Criminal Records and Return Life to the People' of
Royal Thai Police

ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มพวง, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, พระปลัดสุระ ญาณธโร,
รังสรรค์ ประเสริฐศรี

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 219

จริยธรรมการวิจัย 227

การขับเคลื่อนตลาดนัดชุมชนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก Driving the community market towards the development of the local economy

พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ¹, ภักดี โพธิ์สิงห์²

Phrakhrubaidikawichan Wisuttho¹ Phakdee Phosing²

นักศึกษาระดับปริญญาเอก ร.บ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

D.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University.

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University

E-mail : phrakhrubaidikawichan1987@gmail.com¹, eliti_pana@hotmail.com²

บทคัดย่อ

การวางรากฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ดีต้องเริ่มจากเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน การสร้างรายได้ของคนในชุมชนเป็นวิธีการที่แก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้เป็นอย่างดี ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาชุมชน ตลาดนัดชุมชนถือเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าของคนในชุมชน เช่น ผักพื้นบ้าน ผลไม้ เนื้อสัตว์ สัตว์น้ำ ตลอดจนวัตถุดิบในการประกอบอาหารต่างๆ ที่มีการผลิตสินค้าไว้เพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชน ตลาดนัดชุมชนได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากสินค้ามีความสด ใหม่ และราคาถูก และเป็น การช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชนให้มีรายได้ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างแท้จริง เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดนัดชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ: การขับเคลื่อน, ตลาดนัดชุมชน, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

The foundation of a good country's economy must start from the community-based economy. Generating income for people in the community is a good way to solve poverty problems and reduce social inequality. By encouraging people to participate in thinking together, planning together, solving problems which is the heart of community development The community market is considered a source of products for people in the community such as local vegetables, fruits, meat, aquatic animals, as well as raw materials for cooking. with production for consumption and distribution in the community The

community market is especially popular because the products are fresh and cheap and help the farmers in the community to earn income. It is truly a distribution of income to the community. There is a circular economy in the community. It is also an important tool in strengthening the community sustainably. It is essential to get support from different sectors. Come join in as an important mechanism to drive the community market to further develop the foundation economy to be strong.

Keywords : Driving, Community Market, Foundation Economy

บทนำ

ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2564 มีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้น้อยที่สุด โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและมีความยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เน้นตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูง ที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรและการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นและวิสาหกิจชุมชน

ตลาดนัดชุมชน เป็นตลาดที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันและสถานที่ที่กำหนด อาจเป็นเพียงวันใดวันหนึ่งในสัปดาห์ และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ตลาดลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไปทั้งในชนบทและตัวเมืองใหญ่สำหรับสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดนัดส่วนใหญ่จะใช้บริเวณลานวัดข้าง ๆ สวนสาธารณะ หรือบนทางเท้าริมถนนที่มีรถวิ่งผ่านไปมา เพื่อให้ผู้สัญจรไปมา และคนในละแวกนั้นได้มาจับจ่ายซื้อของกันสะดวก ส่วนขนาดของตลาดนัดแต่ละแห่งก็ขึ้นอยู่กับความเจริญของชุมชนนั้นสินค้าที่พ่อค้าแม่ค้านำมาวางขายจะมีสารพัดอย่าง เช่นเดียวกับสินค้าที่วางขายในตลาดสด อาจมีสินค้าบางอย่างที่ในตลาดสดไม่มีวางขาย กลุ่มของคนขายและคนซื้อส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเดินหมุนเวียนกันไป และอีกส่วนหนึ่งที่เป็นคนซื้อส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเดินหมุนเวียนกันไปและมีอีกส่วนหนึ่งที่เป็นคนในท้องถิ่นที่ตั้งร้านขึ้นสมทบ สินค้าในตลาดนัดมักเป็นผลิตผลทางการเกษตรกรรมในพื้นที่ด้วย ตลาดนัดจึงเป็นแหล่งที่รวบรวมสินค้าทั้งในและนอกชุมชน เพื่อให้บริการแก่ชาวบ้านในชุมชนและชุมชนละแวกใกล้เคียงและในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของตลาดนัดว่าหมายถึง ที่ชุมชนเพื่อซื้อขายสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งมีได้ตั้งอยู่เป็นประจำแต่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันที่กำหนดเท่านั้น (สุวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2545, น. 7) ดังนั้นการสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งในชุมชนด้านการพัฒนาตลาดนัดชุมชนในรูปแบบต่างๆ จะเป็นการสร้างรายได้ในชุมชนให้ประชาชน และส่งผลสู่รากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงของประเทศในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนตลาดนัดชุมชนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายของรัฐบาล

วิธีการศึกษา

บทความวิชาการนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขอบเขตของเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดตลาดนัดชุมชน แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แนวนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมตลาดนัดชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ใช้การการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

1. แนวคิดตลาดนัดชุมชน

1.1 ที่มาของตลาดนัดชุมชน

ตลาดนัดเกิดขึ้นมานานกว่าสมัยสุโขทัย เห็นได้จากหลักฐานสำคัญคือ จารึกของสมเด็จพระเจ้าขุนรามคำแหงที่ว่า “เบื้องตีนนอนเมืองสุโขทัยนี้มีตลาดปสาน มีพระอจณ มีปราสาท มีป่าหมากพร้าว ป่าหมากกลาง มีโรมันนา มีถิ่นฐาน มีบ้านใหญ่บ้านแรก” คำว่า ปสาน มาจากภาษาเปอร์เซียว่า บาซาร์ ซึ่งตลาดแบบบาซาร์ หมายถึง ตลาดที่มีการซื้อขาย สินค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ อาศัยการต่อรองและความเป็นกันเอง ตลาดปสานในสมัยสุโขทัยส่วนใหญ่เป็นตลาดบก เพราะกรุงสุโขทัยไม่ใช่

เมืองที่ตั้งอยู่ริมน้ำ ต่อมาในสมัยอยุธยา ลักษณะการค้ามีลักษณะแตกต่างไปจากสมัยสุโขทัย เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศของกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองที่มีแม่น้ำล้อมรอบ ทำให้การคมนาคมขนส่ง

เพื่อหมุนเวียนผลผลิต หรือขนส่งสินค้า เป็นคมนาคมทางน้ำ รวมทั้งตลาดด้วย จนถึงกรุงเทพมหานคร และต้นรัตนโกสินทร์ ก็ยังคงเป็นการตลาดทางน้ำอยู่ และมีการติดต่อซื้อขายกันมากขึ้นประชาชนมีการผลิตสินค้าเพื่อการขายกันมากขึ้น ทำให้การค้าขายเจริญรุ่งเรืองขึ้นเรื่อย ๆ

ต่อมาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยนโยบายของรัฐที่คำนึงถึงชาวบ้าน หรือเกษตรกรที่มักถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาพืชผล จึงได้มีการเริ่มจัดตลาดนัด เพื่อเป็นสถานที่ให้พ่อค้าแม่ค้ารายย่อยได้นำสินค้าจากเรือสวนไร่นามาขายด้วยตัวเอง และมีการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนด้วย สถานที่ที่ดำเนินการกิจกรรมเช่นนี้ เรียกว่า ตลาด ส่วนรูปแบบของตลาดก็แตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม และการตั้งถิ่นฐาน เช่น ชุมชนใดที่มีการติดต่อไปมาหาสู่กันโดยทางบกก็มักเรียกว่า ตลาดบก ชุมชนใดที่มีการติดต่อไปมาหาสู่กันโดยทางน้ำ ก็มักเรียกว่า ตลาดน้ำ ส่วนตลาดที่ขายเป็นบางวัน ก็เรียกว่า ตลาดนัด เป็นต้น

ตลาดนัดชุมชน (Flea Market) เป็นตลาดที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันและสถานที่ที่กำหนด อาจเป็นตลาดบกหรือตลาดน้ำก็ได้ตามลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนนั้น อาจเกิดขึ้นเพียงบางวัน วันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ และจะเป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน สำหรับสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดนัดส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณพื้นที่ว่างเปล่าที่โล่งแจ้ง ตามลานวัด ข้าง ๆ สวนสาธารณะ หรือบนทางเท้าริมถนนที่มีรถวิ่งผ่านไปมาเพื่อให้คนสัญจรไปมาและคนในพื้นที่นั้นเข้ามาจับจ่ายซื้อของกินของใช้ได้สะดวก ขนาดของตลาดนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่และความเจริญของชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, เล่มที่ 28)

1.2 ความหมายของตลาดนัด

วันชาติ รุ่งกิจ (2545 : 9) ให้ความหมายว่า ตลาดนัด หมายถึง สถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่ประจำ เป็นที่รวมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการจะขาย และมีลูกค้าที่มีความจำเป็นหรือความต้องการผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจมีความเต็มใจและความสามารถที่จะแลกเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการให้ได้รับความพอใจของตน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 433) ให้ความหมายว่า ตลาดนัด หมายถึง ตลาดที่มีการนัดหมายวันและเวลาล่วงหน้า

สมรักษ์ ชัยสิงกานนท์ (2549 : 36) ให้ความหมายว่า ตลาดนัด หมายถึง สถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ไม่ประจำ

สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2550 : 16) ให้ความหมายว่า ตลาดนัด หมายถึง ตลาดไม่ถาวรอาจจะจัดตามย่านชุมชน หรือหน่วยงานขนาดใหญ่ ซึ่งอาจจะจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือหลายครั้ง ต่อสัปดาห์ก็ได้

กมลวรรณ ทองอร่าม (2552 : 34) ให้ความหมายว่าตลาดนัด หมายถึงตลาดที่จัดให้มีขึ้นเฉพาะวันและสถานที่ที่กำหนดอาจเป็นเพียงวันใดวันหนึ่งในสัปดาห์ และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อยๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ตลาดลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไปทั้งในชนบทและตัวเมืองใหญ่ สำหรับ สถานที่ที่ใช้เป็นตลาดนัดส่วนใหญ่จะใช้บริเวณ วัด ข้างๆ สวนสาธารณะ หรือบนทางเท้าริมถนนที่มีรถวิ่งผ่านไปมา เพื่อให้ผู้สัญจรไปมา

และคนในละแวกนั้นได้มาจับจ่ายซื้อของกันสะดวก ส่วนขนาดของตลาดนัดแต่ละแห่งก็ขึ้นอยู่กับความเจริญของชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า ตลาดนัด หมายถึง สถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่ประจำ มีการนัดหมายวัน และเวลาล่วงหน้า ซึ่งอาจเป็นเพียงวันใดวันหนึ่งในสัปดาห์ และจะเป็นเช่นนั้นไปเรื่อยๆ จนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน สำหรับสถานที่ที่ใช้เป็นตลาดนัดส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งชุมชน

1.3 ขนาดของตลาดนัด

จากทฤษฎีแหล่งกลางของคริสตัลเลอร์ (กมลวรรณ ทองอร่าม. 2552 : 34) ได้ใช้ดัชนีที่นำมาพิจารณาขนาดของตลาด ได้แก่ ชนิดและจำนวนของร้านค้าและการบริการ จำนวนประชากรที่อาศัยในแหล่งกลาง ระยะทางเศรษฐกิจที่ลูกค้าจะเดินทางมายังแหล่งกลาง รายได้ของประชากรที่พักอาศัยในย่านกลางจำนวนร้านค้า โดยส่วนมากมักจะใช้จำนวนร้านค้าหรือผู้ค้าในการกำหนดขนาดตลาด โดยสามารถแบ่งตลาดนัดออกเป็น 3 ขนาด

1. ตลาดนัดขนาดเล็ก คือ มีจำนวนร้านค้า ตั้งแต่ 16- 81 ร้าน
2. ตลาดนัดขนาดกลาง คือ มีจำนวนร้านค้า ตั้งแต่ 82-173 ร้าน
3. ตลาดนัดขนาดใหญ่ คือ มีจำนวนร้านค้า ตั้งแต่ 174 ร้านขึ้นไป

ตลาดนัดจัดเป็นแหล่งจับจ่ายใช้สอยที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลาดนัดเป็นแหล่งทำเงินมหาศาลยิ่งตลาดนัดนั้นใกล้แหล่งชุมชนที่มีคนมากจะมีกำลังซื้อสูง

1.4 ความสำคัญของตลาดนัดชุมชนมีดังนี้

- 1.4.1 ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการอาชีพชุมชน
- 1.4.2 ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมด้วยการกระจายรายได้ไปสู่ระดับชุมชนและท้องถิ่น
- 1.4.3 สร้างโอกาสการเข้าถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายโดยการสร้างโอกาสในอาชีพและสร้างรายได้อย่างมั่นคง
- 1.4.4 ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลผลิตทางเกษตรเข้าสู่การเป็นมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

1.5 เป้าหมายหลักของตลาดนัดชุมชนมีดังนี้

- 1.5.1 ประชาชนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และผู้ประกอบการอาชีพชุมชน มีสถานที่จำหน่ายสินค้าและมีระยะเวลาในการจำหน่ายที่แน่นอน
- 1.5.2 เพิ่มช่องทางการตลาดของกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP และกลุ่มอาชีพชุมชนในรูปแบบตลาดและวิธีการที่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชน
- 1.5.3 การกระจายรายได้และการเพิ่มรายได้โดยตรงต่อผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตร และผู้ประกอบการอาชีพชุมชนด้วยการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้
- 1.5.4 ประชาชนได้ซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการอาชีพโดยตรง ทำให้ซื้อสินค้าในราคาที่เป็นธรรม สามารถลดรายจ่ายของครัวเรือน

1.6 ขั้นตอนการดำเนินงานของตลาดนัดชุมชนมีดังนี้

1.6.1 จัดทาระเบียบเพื่อยกระดับตลาดนัดชุมชน เช่น ด้านการจัดการ ด้านคุณภาพสินค้าและด้านราคา เป็นต้น

1.6.2 สร้างเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตลาดนัดชุมชน เช่น อาชีพที่โดดเด่นในชุมชน รูปแบบการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชน เป็นต้น

1.6.3 การจัดกิจกรรมกระตุ้นด้วยการจัดการแสดงและจำหน่ายสินค้าอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

1.6.4 การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับงานเทศกาลอย่างต่อเนื่อง เช่น วันสำคัญ การแสดงของเยาวชน กิจกรรมสาธิต การฝึกอาชีพ การส่งเสริมการขาย และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

1.7 ปัจจัยในความสำเร็จของตลาดนัดชุมชน

1.7.1 ด้านกาหนดโครงสร้างและการบริการงาน ได้แก่ กาหนดโครงสร้างการบริหาร กาหนดรูปแบบตลาดนัดชุมชนด้วยการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งเชิงพื้นที่และผลิตภัณฑ์ชุมชนคัดเลือกผลิตภัณฑ์และควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ

1.7.2 ด้านการจัดกิจกรรมภายในตลาดนัดชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย กิจกรรมทานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมบันเทิง อย่างสม่ำเสมอ และประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสาร social network เช่น facebook line และ website เป็นต้น

1.7.3 ด้านสถานที่ ได้แก่ ความเหมาะสมของพื้นที่ในการจัดตลาดนัดชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อความต้องการ เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ การจัดจราจร ระบบรักษาความปลอดภัย

2. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชนวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2559)

ระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปัจเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอกกระบวนเศรษฐกิจฐานราก จะต้องมีความต้องการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น ให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาดการผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกัน สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือธุรกิจของชุมชน (ในมิติของการเกื้อกูล เอื้อเฟื้อ การมีส่วนร่วมของคนในตำบล) ต่างๆ ทั้งขนาดย่อมหรือขนาดใหญ่ขึ้น โดยใช้ทั้งความรู้ที่สั่งสมในพื้นที่ หรือที่เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของพื้นที่ และมีการพัฒนาให้ทันสมัย พร้อมกับมี

เทคนิค วิทยาการและความรู้เทคโนโลยี มาพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับตลาด หรือสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้คนและชุมชนท้องถิ่นโดยรวมสามารถพึ่งตนเอง มีรายได้มากกว่ารายจ่าย และสามารถพัฒนาเป็นผู้ผลิตผู้สร้างงานบริการต่างๆ จากท้องถิ่นที่เข้มแข็ง สร้างสรรค์ หลากหลายมีเอกลักษณ์ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับระบบตลาดอย่างมีประสิทธิภาพระบบเศรษฐกิจฐานราก จะต้องมีความหลากหลาย พอเพียงเพื่อเปิดโอกาสและแบ่งปันให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถมีพื้นที่ และมีโอกาสในการร่วมพัฒนาได้อย่างผสมผสานและสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจอื่นๆ ได้อย่างดี อย่างมีฉันทมิตรเป็นธรรม และมีความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียม

1. องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง

1) มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกันความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและประสานงานทั้งภายในและกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

2) มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน

3) มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ทุนพุทธิพยากร วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์

4) มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจการติดตาม วัดผลและรายงานผล

5) มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้า ที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

6) สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่างๆได้ เช่นเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมินิเวศน์วิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

7) มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล

8) มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต

9) ความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

10) คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่นๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานครอบครัวมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

3. นโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมตลาดนัดชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

3.1 การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เน้นส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างกระจายรายได้ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาช่องทางการตลาดและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการจัดการกลไกการตลาดครบวงจรในรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม รวมถึงการสร้างกติกาให้เกิดโครงสร้างกระจายรายได้ให้กับเศรษฐกิจชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรม การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น และการบริหารจัดการกลไกต่าง ๆ เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนมีทุนในการพัฒนาการสินค้าและยกระดับเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ รวมถึงการส่งเสริมสถาบันการเงินชุมชนให้มีบทบาทในการดูแล ให้คำแนะนำในการจัดการหนี้สิน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.1.1 แนวทางการพัฒนา

1) ส่งเสริมและพัฒนากลไกและโครงสร้างดูดซับมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน เพื่อสร้างการเติบโตและการหมุนเวียนของเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ สหกรณ์ ร้านค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจหรือกิจการเพื่อสังคม ที่ส่งเสริมการถือหุ้นโดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตกกลับสู่สมาชิก รวมทั้งการพัฒนาช่องทางและศูนย์กลางตลาดสินค้าชุมชน โดยครอบคลุมถึงช่องทางตลาดออนไลน์และช่องทางตลาดอื่น ๆ

2) ส่งเสริมให้มีนวัตกรรมทางการเงินเพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน อาทิ ตลาดทุนในการหาหน้าที่เป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรด้านเงินทุนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ระดมเงินทุนและผู้ลงทุน ผ่านเครื่องมือทางการเงินที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาขึ้นให้มีความเหมาะสมกับความต้องการระดมทุนในจำนวน เงื่อนไขเวลา และต้นทุนที่เหมาะสมกับความต้องการของ ผู้ระดมเงินทุนและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกลไกการเปิดเผยข้อมูลและกลไกราคา ที่สามารถช่วยให้ ชุมชนสามารถระดมเงินทุนที่เหมาะสมกับความต้องการ พัฒนาระบบกักเก็บ/ระบบมาตรฐานบัญชี การใช้รูปแบบสินเชื่อรูปแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้ง การส่งเสริมให้ธนาคารเฉพาะกิจที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถยกระดับเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนด้านเงินทุนและบริหารสภาพคล่อง

3) พัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ โดยการพัฒนารฐานข้อมูลที่ดิน ให้มีความครอบคลุมทั้งประเทศ โดยแยกตามประเภทการใช้ประโยชน์ ผู้ครอบครอง ที่มีความทันสมัย โดยให้เป็นข้อมูลสาธารณะที่เปิดเผยและสามารถสืบค้นได้ พัฒนากลไกเพื่อหาหน้าที่ได้รับฝากที่ดิน จากเอกชนและนำมา

หมุนเวียนสร้างประโยชน์โดยให้ผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งปรับระบบการบริหารจัดการที่ดินของรัฐทั้งในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดผลผลิตภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สูงขึ้น

3.2 การดำเนินโครงการตลาดต้องชม

ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก นาร่อง 1,500 แห่ง เพื่อเกิดเป็นตลาดชุมชนภายใต้งบประมาณในการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน 1.5 หมื่นล้านบาทโดยจะมีการคัดเลือกชุมชนหมู่บ้านนาร่อง ที่มีศักยภาพจากทั้งหมด 2.2 หมื่นแห่งทั่วประเทศจะมีการจัดทำโครงการที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากทั้งตลาดชุมชนร้านค้าชุมชน ยุ้งฉาง ฯลฯ ด้วยการใช้ตลาดเป็นตัวนำ การพัฒนาตลาดชุมชนซึ่งถือเป็น 1 ใน 4 ตลาดที่กระทรวงพาณิชย์ร่วมมือในการขับเคลื่อนตลาดชุมชน ซึ่งจะใช้งบประมาณของกระทรวงพาณิชย์ 3,000 ล้านบาทมาขับเคลื่อนตลาดต้องชมหรือตลาดที่จะเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ปัจจุบันมีตลาดต้องชมทั้งหมด 77 ตลาดและในปี 2560 ตั้งเป้าเพิ่มตลาดต้องชม อีก 77 ตลาด นอกจากนี้จะผลักดันตลาดสินค้าเฉพาะอย่างหรือตลาดที่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ผลักดันเป็นตลาดทุเรียนตั้งเป้าดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนและตลาดซีฟู้ดจะเปิดตัวที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านตลาดกลางสินค้าเกษตรจะเพิ่มอีกตลาดที่จะต้องพัฒนาให้เป็นจุดศูนย์กลางรวบรวมสินค้าจากชุมชนเข้ามาขายถือเป็นการตัดกลไกพ่อค้าคนกลางและจะมีการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาพัฒนาเป็นตลาดกลางขนาดใหญ่หากสามารถผลักดันตลาดสำเร็จเป็นรูปธรรมจะทำให้เกิดการหมุนเวียนเม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจฐานรากหลายหมื่นล้านบาทต่อปี เพราะรายได้ที่จะเกิดขึ้นจากการซื้อขายในชุมชนและนักท่องเที่ยว (กระทรวงพาณิชย์, 2560)

รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินการด้านการตลาดภายในประเทศ โดยตั้งเป้าให้มีตลาดชุมชนเกิดขึ้นบนทุกภูมิภาค เพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าโดยตรงแก่ประชาชนประชาชน กระทรวงพาณิชย์โดยกรมการค้าภายใน จึงได้ดำเนินโครงการตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่นขึ้น ภายใต้ชื่อ “ตลาดต้องชม” ดำเนินการพัฒนาหรือยกระดับตลาดที่จำหน่ายสินค้าเกษตร หัตถกรรม ศิลป OTOPs และสินค้าอุปโภคบริโภคของชุมชนที่ผลิตโดยเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน SMEs และคนในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง และส่งเสริมเป็นตลาด “ตลาดต้องชม” ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีการจำหน่ายสินค้าที่มีความเที่ยงตรง เที่ยงธรรม โปร่งใส มีการปิดป้ายแสดงราคา เครื่องชั่งเที่ยงตรง และจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพดี ตามเอกลักษณ์พาณิชย์ ควบคู่ไปกับการรักษาสีศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ ตลอดจน วิถีชุมชนตาม อัตลักษณ์ของชุมชน

ตลาดต้องชมจะเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างอาชีพ สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเป็นสถานที่ที่ไม่ว่าจะเป็นคนในท้องถิ่นหรือผู้มาเยือนจากต่างถิ่น ต่างต้องแวะชม แวะเวียนเข้ามาจับจ่ายใช้สอยสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นการดำเนินงานร่วมกับทุกภาคส่วน ในรูปแบบประชารัฐ เพื่อให้เศรษฐกิจท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

1. คำนิยามตลาดต้องชม

“ตลาดชุมชน” หมายถึง ตลาดที่มีสินค้าอุปโภคบริโภคอยู่ในตลาด และมีองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งได้แก่ บริการ วัฒนธรรมท้องถิ่น หัตถกรรมชุมชน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สินค้าเกษตร สินค้าของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สินค้าอื่นของชุมชน หรือสินค้าและบริการที่สะท้อนจุดเด่นของชุมชน ซึ่งจะเป็นแหล่งให้เกษตรกรนำสินค้ามาวางจำหน่าย

“ตลาดต้องชม” หมายถึง ตลาดชุมชนที่กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ได้เข้าไปส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์พาณิชย์ อัตลักษณ์ของชุมชน

“เอกลักษณ์พาณิชย์” คือ ลักษณะเฉพาะของการค้าที่มีประสิทธิภาพและ เป็นธรรมทางการค้า อาทิ การปิดป้ายแสดงราคา เครื่องชั่งกลาง ความเที่ยงตรง ความสะอาด และสุขอนามัยของสถานที่จำหน่ายสินค้า

“อัตลักษณ์ชุมชน” คือ ความเป็นตัวตนที่บ่งชี้ถึงความเฉพาะตัวของชุมชน ซึ่งเป็นไปตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และภูมิศาสตร์ของแต่ละชุมชน

2. วัตถุประสงค์

1. กระตุ้นระบบเศรษฐกิจ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จากการมีรายได้อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีพ โดยใช้การบริโภคภายในประเทศเป็นตัวขับเคลื่อน

2. ช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย ธุรกิจSMEs สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน สถาบันเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ในการวางฐานรากของประเทศในอนาคต สร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจท้องถิ่น (Local Economy) โดยใช้กลไกของตลาดชุมชน

3. สร้างกลไกในการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรให้กับรัฐบาล และช่องทางการระบายผลผลิตที่มีความหลากหลายของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง

4. พัฒนาและสร้างความหลากหลายของสินค้าที่ตรงกับรสนิยมของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว แต้งคงเน้นความเป็นชุมชนนั้นๆ โดยการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน และมีอัตลักษณ์ของชุมชนให้เด่นชัด

5. สร้างการรับรู้เกี่ยวกับตลาดชุมชนในวงกว้าง เพื่อดึงดูดผู้ซื้อผู้ขายเข้าใช้ประโยชน์ จากตลาดชุมชน

3.3 การดำเนินโครงการตลาดประชารัฐ

รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างโอกาสให้ทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อยกระดับรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และเป็นการวางรากฐาน ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อดูแลคนไทยทุกคนให้ก้าวไปพร้อมกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ประกอบกับนายกรัฐมนตรีมีข้อสั่งการ ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2560 ให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมตลาดชุมชน เพื่อให้เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อยชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการ ที่เดือดร้อนจากการไม่มีสถานที่ค้าขาย มีพื้นที่ในการค้าขายรวมทั้งเป็นการยกระดับการค้าขายในชุมชน (กระทรวงมหาดไทย, 2560)

โครงการตลาดประชารัฐเป็นการบูรณาการระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในรูปแบบประชารัฐ พัฒนาตลาดใหม่และขยายพื้นที่ตลาดที่มีอยู่เดิม ให้ผู้ประกอบการแต่ละ กลุ่มประเภทสินค้าในแต่ละระดับ ทั้งเกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบการ หาบเร่ แผงลอย รวมทั้งผู้ประกอบการที่เดือดร้อนจากการไม่มี สถานที่ค้าขาย โดยภาครัฐและภาคเอกชน จะร่วมบูรณาการจัดสรรพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าขายให้ ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2560 ลงมติ เห็นชอบในหลักการ ให้ดำเนินโครงการตลาดประชารัฐ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวง คมนาคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร บริษัท ประชารัฐรักสามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท ประชารัฐ รักสามัคคีจังหวัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด โดยบูรณาการตลาดประชารัฐทั้ง 9 ประเภท ภายใต้โครงการตลาดประชารัฐ และให้ดำเนินการพร้อมกันตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2560

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2560 เห็นชอบในหลักการให้ดำเนินโครงการตลาดประชา รัฐ ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร บริษัท ประชารัฐรักสามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท ประชารัฐรักสามัคคีจังหวัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด โดยบูรณาการตลาดประชารัฐ ทั้ง 9 ประเภท ภายใต้โครงการตลาดประชารัฐ และให้ดำเนินการพร้อมกันตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2560 โดย โครงการตลาดประชารัฐบูรณาการโครงการที่ดำเนินการเกี่ยวกับตลาดที่อยู่ในความรับผิดชอบ มุ่งเน้น การ ขยายพื้นที่ตลาดที่มีอยู่เดิมและพัฒนาตลาดใหม่ เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการตลาด ให้ผู้ประกอบการ แต่ละกลุ่มประเภทสินค้าในแต่ละระดับมีที่ค้าขายให้แก่เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบการที่เดือดร้อน จากการไม่มีสถานที่ค้าขาย ลงทะเบียนเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ จัดสรรลงพื้นที่ตลาดที่เข้าร่วมโครงการ อันจะนำมาซึ่งรายได้เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป แบ่งออกดังนี้

1. ตลาดตลาดประชารัฐ Green Market
2. ตลาดประชารัฐ คนไทยยิ้มได้
3. ตลาดประชารัฐท้องถิ่นสุขใจ
4. ตลาดประชารัฐ กทม. คืบความสุข
5. ตลาดประชารัฐ ของดีจังหวัด
6. ตลาดประชารัฐ Modern Trade
7. ตลาดประชารัฐ ของดีวิถีชุมชน ธ.ก.ส.
8. ตลาดประชารัฐ ต้องชม
9. ตลาดประชารัฐ ตลาดวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม

3.4 การดำเนินโครงการตลาดนัดชุมชน

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ โดยการสร้างโอกาสอาชีพและรายได้ มีการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพทักษะฝีมือให้มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ประกอบการ OTOP ที่ปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่ทั่วถึง และไม่ถาวร ซึ่งแนวทางช่วยเหลือดังกล่าวก่อให้เกิดเป็น “ตลาดนัดชุมชน ไทยช่วยไทย คนไทยยิ้มได้” และกรมพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการให้เกิดรูปธรรมชัดเจน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และผู้ประกอบการ OTOP ได้มีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่แน่นอน และมีระยะเวลาที่ต่อเนื่อง สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เป็นธรรม 2) เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และผู้ประกอบการ OTOP และกระจายรายได้สู่ประชาชนโดยตรง และ 3) เพื่อให้ประชาชนได้ซื้อสินค้าราคาถูก มีความเหมาะสมกับสภาพการใช้งานในชุมชน และสามารถลดรายได้ของครัวเรือน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

กิจกรรมภายในตลาดนัด ประกอบด้วย การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP การออกร้านจำหน่ายสินค้าคงพัสดุราคาประหยัด การออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของส่วนราชการ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้าน และภาคเอกชนร่วมจำหน่ายและส่งเสริมการขาย “ตลาดนัดชุมชน ไทยช่วยไทย คนไทยยิ้มได้” กระจายทั่วทั้งจังหวัด โดยมีรูปแบบการดำเนินงานตลาดนัดในเขตเทศบาลและตลาดนัดในเขตชนบท

ความรู้ที่ใช้

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. หลักปรัชญาการพัฒนาชุมชน
3. หลักการมีส่วนร่วม
4. หลักการบูรณาการในการทำงาน

ความรู้ที่นำมาบูรณาการ

1. โครงการตลาดนัดชุมชน ไทยช่วยไทย คนไทยยิ้มได้
2. แนวทางการบริหารจัดการ 4M
3. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้

กลยุทธ์การทำงานให้ประสบความสำเร็จ

1. การสำรวจข้อมูลผู้จำหน่าย และ ความต้องการของผู้บริโภค
2. การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ในการดำเนินงาน
3. การศึกษาและสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินงานตลาดนัดร่วมกับภาคีการพัฒนา
4. การเสนอโครงการและพิจารณาอนุมัติโครงการ
5. การประชุมชี้แจงภาคีการพัฒนาและผู้มีส่วนได้เสีย แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานตลาดนัดชุมชนระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ/ระดับตำบล/ระดับหมู่บ้าน
6. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่การดำเนินงานแก่ผู้สนใจทั่วไป

7. ประชุมคณะทำงานเพื่อร่วมกำหนดแผนปฏิบัติงาน แบ่งภาระหน้าที่
8. ประสานงานกับผู้จัดการรายเดิม และร่วมหารือการสร้างกติการ่วมกัน
9. ทดลองเปิดตลาดนัด ติดตามประเมินผล ปรับปรุงแนวทางการทำงานให้มีความเหมาะสม
10. ดำเนินการเปิดตลาดนัดชุมชนอย่างเป็นทางการ
11. กำหนดระเบียบข้อบังคับเพิ่มเติม และกิจกรรมส่งเสริมการขายประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ มีแหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งเรียนรู้ด้านการตลาดของสมาชิกในชุมชน นอกชุมชน การสร้างนักรการตลาดรุ่นใหม่ การบูรณาการทำงานแบบมีส่วนร่วมและการรับผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกัน

ตลาดนัดชุมชน เป็นอีกแนวคิดที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2560-2564 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริมช่องทางการตลาดโดยกำหนดกระบวนการที่ส่งเสริม การเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับผู้ผลิตผู้ประกอบการชุมชนให้มากขึ้นและสร้างการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างสะดวกและทั่วถึง โดยความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และประชาชน สร้างรายได้ และให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพในชุมชนทั้งที่เป็นการทำอาชีพรายบุคคลหรือรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพได้นำผลิตภัณฑ์สินค้าหรือผลผลิตในชุมชนหรือจากพื้นบ้านออกมาจำหน่ายในพื้นที่ว่างของชุมชนตามที่ได้กำหนดร่วมกันไว้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) และสอดคล้องกับความหมายของตลาดนัดชุมชนเป็นการใช้พื้นที่ของชุมชนในการทำกิจกรรมการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าที่มาจากผลผลิตในชุมชนในลักษณะการวางจำหน่ายกับพื้นหรือแผงที่สามารถรื้อถอนได้ง่าย หลังเลิกตลาดนัดและมีลักษณะเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมชั่วคราวโดยกำหนดช่วงเวลาไว้อย่างชัดเจนในการเปิดปิดตลาดนัด (ธงชัย ธนสถิตย์, 2560)

บทสรุป

รัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยสนับสนุนการดำเนินการจัดตั้งตลาดชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ตลาดประชารัฐ ตลาดต้องชม เป็นต้น ซึ่งเป้าประสงค์เพื่อให้เศรษฐกิจในชุมชนมีความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน การพัฒนาตลาดนัดชุมชนเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับฐานรากอย่างแท้จริง โดยผู้บริโภคได้รับสินค้าโดยตรงจากผู้ผลิตในชุมชนเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน และมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารจัดการตลาดชุมชน กระแสของผู้บริโภคมีความนิยมเลือกซื้อสินค้าในตลาดนัดชุมชนมากยิ่งขึ้น เป็นการเกื้อกูลช่วยเหลือผู้ผลิตในชุมชน สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้ในชุมชน ให้ทุกคนเข้าถึงโอกาส มีช่องทางการหารายได้ในชุมชน ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ทองอร่าม. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ซื้อและผู้ขายกับปัจจัยทางการตลาดในตลาดนัด เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). แนวทางการจัดการจัดตลาดนัดชุมชน. สืบค้นจาก <https://district.cdd.go.th/muang-surin/services>.
- กระทรวงพาณิชย์. (2560). การขับเคลื่อนตลาดชุมชน. สืบค้นจาก <http://www.ryt9.Com/s/iq03/2597340>.
- กระทรวงมหาดไทย. (2560). แนวทางการดำเนินการโครงการตลาดประชารัฐ. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- ธงชัย ธนสถิตย์. (2560). ตลาดนัดชุมชนไทยช่วยไทยคนไทยยิ้มได้. กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนารัฐบาลท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมี. บุคส์พับลิเคชั่นส์.
- วันชาติ ภูมิ. (2545). การสำรวจปัจจัยที่ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครใช้ในการซื้อสินค้าและบริการที่ตลาดนัดจตุจักร. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจบนฐานความรู้ของประเทศไทย. สถาบันทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. กรุงเทพฯ : สำนักสื่อสารการพัฒนา.
- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2549). ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ: ศูนย์ฯ.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 28 เรื่องที่ 3 ตลาด. สืบค้นจาก <http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book..>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). สืบค้นจาก www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_Draftplan-Aug2017.pdf.

แนวทางการพัฒนาบุคลากรและการให้บริการภาครัฐในยุค Next Normal Guidelines for personnel development and government services in the Next Normal

พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ¹ ยุภาพร ยุภาศ²

Phrakhrubaidikawichan Wisuttho (Songrasri)¹ and Yupaporn yupas²

นักศึกษาปริญญาเอก ร.ป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม¹

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม²

D.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University¹

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University²

E-mail : phrakhrubaidikawichan1987@gmail.com

บทคัดย่อ

โลกในอนาคตโลกกำลังปรับตัวกับวิถีใหม่ new normal การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และปรับเปลี่ยนไปสู่ยุคหลังโควิด next normal วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไปสู่การพบปะทางสังคมน้อยลง ภาครัฐจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะใช้ช่วงเวลานี้ในการปรับเปลี่ยน ทั้งในด้านการเตรียมความพร้อมของบุคลากรภาครัฐ และรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ ปรับทัศนคติในการให้บริการ ฝึกฝนทักษะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการให้บริการออนไลน์ ประกอบกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการให้มีความยืดหยุ่นและนำไปสู่การให้บริการผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น เช่น การยื่นคำร้อง การขออนุญาตการบริการให้คำปรึกษาประชาชนผ่าน Mobile Application เป็นต้น ตามวิถีของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาบุคลากร, การให้บริการ, ยุค Next Normal

Abstract

The world in the future, the world is adapting to the new way, new normal, the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) and shifting to the post-Covid era next normal. People's lifestyles have changed to less social encounters. The government needs to use this moment to make a change. both in the preparation of government personnel and services that are appropriate for the changing context by encouraging personnel to learn new knowledge regularly adjust service attitude Master the technology skills necessary to provide online services. In addition, the service model has been changed to be more flexible and lead to more online services, such as submitting a request. Requesting

permission for public consultation services via Mobile Application, etc. according to the changing lifestyle of the people in the future.

Keywords: Guidelines, Personnel Development, Service Providers, Next Normal

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นี้ ส่งผลกระทบทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ ผลักดันให้ผู้คนทั่วโลกเข้าสู่ “ความปกติรูปแบบใหม่” (New normal) ในทุก ๆ ด้าน ไลฟ์สไตล์ ธุรกิจ สาธารณสุข และการศึกษา ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จะต้องปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะภาครัฐ และระบบราชการไทย ซึ่งเปรียบเสมือนกระดุกสนหลังของประเทศ ก็ต้องมีการปฏิรูปเพื่อบริหารประเทศให้สามารถอยู่รอด และเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ดังนั้น ผู้บริหารหน่วยงานราชการ ในฐานะผู้บริหารราชการขององค์กร จึงมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โลกอนาคตที่ผันผวนไม่แน่นอน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เพียงแต่วิกฤตการณ์โควิด-19 เป็นตัวเร่งที่ทำให้เห็นภาพของปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการ รวมถึงเห็นถึงโอกาสที่เกิดขึ้น เห็นพลังจากความร่วมมือของประชาชนภาคส่วนต่างๆ สำหรับภาครัฐเป็นองค์กรที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ โดยมีกำลังคนกว่า 2 ล้านคน ความท้าทายที่เกิดขึ้นและส่งกระทบต่อภาครัฐนั้นจึงย่อมมีผลกระทบสูงทั้งต่อภาครัฐเองโดยตรง และต่อภาคประชาชนและภาคส่วนต่างๆทั้งประเทศ การปรับเปลี่ยนก้าวเดินของภาครัฐที่สามารถขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้าร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญ (สถาบันอนาคตไทยศึกษา, 2564)

ยุค Next Normal เป็นแนวทางที่ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตจากที่เคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างอยู่ที่บ้าน เมื่อต้องออกจากบ้านก็ต้องใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันเชื้อโรค ส่วนภาคธุรกิจก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการไปสู่ระบบซื้อขายและบริการผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บนวิถีชีวิตใหม่มีการใช้บริการต่างๆ ผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัล (Digital Service Platform) บนระบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย ทำให้เข้าถึงสินค้าและบริการต่างๆ ได้ง่ายขึ้น โดยมีตัวอย่างวิถีชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้น ได้แก่ การ Work From Home การเรียนการสอนออนไลน์ การทำธุรกิจออนไลน์ การให้บริการทางการแพทย์แบบวิถีใหม่ และการท่องเที่ยววิถีใหม่ เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565)

การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับสมดุลระบบบริหารจัดการภาครัฐ และพัฒนาระบบบุคลากรอันเป็นพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ ภายใต้หลักการ “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ ได้อย่างตรงจุด โปร่งใส มีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่าสากล รวดเร็ว ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกมิติ ตั้งแต่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมี 2 เป้าหมายระดับ ประเด็น ได้แก่ 1) บริการของภาครัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ และ 2) ภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพด้วยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการ

ดำเนินการยกระดับการให้บริการประชาชนโดยพัฒนาช่องทางการรับบริการที่รวดเร็วและง่ายขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน เช่น ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ภาครัฐมีการพัฒนาการให้บริการในรูปแบบดิจิทัลที่สะดวกและตอบสนองต่อประชาชนมากขึ้น และความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ร้อยละ 86.25 สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการภาครัฐที่สามารถสื่อสารและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนที่รับบริการได้อย่างทันทีทันใด และแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานโดยเท่าเทียมกันอย่างรอบคอบ มุ่งมั่น เต็มใจที่จะช่วยเหลือประชาชน ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรและการให้บริการภาครัฐในยุค Next Normal เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดนโยบายพัฒนาบุคลากรและรูปแบบการให้บริการภาครัฐ ในสถานการณ์หลังสภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาให้มีคุณภาพต่อไป

1. สถานการณ์เปลี่ยนผ่านยุค New Normal สู่ยุค Next normal

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (2565) กล่าวว่า สถานการณ์โควิด 19 สร้างผลกระทบในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงาน ส่งผลให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย จำเป็นต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอด ตั้งแต่การอยู่บ้าน และลดการเดินทาง ส่วนภาคธุรกิจ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ศูนย์การค้า ธนาคาร ก็ต้องปรับตัว มีการเว้นระยะห่าง (Social distancing) การตรวจคัดกรอง การบันทึกการเข้าออก (Check in) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตและการให้บริการไปจากเดิม ตามแนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ที่ประชาชนทุกคนได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจนกลายเป็นความปกติใหม่กันไปเรียบร้อยแล้ว และในปัจจุบันประชาชนกำลังเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตกันมากขึ้น เพื่อก้าวไปสู่ชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ในช่วงหลังสถานการณ์โควิด 19

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตจากที่เคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างอยู่ที่บ้าน เมื่อต้องออกจากบ้านก็ต้องใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันเชื้อโรค ส่วนภาคธุรกิจก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการไปสู่ระบบซื้อขายและบริการผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บนชีวิตวิถีใหม่มีการให้บริการต่างๆ ผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัล (Digital Service Platform) บนระบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย ทำให้เข้าถึงสินค้าและบริการต่างๆ ได้ง่ายขึ้น โดยมีตัวอย่างชีวิตวิถีใหม่ที่เกิดขึ้น ได้แก่ การ Work From Home การเรียนการสอนออนไลน์ การทำธุรกิจออนไลน์ การให้บริการทางการแพทย์แบบวิถีใหม่ และการท่องเที่ยววิถีใหม่ เป็นต้น จากตัวอย่างชีวิตวิถีใหม่ที่กำลังกล่าวมา จะเห็นได้ว่าสถานการณ์โควิด 19 เป็นตัวกระตุ้นเทรนด์ในอนาคตอีกหลายปีข้างหน้าให้เกิดเร็วขึ้น จนกลายเป็น “New Normal” โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงานอย่างแพร่หลาย ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเรียนรู้ เพื่อใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านระบบออนไลน์ต่างๆ เพื่อที่จะอยู่กับชีวิตวิถีใหม่

การก้าวผ่านจาก “New Normal” ชีวิตวิถีใหม่ที่อยู่ร่วมกับโควิด ไปสู่ “Next Normal” ชีวิตวิถีถัดไปหลังโควิด คือ การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของประชาชนทุกเพศทุกวัย หลังจากที่ได้ปรับตัวกับ

สถานการณ์โควิด 19 เพื่อความอยู่รอด จนเกิดความคุ้นชิน ทั้งวิถีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร และวิถีปฏิบัติ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกที่เปลี่ยนไปหลังสถานการณ์โควิด 19 ที่ได้สะท้อนให้เห็นเทรนด์สำคัญๆ ในอนาคต โดยเฉพาะการเปิดรับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ตอบโจทย์เรื่องความสะดวกสบาย โดยมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีเทรนด์การใช้ชีวิตแบบ Next Normal ดังนี้

1.1 Stay-at-home Economy สถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วโลกเปลี่ยนไป บ้านจึงไม่ได้เป็นแค่ที่อยู่อาศัย แต่ยังกลายเป็นที่ทำงาน ห้องประชุม ห้องออกกำลังกาย หรือโรงภาพยนตร์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ สามารถใช้งานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้อย่างสะดวกสบาย เทรนด์ดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า Stay-at-home Economy เช่น การพบปะสังสรรค์ผ่านแอปพลิเคชัน การทำธุรกิจ e-commerce การบริการจัดส่งอาหารถึงบ้าน และการเลือกซื้อสินค้าผ่านประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality)

1.2 Touchless Society การดำเนินชีวิตในโลกยุค Next Normal จะมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยและสุขอนามัยเป็นสำคัญ เทคโนโลยีจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อลดการสัมผัส ยกตัวอย่างเช่น ระบบการจัดส่งสินค้าแบบ Non-contact delivery ระบบประตูอัตโนมัติในพื้นที่สาธารณะ รูปแบบการจ่ายเงินแบบ e-payment รวมทั้งการออกแบบพื้นที่ธุรกิจที่สามารถให้บริการลูกค้าแบบปราศจากการสัมผัสใดๆ แต่จะใช้เทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียง (Voice recognition) หรือจำลองโลกเสมือนจริง (Augmented reality) แทน

1.3 Regenerative Organic ประเด็นเรื่องความปลอดภัยและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นหัวใจสำคัญของโลกยุค Next Normal ดังนั้น เทรนด์หนึ่งที่จะฉายภาพชัดขึ้นเรื่อยๆ คือ มาตรฐานสินค้าเกษตรที่เรียกว่า Regenerative Organic ซึ่งไม่เพียงต้องปลอดสารพิษและปราศจากการใช้เมล็ดพันธุ์ดัดแปลงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมาตรฐาน คุณภาพดิน การคุ้มครองสัตว์ คุณภาพชีวิตเกษตรกร ความเป็นธรรมด้านค่าแรง รวมถึงระบบฟาร์มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

นอกจากมุมมองของการใช้ชีวิตประจำวันของภาคประชาชนแล้ว ภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 ยังได้เตรียมพร้อมและปรับตัว เพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยยกตัวอย่างการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ การพัฒนาแพลตฟอร์มการทำธุรกรรมการเงินบนสมาร์ตโฟน ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยไม่ผ่านตัวแทนจำหน่าย การใช้เครื่องพิมพ์สามมิติ การใช้ระบบอัตโนมัติ การใช้เทคโนโลยี Artificial Intelligence (AI) และ Machine Learning (ML) เป็นต้น ซึ่งนอกจากการปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาพัฒนากระบวนการผลิตแล้ว ภาคอุตสาหกรรมยังได้มองถึงแนวทางการปรับลดค่าใช้จ่าย เช่น การปรับลดจำนวนแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่มีทักษะต่ำ (Low Skill) และกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled labour) และแม้กระทั่งภาคเกษตรกรรม ก็ได้มีการเตรียมพร้อมและปรับตัว โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเข้าไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต หรือที่เรียกว่า “เกษตรแม่นยำ” หรือ “Precision Farming” กัน

มากขึ้น จะเห็นได้ว่า “Next Normal” จะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกภาคส่วน ต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และการดำเนินธุรกิจ (Digital Transformation) ยกตัวอย่างเช่น การเรียนออนไลน์ นอกจากนักเรียน นักศึกษาแล้ว คนวัยทำงานยังสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Upskill & Reskill) เพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น การทำธุรกิจออนไลน์ ภาคธุรกิจจะโฟกัสเฉพาะ Core Business ส่วนงานสนับสนุนจะเป็นการใช้ Out Source หรือการ Share Service รวมทั้งการใช้โปรแกรมจัดการธุรกิจและเครื่องมือดิจิทัลเพื่อลดต้นทุน

การก้าวผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” ยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัล (Digital Infrastructure) เพื่อให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม รวมทั้งมีทักษะและความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นพื้นฐาน (Digital Literacy) และเพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญกับความมั่นคงและปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) และการใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Platform) ในการพัฒนาธุรกิจและการให้บริการ

2. แนวทางการพัฒนาบุคลากรและการบริการภาครัฐในยุค Next Normal

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวทางการให้บริการของภาครัฐในยุคหลัง COVID 19 ภาครัฐมีความจำเป็นที่จะต้องปรับรูปแบบทั้งการบริหาร การให้บริการ ในด้านต่างๆซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยแยกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาด้านบุคลากรภาครัฐ 2) การพัฒนารูปแบบการให้บริการ โดยอาศัยเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการให้บริการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

จากการศึกษาการแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้ (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, น. 4-7. 2563)

2.1.1 มีระบบบริหารงานบุคคลแบบยืดหยุ่น สามารถโอนย้ายปรับเปลี่ยนได้ตามภารกิจ ที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้บุคลากรที่มีคุณสมบัติพิเศษ การปรับบทบาทภาครัฐไปสู่การเป็นหน่วยงานกำกับดูแล อำนวยความสะดวก บุคลากรภาครัฐจึงควรมีทัศนคติในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและประชาชน พัฒนาบุคลากรภาครัฐให้เป็นผู้รอบรู้งาน ทั้งภารกิจหลักและสนับสนุนมีทักษะทั้งด้านความคิด การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เร่งรัดการบรรจุแต่งตั้งให้รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น

2.1.2 บุคลากรในส่วนราชการควรเอื้อให้ส่วนราชการสามารถปรับเปลี่ยนตำแหน่ง เพื่อรองรับกับงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขององค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่บุคลากรเดิมไม่สามารถรองรับได้ หรืออาจให้มีการจ้างบุคลากรใหม่ได้ในรูปแบบพิเศษ (ทั้งความรู้ความสามารถ/ผลตอบแทน) ที่จะตอบสนองภารกิจใหม่ ที่เพิ่มขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบ ต่อการดำเนินภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย

ขององค์กร รวมทั้งเพื่อดึงดูดให้บุคลากรที่มีองค์ความรู้ ตามภารกิจใหม่ที่ยังมีทรัพยากรน้อยมีความสนใจ มาทำงานในภาคราชการ

2.1.3 องค์ความรู้ต้องมุ่งเน้นเรื่องผลงาน (Output) แทนการให้ความสำคัญ กับการลงเวลามาทำงานโดย แผนทรัพยากรบุคคลต้องทบทวนตำแหน่งงานใดที่สามารถ Work from home ได้บ้าง หาปรับรูปแบบการจัดอบรมให้เหมาะสม เช่น หลักสูตรออนไลน์ ปรับปรุงกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน หาโปรแกรมมาใช้ประเมินผล การใช้กระดาษลง

2.1.4 พัฒนาทักษะและสมรรถนะใหม่ เพื่อสร้างความพร้อมเชิงกลยุทธ์ให้กับภาครัฐ ยกย่องการให้ข้อมูลและคาปรึกษาจากหน่วยงานของรัฐให้บริการประชาชนสู่การบริการที่สะดวก รวดเร็ว ลดขั้นตอนให้ง่ายมากขึ้น จัดและลดอัตราค่าจ้างเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาระผูกพัน งบประมาณระยะยาว ให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการให้บริการสาธารณะที่สำคัญ

2.1.5 ปรับความคิด/ทัศนคติของบุคลากรให้ทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ทางานเชิงรุกและปรับตัวได้อย่างรวดเร็วให้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง พัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงาน ในยุคดิจิทัล เช่น การพัฒนาทักษะยุคดิจิทัลบุคลากรภาครัฐ ทักษะและคิดเชิงระบบ เป็นต้น สร้างกลไกให้คนในองค์กรทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ให้แก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2.1.6 การพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่บุคลากร ทุกกระดับ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการบริหารและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมโดยแยกออกเป็น การปรับรูปแบบการประชุม อบรม/สัมมนา/เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ โดยใช้ระบบ Web Conference, GIN Conference, ZOOM, Google Meet และการส่งเสริมการพัฒนาด้านด้วย E-learning และการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย

2.1.7 การเตรียมความพร้อมบุคลากรขององค์กรในการเรียนรู้เทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ ๆ ในการทำงานอยู่เสมอ โดยเฉพาะทักษะด้านดิจิทัล การนำเสนอการสอนที่ทันสมัยมาเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็น การพัฒนาการเรียนการสอนผ่านทางออนไลน์หรือวิธีการอื่น ๆ การเรียนรู้การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีใหม่ ๆ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรปรับเปลี่ยนความคิดให้บุคลากรรู้จักกล้าที่จะลงมือทำในสิ่งใหม่ ๆ ไม่ยึดติด กับวิธีปฏิบัติแบบเดิม ๆ การเรียนรู้ประสบการณ์จากหน่วยงานอื่น การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายการทำงานร่วมกัน การพัฒนาทักษะและความรู้แก่บุคลากร ให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กร มีความสุข ในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน

2.1.8 ควรนำเอาบุคลากรที่มีอยู่มาพิจารณาในการเรียนรู้ทักษะที่เหมาะสม (Re-skill & Up-skill) โดยต้องกำหนดทักษะที่สำคัญและจำเป็นของบุคลากรตามภารกิจของหน่วยงาน มีการออกแบบเนื้อหาวิธีการ ช่องทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบุคลากรแต่ละกลุ่ม ใช้เทคโนโลยี

2.1.9 ควรเน้นบุคลากรในองค์กรทุกคนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชน บุคลากรใหม่ที่ต้องปรับตัว ทำงานภารกิจลุล่วงและมุ่งเน้นดูแลประชาชนผู้รับบริการให้มาก ส่งงานให้เป็นปัจจุบัน

2.1.10. การพัฒนาบุคลากรควรมุ่งเน้นพัฒนาคนที่เหมาะสมกับแต่ละคน แต่ละภารกิจ ให้เหมาะสม ตรงกับสมรรถนะที่แต่ละส่วนงานต้องการ การให้รางวัลควรให้เหมาะสมกับผล ของการทำงานที่สามารถอธิบาย/ชี้แจงได้

2.2 แนวทางการพัฒนาด้านการให้บริการภาครัฐ

จากการศึกษาการแนวทางการพัฒนาด้านระบบการบริหารภาครัฐ สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้

2.2.1 การบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูล ทั้งภายในหน่วยงานภายในองค์กร หน่วยงานภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกในยุค New normal เพื่อลดการติดต่อ face to face กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน โดยเฉพาะในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล

2.2.2 หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ต้องบูรณาการการทำงานร่วมกันในลักษณะที่เป็นองค์รวมแทนที่การทำงานแบบแยกส่วนเพื่อให้กลไกต่าง ๆ สามารถทำงานได้อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดเจ้าภาพรับผิดชอบในแต่ละภารกิจ เป็นการลดต้นทุนการดำเนินงานเพิ่มความรวดเร็ว และอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน

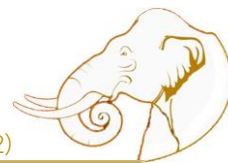
2.2.3 เน้นความคุ้มค่าในการดำเนินการ งานแลกเงินในทุกผลผลิตสามารถประเมิน Output และ outcome ที่ประชาชนได้รับอย่างเป็นรูปธรรม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมประมวล และ ประเมินผลการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดลำดับการใช้งบประมาณ ตามความจำเป็น พิจารณาผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้งบประมาณ มีกระบวนการติดตามบริหารงบประมาณตามแผน

2.2.4 ระบบราชการต้องสามารถบริหารงานโดยเฉพาะทำงานให้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีช่องทางหลากหลาย เข้าถึงง่าย สะดวก รวดเร็ว ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤตเพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย การให้บริการประชาชน ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบราชการ ทั้งในเรื่องโครงสร้างส่วนราชการการบริหารงานราชการ เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ ที่การให้บริการของ ภาครัฐ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและมีการปรับปรุงพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างเหมาะสม

2.2.5 หาโปรแกรมที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการทำงานไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมสำหรับ การ Work from home หรือโปรแกรมที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างพนักงานรวมถึงการวางมาตรการ ในการสื่อสารสั่งการของแต่ละหน่วยงานไม่จะเป็นโปรแกรมสำหรับ Work from home หรือโปรแกรมที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างพนักงาน รวมถึงการวางมาตรการในการสื่อสารสั่งการของแต่ละหน่วยงาน

2.2.6 สร้างระบบธรรมาภิบาลที่ยั่งยืนในหน่วยงานภาครัฐ เพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารทรัพยากรบุคคล สร้างผู้นำเป็นตัวอย่าง (Leadership by example) พัฒนาเส้นทางก้าวหน้าในสายอาชีพ และสร้างความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่ง

2.2.7 ปรับการทำงาน/กระบวนการทำงานให้ใช้ดิจิทัล โดยเริ่มจากมาตรการลดการใช้กระดาษ ซึ่งทุกหน่วยงานสามารถดำเนินการได้เลย จากนั้นปรับปรุงกระบวนการอื่นๆ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2.2.8 ด้านการบริหารจัดการ ออกแบบรูปแบบและระบบการบริหารงานให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัวและทันสมัย เพื่อรองรับการทางานที่มุ่งเน้นความโปร่งใส รวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ โดยการนาระบบออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัล มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การสื่อสารการจัดเก็บ ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เชื่อมโยงการทางานในภาครัฐด้วยกันทั้งราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ด้านการบริการ: ปรับปรุงระบบการบริการให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด โดยการลด ขั้นตอนการทางาน และนาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการ ที่เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน อาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

- งานบริการที่ประชาชนจำเป็นต้องมาติดต่อด้วยตัวเอง
- งานบริการที่สามารถให้บริการโดยประชาชนไม่จำเป็นต้องมาที่หน่วยงาน

ด้านการปฏิบัติงาน: โดยปรับมุมมองแนวคิดและชีวิตการทางานของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อ ตอบสนองต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการทางานการใช้ Application การ ปฏิบัติงานที่บ้าน (Work from home) การจัดประชุมผ่านระบบ All Conference และการเหลื่อมเวลาทางาน เป็นต้น

ด้านกฎหมาย: พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้อง กับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2.9 เป็นการบริหารงานแบบโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวดเร็ว ถูกต้อง เป็นการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานและให้บริการประชาชน

2.2.10 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และการบริหารราชการมุ่งเน้นการบรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามภารกิจของรัฐและยุทธศาสตร์ชาติ การยกระดับการปฏิบัติงานและบริการไปสู่ดิจิทัล โดยยึดประชาชน เป็นศูนย์กลางมุ่งเน้นการมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวก การลดขั้นตอนและบูรณาการงานภายในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพื่อความรวดเร็วมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การ ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติราชการเป็นเชิงรุกที่สอดคล้องกับวิถีใหม่ (New normal) การเหลื่อมเวลาการปฏิบัติ ราชการ ทาให้สามารถขยายระยะเวลาการบริการได้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกและกระจายเวลา มารับบริการได้มากขึ้นเพื่อความปลอดภัยของผู้ให้บริการและประชาชนผู้มารับบริการ

2.2.11 เน้นประสิทธิภาพ การทางานมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยทำงานควบคู่กับการมีคุณธรรม ตามหลัก ธรรมาภิบาล และติดตามประเมินผลอย่างเข้มงวดและชัดเจน

2.2.12 ต้องเป็นระบบราชการที่ให้บริการในระบบ E-Service ที่ตอบสนองความต้องการ ของ ประชาชน มีการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ มีรูปแบบการดาเนินการกลาง เพื่อให้บริการ ประชาชนได้อย่างสะดวก

2.2.13 ควรมีการบูรณาการความคิดและเครื่องมือในการจัดการอย่างเป็นระบบ ที่ต้องอาศัยการ มีส่วนร่วม ส่วนราชการจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จะต้องเรียนรู้ที่จะ ประยุกต์ใช้เครื่องมือในการบริหารสมัยใหม่

2.2.14 ลดขั้นตอนและระยะเวลาที่ต้องใช้ในการบริการประชาชนให้เหลือน้อยที่สุด พัฒนาเครื่องมือ หรือ Application ต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ทำงานแบบ Work from home อาจยังเป็นเรื่องที่ต้องคิดอย่างต่อเนื่อง และต้องมีมาตรการในการกำกับดูแล การตรวจสอบไม่ให้เกิด การเอาเปรียบระหว่างบุคลากร

2.2.15 จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับการปฏิบัติราชการโดยนำหลักระบบราชการ 4.0 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์

2.2.16 ภาครัฐมีการกำหนดมาตรการการให้บริการสาธารณะ ที่เข้มงวดมากยิ่งขึ้น เช่น การงดการเดินทางข้ามจังหวัด การงดให้บริการเดินทางเข้า-ออกเขตพื้นที่เสี่ยง เพื่อการรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ในการเดินทาง มีมาตรการการจัดการระบบขนส่งภายใต้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ลงทะเบียนเพื่อเข้ารับวัคซีนป้องกันโควิด-19 มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ประชาชนใช้บริการขนส่งสาธารณะให้ปลอดภัย จากโควิด-19 การป้องกันตนเองในการเดินทางโดยสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ มีมาตรการให้บุคลากรทุกคนต้องได้รับการตรวจวัดอุณหภูมิทุกครั้งก่อนปฏิบัติงาน หากตรวจพบอุณหภูมิสูงเกินกว่า 37.5 องศาเซลเซียส ห้ามให้บุคลากรปฏิบัติงานโดยเด็ดขาด มีมาตรการให้บุคลากรหรือพนักงานทุกคนดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด มีการส่งเสริมการบริการสาธารณะออนไลน์เพื่อมุ่งสู่ภาครัฐอิเล็กทรอนิกส์ ระดับกระทรวงและจังหวัดให้มีการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์บริการสาธารณะที่สามารถใช้ร่วมกันได้ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงเว็บไซต์การให้บริการสาธารณะเพื่อให้บริการแก่ประชาชนผ่านเว็บไซต์บริการสาธารณะแห่งชาติตามแผนที่วางไว้ได้ (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์, น. 40-41. 2564)

สรุป

การเข้าสู่ยุค Next Normal ภาครัฐเผชิญความท้าทายที่ต้องปรับตัวให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและส่งมอบบริการที่ดีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง สิ่งสำคัญคือภาครัฐต้องคิดให้ไว ทันเหตุการณ์ เน้นผลลัพธ์ เนื่องจากประชาชนมีความคาดหวังใหม่ๆ ที่ทำให้ภาครัฐต้องปรับกลยุทธ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการมากขึ้น โดยต้องพัฒนาให้เป็นดิจิทัล และมีการใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์ข้อมูล Smart Technology มีการวางแผนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อความรวดเร็ว การลดสำเนา การลดขั้นตอน การชำระค่าธรรมเนียมแทนการต่ออายุใบอนุญาต การปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการให้บริการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาบริการแบบออนไลน์มากขึ้น การเตรียมพร้อมด้านองค์ความรู้และทัศนคติบุคลากรให้เป็นดิจิทัล เพื่อสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงกับรูปแบบการให้บริการที่ทันสมัย พร้อมกันการสำรวจความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). *ก้าวใหม่ของ "ภาครัฐ" ไทยในโลกอนาคต*. สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). *Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal*. สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2563). *แนวทางการบริหารหน่วยงานภาครัฐในยุค New normal*. โครงการพัฒนานักบริหารระดับสูง : ผู้บริหารส่วนราชการ (นบส.2) รุ่นที่ 12. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน(สพข.).
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2564). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)*. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(8). 40-41.

Death and Rebirth in Buddhism: Myth and the Ultimate Truth

Yongyut Khamkhong

Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

yongyut.k@pnru.ac.th

Abstract

Since the first day we were born, all of us are heading towards death, the sure path of all life on this earth. Yet, we are too overwhelmed with responsibilities till we forget that we are about to die at any minutes. It is therefore a good reason we should ponder upon death and understand some essences in it. When Prince Siddhartha saw death for the first time, he realized that all lives are living in sufferings from birth, aging, illness and death. The Teacher showed the way to the deathlessness, the end of all sufferings and the life we should live. Death in Buddhism was associated with a myth of 'rebirth'. This study was intended to analyze the belief in death and rebirth in Thai society compared to the Teacher's true teachings.

Keywords: Death, Rebirth, Buddhism

Introduction

In the eye of most people, death is negative, horrifying and should not be mentioned in any conversation. Some even think the utterance of death can bring bad luck to their life or they might invite death to life faster. Nevertheless, all of us are walking towards death since the first day we were born. Death is imminent and inevitable no matter how hard we try to prolong life with all the medical technology, wealth, power and influences.

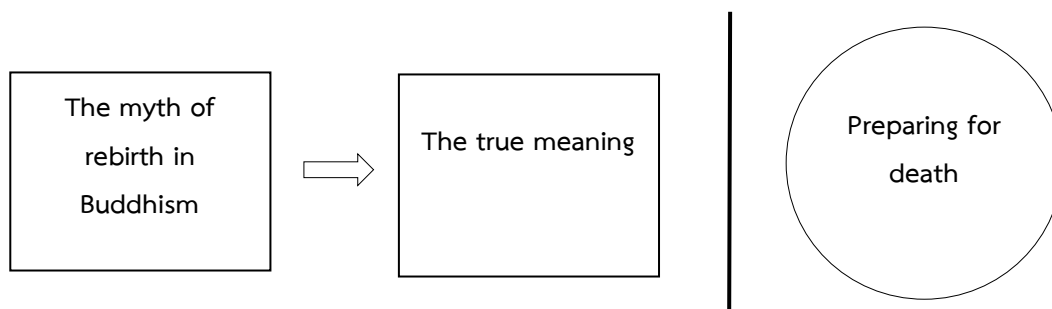
In many cultures including Thailand, people believed in 'rebirth' that there is a spirit leaving the body after one died. This spirit will go to heaven or hell or still roam around on earth depending on their good or bad actions during their life time. All kinds of media, especially movies and TV drama, love to show this rebirth-related stories added to their fantasy and the film makers know that it can sell to the local Thais and neighboring countries. Not everyone nowadays agrees to this belief of rebirth and they are likely to perceive it as an entertainment. However, many Thais still cling to this belief and it is worth investigating in an academic way.

The rebirth, true or not, is difficult to say. This paper will investigate the nature of this belief among the Thais and compare it with the Teacher's teachings. Furthermore, the discussion on the appropriate preparation for death was brought here as well so we might be able to seek the peaceful end or even liberate ourselves from all sufferings, according to the Teacher's teaching.

Analytical Framework

The author has put the analytical framework as follows:

The Buddha

The Teacher was born Prince Siddhattha in the 6th century BCE in Lumbini, a western province of today Nepal. At the age 29, he came out of the palace for the first time and saw the 'four sights' which was an old person, a sick person, a corpse and an ascetic. He left his palace and became an ascetic, spending 6 years searching for the truth to end all human sufferings. He achieved enlightenment through meditation under a Bodhi tree in Bodh Gaya and was known as the Buddha, meaning 'the awakened one'. He taught a path to Nirvana or the freedom from ignorance, craving, rebirth and sufferings. He died at 80 years in Kushinagar. In his last days recorded in Mahaparinibbana Sutta, the Teacher said to his main disciple, *"Now I am frail, Ananda, old, aged, far gone in years. This is my eightieth year, and my life is spent. Even as an old cart, Ananda, is held together with much difficulty, so the body of the Tathagata is kept going only with supports... Therefore, Ananda, be islands unto yourselves, refuges unto yourselves, seeking no external refuge; with the Dhamma as your island, the Dhamma as your refuge, seeking no other refuge. ... Those bhikkhus of mine, Ananda, who now or after I am gone, abide as an island unto themselves, as a refuge unto themselves, seeking no other refuge; having the Dhamma as their island and refuge, seeking no other refuge: it is they who will become the highest, if they have the desire to learn"* (Vajira and

Story, 1998). The Teacher's body is decayed and ended too but he reached Nirvana, the end of all sufferings, leaving behind the paths for us to follow.

Rebirth in the Public Eye

It is very common to hear Thai people saying that it is their karma from the previous life that leads to their sufferings at this present moment. Therefore, it is imperative for them to do merits in this life so that they will be reborn in a better state of life. If they are deeply in love, they will make a wish to meet their lovers again in next life. You hear this time and time again on television and among friends in the office. It seemed very common for the Thais to prepare themselves for next life. Monks are preaching about this 'rebirth' and people love to visit temples to listen to the sermons, and make merits. A mother who lost her child from a road accident was seen saying on TV that her child's merits from the previous life has extinguished so his life has to end. By thinking this, her grieving soul is being soothed for some degree as if the fatal accident was unavoidable and created by the unknown power from above.

Thai people believed that a spirit will travel around after death to find the new body so they can be reborn according to their karma. This is not the concept of Buddhism but rather the belief of Hinduism that penetrated into Thai society a long time ago. Hinduism holds a concept of *atman* that can be reborn in the shape of an angel, human, animal or plants (Wanhu, 2017, p.57). The belief of 'spirit' or 'Vijñāna' in Buddhism is quite different. Buddhism explains the spirit in the form of 'consciousness' which is attached to the six sense bases of eye, ear, nose, tongue, body and mind. For example, the eye-consciousness occurs when a contact happened between the eye and an object. It is not the permanent form of spirit that roams around for rebirth. Surprisingly, the Buddha himself who rejects the idea of permanent *atman* was still worshipped as if his spirit still exists nowadays. You can still see Buddhists offering food to the Buddha image and pray for the Buddha's spirit to consume the offered food. They do this tradition out of the faith and this practice is still there in most Buddhist temples all over the country. The tradition might have been there for generations without the clear explanation from the scholars. Once it was accepted as a part of religious belief, it becomes a norm that is hard to break.

It is not uncommon to see the news of this old belief of a spirit possessing someone in a village and it needs a sorcerer to perform a religious ritual to expel that fierce spirit out of the victim's body. The family has to pay the invited sorcerer for this important event.

The sorcerer can also invite a spirit of a dead person to use his/her body as a medium so the dead can communicate with the grieving family. Also, the ceremony needs some budget to perform. Recently, a Thai TV program which co-hosted a ghost medium was prosecuted as they visited sacred places of a former king and claimed that the spirit of the king talking to them. This made the public angry because they respected the king (Brighttoday, 2020). The producers apologized and pulled out the program from screen. All the above examples have shown that the belief in existing spirits is still here in the country where animism was practiced prior to the coming of Buddhism around the 3rd century BCE during the time of Indian Emperor Asoka (Kusalasaya, 2006). The mixture of animism, Buddhism and other religions was found practicing in the country.

The mural paintings in Buddhist temples in Thailand always depict the ‘rebirth’ of the spirit after death. The illustrations are mostly related to the Three Worlds or *Traiphum*: 1) The World of Desire which has 11 realms. Most of these are in hell. 2) The World of Material Factors consisting of 16 realms; and 3) the World Without Material Factors consisting of 4 realms. (Reynolds and Reynolds, 1982, p. 358). The last two worlds are in heaven. The *Traiphum* was originally compiled during the reign of King Phraya Lithai of Sukhothai era, around 1345 CE and was thought to be the first formal book written in the country. It basically describes the next world your spirit will go. If you do good deeds during the life time, you will be reborn in heaven as a god after death. If you do bad deeds, you will go directly to hell.

For example, if you commit adultery, you will be reborn in a hell called *Sansheep* where there are giant trees with thorny trunk. Each thorn is 16 inches long and constantly on fire. The hell guards carrying sharp lance will force you to climb the tree all the time. One day in this hell equals 9 million years of the human world. You will spend one whole year of hell there (Sukhothai Provincial Office, 2022). Meanwhile, those who use lying, divisive speech, abusive speech and idle chatter will be reborn in a hell called *Roruvamahanarok* where your body will be put face down in a huge iron lotus. All limbs will be locked steady. Hot flame of the hell fire will pour out from below to your mouth, nose, ears at all time. One day in this hell equals 576 million years of the human world. You will be punished repeatedly for 4,000 hell years (Sangngern and Wongsathit, 2020, p.76).

The ones living with laziness will be reborn as an animal. The ones with greed and stinginess will become a hungry ghost. Those with hatred and anger will be reborn as a hell being (Tsomo, 2006).

The horror of the hells and the severe punishment after death was sometimes interpreted as a political tool by the country leaders to easily govern the commoners. The stories were composed by or attributed to kings for purposes of legitimizing their power and charisma (Brereton, 2017). The fear of the rebirth in an unlikely place or with deformed body was still in the mindset of many Buddhists in Thailand. Parents also used this belief to threaten their children not to perform bad deeds or else they will be reborn in a bad shape next life. The acceptance of the present life as a notion that they did some bad ‘karma’ from the previous life is still a common belief among many people. Sometimes it affected the medical needs as many people still believe that they should not donate organs after they die because they might be reborn without those organs in the next life. It is not unusual to hear Thai doctors explaining about religious belief related to organ donation.

Rebirth in Buddhism

The topic of ‘rebirth’ was mentioned by the Teacher himself in many Suttas but the meaning of the word is different from what most people think. In *Mahatanhasankhaya Sutta* (The Greater Craving-Destruction Discourse), the Teacher rebuked a monk named *Sati* the Fisherman’s Son, who bares the view that consciousness runs and wanders on from birth to birth, not another. The Teacher then taught the Dependent Origination, the circle of birth and rebirth from ‘within’ and how to end all sufferings, which is the ultimate goal of Buddhism.

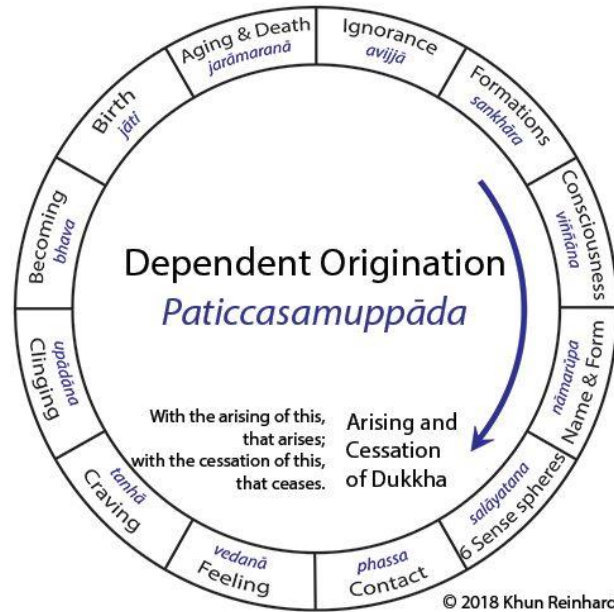

Figure 1: Dependent Origination (Reinhard, 2018)

It is the process of how ‘birth and rebirth’ occurs in our mind, starting from one’s ignorance till the aging, death, sorrows, lamentations, pains, distresses and despairs. We can choose to let the circle of these sufferings getting ‘reborn’ in our heart repeatedly or we choose to end all sufferings in this life time. We can control this ‘rebirth’ before we actually die from this physical body. The Teacher emphasized the need to release all the sufferings as he put it, *“Just as the ocean has a single taste — that of salt — in the same way, this Dhamma-Vinaya has a single taste: that of release”* (Thanissaro Bhikkhu, 2011).

The release of all sufferings is the main concept of Buddhism especially the deep understanding of ‘craving’ before ‘clinging’ takes place. The Teacher taught us to stop our heart from craving and that’s why the freedom from craving is a must to learn (Punthunon and Buddharaksa, 2019). You can study, work, eat with intelligent discrimination, not by desire. If we do things under the desire, we will worry while doing it and after it finished. Meditation schools mostly emphasized the ‘contact’ when the eye sees the visible objects; ear and the sound; nose and odor; tongue and taste; body and touch; mind and mental objects. The mind should be alert and fast enough to capture this short moment of the contact so that it stops there before the ‘feeling’ comes to play. Then the meditators can continue meditation without having the troubled feeling arousing within their heart. To stop right there at the ‘contact’ before it leads to feeling, craving, clinging and the rebirth of all

sufferings that follow suit is easily said than done. But this is the cessation to the rebirth of our sufferings. The concept of ending the rebirth can be found in Bāhiya Sutta.

Bāhiya of the Bark-cloth heard that the Teacher was staying at Sāvattihī so he went to ask for the teaching. The Teacher was walking for alms in the city when Bāhiya approached. Even if the Teacher told him that it is not the right time to teach, Bāhiya insisted several times. With that short moment, the Teacher said:

"Then, Bāhiya, you should train yourself thus: In reference to the seen, there will be only the seen. In reference to the heard, only the heard. In reference to the sensed, only the sensed. In reference to the cognized, only the cognized. That is how you should train yourself. When for you there will be only the seen in reference to the seen, only the heard in reference to the heard, only the sensed in reference to the sensed, only the cognized in reference to the cognized, then, Bāhiya, there is no you in connection with that. When there is no you in connection with that, there is no you there. When there is no you there, you are neither here nor yonder nor between the two. This, just this, is the end of stress" (Thanissaro Bhikkhu, 1994).

Then the mind of Bāhiya of the Bark-cloth right there was released from effluents through lack of clinging. Shortly after that, he was killed by a cow. The Teacher asked the monks to cremate his body and build a memorial. The Teacher told the monks that Bāhiya of the Bark-cloth is 'totally unbound'. It is also interesting to know that Bāhiya was not even a Buddhist monk when he realized the ultimate truth of Buddhism. Buddhist scholars nowadays explained that anyone in any religions can release themselves from all sufferings as well if they follow the right path.

When seeing a visible object and one does not cling to the object, there will be no feeling attached to it. Then, there is no suffering in one's heart at later stage. It is only the eye and the object. There is no 'you' and 'I' or 'mine' because these words reflected that 'self' still exists. Buddhism do not accept the existence of self. In reality, all things are impermanent, unsatisfactory, and not selves. All things are not worth getting or being (Buddhadasa Bhikkhu, 1996).

If one is not aware of the contact when the eye was attracted by the object, the feeling of being satisfied or unsatisfied plays in our heart. The 'I' and 'mine' occurs right away as 'I am satisfied' or 'I am not satisfied' with what 'I' see. In the split of a second, the desire to get or reject that object arises, hence, the clinging to that visible object follows,

in either positive or negative way. We may think that we will fulfill our heart once the desired object was obtained. The fact is that we still want to have a greater desire. The desire will never stop as long as we allow it to flourish in our heart. In short, it is the desire that controls our life. This is the rebirth of desire and suffering in the Teacher's teaching.

Every human seemed to suffer from this endless vicious circle of 'action and result' and 'action and result' continuously. It is known as the Wheel of Samsara. This Samsara is not the circle of physical existence after another, but the arising of desire, and the result of one's effort to grab what one wants. It is one's inability to stop desiring so the entire life was controlled completely by one's own endless desire. This very circle brings us suffering and torment (Buddhadasa Bhikkhu, 1996).

Some monks during the Teacher's time also had questions about life after death. In *Cula-Malunkyovada Sutta*, a monk called Malunkyaputta asked the Teacher why he did not explain these ten questions: the cosmos is eternal, the cosmos is not eternal, the cosmos is finite, the cosmos is infinite, the soul & the body are the same, the soul is one thing and the body another, after death a Tathagata exists, after death a Tathagata does not exist, after death a Tathagata both exists & does not exist, after death a Tathagata neither exists nor does not exist. The Teacher gives this explanation:

"Malunkyaputta, it's not the case that when there is the view, 'The cosmos is eternal,' there is the living of the holy life. ... When there is the view, 'The cosmos is eternal,' and when there is the view, 'The cosmos is not eternal,' there is still the birth, there is the aging, there is the death, there is the sorrow, lamentation, pain, despair, & distress whose destruction I make known right in the here & now.

"... And why are they undeclared by me? Because they are not connected with the goal, are not fundamental to the holy life. They do not lead to disenchantment, dispassion, cessation, calming, direct knowledge, self-awakening, Unbinding. That's why they are undeclared by me.

"... And what is declared by me? 'This is stress,' is declared by me. 'This is the origination of stress,' is declared by me. 'This is the cessation of stress,' is declared by me. 'This is the path of practice leading to the cessation of stress,' is declared by me. And why are they declared by me? Because they are connected with the goal, are fundamental to the holy life. They lead to disenchantment, dispassion, cessation, calming, direct knowledge, self-awakening, Unbinding. That's why they are declared by me" (Thanissaro Bhikkhu, 1998).

These ten unanswered questions can be found in other Suttas in the Pali Canon such as: Aggivacchagotta Sutta, Vacchagottasamyutta, Abyākatasamyutta, **Ñāṇā**titthiya Sutta, Potthapāda Sutta, and Pāsādikā Sutta. These ten questions are among 62 wrong views explained in details in Brahmajālasutta (Chakma, 2017).

And what are those paths of practice leading to the cessation of stress? They are: right view, right resolve, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, right concentration (Access to Insight, 2013). Right view and right resolve are categorized as **Wisdom**, while right speech, right action and right livelihood are **Virtue**. Right effort, right mindfulness, right concentration are grouped in **Concentration**. The Buddhists always put the three groups by this order of The Virtue, Concentration and Wisdom, as the core path for reaching enlightenment and personal conducts. There are some details of each path. For example, the right speech or sammā-vācā is abstaining from lying, divisive speech, abusive speech, and idle chatter (Thanissaro Bhikkhu, 2008).

The Moment of Death

We all die even if we are kings or commoners. British poet James Shirley (1596-1666) put it in a classic way:

Scepter and Crown
Must tumble down,
And in the dust be equal made
With the poor crooked scythe and spade

Since death is imminent in our life, Buddhist scholars suggested we pay attention to the moment of our death so that we can liberate ourselves from all sufferings at that very last moment. The moment of death should be treated towards the purest state of mind or else our mind can be impure in an unwelcoming destiny, if there is any. Those who do not know Buddhism and those Buddhists who do not pay much attention to the Buddha's teaching may naturally develop anxiety or agitation about their possessions, wealth, loved ones and even jobs they are to leave behind. What is the state of mind for the dying person whose mind is full of worries and clinging? They probably do not care about liberating their mind at all.

If it is not the time of death, it is natural for our mind to fall under the influence of the delightful in colors and shapes, sounds, odors, tastes and tactile objects. On certain occasions, our mind may escape from the influence of these seductive things and experience the tranquility and bliss which comes from practicing concentration (Buddhadasa Bhikkhu, 1996, p.132) But in the time of death, what should we do with our mind so that we do not waste the important moment that will occur only once in our life time?

The Teacher taught that all things are fallen into three universal characteristics, namely, impermanence, unsatisfactoriness (suffering) and non-selfhood. All things possess the nature of instantly changing and they bring suffering to those who want to hold to their impermanence. Nothing in the world can be regarded as ‘mine’ as we have to let go all possessions after we die. Even our own body, we still have to leave behind decayed and disintegrated. Those who understand this Dhamma will not fear death because death or the ending comes to all lives and all things naturally. Our life then enjoys the living temporarily and leaves at the time allotted to it by our actions. When we understand these three natures, we tend to not cling to life and this body because ‘we’ do not really exist since the beginning. Life is only the collection of aggregates that come to being due to the harmony of many factors. Once, the impermanence plays the part, each factor decays and this body needs to go. When we understand this, we will not feel depressed, agitated or lamented to leaving the world. Our mind should be calm, pure and without the clinging to all things we have to leave behind. This is the merit of understanding this three characteristics Dhamma.

The dying moment is crucial so the preparation to death is important. It is improper for relatives to disturb the body and mind of a dying person who should be given enough time to negotiate the stages of the dying process in the most skillful and advantageous way possible. Relatives should restrain themselves and keep quiet from grief and any disputes among themselves. The lamentation of the loss may cause the mind of the dying person to attachment while the disputes over the possessions and wealth may cause anger and disappointment. Any types of disturbances should be avoided near the bed of the dying person. The mind on a dying body can be freely liberated from this *samsara* or kept attached to the worldly suffering depending on this last moment (Tsomo, 2006).

Over the death, the Teacher said to his disciples, “***All lives, children, adult, stupid, smart, rich, and poor will all die. All creatures are like the clay pot; either small, big,***

ripe or raw will one day break. My age is now ripened. My time is little. I will leave you very soon. I've reached my own refuge. You all should not be careless, keep your mindfulness, purify your morality, have right intention, and restrain your mind. The ones who are not careless in this Order will leave rebirth, and decay, reaching the end of suffering" (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996, Vol.10, p.131-132)

In *Maranassati Sutta* on mindfulness of death, the Teacher reminded us to constantly think of death because it may come to take us at any time, "... *whoever develops mindfulness of death, thinking, 'O, that I might live for the interval that it takes to swallow having chewed up one morsel of food... for the interval that it takes to breathe out after breathing in, or to breathe in after breathing out, that I might attend to the Blessed One's instructions. I would have accomplished a great deal' — they are said to dwell heedfully. They develop mindfulness of death acutely for the sake of ending the effluents. Therefore you should train yourselves: 'We will dwell heedfully. We will develop mindfulness of death acutely for the sake of ending the effluents.' That is how you should train yourselves"* (Thanissaro Bhikkhu, 1997).

Conclusion

We all are walking towards death since the first day we are born. So we should consider death as a natural part of life, not something unwelcoming and detesting. Many Buddhists believe in the rebirth of physical existence from one life to another. However, some Buddhist scholars interpreted the Teacher's teaching on different way. The 'rebirth' is the reoccurrence of suffering from craving, agitation and illusion in our own heart. To end this *samsara*, one should understand the circle of sufferings, especially the contact between the six senses of eye, ear, nose, tongue, body and mind; and the external objects of visible objects, sound, odor, taste, textile objects and mental objects. Once, one is aware of the contact and does not allow feelings to occur in the mind, the craving, the attachment, the birth, and all sufferings will not occur. This is the way to liberate oneself from all sufferings and attachment. It is the *samsara* in our heart. For dear comrades of birth, aging, illness and death, may the Buddha bless you all.

References

Access to Insight. (2013). *The Noble Truth of the Path Leading to the Cessation of dukkha*
Retrieved September 18, 2022, from <https://www.accesstoinight.org/ptf/dhamma/sacca/sacca4/index.html>

- Brereton, B.P. (2017). Envisioning the Buddhist cosmos through paintings: the Traiphum in central Thailand and Phra Malai in Isan. *Journal of Social Science Asia*, 3(4).
- Brighttoday. (2020). *King Taksin defamed by a TV program*. Retrieved October 10, 2022, from <https://www.brighttv.co.th/social-news/chongsongpee-profane>
- Buddhadasa Bhikkhu. (1996). *Handbook for mankind* (Bucknell, R. S. trans.). Bangkok: Mahachula Buddhist University Press. (Original work published 1956).
- Chakma, S.R. (2017). An explanation to the Buddha's unanswered questions. *Journal of International Buddhist Studies*, 3(1), Kusalasaya, K. (2006). *Buddhism in Thailand: Its past and its present*. Retrieved September 17, 2022, from <https://www.accesstoinight.org/lib/authors/kusalasaya/wheel085.html>
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tipitaka in Thai*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Print.
- Punthunon, W. and Buddharaksa, P. (2019). Concept of rebirth and Buddhist philosophy. *Journal of MCU Buddhism Review*,
- Reinhard, K. (2018). *Dependent Origination*. Retrieved August 24, 2022, from <https://www.khunreinhard.com/khunreinhard-buddhismen.html>
- Reynolds, F.E. and Reynolds, M.B. (1982). *Three worlds according to King Ruang: A Thai Buddhist cosmology*. CA: University of California, Berkeley Buddhist Studies.
- Sangngern, P. and Wongsathit, U. (2020). Narokbhūm in Traibhūm-Phramalai: A text significantly related to Buddhist scripture, *Dhammadhara Journal of Buddhist Studies*, .
- Sukhothai Provincial Office. (2022). *Traiphum*. Retrieved August 10, 2022 from http://www.sukhothai.go.th/history/hist_09.htm
- Thanissaro Bhikkhu. (1994). *Bāhiya Sutta*. Retrieved September 11, 2022, from <https://www.accesstoinight.org/tipitaka/kn/ud/ud.1.10.than.html>
- Thanissaro Bhikkhu. (1997). Maranassati Sutta: Mindfulness of death. Retrieved September 21, 2022, from <https://www.accesstoinight.org/tipitaka/an/an06/an06.019.than.html>
- Thanissaro Bhikkhu. (1998). *Cula-Malunkya Sutta: The Shorter Instructions to Malunkya*. Retrieved September 18, 2022, from <https://www.accesstoinight.org/tipitaka/mn/mn.063.than.html>

- Thanissaro Bhikkhu. (2008). *Maha-chattarisaka Sutta: the great forty*. Retrieved September 18, 2022, from <https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/mn/mn.117.than.html>
- Thanissaro Bhikkhu. (2011). *Mahatanhasankhaya Sutta: The Greater Craving-Destruction Discourse*. Retrieved August 24, 2022, from <https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/mn/mn.038.than.html>
- Tsomo, K.L. (2006). *Into the jaws of Yama: Buddhism, bioethics and death*. New York: State University of New York Press.
- Vajira, S. and Story, F. (1998). *Maha-parinibbana Sutta: Last days of the Buddha*. Retrieved September 15, 2022, from <https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/dn/dn.16.1-6.vaji.html>
- Wanhu, P. (2017). The spirituality in the Buddhist way. *Journal of Philosophical Vision*, 22(1),
-

**การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์
และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**

**Effect of akita learning management on the analytical thinking ability and
learning achievement of secondary 5 students in health education**

จิราพร ขวัญธนเจริญ¹ อภิชาติ พยัคฆิน² ธัชฤทธิ์ เทียมธรรม³

Jiraporn Kwanthanacharoen¹ Apichart Payakkhin² Thattharit Thiamtham³

¹โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

¹Benjamarachanusorn School, Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education, Thailand.

²Faculty of Education Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

³Faculty of Education Phranakhon Rajabhat University

Email: jiraporn.g256@pnru.ac.th¹ apichart.p@pnru.ac.th² thattharit@pnru.ac.th³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ที่เรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มจำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This Article aimed to study 1) to compare the competence on analytical thinking abilities of Secondary 5 students that has been proactively organized learning according to the Akita action learning management after studying with the criteria of 70 percent and 2) to compare the competence on learning achievement in health education subjects of Secondary 5 students who received proactive learning management according to the Akita learning management. After studying with the criteria of 70 percent. The samples of 41

students were drawn enrolled at Benjamarasanuson School in the second semester of the academic year 2021 by using a cluster sampling method. The research instruments were the lesson plans for Akita learning management plan, the evaluation scale for analytical thinking abilities and the learning achievement after learning. The data were statistically analyzed by using mean, percentage, standard deviation and dependent t-test.

The research findings indicated that:

1) The competence in analytical thinking ability of Secondary 5 students after learning by Akita learning management higher than the 70 percent with statistical significance at .01

2) The results of learning achievement of Secondary 5 students in health education after learning by Akita learning management higher than the 70 percent with statistical significance at .01

Keywords: Akita Action Proactive Learning Management, Analytical Thinking Ability, Learning Achievement

บทนำ

นโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และมีความจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง โดยเฉพาะกำลังหลักของชาติ คือ เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดและมีสถานศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2559 : 1)

เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 กระทรวงศึกษาธิการซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับเด็กไทยอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ครูผู้สอนจึงต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างนวัตกรรมหรือผลิตผลใหม่ออกมาโดยใช้กระบวนการทางการศึกษาให้นักเรียนรู้จักแสวงหาโอกาส นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และลงมือปฏิบัติ ออกแบบ จนกระทั่งนำไปสู่การสร้างผลิตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป ซึ่งเป็นไปตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ได้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ การคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2561 : 1)

การเรียนรู้ในปัจจุบันจึงควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด ใช้ และตีความ วิเคราะห์สถานการณ์ในบริบทที่หลากหลาย รวมไปถึงการให้เหตุ เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการประยุกต์ใช้การสอนเชิงรุกตามแนวอะคิตะ (Akita Action) เป็นการสอนบนพื้นฐานของปัญหา ที่มี

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. รู้จักตั้งข้อสังเกตในการเรียนรู้ 2. มีความคิดเป็นของตนเอง 3. อภิปรายเป็นคู่ เป็นกลุ่ม เป็นชั้นเรียน และ 4. ทบทวนเนื้อหาและการเรียนรู้ โดยกระบวนการดังกล่าว มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง และกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนที่เรียนในชั้นเรียนเดียวกัน ตลอดจนการนำแนวคิดของตนเองออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและฝึกให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อหน้าเพื่อน ๆ จากการสำรวจเด็กนักเรียนทั่วประเทศทางด้านการผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และสถานการณ์ด้านการศึกษา รวมถึงการสำรวจด้านสมรรถภาพทางกาย และความสามารถในการออกกำลังกาย ผลปรากฏว่าเด็กนักเรียนในจังหวัดอะคิตะมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และสมรรถนะทางกายภาพอยู่ในเกณฑ์ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาประเทศญี่ปุ่น, 2561 : 1-50)

การจัดการเรียนรู้แบบบอเคิตะ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีการพัฒนามาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเป็นปัญหาที่นักเรียนสนใจหรือเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนในรายวิชาที่เรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ การแสวงหาความรู้และการสืบค้นข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลโต้ตอบโดยการอภิปรายแลกเปลี่ยนผ่านกระบวนการกลุ่ม การเลือกและสรุปวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและเสริมสร้างการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ในการจัดจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานครูผู้สอนต้องใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน (Metacognition Strategies) เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด (Baker, L. , 1999 : 3-38) เมตาคอกนิชันหมายถึง การคิดเกี่ยวกับการคิด (Thinking About Thinking) เป็นความคิดขั้นสูงที่ควบคุมกระบวนการคิดในการเรียนรู้ โดยใช้คำถามถามตนเอง เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดและช่วยนักเรียนในการเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร (Learn How to Learn) การใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน (Metacognitive Strategies) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนใช้ควบคุมกิจกรรมการรู้คิดของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ผลงานวิจัยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่ากลวิธีเมตาคอกนิชันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้เกี่ยวกับการรู้คิดของตนเพื่อช่วยในการเรียนรู้ การเรียนรู้ก็พัฒนาขึ้นแล้ว (พาสนา จุลรัตน์, 2556 : 1-17)

จากรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ นนทบุรี (2562, 24-35) ด้านผู้เรียน พบว่าในมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาในชั้นเรียน อยู่ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ และในมาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพผู้เรียนตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีระดับคุณภาพที่ระดับปรับปรุง จากการสอบถามครูผู้สอนสุขศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 คน ระบุว่า “เนื้อหาวิชาสุขศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่อง การปฐมพยาบาลสำหรับนักกีฬานั้น จะเรียนในลักษณะของภาคทฤษฎี โดยการลงมือปฏิบัติจริงยังมีอยู่น้อย จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถตอบนิยามต่าง ๆ รวมถึงไม่สามารถแสดงความเข้าใจที่ชัดเจน ทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่อง การปฐมพยาบาลมีคะแนนน้อย” และจากการได้สอบถามผู้เรียนจำนวน 25 คน ในเบื้องต้น ผู้เรียนระบุว่า เรื่องการปฐมพยาบาล เป็นเรื่องที่เรียนแล้วเข้าใจยาก

จากสภาพปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาจึงมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การปฐมพยาบาลสำหรับนักกีฬา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ จะสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และเป็นแนวทางในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้รายวิชาสุขศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทบทวนวรรณกรรม

การสอนเชิงรุกตามแนวอะคิตะ (Akita Action) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีการพัฒนามาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีขั้นตอนของการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. รู้จักตั้งข้อสังเกตในการเรียนรู้ 2. มีความคิดเป็นของตนเอง 3. อภิปรายเป็นคู่ เป็นกลุ่ม เป็นชั้นเรียน และ 4. ทบทวนเนื้อหาและการเรียนรู้ โดยกระบวนการดังกล่าว มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง และกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนที่เรียนในชั้นเรียนเดียวกัน ตลอดจนการนำแนวคิดของตนเองออกมานำเสนอ ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ พบว่า ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ความสามารถในการอ่านจับใจความและการรู้เท่าทันสื่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เพ็ญศิริ ชื่อสัตย์, 2563 : 26 ; สุภาพร พิมพ์บุษผา, 2562 : 31-32)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (น้าอ้อย ไกรภูมิ, 2561; วโรตม จันที, 2553; วิภาณีย์ จิรธร ภัคดี , 2554; นื่องนาง ปรี่องาม, 2554; จรรยา เจริญรัตน์, 2555; สุทธิณี เพชรทองคำ, 2556; กวี โพธิ์สุธา, 2557) งานวิจัยเกี่ยวกับแนวการสอนของจังหวัดอะคิตะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย พบว่ายังไม่ปรากฏงานวิจัยเชิงทดลองในต่างประเทศ ยกเว้นของจังหวัดอะคิตะ ซึ่งคณะกรรมการการศึกษา จังหวัดอะคิตะ (2559 : 19) ได้นำแนวการสอนของจังหวัดอะคิตะไปเผยแพร่ในโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทยและมุ่งเน้นการสร้างลักษณะการเรียนการสอนใหม่ ๆ

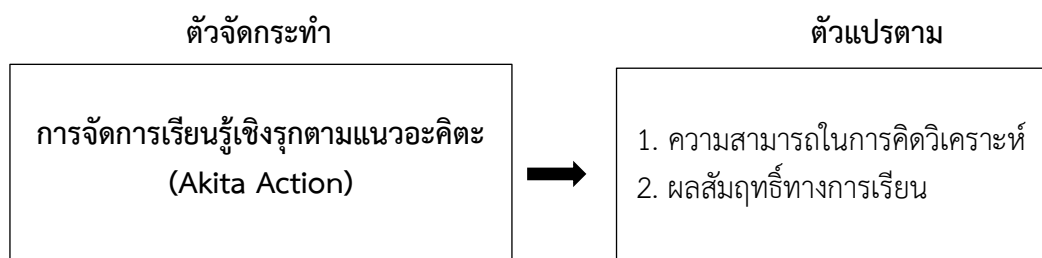
โดยผสมผสานข้อดีของรูปแบบการสอนของจังหวัดอะคิตะและวิธีสอนของประเทศไทยเข้าด้วยกัน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยที่ดำเนินการร่วมกันกับสถานศึกษาและโรงเรียนต่างประเทศผ่านทางโครงการนี้

ผลการศึกษากิจการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในต่างประเทศ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ลัมพ์คิน Lumpkin, 1991; Tarhan และ Sesen, 2013; Amesbury, 2015)

การจัดการเรียนเชิงรุกตามแนวอะคิตะ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีการพัฒนามาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเป็นปัญหาที่นักเรียนสนใจหรือเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนในรายวิชาที่เรียน พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งความรู้ที่ได้เกิดจากการปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง และสร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์อย่างเป็นระบบให้กับผู้เรียน ผ่านขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบแผนในการทดลองแบบ One Shot Case Study โดยขอบเขตกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power 3.1 (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2009) โดยกำหนด the power = .99, alpha = 0.01, effect size = 0.80 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 37 คน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 41 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ที่กำลังเรียนวิชาสุขศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) (บุญมี พันธุ์ไทย, 2559 : 107) ซึ่งการจัดแบ่งห้องเรียนคละตามความสามารถโดยนักเรียนทุกห้องมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ เรื่อง การปฐมพยาบาลสำหรับนักกีฬา จำนวน 4 แผน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน อยู่ระหว่าง 4.40 ถึง 5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 0.58 แสดงว่ามีความเหมาะสม ในระดับมาก ถึงมากที่สุด

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดลักษณะเป็นสถานการณ์ทั่วไป (ไม่อิงเนื้อหาที่เรียน) ให้นักเรียนวิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์และหลักการตามสถานการณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน อยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.60 - 0.90 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของโลเวทท์เท่ากับ 0.68 เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินพบว่าแบบทดสอบชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นระดับปานกลาง เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่น มีดังนี้ 1) 0.00 - 0.20 ความเชื่อมั่นต่ำมาก/ไม่มีเลย 2) 0.20 - 0.40 ความเชื่อมั่นต่ำ 3) 0.41 - 0.70 ความเชื่อมั่นปานกลาง 4) 0.71 - 1.00 ความเชื่อมั่นสูง

3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษา แบบปรนัยจำนวน 40 ข้อ โดยวัดและประเมินผลความสามารถตามแนวคิดของบลูม มีค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.60 - 0.90 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของโลเวทท์เท่ากับ 0.72

3. การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ เรื่อง การปฐมพยาบาลสำหรับนักกีฬา และดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองเอง ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 12 คาบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลอง จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ 2) เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนด ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษา แบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ 3) ทำการตรวจให้คะแนน และวิเคราะห์ผลจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษา โดยวิธีทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าทีทดสอบ

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ ระหว่างหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	จำนวนนักเรียน n	เกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ร้อยละ	t	Sig
หลังเรียน	41	14	20	15.39	2.132	85.37	4.176*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ ระหว่างหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการเรียนรู้	จำนวนนักเรียน n	เกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ร้อยละ	t	Sig
หลังเรียน	41	28	40	31.73	3.728	87.80	6.409*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ตั้งแต่ขั้นตอนแรก และในแต่ละขั้นตอนมีการฝึกวิเคราะห์ ตีความ ประเมินค่า และสร้างองค์ความรู้ของตนเองที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2561 : 45) ได้เสนอแนวคิดความเป็นไปได้ในการรับแนวคิดอะคิตะโมเดลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา จากการเข้าสังเกตการสอนการสอนของอะคิตะ ในโรงเรียนไทย เมื่อเดือนกรกฎาคม 2559 จำนวน 60 คน จากนักการศึกษา นักวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การสอนของอะคิตะทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น เป็นเทคนิคการสอนที่ดีมาก นักเรียนสนุกสนาน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั่วถึง ได้คิดและแก้ปัญหาาร่วมกัน ทั้งคิดคนเดียว เป็นคู่ หรือเป็นกลุ่ม มีวิธีการสอนเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการคิด การเปรียบเทียบและการพิจารณาปัญหาที่ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหา หลังจากจบบทเรียนนักเรียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้ด้วยตนเอง มีการกำหนดเป้าหมายและการวิธีการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เป็นการกระตุ้นความคิดของผู้เรียน ครูจะคอยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียน สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบเดี่ยว คู่ หรือเป็นกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่คงทน เกิดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญศิริ ชื่อสสัย (2563) พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยประยุกต์ใช้แนวการสอนของจังหวัดอะคิตะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้แนวการสอนของจังหวัดอะคิตะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผล

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวม พบว่ามีค่าร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เท่ากับ 85.37 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวม พบว่ามีค่าร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เท่ากับ 87.80 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูต้องเข้าใจวิธีการสอน ลำดับขั้นตอนและการดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยต่างๆ ก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 การจัดการเรื่องเวลาในแต่ละกิจกรรมควรมีความเหมาะสมของเวลา ควรจับเวลาในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และมีวินัยในตนเอง รวมถึงความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบเพื่อน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถหรือทักษะด้านอื่นๆ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.2 สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวอะคิตะไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กวี โพธิ์สุธา. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับเทคนิคหมวกหกใบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคม ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ครองช้าง.

เฉลิมพล ตามเมืองปัก. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL). วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

น้องนาง ปรี่องาม. (2554). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาเคมี เรื่อง กรด-เบส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

..... (2553). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- (2553). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2559). ระเบียบวิธีการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พาสนา จุฬรัตน์ (2556) เมตาคอกนินซ์กับการเรียนรู้. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ปีที่14 ฉบับที่ 1.
- เพ็ญศิริ ชื่อสัตย์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้แนวการสอนของจังหวัดอะคิตะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2559). ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้การสอนเชิงรุกอะคิตะโมเดลในประเทศไทย.
วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2561). หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์.(ออนไลน์) แหล่งที่มา : https://www.mati chon.co.th/education/news_832802. 17 เมษายน 2564.
- โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์. (2564). หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา.
นนทบุรี : โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์.
- วโรดม จันท์. (2553). การคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สารในชีวิตประจำวันของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ของYager.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนด้วยวิธีสอนแบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาณีย์ จิรธรรกิติ. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและความสามารถในการคิด
วิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการ
จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). การวัดผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11). กทม: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การจัดการเรียนรู้รูปแบบอะคิตะโมเดล “AKITA MODEL”
โดยประยุกต์ใช้วิธีการสอนเชิงรุกของจังหวัดอะคิตะ ประเทศญี่ปุ่น (Akita Action). กรุงเทพฯ :
สภาการศึกษา.
- สุทธิณี เพชรทองคำ. (2556). ผลของการจัดการเรียนการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการเรียนรู้
แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร พิมพ์บุษผา. (2562). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวชั้น
มัธยมศึกษาปีที่1 โดยประยุกต์ใช้วิธีการสอนเชิงรุกของจังหวัดอะคิตะ(Akita Action). วิทยานิพนธ์

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

Amesbury, Judith. (2015). Engaging Adult Literacy Learners Through PBL Online.
Master's Thesis Ontario : Ontario Institute of Technology University.

Baker, L. (1999), Metacognition, Comprehension Monitoring and the Adult learner.
Educational Psychology Review.

Bloom, B.S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives Hand Book I : Cognitive Domain.
New York: David Mac Kay Company.

Bloom, B.S., et al. (1957). Taxonomy of Educational Objectives – Handbook 1 : Cognitive
Domain. New York : David McKay. Cambridge.

Dewey, J. (1993). How to think. Boston: D.C. Heath Company.

Lumpkin. (1991). Introduction to Education and Measurement. The Riverside Press.

Marzano, R.J. (2001). Designing A New Taxonomy of Educational Objectives. California:
Corwin Press.

Tarhan, L, and Acar-Sesen, B. (2013). Problem based learning in acids and bases: Learning
achievements and students' beliefs. Journal of Baltic Science Education, 12(5),

ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแซนโฌนตากับประเพณีบุญข้าวสาก ในจังหวัดสุรินทร์

A comparative study of the Sandonta traition and the Bun Khao Sak tradition in Surin province

พระใบฎีกาพงษ์พัฒน์ ชวโน (มมทอง)¹ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม² พระราชวิมลโมลี³

PhrabaidekaPongpat Chawano (Moomthong)¹

Dr.Thanarat Sa-ard-iam², Phra Rachavimonmolee, Asst. Prof. Dr.³

¹²³หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

email: pongpat.moomtong@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเพณีบุญแซนโฌนตาในจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแซนโฌนตากับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภาควิชาการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า

ประเพณีบุญแซนโฌนตาในจังหวัดสุรินทร์ หรือพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมานานกว่า 1,000 ปี ตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรในการทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบุพการี ความเมตตากรุณา ความเคารพที่ตนมีต่อท่านผู้จากไป ส่วนประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการทำบุญอุทิศให้กับผีบรรพบุรุษ และจะนำ “ข้าวสาก” ที่เหลือจากทำพิธีสงฆ์ไปวางไว้ที่หน้าของตนเพื่อเซ่นสรวงตาแฮกด้วย เปรียบเทียบประเพณีบุญแซนโฌนตา กับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ จะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นสำคัญ ในการทำบุญมีความคล้ายกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น ชาวไทยเขมรมี 2 ช่วง คือ ช่วงสารทเล็ก (เบญจตุง) ประกอบพิธีวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 และ ช่วงสารทใหญ่ (เบญจตุง) นับไปอีก 14 วัน นับจากวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ส่วนชาวไทยลาว สารทเล็ก ตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ ถึงวันแรม 8 ค่ำ เดือน 10 และสารทใหญ่ ตั้งแต่วันแรม 9 ค่ำ ถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 พิธีสารทจะประกอบพิธีในวันแรม 14 ค่ำ ช่วงนี้จะมีพิธีเซ่นไหว้ตลอดวัน ซึ่งจะมีระยะเวลายาวนานถึง 15 วัน

คำสำคัญ: เปรียบเทียบ, ประเพณีบุญแซนโฌนตา, ประเพณีบุญข้าวสาก, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

In this research, three objectives were purposely made: 1) to study the Sandonta tradition in Surin province, 2) to study the Bun Khao Sak tradition in Surin province and

3) to the comparative study of the Sandonta tradition and the Bun Khao Sak tradition in Surin province. This research was a qualitative research design. Data were collected using in-depth interviews. Finally, to present the analytic descriptive.

The research results were found that:

The Sandonta tradition in Surin province, or a ceremony to pay homage to the ancestors of Khmer Thais, is a tradition that has been passed down for more than 1,000 years, according to the belief of beneficence, dedicated to pretentious relatives who passed away. It shows gratitude, benevolence, and respect for their love for the departed. The Boon Khaw Sak tradition in Surin province is tributed to my ancestors and their late relatives, and to deliver the “Khaw Sak,” which was the remainder of the Sangha Ceremony liturgy, went to place it at its fields for the likes of Ta Heak as well.

In this connection, a comparative study of the Sandonta tradition and Boon Khaw Sak Tradition in Surin province presented only the discussed essential points. In meritorious practice, there are similarities but differences in detail. For the Thai Khmer ethnic group, there are two periods: The period of the small Sat tradition “Ben-Tuch,” the ceremony has been taken place on the fifteenth day of the waxing moon of the tenth lunar month. The period of the big Sat tradition means from the midnight of the fourteenth day of the waxing moon of the tenth lunar month until the midnight of the fifteenth day of the waxing moon of the tenth lunar month. On this day is the big Sat tradition “Ben-Thom” of the Thai Lao ethnic group. However, for the Thai Lao ethnic group, this small Sat tradition has been taken place on the fifteenth day of the waxing moon of the eight-lunar month. Also, the big Sat tradition takes place from the waning moon of the ninth to the fourteenth lunar month, which will be a ceremony throughout the day.

Keywords: comparative, sandonta tradition, boon khaw sak tradition, surin province

บทนำ

บุญเดือนสิบ เป็นประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนทางภาคอีสาน ซึ่งถือว่าบุญประเพณีเดือนสิบนี้ จะได้มีโอกาสทำบุญอุทิศให้กับเปรตญาติที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญข้าวสาก คำว่า “สาก” ในที่นี้มาจากคำว่า “ฉลาก” ในภาษาไทย ข้าวสากหรือฉลากภัตนี้แต่ละท้องถิ่นทำไม่เหมือนกัน เช่นในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน นำไปถวายพระก่อนจะทำพิธีถวายก็จะมีกรับฉลากก่อน พอตนเองจับฉลากได้เป็นชื่อของพระเณรรูปใดก็นำไปถวายตามนั้น ลักษณะเช่นนี้ถือว่าการเสี่ยงสมภารหรือบารมีว่าในปีนี้องค์ดวงชะตาหรือชีวิตของตนจะเป็นเช่นไร มีการทำนายไปตาม

ลักษณะของพระหรือเณร ที่ตนเองจับฉลากได้ เสร็จแล้วจะมีการตีโปง กลอง ช้อง ระฆัง เป็นสัญญาณป่าวร้องให้เปรตมารับเอาพิธีการเช่นนี้เรียกว่า “แจกข้าวสาก” หลังจากนั้นเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จะเก็บคืนมาในบางที่มีการแย่งกันเป็นที่สนุกสนาน ซึ่งตอนนี้เรียกว่า “ชิงเปรต” หรือ แย่งข้าวสาก โดยมีความเชื่อท้องถิ่นที่คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าให้ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ปราศจากโรคหรือพยาธิต่างๆ ใบตองที่ห่อข้าวสาก ก็นำเอามาเก็บไว้ตามไร่นาดากล่า (กรมศิลปากร, 2563: 1)

ส่วนประเพณีสารทเดือนสิบ (แซนโฎนตา) ในจังหวัดสุรินทร์ ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาถึงปัจจุบันนี้ ด้วยได้รับอิทธิพลจากคติความเชื่อการบูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ ได้รับอิทธิพลความเชื่อการบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา และได้รับคติความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจการให้คุณให้โทษของผีบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในชุมชน เพราะคติความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรในเทศกาลสารทเดือนสิบ ประตูนรกโลกจะเปิด เปรตจะเดินทางมาเยี่ยมญาติเพื่อขอส่วนบุญจากญาติพี่น้องของตน จึงต้องจัดทำอาหาร ขนมข้าวต้ม เพื่อต้อนรับผีบรรพบุรุษเหล่านั้น ซึ่งการประกอบพิธีเมื่อถึงรุ่งเช้าของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ก็จะทำอาหารขนมข้าวต้มไปถวายพระสงฆ์ที่วัด เพื่ออุทิศส่วนบุญให้ผีบรรพบุรุษของตน เรียกพิธีนี้ว่า “การทำบุญวันสารทเล็ก” ซึ่งเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะออกมาจากยมโลกได้ 15 วัน หลังจากนั้นต้องกลับไปปรนนิบัติในยมโลกตามเดิม การประกอบพิธีสารทนั้น มีระยะเวลาการทำบุญ 2 ช่วง คือ 1) ช่วงสารทเล็ก (เบญจตุง) ประกอบพิธี วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 2) ช่วงสารทใหญ่ นับไปอีก 14 วัน นับจาก วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันสารทใหญ่ (เบญจตม) ในเทศกาลสารทเดือนสิบ นอกจากจะเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญให้ผีบรรพบุรุษแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่องานบุญคุณ การสร้างปฏิสัมพันธ์ ความรักความอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัวเครือญาติ จนถึงการสร้างสามัคคีของคนในชุมชนด้วย (ชมรมรักษาสันติภาพพุทธศาสนิกชนบุรีรัมย์, 2563: 1) ด้านคติความเชื่อของชาวไทยเขมรมีความเชื่อในเรื่องบรรพบุรุษ ชาวบ้านเชื่อว่าผีบรรพบุรุษหรือที่เรียกว่า “โฎนตา” เป็นผู้ที่มีอำนาจให้คุณและโทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีพิธีกรรมแซนโฎนตาก็จะถูกสังคมลงโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่าคนอกตัญญูจะประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิต ไม่มีความสุขความเจริญนอกจากนี้ ยังเชื่อว่าโฎนตาจะดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล เพื่อให้ความอุดมสมบูรณ์ด้านเกษตรกรรมอีกด้วย พิธีกรรมแซนโฎนตานับว่ามีบทบาทต่อชาวไทยเขมรสุรินทร์เป็นอย่างมากเพราะความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนทำให้เป็นคนมีระเบียบวินัย ก่อให้เกิดความรัก สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (เพชรภรณ์ โสลาภา, 2537: 64)

การประกอบพิธีสารทบุญเดือนสิบ สอดคล้องกับคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา คือหลักปฏิบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้คือ การทำพิธีกรรม (อง.จตุกก. (ไทย) 21/61/103) 5 อย่าง คือ ญาติพลี อดิธิพลี ปุพพเปตพลี ราชพลี เทวดาพลี นอกจากนั้นหลักธรรมที่เห็นได้จากประเพณีสารทเดือนสิบ ก็คือการเคารพผู้ใหญ่ที่เป็นบรรพบุรุษในวงศ์ตระกูล และการแสดงออก ซึ่งความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดา และบรรพบุรุษ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้อยู่ครองเรือนทั่วไปจะพึงกระทำ และไม่จำเพาะเจาะจงว่าจะต้อง

ทำให้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกภายในครอบครัว หรือผู้ที่เป็นเครือญาติของตนเท่านั้น แต่ให้กระทำแก่ผู้อื่นที่เป็นมิตรสหาย หรือผู้ที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกันว่าโดยหลักก็คือการทำกุศลกรรมบางอย่างแล้ว อุทิศส่วนบุญที่เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยนั่นเอง หลายครั้งที่การอุทิศส่วนบุญมุ่งไปยังเปรตและบรรพชน ซึ่งเชื่อกันว่าบัดนี้อาจจะกำลังประสบความทุกข์อยู่ในหตุภูมิ การกระทำดังกล่าวนี้ว่า มีประโยชน์ในเชิงปฏิบัติต่อการระงับความหิวของเปรตนั้นเป็นอย่างยิ่ง และเป็นเครื่องรับประกันว่า พวกเขาจะไม่สร้างความเดือดร้อนต่อมนุษย์อีกด้วย (Bhikku Khantipalo, 1970: 59) ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาถึงประโยชน์ ที่สังคมจะพึงได้จากการบูชาคุณของญาติที่ล่วงลับไปแล้วนี้ ก็สามารถมองเห็นช่องทางที่จะขยายประโยชน์ออกไปได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ เมื่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเคยสร้างคุณงามความดีไว้มากจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม สังคมก็จะช่วยกันยกย่องเชิดชูคุณงามความดีของเขาการกระทำอย่างนี้นับว่าเป็นผลดีแก่สังคม ในการที่จะดำรงรักษาสังคมนั้นให้มั่นคงเป็นปึกแผ่น ทำให้สังคมมีความสุขมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540: 7) ดังนั้น การที่จะได้ส่วนบุญนั้นผู้อุทิศและผู้รับส่วนบุญจะต้องประกอบไปด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) ผู้ทำบุญและอุทิศส่วนบุญจากการทำบุญ 2) ผู้รับไทยธรรมที่จะอุทิศต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม 3) ของที่ตั้งใจมอบ (ไทยธรรม) และ 4) ผู้อุทิศส่วนบุญอุทิศส่วนบุญไปให้ (สมุทฺถย กาลวิบูลย์, 2554: 99)

จากความเป็นมาของบุญประเพณีสารทเดือนสิบดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในประเพณีบุญแขนโฉนตาและประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์” เพื่อจะได้ศึกษาถึงความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกันของบุญประเพณีทั้งของชาวไทยเขมรและชาวไทยลาว และการอนุรักษ์ประเพณีไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดงามสืบทอดให้ลูกหลานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประเพณีบุญแขนโฉนตาในจังหวัดสุรินทร์
- 2) เพื่อศึกษาประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์
- 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแขนโฉนตากับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ภาคนาม โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย (1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทความ ข่าวสาร ข้อมูลที่ปรากฏทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาประเพณีบุญแขนโฌนตาในจังหวัดสุรินทร์ ศึกษาประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ และศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแขนโฌนตา กับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอปราสาท อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอศีขรภูมิ และอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

4. **ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก** จำนวน 22 รูป/คน ประกอบไปด้วย พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชน (1) กลุ่มชาวไทยเขมร จำนวน 11 รูป/คน (2) กลุ่มชาวไทยลาว จำนวน 11 รูป/คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ เป็นชุมชนชาวไทยเขมรและไทยลาว ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอปราสาท อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอศีขรภูมิ และอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ที่สามารถให้คำตอบได้เกี่ยวกับประเพณีบุญแขนโฌนตาและประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์

5. **การวิเคราะห์ข้อมูล** (1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนาม โดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีบุญแขนโฌนตาในจังหวัดสุรินทร์ 1) แนวคิดความเป็นมา แบ่งออกได้ 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ไม่ปรากฏหลักฐานว่าประเพณีบุญแขนโฌนตามีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ปรากฏเพียงหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคติความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ เปรต กับความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสามารถเชื่อมโยงหลักฐานความเป็นมาได้จากพระไตรปิฎกในเขตวัด วิมานวัด และติโรกษทสูตร ว่าด้วยเรื่องเปรตที่อยู่ภายนอกฝาเรือน ประเด็นที่ 2 สันนิษฐานว่าประเพณีบุญแขนโฌนตา เป็นประเพณีที่รับมาจากอินเดีย ประเด็นที่ 3 เชื่อว่ามีการสืบทอดกันมายาวนาน เป็นคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากคติความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ และคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งกับคติความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผี เป็นการทำบุญอุทิศถึงดวงวิญญาณผู้ล่วงลับ มีความเชื่อว่าเป็นวันที่ประตูนรกจะเปิดนรก จะปล่อยดวงวิญญาณกลับมาโลก วิญญาณทุกประเภทจะสามารถรับบุญได้ จึงต้องมีการจัดบุญประจำปีขึ้นมา ซึ่งตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เชื่อว่าประตูนรกจะเปิด ผีจะเดินทางมาเยี่ยมญาติเพื่อขอส่วนบุญจากญาติพี่น้องของตน เรียกประเพณีนี้ว่า “แขนโฌนตา” ความสำคัญของประเพณีบุญแขนโฌนตา เพื่อบูชาบรรพบุรุษ เช่น ไหว้ ปู ยา ตา ยาย หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เรียกได้ว่า “เป็นวันรวมญาติ” การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รำลึกถึงคนที่เสียชีวิตไปแล้ว ประเพณีบุญแขนโฌนตา มีระยะเวลาการทำบุญ 2 ช่วง ดังนี้ (1) ช่วงสารทเล็ก (เบญจตุง) ประกอบพิธีวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 (2) ช่วงสารทใหญ่ นับไปอีก 14 วัน นับจาก วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันสารทใหญ่ (เบญจตม) ประเพณีบุญแขนโฌนตา 3 ส่วน คือ (1) ความเชื่อเดิมเรื่องผีบรรพบุรุษ เรื่องภพภูมิตามคติใน

พุทธศาสนา และตามธรรมเนียมท้องถิ่น (2) แนวทางปฏิบัติที่ทำสืบเนื่องต่อกันมา คือการปฏิบัติตามบุพการี
ทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว (3) ส่วนของพิธีกรรม ประกอบด้วย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรม, อุปกรณ์ที่ใช้
ในการประกอบพิธีกรรม, สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม, วันเวลาในการประกอบพิธีกรรม และ
ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ประเพณีบุญแซนโชนดา เป็นการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามไว้มิให้สูญหาย
สร้างความรักความสามัคคี และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว รวมถึงการส่งเสริม
ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา (พระปลัดชีวิน สุขกาโม, 2565)

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ 1) แนวคิดความ
เป็นมา แบ่งออกได้ใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทว่า มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทว่า
มีบุตรชายกฏุมพินธุ์หนึ่ง เมื่อพ่อสิ้นชีวิตแล้วแม่ได้หาหญิงผู้มีอายุและตระกูลเสมอกันมาเป็นภรรยา แต่อยู่
ด้วยกันหลายปีไม่มีบุตรแม่จึงหาหญิงอื่นมาเป็นภรรยาอีกต่อมาเมียน้อยมีลูก เมียหลวงจึงคิดฆ่าทั้งแม่
และลูกเสีย ฝ่ายเมียน้อยเมื่อก่อนจะตายก็คิดอาฆาตเมียหลวงไว้ ซึ่งผลัดกันฆ่ากันไปมาหลายชาติ จนกระทั่ง
ชาติสุดท้ายฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นคน อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นยักษ์ณี ท้ายที่สุดพระองค์ทรงสั่งสอนไม่ให้
พยาบาทจองเวรกัน แล้วจึงโปรดให้นางยักษ์ไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนา นางยักษ์ตนนี้มีความรู้เกณฑ์เกี่ยวกับ
ฝนและน้ำดี ปีไหนฝนจะตกดีหรือไม่ดีจะแจ้งให้ชาวเมืองได้ทราบ ชาวเมืองให้ความนับถือมาก
จึงได้นำอาหารไปส่งนางยักษ์อย่างบริบูรณ์โดยสม่ำเสมอ นางยักษ์จึงได้นำอาหารเหล่านั้นไปถวายเป็น
สลากภัตแด่พระภิกษุสงฆ์วันละแปดที่เป็นประจำ ไทยลาวจึงถือเอาการถวายสลากภัตหรือบุญข้าวสากนี้
เป็นประเพณีสืบมาและเมื่อถึงวันทำบุญข้าวสาก นอกจากนำข้าวสากไปถวายพระภิกษุสงฆ์และวางไว้
บริเวณวัด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวนาจะเอาอาหารไปเลี้ยงนางยักษ์หรือนางผีเสื้อนา
ในบริเวณนาของตนแต่เปลี่ยนเรียกนางยักษ์ว่า “ตาแฮก” ประเด็นที่ 2 บุญข้าวสากเป็นการทำบุญอุทิศ
ให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งชาวไทยลาวได้ทำอย่างต่อเนื่องจนกลายมาเป็นประเพณีที่สำคัญ ในการทำบุญอุทิศส่วน
กุศลแก่ญาติที่ล่วงลับนี้ ชาวนาจะถือโอกาสเลี้ยงตาแฮกของชาวไทยลาวหรือชาวอีสานจะหมายถึง ภูมินา
หรืออารักข์ที่ทำหน้าที่รักษาความอุดมสมบูรณ์ของนาข้าว โดยนำ “ข้าวสาก” ที่เหลือจากทำพิธีสงฆ์ไปวาง
ไว้ที่หน้าของนาเพื่อเช่นสรวงตาแฮก ชาวไทยลาวหรือชาวอีสาน ยึดถือปฏิบัติประเพณีสืบต่อกันมาตั้งแต่
บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ประเพณีบุญข้าวสาก เป็นการทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง
ที่ล่วงลับไปแล้ว ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ตามคติธรรมความเชื่อว่าเป็นวันที่พระยายมเปิดขุมนรกให้
สัตว์นรกได้มารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก ตั้งแต่เที่ยงคืนถึงวันขึ้น 14 ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืน
วันขึ้น 15 ค่ำ เมื่อพวกเปรตหรือสัตว์นรกเหล่านั้นมารับส่วนบุญ จากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก ข้าวสาก
หมายถึง ชื่องานบุญกลางเดือนสิบ สลากภัตถวายสงฆ์ หรือห่ออาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ ที่นำไปเช่น
วิญญานบรรพบุรุษ คำว่า “สาก” คือเครื่องมือสำหรับตำอย่างหนึ่งคู่กับครก แต่สากในที่นี้น่าจะกร่อนมา
จากคำว่าสลากเพราะบุญนี้จะเกี่ยวกับการใช้สลาก คือสลากภัต เช่น ก่อนจะนำของถวายพระชาวนาจะ
จับสลากชื่อพระภิกษุสามเณรก่อนสลากที่จับถูกชื่อพระภิกษุสามเณรรูปใดก็นำของไปถวายพระภิกษุ
สามเณรรูปนั้น ประเพณีบุญข้าวสาก เวลาในการประกอบพิธีสารท แบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 สารทเล็ก
มีช่วงระยะเวลาการทำบุญให้ผีบรรพบุรุษตลอด 8 วัน เริ่มมีการประกอบพิธี ตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ ถึง วันแรม

8 ค่ำ เดือน 10 ช่วงที่ 2 สารทใหญ่ มีช่วงระยะเวลาการทำบุญให้ผีบรรพบุรุษตลอด 7 วัน เริ่มตั้งแต่วันแรม 9 ค่ำ ถึง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 พิธีสารทที่สำคัญจะประกอบพิธีวันแรม 14 ค่ำช่วงนี้จะมีพิธีเซ่นไหว้ตลอดวัน แต่การรวมญาติเพื่อเซ่นไหว้จะประกอบพิธีในเวลาประมาณ 16.00-18.00 น. เป็นต้นไปจนถึงรุ่งเช้า ซึ่งประเพณีสารทนี้มีระยะเวลายาวนานถึง 15 วัน ประเพณีบุญข้าวสากนั้น ได้สร้างความสามัคคีในครอบครัว แสดงความกตัญญูต่อบุพการี และเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี (พระครูโสภณ วรานุรักษ์, 2565)

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบประเพณีบุญแสนโขนตากับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ 1) แนวคิดเหมือนกัน เกี่ยวกับประเพณีบุญแสนโขนตากับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ คือ (1) ในจุดประสงค์หลักของประเพณีก็คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการีที่มีต่อผู้มีพระคุณ (2) บุญประเพณีตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เหมือนกันในช่วงสารทเล็ก (3) เป็นประเพณี เพื่อบูชาบรรพบุรุษ เซ่นไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นวันรวมญาติ การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รำลึกถึงคนที่เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งมีแนวคิดแตกต่างกันของกลุ่มชุมชนชาวไทยเขมร และกลุ่มชุมชนชาวไทยลาว คือ ไทยเขมร ความเป็นมาของประเพณีบุญแสนโขนตา ประเด็นที่ 1 ไม่ปรากฏหลักฐานว่าประเพณีบุญแสนโขนตา มีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ปรากฏเพียงหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคติความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ เปรต ผนวกกับความเชื่อทางพุทธศาสนา คือ ส่วนที่ 1 ความเชื่อ ประเพณี และแนวทางปฏิบัติจากพระไตรปิฎกในเขตวัดและวิมานวัด เป็นต้น ส่วนที่ 2 มีความเชื่อว่าเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนจังหวัดสุรินทร์ พระภิกษุที่ต้องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้หยิบยกเอาความเชื่อที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่โรกขทสูตร ว่าด้วยเรื่องเปรตที่อยู่ภายนอกฝาเรือน ประเด็นที่ 2 สันนิษฐานว่าประเพณีบุญแสนโขนตา เป็นประเพณีที่รับมาจากอินเดีย ประเด็นที่ 3 เชื่อว่ามีการสืบทอดกันมายาวนาน เป็นคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากคติความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผี 2) ต่างกันแค่ชื่อเรียกบุญประเพณี ชาวไทยเขมรเรียกว่า “แสนโขนตา” คำว่า “โขน” หมายถึง ย่าหรือยาย คำว่า “ตา” หมายถึง ปู่หรือตา ไทยลาว เรียก บุญข้าวสาก ข้าวสาก หมายถึง ชื่องานบุญกลางเดือนสิบ สลากภัตถวายสงฆ์ หรือห่ออาหารคาวหวาน มากพลู บุหรี่ ที่นำไปเซ่นวิญญาณบรรพบุรุษ (พระครูรัตนธรรมานุรักษ์, 2564) ประเพณีบุญแสนโขนตาและประเพณีบุญข้าวสาก มีความคล้ายกันคือ ระยะเวลาการทำบุญ 2 ช่วง คือ (1) ช่วงสารทเล็ก (2) ช่วงสารทใหญ่ มีความเหมือนกันในส่วนพิธีกรรมและเหมือนกันใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการอนุรักษ์ประเพณีได้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้มิให้สูญหาย (2) ด้านการสร้างความรักความสามัคคีภายในครอบครัว (3) ด้านความกตัญญูลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อบุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว (4) ด้านจิตใจ ทำให้เกิดความสุขสบายใจ เพราะว่าเป็นการปฏิบัติที่ครอบงำประกอบตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา คือมีการให้ทานกับผู้ที่มีพระคุณ ให้ทานพระสงฆ์ มีการสมาทานศีลถึงแม้ว่าจะทำเป็นแค่พิธีกรรม แต่ก็มีผลด้านจิตใจไม่มากนักน้อย ได้ฟังพระสวดมนต์ทำให้เกิดสมาธิ เรียกได้ว่าเป็นการภาวนาไปในตัว ชาวไทยเขมรมีความคิดเห็นแตกต่างใน 2 ด้าน คือ (1) ด้านการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา (2) ด้านการทำบุญ ได้อุทิศบุญกุศลให้กับบุพการี หรือญาติพี่น้องที่

ล่องลับไปแล้ว และชาวไทยลาว มีความคิดเห็นแตกต่างใน 2 ด้านเช่นกัน (1) ด้านความเชื่อ มีความเชื่อว่า หากลูกหลานคนใดไม่ทำบุญไปให้ไม่จัดสำหรับเซ่นไหว้หรือไม่ไปร่วมพิธีกรรม ผีบรรพบุรุษอาจไม่พอใจ เป็นเหตุให้ทำมาหากินไม่ราบรื่น เพราะอาจถูกเปรตที่เป็นญาติสาปแช่ง จิตใจเกิดความกังวลไม่เป็นสุขด้วยความเชื่ออย่างนี้ ทุกคนจึงพยายามไปร่วมให้ได้ (2) ด้านความเป็นสิริมงคล เมื่อได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับ บุพการีหรือญาติพี่น้องที่ล่องลับไปแล้ว จะเกิดความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว กิจการการงาน เจริญรุ่งเรือง (พระโกศล อุตฺตโร (ทรายเพชร), 2564)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประเพณีบุญแซนโพนตาในจังหวัดสุรินทร์

1) แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีบุญแซนโพนตาในจังหวัดสุรินทร์ มีความเป็นมา คือไม่ปรากฏหลักฐานว่าสารทเดือนสิบของชาวไทยเชื้อสายเขมรมีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ปรากฏเพียงหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คติความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ เปรต ผนวกกับความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสามารถเชื่อมโยงหลักฐานความเป็นมาได้จากพระไตรปิฎกในเขตวิมมานวัตถุ และติโรกฐทสูตร ว่าด้วยเรื่องเปรตที่อยู่ภายนอกฝาเรือน สันนิษฐานว่าประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีที่รับมาจากอินเดีย และเชื่อว่าการสืบทอดกันมายาวนาน เป็นคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากคติความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ และคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รวมกันกับคติความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผี เป็นการทำบุญอุทิศถึงดวงวิญญาณผู้ล่วงลับ มีความเชื่อว่าเป็นวันที่ประตูยมโลกจะเปิด นรกจะปล่อยดวงวิญญาณกลับมาโลก วิญญาณทุกประเภทจะสามารถรับบุญได้ จึงต้องมีการจัดบุญประจำปีขึ้นมา ซึ่งตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ที่เลือกเดือนสิบเพราะว่า ประตูยมโลกจะเปิด ผีจะเดินทางมาเยี่ยมญาติเพื่อขอส่วนบุญจากญาติพี่น้องของตน ชาวไทยเขมรจึงต้องมีการจัดทำอาหาร เพื่อต้อนรับผีบรรพบุรุษเหล่านั้น เรียกประเพณีนี้ว่า “แซนโพนตา” ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรเมื่อถึงช่วงเทศกาลสารทเดือนสิบ ประเพณีบุญแซนโพนตาในจังหวัดสุรินทร์ มีความสำคัญเพื่อบูชาบรรพบุรุษ เช่น ไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย หรือบรรพบุรุษที่ล่องลับไปแล้ว เรียกได้ว่าเป็นวันรวมญาติการกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รำลึกถึงคนที่เสียชีวิตไปแล้ว ประเพณีบุญแซนโพนตาในจังหวัดสุรินทร์ นั้นเป็นการอนุรักษ์ประเพณีได้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้มิให้สูญหาย สร้างความรักความสามัคคีภายในครอบครัว ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อบุพการีได้อุทิศบุญกุศลให้กับบุพการี หรือญาติพี่น้องที่ล่องลับไปแล้ว และได้ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะมีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระอริการช่วง ฐิตโสภโณ (ตั้งอยู่) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาคติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ (แซนโพนตา) ของจังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีนี้ได้เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ไม่พบว่าครั้งแรกได้เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด และยังพบว่า ประเพณีสารทของชาวจังหวัดสุรินทร์นี้ ได้มีกำเนิดมาจากความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายที่ปรากฏในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นเอง ในปัจจุบันภาษาท้องถิ่นของชาวสุรินทร์เรียกประเพณีสารทว่า “แซนโพนตา” ซึ่งมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น พิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ การทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตาย มีการจัด

ขบวนแห่เครื่องเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษอย่างใหญ่โตไปตามถนนสายสำคัญภายในตัวเมือง มีหน่วยงานราชการ และวัดในจังหวัดสุรินทร์เข้าร่วมในขบวนแห่ด้วย ประเพณีสารทเดือนสิบของชาวจังหวัดสุรินทร์ มีอยู่ 2 ช่วง ดังนี้ 1) ประเพณีเบญจตุง คือ ประเพณีสารทเล็ก จะประกอบพิธีกรรมในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 และ 2) ประเพณีเบญจท่ม คือ สารทใหญ่ จะประกอบพิธีกรรมในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 คติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบของชาวจังหวัดสุรินทร์ ได้มีคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ดังนี้ คือ 1) คติความเชื่อเรื่องบุญ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา เพื่อความสุขของตัวเอง และเพื่อทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย 2) คติความเชื่อเรื่องการบูชา เช่น การบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ และการปฏิบัติ แต่การบูชาตามคติความเชื่อแบบโบราณก็ยังปรากฏอยู่เพราะมีการฆ่าสัตว์ คือ ไก่ ปลา และหมู เป็นเครื่องเซ่นไหว้ด้วย 3) คติความเชื่อเรื่องความกตัญญู คือ การปรนนิบัติบิดามารดา ครูอาจารย์ ยอมรับคำสั่งสอน และตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยปัจจัยสี่ 4) คติความเชื่อเรื่องสังคหวัตถุ คือ ในประเพณีสารทนี้จะมีการแบ่งปันกันของคนในครอบครัวและชุมชน (พระอธิการช่วง ฐิตโสภโณ (ตั้งอยู่), 2554: 1-2)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงคที่ 2 พบว่า ประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์

1) แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ มีความเป็นมาแบ่งออกได้ 2 ประเด็น คือ **ประเด็นที่ 1** มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทว่า มีบุตรชายกษัตริย์ผู้หนึ่ง เมื่อพ่อสิ้นชีวิตแล้วแม่ได้หาหญิงผู้มียาและตระกูลเสมอกันมาเป็นภรรยา แต่อยู่ด้วยกันหลายปีไม่มีบุตรแม่จึงหาหญิงอื่นมาเป็นภรรยาอีกต่อมาเมียน้อยมีลูก เมียหลวงจึงคิดฆ่าทั้งแม่และลูกเสีย ฝ่ายเมียน้อยเมื่อก่อนจะตายก็คิดอาฆาตเมียหลวงไว้ชาติต่อมาฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นแมวอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นไก่ ชาติสุดท้ายฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นคน อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นยักษ์ณี พอฝ่ายไปเกิดเป็นคนแต่งงานและคลอดลูกนางยักษ์ณีจึงเฝ้าติดตามไปกินลูกถึงสองครั้ง ซึ่งพอดีกับพระพุทธเจ้ากำลังทรงแสดงพระธรรมเทศนาอยู่นางและสามีจึงนำลูกน้อยไปถวายขอชีวิตไว้ นางยักษ์จะตามเข้าไปในเขตวัดมหาวิหารไม่ได้ เพราะถูกเทวดากางกั้นไว้ พระพุทธเจ้าจึงโปรดให้พระอานนท์ไปเรียกนางยักษ์เข้ามาฟังพระธรรมเทศนาพระองค์ทรงสั่งสอนไม่ให้พยาบาทจองเวรกัน **ประเด็นที่ 2** บุญข้าวสากเป็นการทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งชาวไทยลาวได้ทำอย่างต่อเนื่องจนกลายมาเป็นประเพณีที่สำคัญที่ชาวไทยลาวหรือชาวอีสานจะต้องทำในเดือนสิบ โดยที่คนทั่วไปเข้าใจว่าการทำบุญข้าวสากเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น ความหมายของบุญประเพณีสารทเดือนสิบของชาวไทยลาว เรียกประเพณีบุญข้าวสาก เป็นการทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ความสำคัญ คือเป็นความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูตผีวิญญาณ ประเพณีบุญประเพณี เวลาในการประกอบพิธีสารท ในสาระสำคัญแบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 สารทเล็ก ช่วงที่ 2 สารทใหญ่ มีช่วงระยะเวลาการทำบุญให้ผีบรรพบุรุษตลอด 7 วัน เริ่มตั้งแต่วันแรม 9 ค่ำ ถึง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 พิธีสารทที่สำคัญจะประกอบพิธีวันแรม 14 ค่ำช่วงนี้จะมีพิธีเซ่นไหว้ตลอดวัน แต่การรวมญาติเพื่อเซ่นไหว้จะประกอบพิธีในเวลาประมาณ 16.00-18.00 น. เป็นต้นไปจนถึงรุ่งเช้า ซึ่งประเพณีสารทนี้มีระยะเวลายาวนานถึง 15 วัน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาอรุณ อรุณธมโม (สุระโกศล)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของอรรถกถาธรรมบทต่อพิธีกรรมและประเพณีของชาวอีสาน” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีฮีตสิบสองบางประเพณีมาจากความเชื่อดั้งเดิมใน

นิทานชั้นอรรถกถาของธรรมบท ดังจะเห็นจากประเพณี “บุญคุณลาน” ซึ่งชาวอีสานนิยมทำนาข้าว เป็นอาชีพหลักมีข้าวเป็นอาหารประจำวัน หากได้ข้าวมากก็จะแบ่งขายพอได้ค่าใช้จ่ายในครอบครัวคนเหล่านี้มีความกตัญญูรู้คุณสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่ตน ข้าวเป็นพืชที่มีคุณค่าต่อคนเราจึงมีความเชื่อว่าข้าวมีวิญญาณหรือขวัญประจำอยู่ตามความเชื่อดั้งเดิมคือการยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ ความเชื่อว่ามีชีวิตในทุกสิ่ง ดังนั้นเมื่อทำการเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วก่อนจะขนข้าวขึ้นฉางข้าว ชาวอีสานจะทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลเพิ่มความมั่งมีศรีสุขแก่ครอบครัวและเพื่ออัญเชิญขวัญข้าวให้มาอยู่ประจำจะได้กินข้าวไม่เปลืองทำนาก็ได้ผลดีในฤดูกาลต่อไป (พระมหาอรุณ อรุณธมโม (สุภะโกศล), 2538: 1-2)

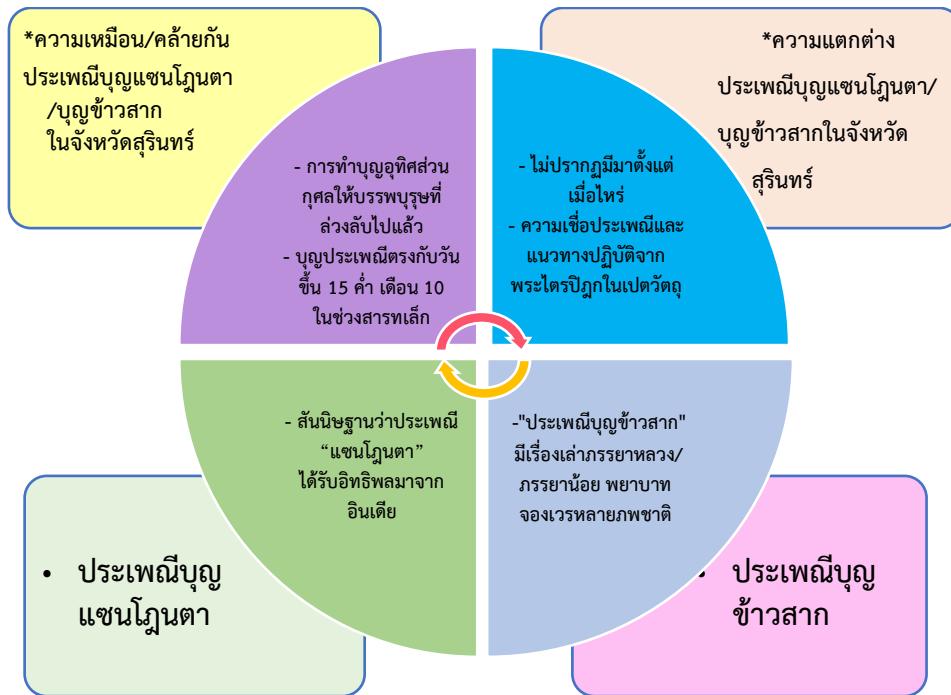
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงคที่ 3 พบว่า เปรียบเทียบประเพณีบุญแซนโหม่งกับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ 1) แนวคิดเหมือนกัน เกี่ยวกับประเพณีบุญแซนโหม่งกับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ คือ ในจุดประสงค์หลักของประเพณีก็คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีต่อผู้มีพระคุณ บุญประเพณีตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เหมือนกันในช่วงสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีเพื่อบูชาบรรพบุรุษ หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เรียกได้ว่าเป็นวันรวมญาติ การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รำลึกถึงคนที่เสียชีวิตไปแล้ว 2) แนวคิดแตกต่างกัน ประเพณีบุญแซนโหม่งกับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ คือ (1) ประเพณีบุญแซนโหม่ง ความเป็นมาของประเพณี ไม่ปรากฏหลักฐานว่าประเพณีบุญแซนโหม่งตามีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ปรากฏเพียงหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคติความเชื่อเรื่อง ผี วิญญาณ เปรต ผนวกกับความเชื่อทางพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ความเชื่อ ประเพณี และแนวทางปฏิบัติจากพระไตรปิฎกในเขตวัดและวิมานวัตถุ เป็นต้น ส่วนที่ 2 มีความเชื่อว่าเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาในดินแดนจังหวัดสุรินทร์ พระภิกษุที่ต้องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้หยิบยกเอาความเชื่อที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่โรกขทสสูตร ว่าด้วยเรื่องเปรตที่อยู่ภายนอกฝาเรือน สันนิษฐานว่าประเพณีบุญแซนโหม่ง เป็นประเพณีที่รับมาจากอินเดีย และเชื่อว่าการสืบทอดกันมายาวนาน เป็นคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากคติความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ และคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาร่วมกันกับคติความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผี ซึ่งต่างกันแค่ชื่อเรียกบุญประเพณี ไทยเขมรเรียกว่า “แซนโหม่ง” คำว่า “โหม่ง” หมายถึง ย่าหรือยาย คำว่า “ตา” หมายถึง ปู่หรือตา (2) ประเพณีบุญข้าวสาก ข้าวสาก หมายถึง ชื่องานบุญกลางเดือนสิบ สลากภัตถวายสงฆ์ หรือห่ออาหารคาวหวาน มากพลู บุหรี่ ที่นำไปเซ่นวิญญาณบรรพบุรุษ “ข้าว” คือ เมล็ดของพืชพวกหญ้าชนิดหนึ่งใช้เป็นอาหารสำคัญ มี 2 ชนิด คือ ข้าวเจ้า และข้าวเหนียว ส่วนคำว่า “สาก” คือเครื่องมือสำหรับตำอย่างหนึ่งคู่กับครก แต่สากในที่นี้จะกร่อนมาจากคำว่าสลาก เพราะบุญนี้จะเกี่ยวกับการใช้สลากคือสลากภัต เช่น ก่อนจะนำของถวายพระชาวบ้านจะจับสลากชื่อพระภิกษุสามเณรก่อนสลากที่จับถูกชื่อพระภิกษุสามเณรรูปใดก็นำของไปถวายพระภิกษุสามเณรรูปนั้น เป็นต้น ประเพณีบุญแซนโหม่ง/บุญข้าวสาก มีความเหมือนกันใน 4 ด้าน คือ ด้านการอนุรักษ์ประเพณี ด้านการสร้างความรักความสามัคคีภายในครอบครัว ด้านความกตัญญู และด้านจิตใจ ประเพณีบุญแซนโหม่งแตกต่างใน 2 ด้าน คือด้านการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และด้านการทำบุญได้อุทิศบุญกุศลให้กับบุพการี หรือญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีบุญข้าวสากแตกต่างใน 2 ด้านเช่นกัน คือด้านความเชื่อ

มีความเชื่อว่าหากลูกหลาน คนใดไม่ทำบุญไปให้ไม่จัดสำหรับเซ่นไหว้หรือไม่ไปร่วมพิธีกรรม ผิบรรพบุรุษอาจไม่พอใจ เป็นเหตุให้ทำมาหากินไม่ราบรื่น เพราะอาจถูกเปรตที่เป็นญาติสาปแช่ง และด้านความเป็นสิริมงคล จะเกิดความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ Sam Ath Suon ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมแซนโฌนตา ของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์กับชาวจังหวัดบัตันเตียเมียนเจย์” ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มาของคติความเชื่อพิธีกรรมแซนโฌนตา พบว่า ทั้งสองจังหวัดมีคติความเชื่อเหมือนกัน คือ เชื่อในเรื่องการทำบุญอุทิศให้กับบรรพชน แต่แตกต่างกันในเรื่องที่มา คือ ชาวพุทธเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ เชื่อตามคติในเรื่องเปรตของพระเจ้าพิมพิสาร ส่วนชาวพุทธในจังหวัดบัตันเตียเมียนเจย์มี เชื่อตามคติในเรื่องของพระอุปัชฌ์, เรื่องอนาถบิณฑิกเศรษฐี, เรื่องนายพราน และเรื่องเปรตผู้เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสาร ด้านคำจำกัดความพิธีกรรมแซนโฌนตา พบว่า มีความแตกต่างกันในศัพท์ที่เรียกใช้ คือ ชาวพุทธในสุรินทร์เรียกว่า “แซนโฌนตา” ส่วนชาวพุทธจังหวัดบัตันเตียเมียนเจย์ เรียกว่า “พจุมบิณท์” แต่เมื่อกล่าวถึงโดยนัยแห่งความหมายแล้วไม่แตกต่างกันคือหมายถึง พิธีการทำบุญอุทิศให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วเหมือนกัน ด้านความสำคัญของพิธีกรรมแซนโฌนตา พบว่า ชาวพุทธทั้งสองจังหวัดที่เป็นเชื้อสายเขมร ให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมแซนโฌนตาไม่แตกต่างกัน เพราะพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีต่อผู้มีพระคุณ, ด้านองค์ประกอบของพิธีกรรมแซนโฌนตา พบว่า พิธีกรรมแซนโฌนตาของชาวพุทธในจังหวัดสุรินทร์ และชาวพุทธในจังหวัดบัตันเตียเมียนเจย์ มีองค์ประกอบในการจัดพิธีกรรมเหมือนกัน, ด้านประเภทของพิธีกรรมแซนโฌนตา พบว่าชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์และชาวพุทธจังหวัดบัตันเตียเมียนเจย์ ประเทศกัมพูชานั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทเหมือนกัน คือ เป็นตุง และเบ็นธัม ด้านคุณค่าของพิธีกรรมแซนโฌนตา พบว่า ชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์กับชาวพุทธจังหวัดบัตันเตียเมียนเจย์ ไม่แตกต่างกันในเรื่องคุณค่าในด้านหลักธรรมแต่จะแตกต่างกันในข้อปลีกย่อยเท่านั้น ส่วนการเปรียบเทียบคุณค่าตามคติธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพิธีกรรมแซนโฌนตา คติธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีปรากฏอยู่ในพิธีกรรมแซนโฌนตา คือ คติธรรมเกี่ยวกับการบูชา, หลักธรรมเกี่ยวกับความกตัญญูต่อบุคคล, หลักกฏแห่งกรรม ซึ่งหลักธรรมทั้ง 3 นี้ เป็นหลักธรรมที่ปรากฏอย่างชัดเจนในประเพณีแซนโฌนตา ดังนั้น พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคล และยังคงคุณค่าทางวัฒนธรรมแบบพุทธที่สืบทอดจากบรรพบุรุษสู่อนุชนตราบเท่าทุกวันนี้พิธีนี้จึงเป็นสิ่งหล่อหลอมให้ชาวพุทธทั้งในประเทศไทย และประเทศกัมพูชาอยู่กันอย่างปกติสุขและสันติสุข (Sam Ath Suon, 2561: 1-2)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีบุญแซนโฌนตากับประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์” ทำให้เกิดองค์ความรู้จากการวิจัย สรุปได้ ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

ประเพณีบุญแขนโฌนตาในจังหวัดสุรินทร์ มีความเป็นมาแบ่งออกได้ 3 ประเด็น คือ 1) ไม่ปรากฏหลักฐานว่าประเพณีบุญแขนโฌนตามีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ปรากฏเพียงหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคติความเชื่อเรื่อง ผี วิญญาณ เปรต ผนวกกับความเชื่อทางพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกในเขตวัด 2) สันนิษฐานว่าประเพณีบุญแขนโฌนตา เป็นประเพณีที่รับมาจากอินเดีย เหมือนกับประเพณีอื่นๆ เนื่องจากการติดต่อกับอินเดีย และในสมัยขอมรุ่งเรือง 3) เป็นคติความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากคติความเชื่อเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ และคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับคติความเชื่อดั้งเดิมเรื่องผี สารทเดือนสิบของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร เป็นการแสดงออกครอบครัวยุคและเครือญาติ ซึ่งความกตัญญูต่อบุพการีผู้มีพระคุณ นิยมปฏิบัติในช่วงเวลา แรม 9 ค่ำ เดือนสิบ ถึง แรม 14 ค่ำ เดือนสิบ ส่วนแรม 15 ค่ำ เป็นการทำบุญตามวัดต่างๆ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้วายชนม์ที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนประเพณีบุญข้าวสากในจังหวัดสุรินทร์ มีความเป็นมา คือ 1) มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมเนียมเรื่องการจองเวรระหว่างภรรยาลวงและภรรยาน้อย 2) บุญข้าวสากเป็นการทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งชาวไทยลาวหรือชาวอีสานได้ทำอย่างต่อเนื่องจนกลายมาเป็นประเพณีที่สำคัญที่จะต้องทำในเดือนสิบ โดยที่คนทั่วไปเข้าใจว่าการทำบุญข้าวสากเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในการนี้ชาวบ้านจะถือโอกาสเลี้ยงตาแขกซึ่งหมายถึง ภูมินาหรืออารักษ์ที่ทำหน้าที่รักษาความอุดมสมบูรณ์ของนาข้าว โดยนำอาหารที่ เรียกว่า “ข้าวสาก” ที่เหลือจากทำพิธีสงฆ์ไป

วางไว้ที่หน้าของตนเพื่อเช่สรวงตาแสด ซึ่งชาวไทยลาวหรือชาวอีสานได้ยึดถือปฏิบัติประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การทางพระพุทธศาสนา ควรจัดทำแผนในการปฏิบัติตามแนวทางประเพณีบุญเดือนสิบให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสามารถนำหลักธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ผู้นำระดับชุมชน ควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีบุญเดือนสิบให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในด้านต่างๆ เพื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดประเพณีของทุกภาคส่วน
2. ควรศึกษาวิจัยวิวัฒนาการรูปแบบประเพณีการทำบุญในประเพณีต่างๆ ในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2563). (5 กันยายน 2560). *ฮีตที่ 10 บุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบ*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://www.nectec.or.th/schoolnet/library/webcontest/2003/100team/dlnes060/heet10/heet10.htm>.
- ชมรมรักขีไทรศาสตร์ภาคพิธีกรรมบุรีรัมย์. (2563). (25 พฤษภาคม 2554). *ประเพณีแซนโถงตา*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://horaburiram.igetweb.com/index.php?mo=3&art=510813>.
- เพชรภรณ์ โสลาภา. (2537). *พิธีกรรมแซนโถงตาที่บ้านกระหาด ตำบลกระหาด อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระโกศล อดุลโร (ทรายเพชร). (2564). รองเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรีธาตุ. *สัมภาษณ์*, 28 กันยายน.
- พระครูรัตนธรรมานุรักษ์. (2564). รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี. *สัมภาษณ์*, 28 กันยายน.
- พระครูโสภณ วรานุรักษ์. (2565). เจ้าคณะตำบลหนองขาว. *สัมภาษณ์*, 22 กุมภาพันธ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). *ชีวิตหนึ่งเท่านั้นสร้างได้ดีได้อันต์*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระปลัดชีวิน สุขกาโม. (2565). เจ้าคณะตำบลตากูก-ปราสาททอง. *สัมภาษณ์*, 21 กุมภาพันธ์.
- พระมหาศักดิ์ เพชรประโคน. (2540). *ผูกสรุโพน: การศึกษาวิเคราะห์สังคม ประเพณี ความเชื่อของชาวเขมร* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระอธิการช่วง ฐิตโสภโณ (ตั้งอยู่). (2554). *ศึกษาคติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ (แซนโฎนตา) ของจังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอรุณ อรุณธมโม (สุกะโกศล). (2538). *อิทธิพลของอรรถกถาธรรมบทต่อพิธีกรรมและประเพณีของชาวอีสาน* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุมาลัย กาลวิบูลย์. (2554). การศึกษาวิเคราะห์ประเพณีสารทเดือนสิบกับแนวคิดเรื่องกรรมและการอุทิศส่วนกุศลในพุทธศาสนิกายเถรวาท. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* 3 (2), 99.

Bhikku Khantipalo. (1970). *Buddhism Explained*. Bangkok: Thai Wattana Panich Press.

Sam Ath Suon. (2561). *ศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมแซนโฎนตาของชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์กับชาวจังหวัดปัตตานีเยเมนเจย์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

The success of the Buddhist missionaries on the Buddhist propagation in Mueang Surin district, Surin province

พระสมชาย สั่วโร (สุขวินัย)¹, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม², พระราชวิมลโมลี³

PhraSomchai Sangwaro (Sukwinai)¹ Thanarat Sa-ard-iam², Phra Rachavimonmolee³

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campas

email: Somc32000@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและพัฒนาการของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 3) ศึกษาผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งมีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 20 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 226 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

ประวัติและพัฒนาการของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็น พระธรรมทูตสายที่ 6 ได้ดำเนินงานโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ สถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป เป็นประจำทุกปี

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ คือ 1) ยึดตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า 2) การพัฒนารูปแบบองค์กรตามยุคสมัยปัจจุบัน 3) การบริหารจัดการภารกิจ 6 ด้านคือ การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจมาก พระธรรมทูตทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำไปเผยแผ่ เช่น พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 และศีล 5 เป็นต้น และมีโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป ให้เข้าใจหลักธรรมมากขึ้น โดยใช้เกณฑ์วัดความพึงพอใจจากแบบสอบถาม และระดับผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ด้านเทคนิค การใช้คำพูด การสร้างบรรยากาศ นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00) รองลงมาคือ ด้าน

เนื้อหาส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ($\bar{X}$ = 4.96) และด้านสื่อ ความดังของอุปกรณ์ เครื่องเสียง มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.90)

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระธรรมทูต, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the history and evolution of the Buddhist missionaries in Mueang Surin district, Surin province, 2) to study the Buddhist propagation of the Buddhist missionaries in Mueang Surin district, Surin province, and 3) to study the management success of the Buddhist missionaries on the Buddhist propagation in Mueang Surin District, Surin Province. It is mixed-method research between quantitative and qualitative. Collecting data from interviews discussions from 20 key informants /person and questionnaires of 226 people, and analyzing descriptive data. The statistics for analysis of data are percentage, mean and standard deviation.

The research findings revealed that:

The history and evolution of Buddhist missionaries in Mueang Surin district, Surin province found that it is the sixth Buddhist missionary operating in the nine provinces, Nakhon Phanom, Mukdahan, Yasothon. Ubon Ratchathani, Sisaket, Surin, Buriram, Nakhon Ratchasima, and Chaiyaphum, with Ven. Phra Rajamethee of Wat Mahathat Yuwarajangsarat, Bangkok as the line leader, He has also undertaken Buddhist missionary missions to schools for the development of the spirits of children, youth, and the general public following the Buddhist doctrine correctly. The Buddhist missionaries on the Buddhist propagation in Mueang Surin district, Surin province found that the Buddhist missionaries adhere to the missionary principles: 1) adhere to the doctrine of the Buddha not to misrepresent it, 2) the development of organizational models according to the applied era according to current events, 3) the six areas of mission management are: (1) governance, (2) Buddhist education, (3) the Buddhist propagation, (4) public education, (5) public facilities, (6) public welfare. The management success of the Buddhist missionaries on the Buddhist propagation in Mueang Surin district, Surin province.

1) The management success of the Buddhist missionaries in qualitative research found that the first point: Indicators of the success of Buddhism propagation are: (1) Using satisfaction metrics from a participant's questionnaire, (2) the measure success by the volume of large or small audiences, (3) the response the following year was more interested,

and (4) feedback from people and society and their use for good use. The second point: The result of the success is: (1) the public benefit is that people understand the principles and have more faith in Buddhism, (2) the harmony of the clergy and the people and (3) it is virtuous for children, youth and people who can apply principles to their lives.

2) The management success of the Buddhist missionaries in quantitative research found that in three areas, 1) the content of the Buddhist missionaries, students are satisfied with the content, promoting the main compliance of the principles of Sila (morality), Samadhi (concentration), Pañya (wisdom) ($\bar{x} = 4.96$) at a high level of satisfaction. 2) In The missionary techniques of the Buddhist missionaries, students are satisfied with the use of words, techniques, and teaching materials. Creating the right atmosphere and time ($\bar{x} = 5.00$) at a high level of satisfaction. 3) Media coverage of the Buddhist missionaries, students are satisfied with the sound quality and loudness of the audio equipment is appropriate ($\bar{x} = 4.90$) at a high level of satisfaction.

Keywords: Buddhist Propagation, Buddhist Missionaries, Mueang Surin District, Surin Province

บทนำ

หลักฐานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ปรากฏขึ้นภายหลังจากตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วเสด็จไปแสดงธรรมโปรดแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนะ และยสกุลบุตรพร้อมสหาย 54 คนทรงให้การอุปสมบทแก่บุคคลเหล่านี้เป็นพระภิกษุชุดแรกในพระพุทธศาสนา รวมเป็น 60 รูป ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นแห่งพระธรรมทูตหรือทูตทางธรรมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระองค์เห็นสมควรที่จะส่งพระสาวกเหล่านั้นไปประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายทั่วชมพูทวีป ดังพระดำรัสที่ทรงรับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นแล้วจะเห็นได้ว่า นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในเบื้องต้นนั้น มีอยู่ 3 ประการด้วยกัน ดังนี้ ประการที่ 1 คือ ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก ประการที่ 2 คือ ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก และประการที่ 3 คือ ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ (วิ.ม. (ไทย) 4/9/14) งานการเผยแผ่พระธรรมได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้เสด็จดับขันธเข้าสู่พระปรินิพพาน หลังจากนั้นพระสาวกได้ทำหน้าที่สืบต่อ สังเกตได้จากการทำสังคายนาครั้งแรก มีการเผยแผ่ศาสนาตามสายของอาจารย์และศิษย์ด้วยวิธีบอกต่อ ๆ กันด้วยปากที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ทรงกระทำตติยสังคายนาโดยอาราธนาพระโมคคัลลิตบุตรติสสะเถระเป็นประธาน มีการคัดเลือกพระสงฆ์แบ่งออกเป็นสาย ๆ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่าง ๆ ประมาณ พ.ศ. 303 มีหลักฐานปรากฏว่า พระโสณเถระและพระอุตระเถระได้มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิประเทศ จนเป็นที่แพร่หลายหลังจาก

การทำสังคายนาครั้งที่ 3 นี้ (จํานงค์ ทองประเสริฐ, 2514: 286) งานพระธรรมทูตยุคเริ่มแรกในประเทศไทย กรมการศาสนาได้ฟื้นฟูจัดให้มีงานพระธรรมทูตขึ้นในปี พ.ศ. 2507 ถึง ปี พ.ศ. 2508 โดยมีความมุ่งหมายให้ประชาชนยึดมั่นในพระพุทธศาสนาให้มีศีลธรรมประจำใจ มีความเคารพรักต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้ทดลองดำเนินงานโดยอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าคณะอํานวยการ จัดส่งพระสงฆ์ออกจาริกประกาศพระศาสนาในถิ่นต่าง ๆ (สง่า พิมพ์พงษ์, 2551: 1-2)

ปัจจุบันนอกจากการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือพุทธธรรมด้วยวิธีการเทศน์โดยตรงของพระสงฆ์ที่วัดในวันพระแล้ว ได้มีการใช้สื่อต่างๆ คือ เอกสารสิ่งพิมพ์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ตลอดจนวีดิทัศน์และโทรศัพท์มือถือเข้าช่วยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ผลดีในการเข้าถึงครัวเรือนของประชาชนจำนวนมากและยังมีคุณสมบัติเหนือสื่อประเภทอื่นๆ โดยใช้ทั้งภาพ เสียง ความเคลื่อนไหวและความรู้สึกที่มีสีสันเหมือนจริงสามารถสร้างทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อถือ ความศรัทธา ได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ จึงได้มีการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการ เผยแผ่พุทธธรรมหรือการปลูกฝังจริยธรรมจากพระสงฆ์” ประชาชนทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่มีโอกาสเข้าวัดไปฟังเทศน์ในวันธรรมสวนะตามปกติ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปัญหา ช่องว่าง และข้อจำกัดบางประการที่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของพุทธบริษัททั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ แต่การเผยแผ่พุทธธรรมทางสื่อออนไลน์ ก็จะช่วยได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะปัญหาหลักอื่น ๆ ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์นั้น ยังมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบและเทคนิควิธีการยังใช้รูปแบบเก่า ๆ อยู่ ฉะนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ จะมีศักยภาพได้มากน้อยต้องขึ้นอยู่กับโครงสร้างของการเผยแผ่

ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน คือ พระสงฆ์ในประเทศไทยมักยึดถือเป็นประเพณีว่า การประกาศหลักการทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสั่งสอนจะต้องได้รับการอาราธนาจากญาติโยมก่อน ถ้าญาติโยมไม่อาราธนา การที่ภิกษุจะออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะเป็นการผิดประเพณี นอกจากนี้ กิจของสงฆ์มักยึดธรรมเนียมนิยม เช่น การเทศนาธรรมแก่ประชาชน มักเป็น เรื่องเก่าซ้ำซาก ไม่เข้ากับสมัยนิยม ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือชีวิต ปัจจุบันศาสนาจึงกลายเป็นเรื่องไกลตัว คนรุ่นใหม่จึงให้ความสนใจต่อวัดและพระสงฆ์น้อยมาก เมื่อมองจากภาพรวมทั้งหมด เราจะเห็นได้ว่าปัจจุบันยังหาหน่วยงานที่รับผิดชอบต่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงไม่ได้ เพราะต่างก็มีลักษณะต่างคนต่างทำดังที่เกิดสำนักสงฆ์ต่าง ๆ มากมาย (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2531: 6) ซึ่งพระสงฆ์ควรมียุทธศาสตร์ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มากขึ้น และอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง บทบาทของพระสงฆ์จึงไม่ควรจะเป็นเพียงการแสดงธรรม และประกอบพิธีกรรมเช่นในอดีตเท่านั้น ควรนำสิ่งที่สอนนั้นไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม ในลักษณะของกิจกรรมร่วมกับชุมชนจนถึงรากหญ้า เพราะโอกาสที่ประชาชนจะเรียนรู้พุทธธรรมอย่างเต็มรูปแบบด้วยตนเองนั้นเป็นการยาก และการเรียนทฤษฎีเชิงปริยัติที่ขาดพื้นฐานทางพุทธธรรมที่ดีพอให้เข้าใจไม่ใช่เรื่องง่ายเช่นกัน พระสงฆ์จึงควรนำหลักคำสอนด้านปริยัติหรือทฤษฎีนั้นไปเสนอแก่ชุมชนผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นเดียวกับการสอนผ่านพิธีกรรมของพระสงฆ์ในอดีต (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิพนธ์ยากร), 2552: 36-37)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” เพราะในสังคมไทยปัจจุบัน ในยุคโลกาภิวัตน์ คนส่วนใหญ่จึงยึดติดอยู่กับความเจริญและความสำเร็จทางวัตถุยอมรับอารยธรรมตะวันตกที่เข้ามาสู่สังคมไทย ปัญหาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นโดยเฉพาะกับบุคคลในสังคมเมืองที่ จะต้องทำงานแข่งกับเวลา จึงทำให้ประชาชนบางส่วนไม่มีเวลาที่จะศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า พระธรรมทูตในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จะสามารถเป็นแกนหลักในการนำหลักการใดหรือมีวิธีการอย่างไร ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดผลสำเร็จ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักพุทธธรรมยกระดับจิตวิญญาณของตนในการดำรงชีวิตต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนากการของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- 2) เพื่อศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- 3) เพื่อศึกษาผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539, อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทความ ข่าวสาร และข้อมูลที่ปรากฏทางเว็บไซต์ ต่าง ๆ

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน ได้แก่ 1) พระธรรมทูต 6 รูป 2) พระสงฆ์ 2 รูป 3) ผู้อำนวยการโรงเรียน 6 คน และ 4) ครูผู้สอน 6 คน ใน 6 โรงเรียน คือ บ้านโคกพระ บ้านตาปุง บ้านโดนออง บ้านสำโรงนาดี บ้านระไซร์สองชั้น และบ้านลุมพุก (จันทร์ศึกษา)

3) การวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรกลุ่มตัวอย่างนักเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านโคกพระ 30 คน 2) โรงเรียนบ้านตาปุง 21 คน 3) โรงเรียนบ้านโดนออง 57 คน 4) โรงเรียนบ้านสำโรงนาดี 75 คน 5) โรงเรียนบ้านระไซร์สองชั้น 29 คน 6) โรงเรียนบ้านลุมพุก (จันทร์ศึกษา) 14 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน โดยการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie. & D.W.Mogan) เป็นประชากรทั้งหมดมาเป็นหน่วยศึกษาจากจำนวนทั้งหมด 550 คน

4) ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติและพัฒนารูปแบบของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และศึกษาผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

5) ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษา ในตำบลนาดี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ 1. โรงเรียนบ้านโคกพระ 2. โรงเรียนบ้านตำปึง 3. โรงเรียนบ้านโดนอง 4. โรงเรียนบ้านสำโรงนาดี 5. โรงเรียนบ้านระไชร์สองชั้น และ 6. โรงเรียนบ้านลุมพุก (จันทร์ศึกษา)

6) การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนาม โดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า ประวัติและพัฒนารูปแบบของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ.2536 ประเทศไทยได้จัดแบ่งพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานอยู่ในประเทศออกเป็น 9 สาย ซึ่งพระธรรมทูตในจังหวัดสุรินทร์เป็นสายที่ 6 ปฏิบัติงานในพื้นที่ 9 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร ยโสธร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ โดยมีพระราชเมธีวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย (พระครูวิบูลธรรมโฆสิต, 2564)

คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในกลุ่มพระธรรมทูตสายที่ ๖ ได้ดำเนินงานโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ณ สถานศึกษาต่าง ๆ โดยมีแผนงานกำหนดเวลา และสถานที่ จากฝ่ายบริหารเพื่อการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์จิตวิญญาณของประชาชน และเยาวชนทั่วไป ให้เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องดีงาม เช่น ในปี พ.ศ. 2562 ได้มีโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ที่ได้ไปทำการเผยแผ่ ณ สถานศึกษา ตำบลตั้งใจ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 โรงเรียน ดังนี้ คือ 1. โรงเรียนบ้านระกาสังแก 2. โรงเรียนบ้านหนองกระดาน 3. โรงเรียนบ้านตั้งใจ 4. โรงเรียนบ้านปะตามาเข 5. โรงเรียนบ้านโคกกรวด 6. โรงเรียนบ้านระไชร์-สองชั้น และ 7. โรงเรียนตั้งใจวิทยา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และประชาชนให้มีความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น ซึ่งคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามอย่างสม่ำเสมอตลอดมา

คณะพระธรรมทูต จังหวัดสุรินทร์ โดยฝ่ายบริหารจะจัดโครงการอบรมจริยธรรมให้กับเยาวชนในสถาบันการศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติการได้ปฏิบัติหน้าที่อบรมจริยธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สั่งสอน เพื่อยกระดับ

จิตวิญญาณของเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ให้มีความศรัทธาใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามีสถานภาพจิตใจดี มีกำลังใจในการต่อสู้กับสังคมแวดล้อมด้วยความมั่นใจ เข้มแข็งมั่นคง และมีศีลธรรมในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป พระครูสุตธรรมภาณี, 2564)

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีการกำหนดวิสัยทัศน์นโยบาย เป้าหมายการดำเนินงาน และภารกิจของพระธรรมทูตคือ เพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามชนบท โรงเรียน และประชาชนทั่วไป โดยยึดหลักคือ 1) ยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ไม่ให้ผิดเพี้ยน 2) การพัฒนารูปแบบองค์กรตามยุคสมัยประยุกต์ตามเหตุการณ์ปัจจุบัน 3) การบริหารจัดการกับภารกิจ 6 ด้าน ได้แก่ (พระครูสุตเชตวธรรม, 2564)

1. ด้านการปกครอง ภารกิจโดยพระธรรมทูต ซึ่งเป็นภิกษุต้องสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรืออยู่ในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม หรือบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่ภิกษุ ทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการบรรพชา และอุปสมบทกุลบุตร

2. ด้านการเผยแผ่ ภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนรับทราบทุก ๆ วิธีที่ไม่ผิดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรม หรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา

3. ด้านการศาสนศึกษา ภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญศึกษา การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง การจัดการศึกษาด้านวิปัสสนาธุระ การฝึกฝนธรรม บ่มเพาะด้านจิตใจ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอนเป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรม-บาลี สนามหลวง เป็นเลขานุการ สอบธรรมบาลี สนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือประธาน จัดสอบธรรมบาลีสนามหลวงเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะเป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่ภิกษุส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ผิดต่อพระธรรมวินัย เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กเยาวชน ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กในวัด โรงเรียนเอกชน การกุศลของวัด จัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา บริจาคทุนเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน สร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา กล่าวคือ การดำเนินการใดๆ

ของภิกษุ สมณทูต หรือ ธรรมทูต ที่มีความสามารถโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัดวัยเรียน จัดเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

5. ด้านการสาธารณูปการ เป็นภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตวัดทั้งพุทธาวาส และสังฆาวาสเพื่อได้สถานที่อันเหมาะสมเป็นสัปปายะ คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมารุ เป็นต้น

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบ ต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชนเป็นสำคัญ การสงเคราะห์พระภิกษุ สามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การจัดให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรม ประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้าย หรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์ จัดสร้างโรงพยาบาลการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

1. ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต (เชิงคุณภาพ)

ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจมาก พระธรรมทูตทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำไปเผยแผ่มีหลายหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 และศีล 5 เป็นต้น และมีโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมมากขึ้น ผลที่ได้รับจากความสำเร็จ คือ 1. เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนเข้าใจหลักธรรม และมีความศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนามากขึ้น 2. สร้างความสามัคคีปรองดองของคณะสงฆ์และประชาชน 3. เป็นผลดีต่อเด็ก เยาวชน และประชาชน สามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต (ทศพร สระแก้ว, 2565)

2. ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต (เชิงปริมาณ)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ใน 3 ด้าน คือ 1. ด้านเนื้อหาการเผยแผ่ของ พระธรรมทูต 2. ด้านเทคนิคการเผยแผ่ของพระธรรมทูต และ 3. ด้านสื่อการเผยแผ่ของพระธรรมทูต พบว่า

1. ด้านเนื้อหาการเผยแผ่ของพระธรรมทูต นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านเนื้อหาการเผยแผ่ของพระธรรมทูต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านเนื้อหาการเผยแผ่

ของพระธรรมทูต อยู่ในระดับระดับมากและมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ เนื้อหาส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ($\bar{X} = 4.96$) เนื้อหาส่งเสริมให้แก้ปัญหาชีวิต ด้วยสติปัญญา และเนื้อหาส่งเสริมให้รู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.86$) เนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูต่อบุคคล ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ($\bar{X} = 4.56$) เนื้อหาที่พระธรรมทูตนำมาบรรยายมีความน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.54$) เนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์ ($\bar{X} = 4.52$) เนื้อหาส่งเสริมให้รู้จัก อด ละเอียดรอบคอบ และเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.14$)

2. ด้านเทคนิคการเผยแผ่ของพระธรรมทูต นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านเทคนิคการเผยแผ่ของพระธรรมทูต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านเทคนิคการเผยแผ่ของพระธรรมทูต อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ พระธรรมทูตใช้คำพูดที่สื่อสารออกมาอย่างชัดเจน ใช้เทคนิควิธีพูดสร้างความสนใจอย่างเหมาะสม, มีการใช้สื่อประกอบการบรรยายอย่างเหมาะสม ใช้ท่าทางประกอบการสอนได้เหมาะสม, กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม, มีการสร้างบรรยากาศ (สนุกสนาน) ในการบรรยายธรรมอย่างเหมาะสม และใช้ระยะเวลาการบรรยายธรรมเหมาะสม ($\bar{X} = 5.00$) พระธรรมทูตใช้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.86$) พระธรรมทูตสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.14$) พระธรรมทูตได้ทำการประเมินผลหลังการบรรยายธรรมทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.00$)

3. ด้านสื่อการเผยแผ่ของพระธรรมทูต นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านสื่อการเผยแผ่ของพระธรรมทูต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านเทคนิคการเผยแผ่ของพระธรรมทูต อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ คุณภาพเสียงและความดังของอุปกรณ์เครื่องเสียงมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.90$) สื่อที่นำมาใช้เหมาะสมกับเนื้อหาที่บรรยาย, สื่อที่นำมาใช้มีความหลากหลายในการเผยแผ่ธรรม, สื่อที่นำมาใช้มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักธรรม และบุคลิกภาพของพระธรรมทูตมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.86$) สื่อที่ใช้ในการสอนเป็นภาพที่ฉายออกทางจอภาพสามารถมองเห็นได้ชัดเจน ($\bar{X} = 4.50$) สื่อที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับวัย, สื่อที่นำมาใช้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านศีลธรรมและสื่อที่นำมาใช้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านความกตัญญู ($\bar{X} = 4.14$) สื่อที่นำมาใช้มีความเข้าใจง่าย ($\bar{X} = 4.00$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ในปี พ.ศ. 2536 ประเทศไทยได้จัดแบ่งพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานอยู่ในประเทศออกเป็น 9 สาย ซึ่งพระธรรมทูตสายที่ 6 ปฏิบัติงานในพื้นที่ 9 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร ยโสธร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ โดยมีพระ

ราชเมธีวฒมหาธาตุยวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในกลุ่มพระธรรมทูตสายที่ 6 ได้ดำเนินงานโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูต ณ สถานศึกษาต่าง ๆ โดยมีแผนงานกำหนดเวลา และสถานที่ จากฝ่ายบริหารเพื่อการดำเนินการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ยกระดับจิตวิญญาณของประชาชน และเยาวชนทั่วไป ให้เป็นไปตามหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องดีงาม ในปีพ.ศ. 2562 ได้มีโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ที่ ได้ไปทำการเผยแผ่ ณ สถานศึกษา ตำบลตั้งใจ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน และประชาชนให้มีความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น ซึ่งคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้ ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามอย่างสม่ำเสมอตลอดมาคณะพระธรรมทูต จังหวัดสุรินทร์ โดย ฝ่ายบริหารจะจัดโครงการอบรมจริยธรรมให้กับเยาวชนในสถาบันการศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติการได้ปฏิบัติหน้าที่อบรมจริยธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ เป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สั่งมา เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของเด็ก เยาวชน และประชาชน ทั่วไป ให้มีความศรัทธาใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามีสถานภาพจิตใจดี มีกำลังใจในการต่อสู้กับสังคม แวดล้อมด้วยความมั่นใจ เข้มแข็งมั่นคง และมีศีลธรรมในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของผู้ เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรพระธรรมทูตต่อการฝึกอบรม ประจำปี พ.ศ.2541” ผลการวิจัย พบว่า การ ฝึกอบรมพระธรรมทูตมีส่วนอย่างมาก ในการพัฒนาพระธรรมทูตให้มีความรู้ประสบการณ์ ทศนคติที่ดี และ มีบทบาทในการสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่าง ๆ และช่วยพัฒนาสังคมไทยอย่างมีระบบมากขึ้น ซึ่งนับว่า สอดคล้องกับพุทธดำรัสที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก” (พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี, 2542)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า มีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมายการ ดำเนินงาน และภารกิจของพระธรรมทูตคือ เพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตาม ชนบท โรงเรียน และประชาชนทั่วไป โดยยึดหลักคือ 1) ยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ไม่ให้ ผิดเพี้ยน 2) การพัฒนารูปแบบองค์กรตามยุคสมัยประยุกต์ตามเหตุการณ์ปัจจุบัน 3) การบริหารจัดการ กับภารกิจ 6 ด้าน ได้แก่ 1. การปกครอง พระธรรมทูตซึ่งเป็นภิกษุต้องสอดส่อง ดูแล รักษาความ เรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรืออยู่ในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม หรือบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช 2. การเผยแผ่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนรับทราบทุก ๆ วิธีที่ ไม่ผิดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมแล้วนำมา นำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน 3. การศาสนศึกษา การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญศึกษา การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง การจัดการศึกษา ด้านวิปัสสนาธุระ การฝึกฝนธรรม บ่มเพาะด้านจิตใจ จัดสอบธรรมบาลีสถาบาลหลวง 4. การศึกษา สงเคราะห์ การดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มี ความรู้ ความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กเยาวชน

จัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา บริจาคทุนเพื่อการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน 5. การสาธารณูปการ เป็นภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตวัดทั้ง พุทธาวาส และสังฆาวาสเพื่อให้สถานที่อันเหมาะสมเป็นสัปปายะ เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคาร เรียน ศาลาการเปรียญ เมรุ เป็นต้น 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือสังคมทางวัตถุใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีการ ดำเนินชีวิต ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชนเป็นสำคัญ การ สงเคราะห์พระภิกษุ สามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การจัดให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรม ประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การ บริจาคทรัพย์ส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์ จัดสร้างโรงพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบ อุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูศรี ปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโภ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม ของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัย พบว่า เทคนิคการ เผยแผ่ของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญฐิตธมฺโม) ว่าได้ใช้เทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม โดย ยึดเทคนิคและรูปแบบการสอนและการสื่อสารตามแนวพุทธผสมผสานกับหลักนิเทศศาสตร์ทั่วไป โดย ได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทป วีดีโอหนังสือ และสื่อสารมวลชนอื่นๆ เข้ามาช่วยเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่(พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโภ), 2546)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า 1) ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรม พุทฺธในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจมาก พระธรรมพุทฺธทำหน้าที่เผยแผ่ พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำไปเผยแผ่มีหลายหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 และศีล 5 เป็นต้น และมีโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมมากขึ้น ผลที่ได้รับจากความสำเร็จ คือ 1. เป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม ประชาชนเข้าใจหลักธรรม และมีความศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนามากขึ้น 2. สร้าง ความสามัคคีปรองดองของคณะสงฆ์และประชาชน 3. เป็นผลดีต่อเด็ก เยาวชน และประชาชน สามารถ นำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต 2) ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมพุทฺธ (เชิงปริมาณ) 3 ด้าน คือ 1) **ด้านเนื้อหาการเผยแผ่ของพระธรรมพุทฺธ** นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมพุทฺธ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50) โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ เนื้อหาส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ($\bar{X}$ = 4.96) เนื้อหาส่งเสริมให้แก้ปัญหาชีวิตด้วยสติปัญญา และเนื้อหาส่งเสริมให้รู้เท่าทันสังคมที่ เปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ = 4.86) เนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ($\bar{X}$ = 4.56) เนื้อหาที่พระธรรมพุทฺธนำมาบรรยายมีความน่าสนใจ ($\bar{X}$ = 4.54) เนื้อหา

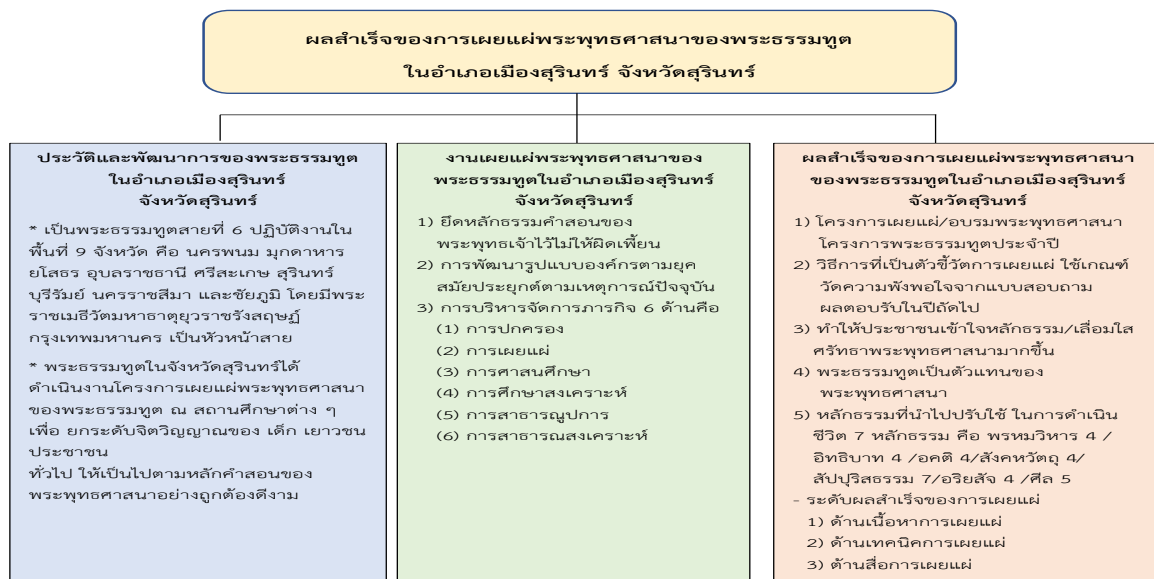

ส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูทวาทิตอบดา มารดา ครูอาจารย์ ($\bar{X}=4.52$) เนื้อหาส่งเสริมให้รู้จัก ลด ละ เลิก อบายมุข และเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}=4.14$) 2) **ด้านเทคนิคการเผยแพร่ของพระธรรมทูต** นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ พระธรรมทูตใช้คำพูดที่สื่อสารออกมาอย่างชัดเจน ใช้เทคนิควิธีพูดสร้างความสนใจอย่างเหมาะสม, มีการใช้สื่อประกอบการบรรยายอย่างเหมาะสม ใช้ท่าทางประกอบการสอนได้เหมาะสม, กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม, มีการสร้างบรรยากาศ (สนุกสนาน) ในการบรรยายธรรมะอย่างเหมาะสม และใช้ระยะเวลาการบรรยายธรรมะเหมาะสม ($\bar{X}=5.00$) พระธรรมทูตใช้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม ($\bar{X}=4.86$) พระธรรมทูตสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.14$) พระธรรมทูตได้ทำการประเมินผลหลังการบรรยายธรรมะทุกครั้ง ($\bar{X}=4.00$) 3) **ด้านสื่อการเผยแพร่ของพระธรรมทูต** นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายขอบบว ด้านเทคนิคการเผยแพร่ของพระธรรมทูต อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ คุณภาพเสียงและความดังของอุปกรณ์เครื่องเสียงมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.90$) สื่อที่นำมาใช้เหมาะสมกับเนื้อหาที่บรรยาย, สื่อที่นำมาใช้มีความหลากหลายในการเผยแพร่ธรรม, สื่อที่นำมาใช้มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักธรรม และบุคลิกภาพของพระธรรมทูตมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.86$) สื่อที่ใช้ในการสอนเป็นภาพที่ฉายออกทางจอภาพสามารถมองเห็นได้ชัดเจน ($\bar{X}=4.50$) สื่อที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับวัย, สื่อที่นำมาใช้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านศีลธรรมและสื่อที่นำมาใช้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านความกตัญญู ($\bar{X}=4.14$) สื่อที่นำมาใช้มีความเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี แก้วกิตติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระเทพบัณฑิต (ศรีจันทร์ บุญนโรโต) วัดบึงพระลานชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างพระภิกษุ 10 รูป ศิษย์วัด 10 คน คฤหัสถ์อุปัฏฐาก 10 คน และพระภิกษุต่างวัด 10 รูป ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระเทพบัณฑิต (ศรีจันทร์) บุญนโรโต มีหลายระยะ ในระยะเริ่มแรกที่บรรพชาสามเณร มีการฝึกฝนตนเองจากการอ่านหนังสือธรรมะ และใช้วิธีการเผยแพร่โดยการแสดงธรรมเทศนา และการปาฐกถาธรรมเป็นหลัก เนื่องจากบุคลิกและเชาวน์ปัญญาดี ขยันหมั่นศึกษาค้นคว้า ทำให้เป็นผู้มีความสามารถและแสดงธรรมจนเป็นที่นิยมของพุทธศาสนิกชน (สมศรี แก้วกิตติ, 2548)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

สรุป

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นพระธรรมทูตสายที่ 6 ได้ดำเนินงานโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ สถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป เป็นประจำทุกปี โดยดำเนินการเผยแผ่ 1) ยึดตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า 2) การพัฒนารูปแบบองค์กรตามยุคสมัยปัจจุบัน 3) การบริหารจัดการภารกิจ ด้านการปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ **ในเชิงคุณภาพ** 1) ผลสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจมาก พระธรรมทูต ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำไปเผยแผ่มีหลายหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 และศีล 5 เป็นต้น และมีโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรมแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมมากขึ้น 2) ผลที่ได้รับ (1) เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนเข้าใจหลักธรรม และศรัทธาเลื่อมใสพระพุทธศาสนามากขึ้น (2) สร้างความสามัคคีปรองดองระหว่างคณะสงฆ์และประชาชน (3) เป็นผลดีต่อประชาชน สามารถนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต **ในเชิงปริมาณ** 3 ด้าน ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสื่อออนไลน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการควบคุมวางแผน ติดตาม การเผยแพร่พระพุทธศาสนาจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรสงฆ์
2. การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ควรมีการปรับปรุง พัฒนา เผยแพร่หลักธรรมทางสื่อสังคมออนไลน์ให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ โดยไม่ผิดเพี้ยนจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การเผยแพร่ธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อออนไลน์ของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ ในการนำเสนอจึงควรเพิ่มรูปแบบ และเนื้อหาที่จะทำให้ผู้ที่ไม่มีพื้นฐานความสนใจด้านธรรมให้เข้ามาสนใจ รู้สึกถึงคุณค่า และประโยชน์จากการเข้าใช้งานทางสื่อต่าง ๆ
2. นอกจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแล้ว พระธรรมทูตควรมีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะให้กับประชาชน ตามแนวพุทธศาสนาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต (จิตภาวนา) และพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) เพื่อให้ประชาชนนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาวิตถิร รวมถึงเป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง เพื่อก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยผลกระทบจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อประชาชนในปัจจุบัน
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาลกับพระธรรมทูตในสมัยปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2514). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร : อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย.
- ทศพร สระแก้ว. (2565). ผู้อำนวยการโรงเรียนนาดี. *สัมภาษณ์*, 3 กุมภาพันธ์.
- พระครูวิบูลธรรมโมจิต. (2564). เจ้าคณะตำบลเมืองที่-บุญชี. *สัมภาษณ์*, 23 ธันวาคม.
- พระครูสุตเขตรธรรม. (2564). เจ้าคณะตำบลนาดี. *สัมภาษณ์*, 24 ธันวาคม.
- พระครูสุตธรรมภาณีรัตน์. (2564). รองเจ้าคณะตำบลเพี้ยราม-กาเกาะ. *สัมภาษณ์*, 24 ธันวาคม.
- พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโ). (2546). *ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแพร่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปยุตโต). (2531). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

- พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดิ์. (2542). การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร พระธรรมทูตต่อการฝึกอบรม ประจำปี พ.ศ. 2541. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยนิกร). (2552). ยุคสมัยของความขัดแย้ง : พระสงฆ์ยุคใหม่ควรตีความและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 5(3), 36-37.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สง่า พิมพ์พงษ์. (2551). คู่มือพระธรรมทูต. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สมศรี แก้วกิตติ. (2548). กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพบัณฑิต (ศรีจันทร์ บุญนรโต) วัดบึงพระลานชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ Sangha-Affairs administration in Chumphonburi district, Surin province

พระครูสิริธรรมวิสุทธิ (พรสวัสดิ์ ฐิตธมฺโม)¹ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์², พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโธ³
Phrakru Siridhammavisith (Ponsawasti thitadhammo)¹, Taweesak Tongtip²,
Phrakru Baidika Weang Kitiwanno³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เป็นวิจัยแบบผสมวิธี ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง พบพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่สั่งโดยชอบ ด้านการศาสนศึกษา ขาดแคลนผู้เรียน อุปกรณ์การเรียน ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับเอาไปดำเนินการทั้งหมด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ขาดแคลนพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่มีคุณภาพและอุทิศตน ด้านการสาธารณูปการ งบประมาณหายาก รัฐให้การสนับสนุนน้อย

สาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง พระสงฆ์บางรูปมีทิฐิมาก ขาดวุฒิภาวะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ด้านศาสนศึกษา พระภิกษุหนุ่มและสามเณรมีอยู่น้อย พระหลวงตามีมาก ทำให้ขาดแคลนผู้เรียน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดไปดำเนินการเอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ขาดแผนและนโยบายส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ด้านการสาธารณูปการ ศักยภาพวัด ทำให้การจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการสาธารณูปการได้น้อย

แนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ ต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านศาสนศึกษา เช่น ผู้เรียน ผู้สอน อุปกรณ์การเรียนการสอน ระบบการจัดการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การสร้างนักเผยแผ่ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติ การพัฒนาและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานและศาสนวัตถุ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เช่น การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดประสพภัย

คำสำคัญ: การบริหาร, กิจการคณะสงฆ์

Abstract

The purpose of this research is to study the problem condition, the causes, and the solutions to problems in the administration of Sangha affairs in Chumphon Buri District

Surin Province. It is a mixed-method research.

The results showed that

According to the state of the problems in the administration of Sangha affairs Administrative, it was found that the monks did not obey the order of the commander who had given the right order. Regarding religious studies, there was a shortage of students and school supplies. Regarding welfare education, it was found out that the Child Development Center in the temple was fully taken over by the local administrative organization. Regarding the propagation of Buddhism, there was a shortage of qualified and dedicated monks. Regarding public utility, there was a scarce budget and little state support.

For the causes of Sangha Administration Problems Administrative, it was found that some monks have lots of egos, lack maturity, looking for their interests. Regarding religious studies, there are few young monks and novices while there are lots of old senior monks. Regarding welfare education, the temple was unable to provide standardized and quality education, causing the local government to bring the child development center of the temple to operate by itself. Regarding the propagation of Buddhism, the Sangha lacked plans and policies to encourage monks to receive higher education. In terms of public utilities, the potential of the temple causes less budget to support public utilities.

According to the solution problem of the Sangha administration, monk leaders at all levels must act as good role models. Religious studies, such as learners, teachers, teaching aids, education management systems, educational aids, such as creating missionaries media, information technology, and budget should have them to manage it. The Public utilities consist of maintenance, management of religious and property development, restoration of sacred places, and objects of worship must be worked for managing them. In the field of public welfare, such as helping monks and novices and temples in disasters helping victims.

Keywords: Administration, Clergy affairs

บทนำ

สถาบันทางสังคมตามแนวสังคมวิทยาที่สำคัญประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันทางเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ให้สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ถ้าสถาบันทางสังคมเหล่านี้มิได้ทำตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมต้องก็จะส่งผลให้สังคมที่สถาบันทางสังคมเหล่านั้นตั้งอยู่เกิดความบกพร่อง สับสน วุ่นวาย ขาดสันติสุข

สำหรับห้วงระยะเวลาของอำเภอลพบุรี จังหวัดสุรินทร์ ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้หลุดพ้นไปจากสภาพปัญหาดังกล่าวได้ จากการสำรวจข้อมูลในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอลพบุรี จังหวัดสุรินทร์ ย้อนหลัง 4 ปี คือ ระหว่าง พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ.2563 ทำให้เห็นว่า มีวัดจำนวนมาก แต่มีพระสงฆ์ จำนวน

น้อย การสำรวจในช่วงพรรษาแต่ละปีมีพระสงฆ์อยู่ในวัดโดยเฉลี่ยวัดละ 6 รูป ด้านการปกครองวัดที่ผ่านมา ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการปกครองให้เจ้าคณะเหนือตนขึ้นไปแก้อยู่เสมอ ด้านการศาสนศึกษามีพระที่บวชเรียน ทั้งแผนกธรรมและบาลีน้อยลง การส่งสอบส่วนใหญ่ไม่มีการเรียนการสอน และไม่พบว่ามีการเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตยจำนวนน้อย และไม่พบว่ามีการเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่มีพระธรรม พุท หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดจำนวนน้อย สภาพดังกล่าวได้ เกิดขึ้นติดต่อกันมานานแล้ว ทางคณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ หรือดีขึ้นได้

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการวิจัย เรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุม พลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำเสนอสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ปัญหการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้จะก่อให้เกิด ผลดีคือสามารถนำเอาไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ให้มี ประสิทธิภาพ ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในสังคมที่เข้ามารับบริการจากวัดและพระสงฆ์ในเขตอำเภอ ชุมพลบุรี ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับดังกล่าวจึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษา เพื่อศึกษาแนวทางแก้ปัญหการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

เป็นวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ผสมผสานเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นการออกแบบการวิจัยจึงได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การ ออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 การออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 4 หัวข้อ คือ 1) กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

1.1. กลุ่มเป้าหมาย (Target) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเจ้าอาวาสวัด จำนวน 53 รูป
2) กลุ่มเลขาเจ้าคณะตำบล จำนวน 13 รูป และ 3) กลุ่มเจ้าคณะตำบล จำนวน 11 รูป

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพระสงฆ์เจ้าอาวาสวัด ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 รูป 2) กลุ่มพระสงฆ์เลขานุการเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะอำเภอ ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 รูป 3) กลุ่มพระสงฆ์เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 รูป รวมกลุ่มพระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด จำนวน 21 รูป โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ 1) แบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้สำหรับบันทึกการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้สำหรับบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อใช้ถามข้อมูลสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือพร้อมแนบวัตถุประสงค์การวิจัย เครื่องมือการวิจัย และกำหนดการสนทนากลุ่มส่งไปยังพระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มเจ้าอาวาสวัด จำนวน 7 รูป 2) กลุ่มเลขาเจ้าคณะตำบล เลขา รองเจ้าคณะอำเภอ และเลขาเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 7 รูป และ 3) กลุ่มเจ้าคณะตำบล จำนวน 7 รูป เพื่อขอความอนุเคราะห์รับนิมนต์เข้าร่วมสนทนากลุ่มและให้ข้อมูลการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) ข้อมูลจากแบบบันทึกเอกสาร วิเคราะห์แบบบรรยาย และวิเคราะห์เนื้อหาโดยการสร้างข้อสรุป 2) ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบสอบถามปลายเปิด ได้ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแยกข้อมูล ลดทอนข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล และสรุปผล โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ด้าน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ระยะที่ 2 การออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 4 หัวข้อ คือ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ประชากร (Population) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเจ้าอาวาสวัด จำนวน 53 รูป 2) กลุ่มเลขาเจ้าคณะตำบล เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอ และเลขาเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 13 รูป 3) กลุ่มเจ้าคณะตำบล จำนวน 11 รูป และ 4) กลุ่มเจ้ารองคณะอำเภอ จำนวน 2 รูป รวมทั้งหมด 79 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเจ้าอาวาสวัด ที่ต้องการเก็บ จำนวน 48 รูป เก็บได้จริง จำนวน 21 รูป 2) กลุ่มเลขาเจ้าคณะตำบล เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอ และเลขาเจ้าคณะอำเภอ ที่ต้องการเก็บ จำนวน 12 รูป เก็บได้จริง จำนวน 4 รูป 3) กลุ่มเจ้าคณะตำบล ที่ต้องการเก็บ จำนวน 11 รูป เก็บได้จริง จำนวน 8 รูป และ 4) กลุ่มรองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 2 รูป เก็บได้จริง จำนวน 2 รูป

ตารางที่ 1.2 แสดงประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มากลุ่มตัวอย่าง และการเก็บข้อมูล

กลุ่ม	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง		วิธีการได้มากลุ่มตัวอย่าง	การเก็บข้อมูล
		จำนวนที่เก็บ	เก็บที่ได้จริง		
เจ้าอาวาสวัด	53	48	21	สุ่มตัวอย่างแบบง่าย	แบบสอบถาม
เลขานุการเจ้าคณะตำบล เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอ และเลขาเจ้าคณะอำเภอ	13	12	4	สุ่มตัวอย่างแบบง่าย	แบบสอบถาม
เจ้าคณะตำบล	11	11	8	สุ่มตัวอย่างแบบง่าย	แบบสอบถาม
รองเจ้าคณะอำเภอ	2	2	2	สุ่มตัวอย่างแบบง่าย	แบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทของเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับใช้ถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มเจ้าอาวาสวัด 2) กลุ่มเลขาเจ้าคณะตำบล เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอ และเลขาเจ้าคณะอำเภอ 3) กลุ่มเจ้าคณะตำบล ที่ 4) กลุ่มรองเจ้าคณะอำเภอ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม เพื่อจะหาคำตอบในประเด็นสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และสาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการออกแบบวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณในหัวข้อนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ (Percentage) และ 2) ข้อมูลสภาพสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์ที่มีต่อสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง ได้พบปัญหา คือ พระสงฆ์บางรูปไม่เชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่สั่งโดยชอบ พระสงฆ์ฆาติการจำนวนหนึ่งขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
2. ด้านการศาสนศึกษา ทั้งในด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้พบปัญหาในลักษณะคล้ายกัน คือ การขาดแคลนผู้เรียน เพราะพระสงฆ์ตามวัดต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นพระหลวงตา มีอายุมาก บวชมาเพื่อพักผ่อนหรือหาความสงบทางด้านจิตใจ บุคลากรหรือครูผู้ทำการสอนมีอยู่จำนวนน้อย มีวุฒิทางการศึกษาค่อนข้างต่ำ ขาดแคลนอุปกรณ์ที่จะนำมาส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการน้อยมาก ไม่พอเพียง จึงทำให้การดำเนินการจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพน้อย
3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้พบปัญหา คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด มีทั้งหมด จำนวน 8 แห่ง การดำเนินการให้ได้มาตรฐานเป็นไปได้น้อย เพราะวัดขาดงบประมาณสนับสนุนต้องพึ่งพางบประมาณและบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันวัดหลายแห่งไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้ ในที่สุดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดยอมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับไปดำเนินการทั้งหมด
4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูต มีทั้งหมด จำนวน 5 รูป มีปัญหา คือ ขาดแคลนพระสงฆ์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีการให้ความสำคัญและเสียสละอุทิศตนให้กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนามีจำนวนน้อย
5. ด้านการสาธารณูปการ ได้พบปัญหา คือ การก่อสร้างหรือจัดหาศาสนสถานและศาสนวัตถุในวัดงบประมาณมีอยู่จำนวนน้อย หายาก รัฐให้การสนับสนุนน้อย ไม่พอเพียง การดูแลรักษาและจัดการศาสน

สมบัติของวัด การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดก็ทำได้น้อย วัดหลายแห่งมีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดสกปรก รกรุงรัง ไม่เป็นที่เจริญตาเจริญแก่ผู้พบเห็น

6. ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ที่ผ่านมามีวัดต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุสามเณรที่มีความรุนแรงในเขตปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรีไม่ค่อยมี คณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี ร่วมกับคณะสงฆ์ จังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับราชการ และประชาชน ได้มีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและทำได้ดี ให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมตลอดมา

ความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์ที่มีต่อสาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง ได้พบสาเหตุของปัญหา คือ พระสงฆ์บางรูป ดื้อรั้น มีทิฐิมาก ไม่เปิดใจกว้าง รับฟังความเห็นของบุคคลอื่น ลำเอียง ขาดความยืดหยุ่น มีการถือตัวคือไม่ยอมลดตัวเพราะหยิ่งในศักดิ์ศรี หรือฐานะของตัวเอง ขาดวุฒิภาวะ ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และขาดองค์ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ด้านการศึกษา ทั้งในด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้พบสาเหตุของปัญหาในลักษณะคล้ายกัน คือ ผู้ที่เข้ามาบวชเพื่ออยู่จำพรรษาซึ่งเป็นพระหนุ่มเณรน้อยมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาบวชเอาพรรษาเป็นพระหลวงตา มีอายุมาก บวชมาเพื่อพักผ่อนหรือหาความสงบทางด้านจิตใจ คณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรีขาดแผนและนโยบายในการส่งเสริมและผลิตผู้สอนทั้งแผนกธรรมและบาลี ให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ที่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่ไปศึกษาเองโดยความสมัครใจ ขาดนโยบายและแผนในการจัดหาด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม ไม่มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้พบสาเหตุของปัญหา คือ วัดขาดการบริหารจัดการที่ดีขาดงบประมาณและบุคลากรที่จะนำมาบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ตลอดทั้งได้มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้บางชุมชนได้มีการเรียกร้องให้บางวัดมอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดให้อยู่ในการกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามด้วยชื่อขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งอยู่เขตพื้นที่นั้นๆ

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้พบสาเหตุของปัญหา คือ ขาดนโยบายและแผนพัฒนาในการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างและส่งเสริมพระสงฆ์นักเผยแผ่ให้มีความรู้ความสามารถด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีน้อยและขาดความต่อเนื่อง ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พระสงฆ์ยังต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้เข้ารับการศึกษอบรมด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ด้านการสาธารณูปการ ได้พบสาเหตุของปัญหา คือ ขาดงบประมาณที่นำมาใช้ในการก่อสร้างชุมชนส่วนใหญ่ยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม บางชุมชนขาดความสามัคคีพร้อมเพรียงให้การ

สนับสนุน รัฐบาลการสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมและเพียงพอ ศักยภาพวัด เจ้าอาวาสวัด และชุมชนนั้น ๆ มีน้อย มีพระภิกษุสามเณรจำนวนน้อย เจ้าอาวาสไม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของคนทั่วไป

6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดประสงฆ์ การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย การช่วยเหลือผู้ประสงฆ์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ มีปัญหาน้อย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิด และการสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาไม่มากนักจึงมิได้เสนอสาเหตุปัญหาด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

ความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรีจังหวัดสุรินทร์ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครองได้พบแนวทางแก้ปัญหา คือ ผู้บังคับบัญชาเหนือตน ตั้งแต่ เจ้าอาวาส รองเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ หรือ เจ้าคณะอำเภอ ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ด้วยการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ในงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มากขึ้น ควรมีการจัดโครงการหรือส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาหรือเข้าอบรมเพิ่มองค์ความรู้ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์และสนับสนุนให้มีการนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมจริงจัง

2. ด้านการศาสนศึกษา ได้พบแนวทางแก้ปัญหา คือ คณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรีควรมีนโยบายและแผนพัฒนาด้านการศาสนศึกษาโดยกำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้แผนพัฒนาชัดเจนให้เห็นถึง วิสัยทัศน์ ตัวชี้วัด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านระบบการจัดการศึกษา ด้านงบประมาณ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จัดให้มีโครงการสร้างศาสนทายาทในระยะยาวขึ้นมา โดยการส่งเสริมจัดการศึกษาแบบให้เปล่ากับพระสงฆ์ 1 ตำบล 1 รูป ต่อปี โดยคณะสงฆ์แต่ละตำบลเป็นฝ่ายจัดหาทุนสนับสนุนในการศึกษาให้

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้พบแนวทางแก้ปัญหา คือ หากสามารถโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กลับมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีนโยบายและแผนพัฒนาด้านศึกษาสงเคราะห์โดยกำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้แผนพัฒนาชัดเจนให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ ตัวชี้วัดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรทางการบริหาร ด้านการบริหารจัดการ และด้านงบประมาณ ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดได้

4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้พบแนวทางแก้ปัญหา คือ ด้านพระสงฆ์ที่ใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่น้อย และด้านงบประมาณ แนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาระยะยาวคณะสงฆ์ควรมีนโยบายและแผนพัฒนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้แผนพัฒนาชัดเจนให้เห็นถึง วิสัยทัศน์ ตัวชี้วัดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ด้านการสร้างนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านงบประมาณ ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. ด้านการสาธารณูปการ ได้พบแนวทางแก้ปัญหา คือ วัดและเจ้าอาวาสสร้างความศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดขึ้นกับคนทั่วไป ทำวัดให้วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีพร้อมเพรียงให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการก่อสร้างหรือจัดหาศาสนสถานและศาสนวัตถุในวัดให้คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง วัดใหญ่ ๆ ต้องหาผู้มาบวชเป็นพระภิกษุสามเณรอยู่จำพรรษากับวัดให้มากขึ้น เจ้าอาวาสมีวัตรปฏิบัติ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของคนทั่วไป ทำอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น

6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เนื่องจากปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดประสพภัย การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย การช่วยเหลือผู้ประสพภัยและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ มีปัญหาน้อย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้เสนอแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ไว้สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์ที่มีต่อสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ด้านการปกครอง ได้พบว่า พระสงฆ์บางรูปไม่เชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่สั่งโดยชอบ พระสังฆาธิการจำนวนหนึ่งขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และขาดแคลนพระสงฆ์ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ คือ หาพระสงฆ์ที่มีพรรษากาลพ้น 5 ยากและมีอยู่จำนวนน้อยมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาสในเขตอำเภอชุมพลบุรี บางรูปมิได้ปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของตนให้สอดคล้องกับกฎหมายตราฉบับที่ 23 พ.ศ. 2541 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ที่กำหนดให้

ด้านการศึกษา ทั้งในด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้พบปัญหาในลักษณะคล้ายกัน คือ เกิดปัญหาการขาดแคลนผู้เรียนผู้ เพราะพระสงฆ์ตามวัดต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นพระหลวงตามีอายุมาก บวชมาเพื่อพักผ่อนหรือหาความสงบทางด้านจิตใจ บุคลากรหรือครูผู้ทำการสอนมีอยู่จำนวนน้อย มีวุฒิทางการศึกษาค่อนข้างต่ำ ขาดแคลนอุปกรณ์ที่จะนำมาส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการน้อยมาก ไม่พอเพียง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ได้ดำเนินการควบคุมดูแลและส่งเสริมงานด้านการศึกษาที่อยู่ในเขตปกครองของตนน้อย สอดคล้องกับพระสฤงษ์ มหายโส/ฉัตรทอง ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลสำเร็จการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าด้านศาสนศึกษาของวัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ วัดยังขาดความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ระบบบริหารบุคลากรและนักเรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้ สาธารณูปโภคพื้นฐาน และงบประมาณ (พระสฤงษ์ มหายโส/ฉัตรทอง, 2558: 267)

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด มีทั้งหมด จำนวน 8 แห่ง การดำเนินการให้ได้มาตรฐานเป็นไปได้น้อยเพราะวัดขาดงบประมาณสนับสนุนต้องพึ่งพางบประมาณและบุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันวัดหลายแห่งไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้ ในที่สุดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดต้องยอมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับเอาไปดำเนินการเองทั้งหมด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ได้ดำเนินการควบคุมดูแลและส่งเสริมงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในเขตปกครองของตนน้อย สอดคล้องกับพระสฤทธ์ มหายโส/ฉัตรทอง ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลสำเร็จการจัดการศึกษาด้านศาสนา ศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ผลการวิจัยในส่วนด้านศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ผลสำเร็จการจัดการศึกษาด้านศึกษาเคราะห์ ในช่วงสามปี คือ พ.ศ. 2554 – 2556 ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีผลสำเร็จโดยเฉลี่ยร้อยละ 58.67 มีความสูญเสียโดยเฉลี่ยร้อยละ 41.33 (พระสฤทธ์ มหายโส/ฉัตรทอง, 2558: 253)

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูต มีทั้งหมด จำนวน 5 รูป มีปัญหา คือ ด้านพระสงฆ์ นักเผยแผ่ คือ ขาดแคลนพระสงฆ์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ที่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถเผยพระพุทธศาสนา ให้สังคมทั่วไปเข้าใจมีจำนวนน้อยด้านการสาธารณูปการ ได้พบว่า งบประมาณมีอยู่จำนวนน้อยและหายาก รัฐให้การสนับสนุนน้อย ไม่พอเพียง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดก็ทำได้น้อย มีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดสกปรก รกรุงรัง ไม่เป็นที่เจริญตาเจริญแก่ผู้พบเห็น ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในประเด็นนี้มีปัญหาน้อย วัดทำได้ดีไม่ค่อยมีปัญหา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ด้านการปกครอง พระสงฆ์บางรูป ตื้อรั้น มีทิฐิมาก ไม่เปิดใจกว้างรับฟังความเห็นของบุคคลอื่น ลำเอียงขาดความยืดหยุ่น ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และขาดแคลนพระสงฆ์ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ หาพระสงฆ์ที่มีพรหมกัลป์ 5 ได้ยากและมีอยู่จำนวนน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ได้มีการเอาใจใส่ในการกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพยังทำได้น้อย และการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนสม่ำเสมอเป็นไปได้น้อย เหล่านี้จึงเป็นสาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองดังกล่าว สอดคล้องกับ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรีรัตนญาณ) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยในเรื่องนี้ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ด้านการปกครอง คือ การสร้างแรงจูงใจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ผู้นำต้องลดอคติและใช้กลอุบายที่หลากหลายในการปกครอง (พระครูรัตนญาณวิมล/มนตรี รัตนญาณ, 2558: 253)

ด้านการศึกษา ทั้งในด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้พบสาเหตุของปัญหาในลักษณะคล้ายกัน คือ ผู้ที่เข้ามาบวชเพื่อยู่จำพรรษาซึ่งเป็นพระหนุ่มเณรน้อยมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ผู้ที่

เข้ามาบวชเอาพรรษาจะมีอายุมาก บวชมาเพื่อพักผ่อนหรือหาความสงบทางด้านจิตใจ ไม่มีความพร้อมที่จะศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรีขาดแผนและนโยบายในการส่งเสริมและผลิตผู้สอนทั้งแผนกธรรมและบาลีให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นที่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่ไปโดยความสมัครใจด้วยตนเอง ทำให้มีครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถมีอยู่จำนวนน้อย มีวุฒิทางการศึกษาค่ำ งบประมาณการสนับสนุนในการดำเนินการมีน้อยมาก ไม่พอเพียง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ดำเนินการควบคุมดูแลและส่งเสริมงานด้านการศาสนศึกษาที่อยู่ในเขตปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพยังทำได้น้อย ด้านการศาสนศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับ พระสฤทธ์ มหายโส/ฉัตรทอง ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลสำเร็จการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ผลการวิจัยในส่วนด้านศาสนศึกษาพบว่า (1) แผนกธรรมและธรรมศึกษา ในช่วงสามปี พ.ศ. 2554 – 2556 นักธรรมตรี มีผลสำเร็จโดยเฉลี่ยร้อยละ 38.21 มีความสูญเสียโดยเฉลี่ยร้อยละ 61.79 นักธรรมโท มีผลสำเร็จโดยเฉลี่ยร้อยละ 22.48 มีความสูญเสียโดยเฉลี่ยร้อยละ 77.52 นักธรรมเอก มีผลสำเร็จโดยเฉลี่ยร้อยละ 59.96 มีความสูญเสียโดยเฉลี่ยร้อยละ 40.04 (พระสฤทธ์ มหายโส/ฉัตรทอง, 2558: 246)

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ วัดขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดงบประมาณและบุคลากรที่จะนำมาบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จึงทำให้วัดเสียบทบาทการทำภารกิจในด้านศูนย์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดไปอย่างน่าเสียดาย เหล่านี้จึงเป็นสาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ดังกล่าว สอดคล้องกับพระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาการปกครองกิจการคณะสงฆ์อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า ในระดับเจ้าอาวาส ควรเอาใจใส่ต่อคำสั่ง ระเบียบ กฎ กติกาต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติ (พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ/วินัย ฐานิสฺสโร, 2557: 77)

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านพระสงฆ์นักเผยแผ่ ขาดนโยบายและแผนพัฒนาในการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างและส่งเสริมพระสงฆ์นักเผยแผ่ให้มีความรู้ความสามารถด้านการเผยพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม พระสงฆ์ยังขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้เข้ารับการศึกษอบรมด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับ พระบรรพต กิตติโก (จำปาไท) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทพระธรรมทูตต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่าการเผยแผ่จะประสบผลสำเร็จบทบาทของพระธรรมทูตต้องเป็นพระผู้นำธรรมและสันติสุขเข้าไปให้ประชาชน มีการเผยแผ่เชิงรุก ด้วยการส่งพระสงฆ์ออกไปสอนตามโรงเรียนวิถีพุทธ พุทธาวาส นอนวัดเพื่อปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่แบบเก่าที่เลือนหายไป แต่พระธรรมทูตในยุคปัจจุบัน สามารถนำมาปฏิบัติใหม่ได้ การเผยแผ่ในเชิงรับ คือ พระธรรมทูตมีการพัฒนาวัด ปรับปรุงบริเวณวัดให้ร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย ให้บริการสังคมในด้านต่าง ๆ และเป็นที่พึ่งด้านจิตใจได้ (พระบรรพต กิตติโก/จำปาไท, 2563: 76))

ด้านการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างหรือจัดหาศาสนสถานและศาสนวัตถุในวัด ขาดงบประมาณที่นำมาใช้ในการก่อสร้าง ชุมชนส่วนใหญ่ยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม บางชุมชนความขาดความ

สามัคคีพร้อมเพรียงให้การสนับสนุน รัฐบาลการสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมและ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ดำเนินการควบคุมดูแล และส่งเสริมงานการสาธารณูปการที่อยู่ในเขตปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพยังทำได้น้อย เหล่านี้จึงเป็นสาเหตุของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการดังกล่าว

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิดและการสนทนากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาอย่างมากจึงมิได้เสนอสาเหตุปัญหาด้านการสาธารณสงเคราะห์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ได้ดำเนินการควบคุมดูแลและส่งเสริมงานการสาธารณูปการที่อยู่ในเขตปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพจึงไม่พบสาเหตุปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการดังกล่าว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง คือ ผู้บังคับบัญชาเหนือตน ตั้งแต่ เจ้าอาวาส รองเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอ ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ด้วยการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี อุทิศตนและเอาใจใส่ต่อกิจการคณะสงฆ์ให้มากขึ้น การขาดองค์ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คณะสงฆ์ควรมีการจัดโครงการหรือส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้รับการเข้าศึกษาหรือเข้าอบรมเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้แนวทางแก้ปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ให้เกิดความยั่งยืนได้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องมีการเอาใจใส่ในภารกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ และมีการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนสม่ำเสมอ

ด้านการศาสนศึกษา คือ คณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรีควรมีนโยบายและแผนพัฒนาด้านการศาสนศึกษาโดยกำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้แผนพัฒนาชัดเจนให้เห็นถึง วิสัยทัศน์ ตัวชี้วัดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ผู้เรียน-ผู้สอน อุปกรณ์การเรียนการสอน ระบบการจัดการศึกษา งบประมาณ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หากสามารถโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กลับมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีนโยบายและแผนพัฒนาด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยกำหนดยุทธศาสตร์ ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมได้

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ด้านพระสงฆ์นักเผยแผ่ ด้านการอุทิศตนให้กับงานเผยแผ่พระสงฆ์ที่ใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่น้อย และด้านงบประมาณ แนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหในระยะยาวคณะสงฆ์ควรมีนโยบายและแผนพัฒนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดยุทธศาสตร์ภายใต้แผนพัฒนาชัดเจนให้เห็นถึง วิสัยทัศน์ ตัวชี้วัดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

ด้านการสาธารณูปการ คือ วัดและเจ้าอาวาสสร้างความศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดขึ้นกับคนทั่วไป ทำวัดให้เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีพร้อมเพรียงให้การสนับสนุน

ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการก่อสร้างหรือจัดหาศาสนสถานและศาสนวัตถุในวัดให้คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด เจ้าอาวาสมีวัตรปฏิบัติดีเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของคนทั่วไป ทำอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น

ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เนื่องจากปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดประสงฆ์ การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย การช่วยเหลือผู้ประสงฆ์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ มีปัญหาน้อย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้เสนอแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะสงฆ์อำเภอชุมพลบุรีควรกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ทั้งแผนระยะ 10 ปี แผนระยะ 5 ปี และ แผนปฏิบัติการประจำปี ให้มีความครอบคลุมภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ให้เห็นวิสัยทัศน์ ตัวชี้วัดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

2.1 ด้านการปกครอง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในหมู่คณะสงฆ์อย่างยั่งยืนเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องมีการเอาใจใส่ในภารกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ เช่น มีการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน มีการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ตลอดจนมีการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนสม่ำเสมอ

2.2 ด้านการศาสนศึกษา เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในภารกิจของคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษา เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องมีการเอาใจใส่ในภารกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในภารกิจของคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องมีการเอาใจใส่ในภารกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในการกิจของคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องเอาใจใส่ในการกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

2.5 ด้านการสาธารณูปการ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในการกิจของคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องมีการเอาใจใส่ในการกิจที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินไปด้วยดี เช่น ด้านการก่อสร้างหรือจัดหาศาสนสถานและศาสนวัตถุในวัดอยู่ในเขตปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในการกิจของคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอชุมพลบุรี ต้องดำเนินการสืบสานงานสาธารณสงเคราะห์ ที่ดำเนินการมาแล้วด้วยดีและมีประสิทธิภาพแล้วนั้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวเกิดความยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยดังที่ได้นำเสนอไว้แล้วนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปในกรณีอื่นอีกดังนี้ คือ คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ครบทุกอำเภอที่อยู่เขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อได้ข้อมูลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละอำเภอโดยภาพรวมที่มีความครอบคลุมในการกิจของคณะสงฆ์ทุกด้านแล้ว ในแต่ละอำเภอก็ควรมีการทำวิจัยในเชิงลึกลงไปอีก โดยแยกทำวิจัยให้เห็นถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ครบตามภารกิจของแต่ละด้าน เพื่อให้แต่ละอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ได้ข้อมูลสารสนเทศนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนเองได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541). (2558) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ อ้างถึงใน สถาบันพระสังฆาธิการ. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระสฤทธ์ มหายโส (ฉัตรทอง) (2559). “ผลสำเร็จการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ของวัดใน เขตเทศบาลเมืองสุรินทร์”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ).(2556) “ศึกษาวเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบรรพต กิตติโก (จำปาไท). (2563) “บทบาทพระธรรมทูตต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดบุรีรัมย์”วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมุนี

วัดอุทุมพร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

A study of role in communities development of Loungpur Rim Ratanamuni,

Wat Uthumbhorn, Prasat district, Surin province

พระมหาชาญ อชิโต¹, พระราชวิมลโมลี², ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³,

Phramaha Chan Achito¹, Phraratchawimonmoli², Dr. Thanarat Sa-ard-iam³,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹²³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Surin Campus, Thailand.¹²³

E-mail: chansoi2517@gmail.com

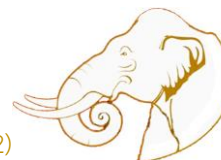
บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 3) เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมุนี วัดอุทุมพร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า

1) การพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจิต รวมถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิตในชนบทหลายแห่งพระสงฆ์ได้เป็นผู้นำในการพัฒนาและวัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาหลักธรรมในการพัฒนาได้แก่ กาวนา 4 คือ กายกาวนา การพัฒนากาย ศิลกาวนา การพัฒนาศีล จิตตกาวนา การพัฒนาจิต และปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญาพระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านในชุมชนช่วยกันพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นเจ้าอาวาสผู้มีหน้าที่บริหารและปกครองวัด, เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดชาวบ้าน การพัฒนามุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์รวมถึงศักยภาพของมนุษย์ด้านความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง

2) การพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์กับชุมชน มีความเกี่ยวข้องกัน ต่างก็พึ่งพากันและกัน จะแยกออกจากกันไม่ได้ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างคุณภาพจิตให้ประชาชน พระสงฆ์จะถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ที่พึงจะเป็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา การพัฒนาชุมชนด้วยการสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เพื่อให้มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ตามภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้กล่าวถึงการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูล แก่เด็ก และเยาวชนของชาติ ทั้งด้านการศึกษา และการอบรม การให้ที่อยู่อาศัยและอาหาร ทำให้เยาวชนมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ

3) หลวงปู่ริม รตนมุนี เป็นเกจิอาจารย์ที่มีลูกศิษย์และประชาชนเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก เป็นผู้นำในการพัฒนาวัด พัฒนาชุมชน การจะเป็นผู้นำคนได้ ต้องมีความรู้ คือ รู้คิด รู้ทัน รู้ทำ และรู้จักบริหาร และพัฒนาคนโดยสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม และรักษาสีลวัตรลุ่มเรียกว่า ป่าชุมชนคือวังกต ประสานแนวทางศาสนธรรมกับประเพณี ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ทำป่าชุมชนผืนแรกชื่อว่าป่าชุมชนคือวังกต ในตำบลทุ่งมน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพเดิม สร้างผืนป่า รักษาธรรม พัฒนาภายใน พัฒนา

พฤติกรรม พัฒนาจิตใจ พัฒนาปัญญา พัฒนาภายนอก ด้วยการสร้างวัตถุ มีกฐิน ที่พักอาศัยของพระสงฆ์ สามเณร สร้างสะพาน ตัดถนน สร้างโรงพยาบาล และโรงเรียน

คำสำคัญ : บทบาท, การพัฒนาชุมชน, หลวงปู่ริม รตนมณี

Abstract

The thesis title is “A study of role in Communities Development of Loung Pur Rim Ratanamuni, Wat U thumbhorn, Prasat District, Surin Province.” This research has three main objectives, (1) to study the concept of community’s development in Buddhism, (2) to study the roles of monks in communities’ development, and (3) to study the role in communities’ development of Loung Pur Rim Ratanamuni, Wat Uthumbhorn, Prasat District, Surin Province. This research is field qualitative research. This research collected data from academic documents and in-depth interviews. The key informants are; monks, academics, local leaders, local wisdom persons, and the general person. The data analysis and present the descriptive analysis style.

The results have found that: -

1) Community development in Buddhism is the most important development of the mind, including the development of morality, ethics, and mental health. In many rural areas, the monks took the lead in the development. and the temple is the center of development The dharma principles for development are four meditations, namely body meditation, physical development, moral meditation and virtue development, mental meditation, mental development, and wisdom meditation. Wisdom development: monks are leaders of villagers in the community, helping to develop the community better, the abbot who is in charge of administering and ruling the temple, who is close to the villagers Development focuses on changes in human beings, including human potential in knowledge and competency of people in the community. to gain confidence in self-help.

2) The roles of monks in communities’ development are: connecting the mind and uniting the masses into one. Monks have always served to support the people in society, as evidenced by the roles of monks in building roads, building schools, building hospitals, making barrages, sheltering people on the sidelines as well as helping to support the struggling kitchens of living in society. The Buddhist monks must develop themselves in education and the Dhamma's practice and be able to bring good morality into the community can be a refuge for the community. At this point, the Buddha’s proclamation of the Dhamma chooses relief by giving a person a good job, and behaving like and following the Dhamma.

3) The role in the community development of Loung Pur Rim Ratanamuni found that Luang Pur Rim Ratanamuni was a Buddhist monk, who was high in qualification and elderly. At this point, he was a Buddhist expert who has a large number of disciples. He

well knew that youth lacked morality and morality. Therefore, From the problems that arise in the community, he is interested and ready to sacrifice in matters of development, including the development of the Buddhist monks in Tungmon sub-district to have education preceded by the example of the people, with Metta (loving-kindness) and Karuna (compassion), as well as be a leader in community development work. Luang Pur Rim Ratanamuni Was highly leadership, goodwill, intelligent, unique knowledge, and abilities. Have the ability to induce people in the community to be harmonious. He was a leader, “Get a heart, get a job”, cognition, cognition as well as knowing doing. There are three aspects of community development: behavioral development, mental development, and intellectual development consequently that people in the community can have peace and not be related to the causes of ruin. He has created forests to preserve the Dhamma. He made the first community forest called “Khiri Wong Kot’s Community Forest”. It is a place to practice the Dhamma and understand natural resource issues, forests, lands, public water, bridges, Building schools, and community hospitals. These are all due to his benevolence. He was not attached to external objects but sacrificed his physical strength and strength for the communities.

Keywords: Role, Communities Development, Loung Pur Rim Ratanamuni

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย และวิถีชีวิตของคนไทยที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา และการจัดระเบียบทางสังคมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมประเพณีจนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา วัดและพระสงฆ์มีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เข้าสู่สังคม วัดเป็นสถานที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนและสังคม และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมเป็นส่วนประกอบที่จะขาดเสียมิได้สำหรับชุมชนในแต่ละระดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคม ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นเช่นเดียวกับวัด พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจพระสงฆ์ก็มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือนและความร่วมมือต่าง ๆ และนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ทั้งเป็นแหล่งเผยแผ่วิชาการต่าง ๆ ไปสู่สังคม ตลอดถึงศิลปวัฒนธรรมของไทย ส่วนใหญ่มาจากวัดแทบทั้งสิ้น กล่าวคือ วัดในพระพุทธศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทยสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ (พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2530: 16 – 18)

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย จะเห็นได้ชัดเจนมากเพราะสังคมไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานมงคล และอวมงคล การพัฒนาที่ยั่งยืนมีอยู่ 3 ประการ คือ “(1) การพัฒนามนุษย์ ที่มีหลักการที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษา และจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน เพื่อช่วยให้มนุษย์ แต่ละชีวิตเจริญอก

งาม (2) การพัฒนาสังคม ระบบต่าง ๆ ทางสังคมนั้น ว่าโดยพื้นฐาน เป็นการการจัดตั้งวางรูปแบบขึ้น เพื่อให้เป็นเครื่องมือ เป็นสื่อช่วยอำนวยความสะดวกแก่หมู่มนุษย์ มีระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น (3) ระบบธรรมชาติ เป็นระบบที่เกื้อกูลต่อมนุษย์ ในสังคมมนุษย์มีการจัดตั้งวางสมมติต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันความสัมพันธ์ให้อยู่อย่างสันติสุข และชอบธรรม” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556: 253-255)

การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาล ผสมเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพของชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของรัฐบาล ที่นำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ยั่วยุและส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดูแลตนเองตามระบบประชาธิปไตย (นันทิยา หุตานุวัตร และคณะ, 2551: 1-7) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น พระสงฆ์จะถูกกำหนดบทบาทจากหน้าที่ ที่พึงจะเป็น ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างจริงจัง บำเพ็ญประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมด้วยความเสียสละพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน หรือพัฒนาชุมชนที่อาศัยนั้น ๆ ทั้งในรูปแบบของนามธรรม และรูปธรรม (พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ สุทฺธเมธี), 2561: 135)

จากการศึกษาข้างต้น สรุปว่าการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการเพื่อให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการดำเนินชีวิตได้อย่างสะดวกปลอดภัย พระสงฆ์เป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ที่จะยื่นมือเข้าไปช่วยในอันดับแรก ทางราชการเป็นอันดับรองลงมาสนับสนุนด้านเครื่องมือ และเสบียงปัจจัยอันสำคัญ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา คือ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย บำเพ็ญเพียรปฏิบัติเจริญภาวนาอยู่แต่ในอาราม แต่ในความเป็นจริงพระสงฆ์มีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ เพราะปัจจัยในการดำรงชีพของพระสงฆ์นั้นขึ้นอยู่กับชาวบ้าน บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์ คือการตอบแทนชาวบ้าน โดยหลวงปู่ริม รตนมณี เป็นพระสงฆ์ที่พัฒนาชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนตำบลทุ่งมนมาเป็นระยะยาวนาน มีการพัฒนาในด้านวัตถุ ประโยชน์ทางสังคมน่านการ พัฒนาด้านจิตใจ และสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมเรียกว่า เขาศรีวิวงศต ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติของพระสงฆ์สามเณร และอุบาสกอุบาสิกา มีการจัดปฏิบัติธรรมเป็นประจำ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์กับสังคม ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคม ด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระอธิการริม รตนมณี หรือหลวงปู่ริม ประวัติชาติภูมิเกิดวันที่ 15 เดือนเมษายน พ.ศ. 2463 ปีระกา บ้านติดทางทะเลย์ ณ บ้านทุ่งมน หมู่ 1 ตำบลทุ่งมน บุตรของคุณปู่ทวดเซต แก้วกระมล กับย่าทวดสอย แก้วกระมล ซึ่งมีพื้นเพอยู่บ้านทุ่งมน เป็นบุตรคนสุดท้อง มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน ท่านเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดอุทุมพร ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (ระหว่างปี พ.ศ. 2483 – พ.ศ. 2528) ท่านไม่ยึดมั่นในประโยชน์ตน เป็นผู้สร้างคุณูปการต่อสังคมน่านการ

จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาททุกยุคทุกสมัยในการพัฒนาชุมชน พัฒนาทางจิตใจส่งเสริมการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดให้สังคมประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

3) เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี วัดอุทุมพร อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ภาคสนาม โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1.รูปแบบการวิจัย (1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ปรากฏทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน และศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี วัดอุทุมพร อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

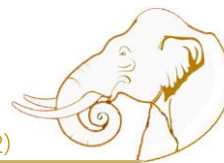
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ เขตการปกครองคณะสงฆ์ และเขตการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในชุมชนตำบลทุ่งมน อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

4. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ประกอบไปด้วย 1) พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการและระดับเจ้าอาวาสในเขตตำบลทุ่งมน จำนวน 6 รูป 2) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 5 คน 3) ผู้นำชุมชนจำนวน 8 คน 4) ชาวบ้านในเขตตำบลทุ่งมน จำนวน 2 คน รวมจำนวน 21 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนาม โดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า แนวความคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ประเด็นได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1) การพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรม คือ การพัฒนาชุมชนให้มนุษย์มีความอยู่ดีมีสุข ตามหลักพุทธธรรม ดังนี้ (1) กายภาวนา แปลว่า พัฒนากาย ได้แก่ การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ไร้โรค มีสุขภาพดี (2) ศีลภาวนา แปลว่า พัฒนาศีล หมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี (3) จิตภาวนา แปลว่า พัฒนาจิต คือ พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติงามพร้อม (4) ปัญญาภาวนา แปลว่า พัฒนาปัญญา คือ พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา ทำให้เกิดสุขได้ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนต้องพัฒนาที่มนุษย์ก่อน เพื่อให้เกิดสำนึกในฐานะมนุษย์ เป็นผู้สร้างปัญหาทั้งมวล เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่พระพุทธศาสนาก็ยังมุ่งหวังในการพัฒนาจิต พัฒนากายให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์แบบ และดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยมีความสุข ประเด็นที่ 2) พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน คือพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ในชุมชน พระสงฆ์เป็นผู้ที่มองเห็นปัญหาความยากไร้ ขาดแคลนด้านการครองชีพ ด้านการศึกษา และเศรษฐกิจของคนในชุมชน โดยให้การช่วยเหลือประชาชน มีองค์กรของศาสนา มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ให้คำปรึกษาและได้รับความร่วมมือจากรัฐเพื่อแก้ปัญหาตามโครงการพระธรรมทูต ธรรมจาริก โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดิน

ทอง เพื่อที่จะพัฒนาชุมชนให้อยู่ดีมีสุข โดยพระสงฆ์มีบทบาท ดังนี้ คือ (1) พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ด้วยการมีสำนึกปฏิบัติธรรมเกิดมาโดยตลอด (2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน เทศนาสั่งสอน ทั้งระบบปริยัติธรรม ธรรมศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ (3) เป็นผู้นำในการพัฒนาชนบท ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผู้นำทำเอง เป็นผู้ประสานงาน ตั้งมูลนิธิเพื่อศึกษาและพัฒนาชนบท เป็นวิทยากร บรรยายธรรม กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา (พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺตโสภโณ), 2549: 167) นอกจากนั้น ในสังคมปัจจุบัน การเรียนรู้ของสงฆ์ควรจะเรียนรู้ใน 3 เรื่องใหญ่ คือ (1) เรียนรู้พุทธธรรม ให้ลึกซึ้งที่สุดทั้งทาง ปริยัติและปฏิบัติ (2) เรียนรู้สังคมปัจจุบันให้รู้เท่าทันสังคมปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน (3) เรียนรู้การ ติดต่อสื่อสาร ให้เป็นที่สนใจของผู้คน ให้จับใจผู้คน ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือที่เรียกว่ามี อนุสาสนีปฏิหาริย์นั่นเอง ในข้อนี้รวมทั้งการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาชุมชน พัฒนาคน ที่สำคัญที่สุดก็คือ พัฒนาจิตใจ ซึ่งในสังคมปัจจุบันจึงหันมาสนใจในการพัฒนาจิตใจมากขึ้น รวมถึงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งพระสงฆ์ได้เป็นผู้นำในการพัฒนาในชุมชนหลายแห่ง เป็นผู้นำทางจิตใจ และ ผู้นำทางปัญญาของชุมชน อันเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความ เชื่อมั่นในตนเอง และพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน คือ บทบาทพระสงฆ์ในการเข้าไปพัฒนา ชุมชน นอกจากปัญหาการครองชีพ ยังมีปัญหาอีกหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาไม่มีงานทำ ปัญหาภายในครอบครัว เป็นต้น เป็นที่ตระหนักแล้วว่า การมุ่งพัฒนาวัตถุภายนอกอย่างเดียวไม่นั้น แม้จะ ระดมทุนลงไปอย่างมากมายนั่น ก็ไม่ทำให้สังคมบรรลุความมั่งคั่งรุ่งเรือง และสันติสุขที่แท้จริงได้ ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งบทบาทและวิธีการของพระสงฆ์ในการแก้ปัญหาชุมชน พอสรุปได้ ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ปัญหาชุมชนในสังคมปัจจุบัน

สังคมไทยปัจจุบันมีปัญหามากมาย มูลเหตุของปัญหามีจุดกำเนิดมาจากความเสื่อมทางจิตใจของ คนในสังคมเป็นเพราะการขาดคุณธรรมประจำใจ ดังนั้น การแก้ปัญหาที่ถูกต้องที่สุด คือการทำให้คนใน สังคมมีศีลธรรมประจำใจ การปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจได้ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ คือ 1) ปัญหาความ ยากจน 2) ปัญหาด้านสุขภาพ 3) ปัญหาด้านการศึกษา 4) ปัญหาทางการเมือง 5) ปัญหาด้านจริยธรรม คุณธรรม 6) ปัญหาด้านวัฒนธรรม 7) ปัญหาทางเพศและอบายมุข 8) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

(2) บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ปัญหาชุมชน

พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้ที่อาศัยการดำรงชีพจากชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีปัญหาเกิดขึ้นพระสงฆ์ต้องเป็น ผู้นำในการแก้ปัญหาของประชาชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความสุขจะปิดปัญหาของชุมชนทั้งไม่ได้ พระสงฆ์กับการแก้ปัญหาบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาความยากจน คือการ วางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิตเมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษา ปี 2541 ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ อธิบายเพิ่มเติมถึงคำว่า “พอเพียง” หมายถึง “พอมีพอกิน” “พอมีพอกิน” ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียง นั้นเองถ้าแต่ละคนมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี” “ฉะนั้นความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล”เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง อยู่ได้โดย มิต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่มุ่งหวังแต่จะทุ่มสร้างความสำเร็จยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะ เพียงพอที่จะพึ่งตนเองการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเกษตรกรนั้นมีการปฏิบัติตามขั้นตอน “ทฤษฎี ใหม่” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1) ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน

ในระดับชีวิตที่ประหยัด ต้องมีความสามัคคี ขั้นที่ 2) รวมกลุ่ม เพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สร้างสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา ขั้นที่ 3) ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ทุกฝ่ายต้องได้รับประโยชน์การพัฒนาชนบทในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการใช้ “คน” เป็นเป้าหมายและเน้น “การพัฒนาแบบองค์รวม” หรือ “การพัฒนาแบบบูรณาการ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม การเมือง เป็นต้นโดยใช้ “พลังทางสังคม” ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในรูปของกลุ่ม เครือข่ายหรือประชาสังคม กล่าวคือเป็นการผนึกกำลังทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ติฎฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ดังนี้ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยัน หมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาอุปายวิธีสามารถดำเนินการให้ได้ผลดี 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จัก ค้ำครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยัน หมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย 3) กลียาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเหนียก ศึกษา เยี่ยงอย่างผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา 4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอดี มิให้ผิดเคือง รายได้เหนือรายจ่าย

กล่าวโดยสรุป การแก้ปัญหาในชุมชนพระสงฆ์ต้องแก้ปัญหาความยากจน ต้องตระหนักถึงปากท้องของคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ประชาชนกินดีอยู่ดีก่อนสิ่งใด อย่างอื่นก็ทยอยตามเข้าไปให้มีความเหมาะสมตามสภาวะของชุมชนนั้น ๆ และประชาชนก็จะปฏิบัติตามได้ ขึ้นอยู่กับพระสงฆ์จะนำความรู้ความเข้าใจไปให้คนเหล่านั้น ได้มีความรู้และศรัทธาในพระพุทธศาสนา

(3) แรงจูงใจให้พระสงฆ์พัฒนาชุมชน

แรงจูงใจ หมายถึง การมีกำลังใจในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นการตอบสนองข้าวปลาอาหารที่ญาติโยมใส่บาตรให้ฉัน มีผลกำลังในการครองสมณเพศ และรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่ตลอดไป โดยเป็นแรงจูงใจให้พัฒนา และแรงศรัทธา คือ พุทธธรรมอันเป็นฐานและยุทธวิธีในการพัฒนา สิ่งที่พระสงฆ์ได้ริเริ่มแลทำงานพัฒนาทั้งในอดีตและปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท แรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจภายใน

(4) หน้าที่พระสงฆ์ในการพัฒนา

พระสงฆ์นอกจะมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่เป็นหน้าที่หลักแล้ว ยังต้องมีหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชน ที่มีบ้านเรือนรอบบริเวณวัดและสงเคราะห์ประชาชนนอกบริเวณวัด ที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยต่าง ๆ เช่น ทุพภิกขภัย อัคคีภัย อุทกภัย เป็นต้น และภัยต่าง ๆ ที่เกิดจากการในการดำรงชีวิต หน้าที่พระสงฆ์ คือ การช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ พ้นจากภัยอันตราย ดังนี้ คือ 1) เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา 2) พัฒนาจิตใจของประชาชน 3) ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ 4) ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม 5) ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากและเดือดร้อน 6) ช่วยแก้ไขปัญหของชุมชน

พระสงฆ์ควรมียุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตามความสามารถ 7) ช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (อภิชาติ ปันธเสน, 2539: 206) จึงกล่าวได้ว่า พระสงฆ์คือกลุ่มที่จะทำให้สังคมหรือชุมชนรอบข้างยอมรับจึงจะทำให้การสร้างชุมชนนั้นมีการเรียนรู้ องค์ความรู้ ซึ่งเป็นบทบาทที่จะต้องชี้ทางในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านแนวความคิด แนะนำสั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ อันเป็นการชักนำแนวทางไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ทางด้านเศรษฐกิจ

(5) บทบาทพระสงฆ์และความสำคัญพัฒนาวัด

วัดเป็นสถานที่สำคัญสำหรับชาวพุทธ พระสงฆ์ออกไปพัฒนาชุมชนเพื่อประชาชน แต่อย่าลืมการจัดการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับพระสงฆ์ และเป็นอาวาสสัปปายะของพระสงฆ์และคนทั่วไป การพัฒนาวัดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นฐานคิดในการพัฒนาวัดตั้งแต่เริ่มแรก ที่กำหนดให้วัดอยู่คู่กับชุมชนหรือที่เรียกว่า วัดคามวาสี โดยกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมหรือ ออกแบบในการพัฒนาวัดในฐานะที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน จึงมีความจำเป็นที่วัดจะต้อง ได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยมีชุมชนรอบวัดเป็นฐานในการพัฒนาเพื่อความเจริญก้าวหน้า ของชุมชนและวัดรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น องค์กรภาครัฐหรือองค์กร ภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในรูปแบบ “บวร” คือ บ้าน (ชุมชน) วัด และหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นฐานการพัฒนาวัดที่สำคัญ

การพัฒนาวัดให้เป็นอาราม คือ การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในวัดให้เป็นสถานที่น่านั่งนรมย์ใจของผู้ไปมาหาสู่ สถานที่สมควรพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ ภูมิเจ้าอาวาส จะต้องพัฒนาให้สะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งของเครื่องใช้สอยทุกชนิดควรจัดตั้งไว้ให้เป็นระเบียบ แบบหยิกง่าย หยิกง่าย ดูงามตา เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่พระภิกษุสามเณรทั้งหลายจะได้ปฏิบัติตามไม่ควรปล่อยให้สกปรกรกรุงรังคล้ายโกดังเก็บของ ซื้อมีคล้ายกองขยะ ควรจัดห้องสำหรับเก็บสิ่งของไว้เป็นพิเศษต่างหากจากห้องรับแขกและห้องนอนที่หน้าโตะหมู่บูชาพระ ฌ ห้องรับแขก การรักษาความสะอาดบริเวณวัด อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ และกุฏิ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู น่าชม น่านั่งนรมย์ใจ ไม่ปล่อยให้สกปรกรกรุงรังคล้ายบ้านตาแก่ยายแก่ ไม่ปล่อยให้หญ้าหรือต้นไม้ขึ้นตามพระเจดีย์ อุโบสถ หรือวิหาร เป็นต้นภายในบริเวณวัดนั้น สมควรเป็นสถานที่ให้ความร่มเย็นแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจึงนิยมปลูกต้นไม้ยืนต้นประเภทไม้ใบ ซึ่งเป็นต้นไม้อันเป็นสัญลักษณ์ของศาสนา เช่น ต้นพิกุล บุนนาค สารภี ต้นโอศก เป็นต้นไม้ยืนต้นปลูกต้นไม้ดอก หรือต้นไม้ผล เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์แก่บุคคลผู้รู้เท่า ไม่ถึงการณ์ เอาดอกและผลของต้นไม้เหล่านั้นไปบริโภคแล้วยอมเชื่อว่าเป็นผู้กินของสงฆ์ เมื่อเขาแตกกายทำลายขันธไปแล้วจะต้องไปเกิดเป็นเปรตทนทุกข์ทรมานอยู่ในอบายภูมิ ขอบุญที่กินของสงฆ์

นอกจากนี้ ยังเป็นเหตุทำให้เกิดปิลิโพรเป็นเครื่องหวงกังวล แก่เจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรภายในวัดนั้นที่จะต้องคอยระวังรักษาอีกด้วยนิยมมั่นจัดมันทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุต่าง ๆ ภายในวัดนั้น เมื่อเห็นว่าเริ่มชำรุดทรุดโทรม ไม่นิยมปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมมาก ๆ เสียก่อน จึงจะเริ่มบูรณะปฏิสังขรณ์เพราะจะทำให้ต้องเสียงบประมาณค่าบูรณปฏิสังขรณ์สิ้นเปลืองมากการบูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุต่าง ๆ และนิยมรักษาสภาพเดิมของสถานที่นั้น ๆ ไว้ตามรูปแบบเดิมให้มากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อรักษาศิลปวัตถุโบราณอันมีค่าไว้เป็นมรดกตกทอดถึงอนุชนรุ่นหลังสืบไป

ดังนั้น การรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชาติไทยต่อไป จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การบริหารจัดการบริหารให้ทันยุคสมัย เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของประเทศ เจ้าอาวาสควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลไม่หยุดอยู่กับที่ ที่สำคัญในด้านศาสนศึกษาควรให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปใช้ในยามที่ลาสิกขาไป

(6) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

บทบาทของพระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ และแนวโน้มของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอตามหลักไตรสิกขา พัฒนากาย พัฒนาปัญญาเพื่อให้ทันกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน อาทิ กระบวนการ นโยบาย ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านผู้นำชุมชน ประเด็นสำคัญที่ควรจะมีการพิจารณา คือ การพัฒนาการชุมชนเข้มแข็งของประเทศไทย มีแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมต่อสถานการณ์แล้วหรือไม่ และจะสามารถพัฒนาให้ชุมชน เข้มแข็ง เติบโต มีความ มั่นคง มั่งคั่ง และยังยืนได้อย่างไร ดังนั้น หากประเทศไทยจะสร้างชุมชนเข้มแข็ง และประชาสังคมให้เข้มแข็งได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1) โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ และช่องทางการสื่อสาร คือ เงื่อนไขแรก ที่จะทำให้สมาชิกในชุมชน และในประชาสังคม ได้มีโอกาสพบปะ เพื่อพูดคุยถึงปัญหา ร่วมกัน หรือเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยที่เป็นทางการ เช่น เวทีการประชุมสภาตำบล เวทีการประชุมเชิงวิชาการเฉพาะเรื่อง หรือเป็นการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาในร้านกาแฟ (สกากาแฟ) ในร้านหนังสือ เป็นต้น เรียกพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการพบปะพูดคุยกันนี้ว่า “พื้นที่สาธารณะ” ซึ่งส่วนใหญ่โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะหรือพื้นที่สาธารณะ มักจะอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น งานเทศกาล งานบุญในศาลาวัด โบสถ์ หรือมัสยิด งานแข่งขันฟุตบอลระหว่างหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้มิใช่เป็นเพียงเหตุการณ์ทางสังคมเท่านั้น หากแต่ เป็นช่องทางการเชื่อมโยงคนเข้ากับชุมชนที่อาศัยอยู่ การพบปะจะก่อให้เกิดการพูดคุยกันหลายๆ เรื่อง ตั้งแต่เรื่องราวในชีวิตประจำวัน ดินฟ้าอากาศ การทำมาหากิน ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีร่วมกัน การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน องค์การบริหารส่วนตำบล ไปจนถึงการเลือกตั้งระดับชาติ อย่างเช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น

2) กระบวนการสำคัญของชุมชน เน้นไปที่กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และประชาสังคม ในประเด็นสาธารณะ ที่จะมีผลต่อชีวิตของคนในชุมชน และประชาสังคม กระบวนการมีส่วนร่วมนี้อาจจำแนกออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามตรวจสอบ โดยทั้งหมดของทุกขั้นตอน ต้องนำไปสู่เรื่องของการเรียนรู้ของชุมชน และประชาสังคม ในฐานะ “ชุมชน” หรือ “ประชาสังคม” จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวทั้งหมด ซึ่งจะได้ทำได้โดย การพูดคุย และเรียนรู้ร่วมกับคนอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกในชุมชนเท่านั้น กรณีเช่นนี้เป็นโอกาสอันดีที่พระสงฆ์ต้องยื่นมือเข้าไปไกล่เกลี่ยเพื่อแสดงบทบาทของความเป็นพระสงฆ์ โดยการช่วยพูดเจรจาแก้ปัญหา หรือขอขมาบาปที่ดินเพื่อทำสาธารณประโยชน์ เช่น ตัดถนน ขุดสระน้ำให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3) ภาวะการเป็นผู้นำและผู้นำชุมชน ในชุมชน และประชาสังคม ที่เข้มแข็ง โดยภาวะการนำดังกล่าว เป็นความสามารถที่ไม่ได้ผูกขาดอยู่ที่ผู้ใดผู้หนึ่ง หากมีผู้นำผูกขาด ในการนำเรื่องของส่วนรวม ชีวิตในชุมชน และในประชาสังคมนั้น ก็จะมีชีวิตชีวา และสืบ และขาดการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เป็นผู้ที่ย่อย ณะนำ หรือคอยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม อย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นเจ้าของชุมชน ของสมาชิกอย่างเต็มที่

4) ตระหนักว่าตัวเองคือ ผู้แก้ปัญหาสำหรับชุมชน และประชาสังคม ที่เข้มแข็ง คนในชุมชนจะ ตระหนัก หรือมีความคิดว่า อำนาจที่แท้จริงนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการบัญญัติทางกฎหมาย และไม่ได้อยู่ที่ หน่วยงาน องค์กร หรือ สถาบันของรัฐเท่านั้น แต่สามารถสร้างสรรค์ขึ้นได้จากตนเอง และจากความร่วมมือ กับผู้อื่น สะท้อนถึงความรับผิดชอบของตนต่อปัญหาของ ชุมชน สังคม และถือว่า ตนเป็นเจ้าของชุมชน และสังคมนั้น

5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันสงฆ์ในชุมชน และประชาสังคมที่เข้มแข็งนั้น ความสัมพันธ์ ของคนอาจอยู่ในรูปขององค์กร หรือเครือข่าย มักเป็นความสัมพันธ์ต่อกันในแนวนอน ลักษณะ ความสัมพันธ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ และไว้วางใจกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขนาดใหญ่ในการ เปลี่ยนแปลง และแก้ไขปัญหาของสังคมได้ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มธุรกิจ ก็รวมเข้าเป็น ส่วนหนึ่งของชีวิตในชุมชน

6) สำนึกของความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมของการเอื้ออาทร ในอดีต ที่คนในชุมชน และประชา สังคม ต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองนั้น กิจกรรมสาธารณะเกือบทุกประเภท จะสำเร็จได้ ก็เพราะทุกคนในชุมชน ได้มีส่วนร่วมลงมือทำ การได้ทำงานร่วมกันนั้น ได้สร้างวัฒนธรรมของการเอื้ออาทร และวัฒนธรรมของการแบ่งปัน ให้เกิดขึ้นใน ชุมชน ซึ่งเป็นสายสัมพันธ์ที่สำคัญที่ทำให้ทุกคน “อยู่ร่วม” และ “อยู่รอด” ได้ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาทุกยุคสมัย มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนตลอดมา ยามที่ชุมชนมี ปัญหา อุทกภัย อัคคีภัย หรือวาตภัย พระสงฆ์จะนั่งดูอยู่ไม่ได้ ต้องยื่นมือเข้าไปช่วยเพื่อช่วยน้ำตาของคนใน ชุมชนนั้น ๆ ที่ได้รับความเดือดร้อน เป็นการแสดงศักยภาพของพระสงฆ์เอง ว่ามีความสามารถในการพัฒนา เพียงใด โดยเฉพาะการพัฒนาทางจิตวิญญาณ พระสงฆ์ต้องมีความชำนาญในการทำสมาธิ เทศนาสั่งสอนญาติ โยม ตลอดจนการสอนเด็กเยาวชน” (นายเปื่อง สันตยพร. ประชาญชาบ้าน, สัมภาษณ์ 6 พฤษภาคม 2565)

กล่าวโดยสรุป บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนคือ การทำหน้าที่อนุเคราะห์ เกื้อกูล ด้วยการปลูกฝังธรรมะในจิตใจ เป็นการหล่อหลอมความคิด ทศนคติตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วย หลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความ เชื่อถือ รวมถึงการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทุกระดับ

3. ผลจากการวิจัยพบว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี วัดอุทุมพร อำเภอบรรพาสาท จังหวัดสุรินทร์ คือ หลวงปู่ เป็นผู้นำในการทำงานด้านพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ มีทัศนคติ แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้คิด รู้ทัน รู้ทำ และรู้จักบริหาร โดยใช้หลักธรรม สัปปุริสธรรม 7 ประการ หลวงปู่ริมพัฒนาคณะโดยสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม เรียกว่า ป่าชุมชนศรีวิมุต เพื่อให้คนในชุมชนมีความ สงบสุข ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เป็นครอบครัวที่อบอุ่น และสร้างสาธารณประโยชน์ ให้ชุมชนได้ใช้สอยเกิด

ประโยชน์โดยรวม สร้างสะพานให้คนข้ามไปมาสะดวกต่อการสัญจร สร้างโรงเรียนให้เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียน สร้างสถานือนามัยให้คนในชุมชนได้รักษาตนยามเจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการมีเมตตาธรรมของหลวงปู่ โดยพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรม ให้มนุษย์มีความอยู่ดีมีสุข เช่น ด้านกายภาพ คือ การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ด้านศีลภาพ คือ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี ด้านจิตภาพ คือ พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติงามพร้อม พระสงฆ์ได้รับการศึกษา เรียนรู้และนำหลักธรรมเหล่านั้นไปสู่รูปธรรม แก้ปัญหาที่หมักหมมในชุมชน เช่น การแก้ปัญหาความยากจน ให้ประชาชนกินดีอยู่ดี เป็นบทบาทที่ชี้แนวทางในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านแนวความคิด และเป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งท่านเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ โดยสร้างป่าชุมชนคีรีวงคตขึ้นให้เป็นที่ปฏิบัติศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา และให้เป็นที่ยึดถือปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ และฆราวาส ซึ่งเป็นวิถีชุมชนในเขตตำบลทุ่งมน และตำบลสมุด ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็ออกไปทำบุญที่วัด ซึ่งเป็นวิถีของคนในชุมชน สมทานศีล 5 และศีล 8 ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดี รวมถึงการพัฒนาด้านศาสนศึกษา ให้พระสงฆ์ และสามเณรได้รับการศึกษาพระธรรมวินัย และสร้างสาธารณประโยชน์อันเป็นคุณูปการต่ออนุชนคนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 แนวคิดการพัฒนาชุมชนในพระพุทธศาสนา การพัฒนาชุมชน ควรพัฒนามาก่อนส่วนสำคัญที่สุดก็คือ จิตใจ ในยุคปัจจุบันงานพัฒนาจึงหันมาให้ความสนใจแก่การพัฒนาจิตใจมากขึ้น รวมถึงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิต ในชนบทหลายแห่งพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนา และวัดได้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจ และปัญญาของชุมชน วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำชาวบ้านช่วยกันพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น การพัฒนาชุมชน จึงเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเองพึ่งพาตนเองได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน คือ การทำหน้าที่อนุเคราะห์เกื้อกูล ด้วยการปลูกฝังธรรมะในจิตใจ เป็นการหล่อหลอมความคิด ทศนคติตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์รวมถึงศักยภาพของมนุษย์การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาล ผสมผสานกับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพของชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือ โดยนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปแก้ไข้ปัญหาและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทุกระดับ ซึ่งต้องเริ่มที่จิตใจเป็นพื้นฐาน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 บทบาทการพัฒนาชุมชนของหลวงปู่ริม รตนมณี วัดอุทุมพร อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ หลวงปู่ได้นำชาวบ้านพัฒนาวัด พัฒนาชุมชน เป็นผู้นำในการทำงานด้านพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ มีทัศนคติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความกล้าหาญ ยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้ คือ รู้คิด รู้ทัน รู้ทำ และรู้จักบริหาร โดยใช้หลักธรรม สัปปุริสธรรม 7 ประการ

หลวงปู่ริมพัฒนาคนโดยสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม เรียกว่า ป่าชุมชนคีรีวงศต เพื่อให้คนในชุมชนมีความสุข ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เป็นครอบครัวที่อบอุ่น และสร้างสาธารณประโยชน์ให้ชุมชนได้ใช้สอยให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น สร้างสะพานให้คนข้ามไปมาสะดวกต่อการสัญจร สร้างโรงเรียนให้เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียน สร้างสถานีนอนมัยให้คนในชุมชนได้รักษาตนยามเจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการมีเมตตาธรรมของหลวงปู่ทั้งสี่

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ซึ่งเป็นปัญหาปากท้องของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน
- 2) ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดในการแก้ปัญหาของประชาชน ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับ
- 3) การแก้ปัญหาระดับการพัฒนาชุมชนในชนบทของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่น ควรแก้ไขให้ตรงจุดของปัญหา ตั้งต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของ ประชาชนเป็นผู้รับประโยชน์ การมีส่วนร่วมที่สอดคล้องเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ชุมชน
- 2) กระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ชุมชนมีความสนใจในการพัฒนาตนเอง
- 3) ความร่วมมือและยอมรับเป็นเครื่องมือเชื่อม ประสานบูรณาการงานของภาคีการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การทำวิจัยเป็นการแสวงหาหลักตามความเป็นจริง ในแต่ละเรื่อง

- 1) การพัฒนาชุมชนตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การพัฒนาชุมชน ในการทำการเกษตรเพื่อความยั่งยืนตามธรรมชาติ
- 3) การพัฒนาชุมชน เพื่อการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2525). *สังคมวิทยาศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา.
- นันทิยา หุตานวัตร และคณะ. (2551). *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารจัดการชุมชน*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ สุเทวเมธี). (2561). พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. *มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*. ปีที่ 14 ฉบับที่ 3.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- _____. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายโรงพิมพ์บริษัทสถาตาปับลิเคชั่น จำกัด.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2530). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.ไพบูลย์ ช่างเขียน. (2516). *สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น จำกัด (มหาชน).
- ลือชา ธรรมวินัยสถิต. (2539). *มนุษย์กับสังคม*. เพชรบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2551). *พระธรรมทูตสายต่างประเทศรุ่นที่ 14*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรมการพิมพ์.

ผลสำเร็จของการจัดปรีวากรรม ของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์จังหวัดสุรินทร์

The Success of The Parivāsa-Kamma Organizing of Sangha in Khwasinrin District, Surin Province

พระครูปราสาทสุวรรณกิจ (ปัสสนโต เพชรใส)¹ พระราชวิมลโมลี², ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³

Phrakru Prasatsuwannakit (Passanto Petsai)¹,

Phra Rachavimonmolee², Thanarat Sa-ard-iam³

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campas

email: prasatsuwannakil@mail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักคำสอนเรื่องปรีวากรรมในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาสภาพการจัดปรีวากรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 3) ศึกษาผลสำเร็จของการจัดปรีวากรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผลการวิจัย พบว่า

หลักคำสอนเรื่องปรีวากรรมในพระพุทธศาสนา ปรีวาส คือวิธีออกจากอาบัติของภิกษุ ต้องอยู่ปรีวาสเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้แล้วอยู่มนต์ และประชุมสงฆ์ไม่น้อยกว่า 20 รูป ทำพิธีสวดให้พ้นจากอาบัติสังฆาทิเสส ขั้นตอนสุดท้าย คืออภังการ จึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์จากอาบัติ สภาพการจัดปรีวากรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีการจัดระเบียบที่ชัดเจน แบ่งงานตามหน้าที่แต่ละฝ่าย มีการประชาสัมพันธ์ ทางวิทยุกระจายเสียง และสื่อออนไลน์ ปัญหาและอุปสรรค คือขาดบุคลากรที่มีจิตอาสาช่วยงาน คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจ และวัสดุอุปกรณ์การจัดงานไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือประสานงานขอความร่วมมือกับชุมชน สถานศึกษา และวัดในชุมชน ผลสำเร็จของการจัดปรีวากรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยการร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างวัดกับชุมชน มีหน่วยงานหรือตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนมาช่วยงานเป็นอย่างดี ทางวัดผู้จัดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดภาระหน้าที่แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์ คือการประพฤติวุฒฐานวิธีเพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ส่วนประโยชน์ต่อพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา 1) ระดับบุคคล คือ (1) ด้านกาย เป็นผู้มีสุขภาพกายดี (2) ด้านอารมณ์ เป็นผู้มีสุขภาพจิตดี (3) ด้านปัญญา เป็นผู้มีเฉลียวฉลาด 2) ระดับสังคม คือด้านสังคม เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้านบริหารจัดการ, วิทยาการ (อาจารย์กรรม) และสถานที่ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลสำเร็จ, การจัดปรีวากรรม, คณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The purpose of this mixed-method research was to study the doctrine of surrendering in Buddhism, to study the condition of Parivasa-kamma (probation), and to study the success of the sangha at Khwao Sinrin District, Surin Province. The results were found that: according to the Buddhist doctrine of Parivasa-kamma (probation), it is the way out of monks' Apatti (offense), monks practice it according to the number of days they have concealed the Sanghadisesa offense and stay in manat, no less than 20 monks offer prayers and freed from the persecution of Saghadises, and the last step is Uppan, to become purified from it. in the condition of the Parivasa-kamma (probation) of the Sangha in Khwao Sinrin District Surin Province, it is organized systematically with the division of labor according to the duties of each party and was promoted through radio and online media. Its problems and obstacles are: there are no voluntary personnel, the young generation is not interested in it, and the event materials are insufficient. The solution is to coordinate requests for cooperation from communities, schools and temples.

The success of the Parivasa-kamma (probation) of Sangha in Khwasinrin district Surin province, from an in-depth interview, found that 1) management's aspect: the Sangha was handled well to some extent, 2) speakers (the controllers), who were knowledgeable and capable of preaching dhamma lectures and acting as a role model, 3) place's aspect: The place has a good suitable for staying for practice the Parivasa-kamma (probation). It also benefits the Sangha, Upasaka (a lay devotee), and Upasika (a female devotee) namely:- (1) the physical aspect means The body will live happily, knowing to consider reality, (2) the emotional aspect means good mental health, benevolence towards others, knowing their emotions, social aspects are social skills, good interactions with others, good manners in society, and (4) the wisdom's aspect means consciousness is self-aware, well-informed, and aware of the idea of reasoning and promoting a new way of promoting Buddhism, organize online events or exhibitions through various applications. It also encourages children, youth, and citizens to follow the correct Buddhist principles. The results of quantitative data analysis found that management, speakers (the controllers), and overall locations are very high.

Keywords: The Success; Parivāsa-Kamma; the Sangha in Khwasinrin district; Surin province

บทนำ

การอยู่ปริวาสกรรมจัดเป็นสังกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติของภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส 13 ข้อ แม้ข้อใดข้อหนึ่งไม่ว่าจะปกปิดไว้หรือไม่ปกปิดไว้ก็ตาม จะต้องปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้อย่างเคร่งครัดซึ่งเป็นกติกาสังคมเฉพาะของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะอาบัติสังฆาทิเสสแม้จะเป็นครุภักติหรืออาบัติหนักก็ตาม แต่ก็จัดเป็นจำพวก สเทกัจฉา คือ อาบัติที่พอแก้ไขได้ ซึ่งมีที่ประวัติความเป็นมาของการอยู่ปริวาสกรรมนั้นมีการเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าได้ทรงให้บัญญัติสิกขาบทสังฆาทิเสสแก่ภิกษุแล้ว ได้กล่าวไว้ในพระวินัยปิฎกตอนหนึ่งว่า ท่านพระอุทายีนั่งกำลังอยู่ปริวาสต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ในระหว่างไม่ได้ปิดไว้ บอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ปิดไว้ 5 วัน กระผมนั้นขอปริวาส 5 วันเพื่ออาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ปิดไว้ 5 วันกับสงฆ์ สงฆ์ได้ให้ปริวาส 5 วันเพื่ออาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ปิดไว้ 5 วันแก่กระผม กระผมนั้นกำลังอยู่ปริวาส ต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ในระหว่างไม่ได้ปิดไว้กระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น สงฆ์จงชักภิกษุอุทายีเข้าหาอาบัติเดิมเพื่ออาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิในระหว่างไม่ได้ปิดไว้” ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุอุทายีนี้ต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ปิดไว้ 5 วัน ภิกษุอุทายีนั้นขอปริวาส 5 วันเพื่ออาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ปิดไว้ 5 วันกับสงฆ์ สงฆ์ได้ให้ปริวาส 5 วัน เพื่ออาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกกวิสัณฐิ ปิดไว้ 5 วันแก่ภิกษุ อุทายีแล้ว ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง...” (วิ.จ. (ไทย) 6/110-113/205-209)

การอยู่ปริวาสกรรม หมายถึง การอยู่กรรมเพื่อให้พระภิกษุชำระศีลของตนเองให้บริสุทธิ์ หมดจดปราศจากความเศร้าหมอง อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา “เพราะศีลชื่อว่า อาทิพรหมจริยา เพราะเหตุว่าเป็นเบื้องต้นแห่งมรรคพรหมจรรย์ คำว่า อาทิพรหมจริยา” นี้เป็นชื่อของอาชีวะภูมิสิกขา เป็นความจริง ศีลนั้นมีภาวะเป็นเบื้องต้นของมรรค เพราะเป็นที่จะต้องชำระให้บริสุทธิ์ในกาลอันเป็นส่วนเบื้องต้นนั้นเทียว เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสไว้ว่า “ก็แหละ กายกรรม วจีกรรม อาชีวะของภิกษุนั้น ย่อมเป็นสภาพบริสุทธิ์ด้วยดีในเบื้องต้นโดยแท้” (พระพุทธโฆสเถระ, 2554: 17)

ในปัจจุบันการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทย เป็นการชำระศีลในส่วนที่เป็นครุภักติที่พอแก้ไขได้ทำความบกพร่องของศีลให้มีความสมบูรณ์ขึ้นมีขั้นตอนและวิธีการเข้าอยู่ คือ ขั้นตอนและวิธีการก่อนเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการขณะเข้าอยู่ ขั้นตอนและวิธีการหลังเข้าอยู่ กิจกรรมการเข้าอยู่ปริวาสกรรม เช่น การฟังธรรม การนั่งสมาธิ เติณจงกรม การบอแก้วตร การเก็บวัตร เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติในแต่ละสำนักมีความแตกต่างกันโดยยึดถือตามธรรมเนียมในแต่ละท้องถิ่น ตามรูปแบบของคณะครูบาอาจารย์ที่ได้นำไปปฏิบัติสืบ ๆ กันมาแต่ไม่ว่าการเข้าอยู่ปริวาสกรรมจะมีรูปแบบการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างไรก็ตามก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือ เพื่อความบริสุทธิ์แห่งศีล และเพื่อความผ่องใสแห่งจิต (พระภานุพงศ์ อนุตตโร (โคตรศรีกุล), 2555)

ดังนั้น คณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหานี้ จึงได้จัดปฐกฐนในเดือนมกราคมของทุกปี ณ วัดพนมรัตน์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ในการเข้าปฐกฐนทุกปีนั้น เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีการชำระข้อวัตรปฏิบัติ สำหรับการเป็นเพศบรรพชิตให้เกิดการยอมรับในหมู่สังคมสงฆ์ เพื่อให้เปิดโอกาสให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสทำบุญ และร่วมกันปฏิบัติธรรมตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา จัดให้เป็นแหล่งการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติที่ยังไม่เข้าใจ และรวมทั้งร่วมกันสร้างกิจกรรมทางสังคม เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา “ผลสำเร็จการจัดปฐกฐนของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ว่าการจัดปฐกฐนจะมีอุปสรรค และมีผลสำเร็จอย่างไรบ้าง แล้วนำผลการวิจัยมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการปฐกฐน ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องปฐกฐนในพระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการจัดปฐกฐนของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- 3) เพื่อศึกษาผลสำเร็จของการจัดปฐกฐนของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539, อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทความ ข่าวสาร และข้อมูลที่ปรากฏทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ 1) ประธานสงฆ์ผู้จัดงานปฐกฐน 1 รูป 2) คณะพระสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ 5 รูป 3) พระสงฆ์ที่เข้าปฐกฐน 4 รูป 4) กลุ่มแม่ชี 2 คน 5) กลุ่มอุบาสก อุบาสิกา 13 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 รูป/คน

3) การวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) อาจารย์กรรม 22 รูป 2) พระลูกกรรม 35 รูป 3) แม่ชีผู้ร่วมปฏิบัติธรรม 50 คน 4) ประชาชนทั่วไป ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม 432 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 539 รูป/คน ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่าง 224 รูป/คน จากจำนวนทั้งหมด 539 รูป/คน โดยใช้สูตรในการคำนวณของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie. & D.W.Mogan) เป็นประชากรทั้งหมดมาเป็นหน่วยศึกษา

4) ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักคำสอนเรื่องปรีวาสกรรมในพระพุทธศาสนา สภาพการจัดปรีวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และผลสำเร็จของการจัดปรีวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

5) ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ณ วัดทงรัตน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

6) การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนาม โดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า หลักคำสอนเรื่องปรีวาสกรรมในพระพุทธศาสนา ปรีวาสกรรม แปลว่า การอยู่ชดใช้ เรียกโดยทั่วไปว่า การอยู่กรรมเป็นชื่อฐานานวิธี คือวิธีออกจากอาบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการขั้นที่ 1 ที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปิดไว้ ประสงค์จะบริสุทธิ์จากอาบัตินั้น จะต้องประพฤติให้ครบตามจำนวนวันที่ปิดอาบัติไว้วัตรของภิกษุผู้อยู่ปรีวาสมิ 94 ข้อ ซึ่งปรับอาบัตินั้นจากปาราชิก เป็นครุกาบัติ แต่เป็น สเทกกิจฉา แปลว่า แก้ไขหรือเยียวยาได้ คำว่า สังฆาทิเสส แปลว่า หมวดอาบัติที่ต้องอาศัยสงฆ์ในกรรมเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ คือต้องอยู่ปรีวาสเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้แล้วอยู่มนต์ คือการนบราตรี อีก 6 ราตรี ทั้ง 2 ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยสงฆ์เป็นผู้ให้ ต่อจากนั้นจึงประชุมสงฆ์ไม่น้อยกว่า 20 รูป ทำพิธีสวดให้พ้นจากอาบัติสังฆาทิเสส ขั้นตอนสุดท้ายนี้ชื่อว่า อัพภาน มีการสวดญัตติ 1 ครั้ง สวดอนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจา จึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์จากอาบัติ (วิ.จ. (ไทย) 6/110-113/205-209)

ปรีวาสกรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา คือ ภิกษุต้องสร้างความบริสุทธิ์แห่งจิตของตนเองก่อน ด้วยการอยู่ปรีวาสกรรมเพราะปรีวาสกรรม ทำให้ภิกษุนั้น ลมมานะทิฎฐิ ทำให้จิตผ่องใส หายสงสัย ย่อมเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย และประพฤติตนให้สังขยอรับสวดกรรมวาจาให้ จึงเรียกเข้าหมู่ ถ้าไม่ทำตามขั้นตอนพระธรรมวินัย ก็จะติดอยู่ในสังฆกรรมนั้นและติดอยู่ในอาบัตินั้นด้วย เพราะศีลเป็นธรรมวินัย มีหลักธรรมในการดับกาม ทำลายอาสวะ เป็นอธิจิตตสิกขา สามารถข่มนิวรณ์ อันเป็นข้าศึกขององค์ฌาน ไม่สามารถทำสมาธิระดับฌานได้ถ้าศีลไม่บริสุทธิ์ก็ไม่สามารถนำ ฌานไปเป็นบาทฐานของวิปัสสนา อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิต เพื่อเจริญวิปัสสนาภาวนาได้ การให้ปรีวาส ให้มนต์ ให้อัพภาน โดยธรรม ภิกษุยอมออกจากอาบัตินั้น ย่อมมีผลเพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน และเพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดขึ้นในอนาคต จึงเจริญวิปัสสนาภาวนาเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังนั้น พระสงฆ์จึงควรต้องศึกษา และนำไปประพฤติปฏิบัติโดยเคร่งครัดเพื่อให้ศีลบริสุทธิ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และการดำรงไว้ซึ่งพระวินัยในพระพุทธศาสนาสืบต่อไป ซึ่งการเข้าปรีวาสตามกำหนดระยะเวลาการปกปิดอาบัติด้วย เพราะในปัจจุบันการเข้าปรีวาสกรรม เปลี่ยนสถานะจากสังฆกรรมตามพระธรรมวินัยกลายเป็น

พิธีกรรม ประเพณีท้องถิ่น (บุญเข้ากรรม) ไปเกือบเต็มรูปแบบ และมีเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นมาก จนแยกไม่ออกว่าส่วนใหญ่เกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกับปริวาสกรรมจริง ๆ และไม่คำนึงถึงการเข้าปริวาสตามกำหนดระยะเวลาการปกปิดอาบัติ แต่จัดตามความนิยม เช่น ระยะเวลา 9 วัน 15 วัน เป็นต้น (พระอธิการเทียม, 2564).

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดปริวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

2.1) การบริหารจัดการปริวาสกรรม กำหนดจัดงานตามโครงการจัดงานประเพณีปริวาสกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้ฟังโอวาทธรรม หลักปฏิบัติจากพระมหาเถระ 2) เพื่อให้พระภิกษุได้ชำระศีลของตนเองให้บริสุทธิ์ และถือปฏิบัติธุดงค์วัตร ซึ่งชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่เข้าใจว่าธุดงค์ คือ เดินป่าหรือเดินอย่างเดียว ในการเข้าปริวาส พระสงฆ์สามารถสมาทานธุดงค์ เช่น ปิณฑปาตีกังคะ รุกขมูลิกังคะ เนสัชชีกังคะ เป็นต้น 3) เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่สนใจในการปฏิบัติธรรม ได้สวดมนต์ ภาวนา ฟังธรรม 4) เพื่อจรรโลงพระธรรมวินัย วิธีการปฏิบัติศีลธรรมในสังคมให้มั่นคงสืบต่อไป รวมถึงเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปร่วมกิจกรรมด้านศาสนาได้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในระหว่างเข้าปริวาสกรรม และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีบุญเข้ากรรมตามฮีตสิบสอง (พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์, 2564)

2.2) การจัดปริวาสกรรม ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ คือ 1. ทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม และเพจต่างๆ 2. การประชาสัมพันธ์ให้คณะสงฆ์ทราบอย่างเป็นทางการในการประชุมคณะสงฆ์ การบอกกล่าวในหมู่คณะสงฆ์ของอำเภอ 3. ประชาสัมพันธ์ผ่านทางผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน ติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ตามสามแยก สี่แยก และสถานที่สำคัญๆ 4. ทำหนังสือส่งไปรษณีย์ไปตามวัดต่างๆ หรือมีประชุมที่ไหนก็เอาไปประชาสัมพันธ์ 5. โดยการโทรศัพท์แจ้งข่าว และการโทรศัพท์สอบถามจากผู้สนใจ จากการบอกต่อๆ กันปากต่อปาก 6. แจ้งข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงต่างๆ ทางหอกระจายข่าวชุมชน และแจกใบปลิว (พระอธิการสัมฤทธิ์ ปัญญาธิโป, 2564)

2.3) คณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ใช้หลักธรรมใดในการบริหารจัดการงานปริวาสกรรมใน 7 หลักธรรม ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4, พรหมวิหาร 4, มรรคมืองค์ 8, หลักสาราณียธรรม, หลักความสามัคคี, ไตรสิกขา และอริยสัจ 4 (พระอธิการสายแพร กตปุญโญ, ดร., 2564)

2.4) วิธีการหรือการบริหารจัดการกับปัญหาและอุปสรรค ในการจัดงานปริวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้ ปัญหาและอุปสรรค คือ (1) ขาดบุคลากรที่เสียสละเวลามาช่วยงาน ทำให้มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการอำนวยความสะดวกในงานปริวาส (2) ประชาชนทั่วไปและเยาวชน ไม่ค่อยสนใจงานปริวาส ไม่เป็นที่สนใจ โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (3) ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานปริวาส แนวทางแก้ไข คือ 1) ประสานจัดงานปริวาส ควรจัดประชุมคณะกรรมการ เพื่อปรึกษาหารือ วางแผนการดำเนินงานตามโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ในแนวทางอันเดียวกัน หากจุดเด่นจุดด้อยของโครงการที่ผ่านมาแล้วนำไปปรับปรุงในการจัดงานครั้งต่อไป หากเกิดปัญหาขึ้นต้องรีบหาสาเหตุของปัญหา และแก้ปัญหาให้ตรงจุดอย่างเร่งด่วน โดยยึดหลัก (1) มองปัญหาให้เห็น (2)

ช่วยกันแก้ไขตรงจุด (3) นำสิ่งที่ผิดพลาดมาแก้ไข (4) ทำงานเป็นทีม ทุกคนมีส่วนร่วม 2) ประสานงานขอความร่วมมือกับชุมชน สถานศึกษา และวัดต่างๆ ในตำบล เพื่อทำความเข้าใจให้รู้ว่าการเข้าปรีวาสกรรมมีประโยชน์ต่อประชาชน 3) ด้านบุคลากร คณะกรรมการจัดงานควรดำเนินการ (1) แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่ทำอะไร (2) ปรีกษาหารือกันเป็นประจำ (3) แบ่งหน้าที่พระสงฆ์กับฆราวาส ในการทำงานให้ชัดเจน เป็นต้น (พนิตา เกิดเหมาะ, 2564)

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ผลสำเร็จของการจัดปรีวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3.1) ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเทศนาบรรยายธรรม และอธิบายหลักธรรมได้อย่างละเอียดเข้าใจได้ง่าย ตอบคำถามผู้เข้าปรีวาสกรรมได้ดี พร้อมทั้งช่วยชี้แนะและตอบข้อสงสัยให้เข้าใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เข้าปฏิบัติธรรม

3.2) ด้านสถานที่ มีสัปปายะที่ดีเป็นป่าไม้ร่มรื่นเงียบสงบดี เหมาะสมแก่การอยู่ปรีวาสกรรมและฝึกปฏิบัติกรรมฐาน

3.3) สาเหตุการเข้าปรีวาสกรรม สำหรับพระสงฆ์ เป็นกิจวัตรของพระสงฆ์เพื่อเป็นการชำระศีลที่พระสงฆ์ต้องอาบัติสังฆาทิเสส 13 ข้อ ที่ได้ล่วงละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เพื่อให้กลับมาบริสุทธิ์เหมือนเดิม รวมถึงการเข้าปรีวาสตามกำหนดระยะเวลาการปกปิดอาบัติด้วย และมีศรัทธาในการปฏิบัติธรรมเพื่อเจริญศีล สมาธิ ปัญญาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไป ส่วนแม่ชี และอุบาสก อุบาสิกา ทำให้จิตใจสงบ รักษาศีลของตน และนำไปปฏิบัติตามคำสั่งสอน ได้รู้ความหมายว่าของปรีวาสกรรมและการนำไปใช้ ได้เรียนรู้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และเป็นการรักษาประเพณีบุญเข้ากรรมที่สืบทอดต่อกันมา (พระปลัดชีวิน สุขกาโม, 2564)

3.4) คุณค่าและประโยชน์ในการเข้าปรีวาสกรรม เป็นการรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยบัญญัติ และอยู่ในศีลธรรมอันดีช่วยสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา สำรวม กาย วาจา ใจ ไม่ให้กระทำความผิดอีก ได้เข้าใจหลักธรรม รักษาศีล เจริญสติ และพัฒนาสมาธิได้ดียิ่งขึ้น ด้านกาย ได้ฝึกตนในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำให้สุขภาพดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รู้จักพิจารณาตามสภาวะความเป็นจริง ด้านอารมณ์ ทำให้มีสุขภาพจิตดี มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีสติรู้เท่าทันความคิดของตนเอง ด้านสังคม มีทักษะทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอย่างมีมารยาทสังคม ด้านปัญญา ทำให้มีสติสัมปชัญญะคือ รู้ตัว รู้ทั่ว และรู้ตระหนัก เป็นผู้เรียนรู้ได้ดี สามารถแก้ไขปัญหามากมาย ได้ดียิ่งขึ้น มีหลักการและตรรกะต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์หาเหตุผล (พระครูสถิตโพธาริม, 2564)

3.5) ข้อเสนอแนะ ด้านส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดโครงการธรรมสัญจรในสถานที่ต่างๆ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อให้ประชาชนได้ความรู้เรื่องธรรมมากขึ้น และส่งเสริมพระพุทธศาสนาวิถีใหม่ เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาในปัจจุบัน มีข้อจำกัดในการจัดกิจกรรม ควรจัดกิจกรรมต่างๆ หรือนิทรรศการต่างๆ ผ่านสื่อออนไลน์ทางแอปพลิเคชันต่างๆ ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อ

สร้างจิตสำนึกของผู้เข้าปฏิบัติธรรม รวมทั้งการนำหลักธรรมคำสอนของหลักพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันถกมองว่า การเข้าปริวาสกรรมอาจกลายเป็นพื้นที่ที่พระสงฆ์เลื่อมใสของมา ทำบุญมากกว่าปกติก็สะสมเยอะ ทั้งเป็นงานที่มีเงินบริจาคสะพัด เรื่องวินัยสงฆ์กลายเป็นเรื่อง รong ๆ ไป (เสีี่ยม นิยมทวี, 2564)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ ด้านการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมาด้านอาจารย์ กรรม ($\bar{X} = 4.05$) และน้อยที่สุดด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม ($\bar{X} = 4.04$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า หลักคำสอนเรื่องปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนา ปริวาส กรรม แปลว่า การอยู่ชดใช้ หรือการอยู่กรรมเป็นชื่อฐานานวธี คือวิธีออกจากอาบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการขั้น ที่ 1 ที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปิดไว้ ประสงค์จะบริสุทธิ์จากอาบัตินั้น จะต้องประพฤติให้ครบตาม จำนวนวันที่ปิดอาบัติไว้วัตรของภิกษุผู้อยู่ปริวาสมี 94 ข้อ ซึ่งปรับอาบัตินั้นกรองจากปาราชิก เป็นครุภาพัตติ แต่เป็น สติเกจณา แปลว่า แก้ไขหรือเยียวยาได้ คำว่า สังฆาทิเสส แปลว่า หมวดอาบัติที่ต้องอาศัยสงฆ์ใน กรรมเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ คือต้องอยู่ปริวาสเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้ แล้วอยู่มานัต คือการนับ ราตรี อีก 6 ราตรี ทั้ง 2 ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยสงฆ์เป็นผู้ให้ ต่อจากนั้นจึงประชุมสงฆ์ไม่น้อยกว่า 20 รูป ทำพิธี สวดให้พ้นจากอาบัติสังฆาทิเสส ขั้นตอนสุดท้ายนี้ชื่อว่า อัพทาน มีการสวดญัตติ 1 ครั้ง สวดอนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจา จึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์จากอาบัติ ปริวาสกรรมที่มีผลต่อการ ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา คือ ภิกษุต้องสร้างความบริสุทธิ์แห่งจิตของตนเองก่อน ด้วยการอยู่ปริวาสกรรม เพราะปริวาสกรรม ทำให้ภิกษุนั้น ลดมานะทิฐิ ทำให้จิตผ่องใส หายสงสัย ย่อมเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย และ ประพฤติตนให้สงฆ์ยอมรับสวดกรรมวาจาให้ จึงเรียกเข้าหมู่ ถ้าไม่ทำตามขั้นตอนพระธรรมวินัย ก็จะติดอยู่ ในสังฆกรรมนั้นและติดอยู่ในอาบัตินั้นด้วย เพราะศีลเป็นธรรมวินัย มีหลักธรรมในการดับกาม ทำลายอา สวะ เป็นอธิจิตตสิกขา สามารถข่มนิวรณ์ อันเป็นข้าศึกขององค์ฌาน ไม่สามารถทำสมาธิระดับฌานได้ถ้าศีล ไม่บริสุทธิ์ก็ไม่สามารถนำ ฌานไปเป็นบาทฐานของวิปัสสนา อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตเพื่อเจริญ วิปัสสนาภาวนาได้ การให้ปริวาส ให้มานัต ให้อัพทาน โดยธรรม ภิกษุยอมออกจากอาบัตินั้น ย่อมมีผลเพื่อ ปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน และเพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดขึ้นในอนาคต จึงเจริญวิปัสสนาภาวนาเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน ดังนั้น พระสงฆ์จึงควรต้องศึกษา และนำไปประพฤติ ปฏิบัติโดยเคร่งครัดเพื่อให้ศีลบริสุทธิ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และการดำรงไว้ซึ่งพระวินัยใน พระพุทธศาสนาสืบต่อไป สอดคล้องกับ พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการเข้าอยู่ ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การประพฤติฐานานวธีของพระภิกษุ ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส แล้วปกปิดไว้ก็ตาม เป็นบทลงโทษแก่ภิกษุ เมื่อต้องการที่จะเปลื้องตนออกจากอาบัตินั้น จึงต้องอยู่ปริวาสกรรมเป็นพุทธานุญาตที่จะทวงให้พระสงฆ์ จัดการกันเองภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสจะต้องเข้าไปหาสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป เพื่อแจ้งให้สงฆ์ทราบและ

ปริวาสเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงขอปริวาส และมานัดกับสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปอีก ส่วนขั้นตอนสุดท้ายก็คือ การขออภัยกับสงฆ์ตั้งแต่ 20 รูปขึ้นไป ปริวาสจัดเป็นกรรมเบื้องต้น มานัต อภัยงานจึงจัดเป็นกรรมที่เหลือนอกจากนั้น การเข้าอยู่ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทยังเป็นบททดสอบความตั้งใจจริงของผู้ที่เข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมี 2 ประเภท คือ ปริวาสกรรมของภิกษุ มีปฏิจันตนปริวาส เป็นต้น และปริวาสกรรมคฤหัสถ์ ที่เรียกว่าตติยปริวาส เพราะการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสมัยพุทธกาลมีขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติอาบัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุแล้ว ภิกษุทั้งหลายในสมัยพุทธกาลต้องอาบัติสังฆาทิเสสในสิกขาบทต่าง ๆ และมีการเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสำนักสงฆ์มากขึ้น แต่ก็ยังประพฤติดนไม่เหมาะสมโดยประการต่าง ๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติปริวาสสิกขาบท 94 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 8 หมวด สำหรับให้ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรมได้ประพฤติ การประพฤติวัตรตลอดเวลาสร้างความลำบากให้แก่ภิกษุผู้อยู่ปริวาสกรรมเป็นอย่างมาก พระพุทธองค์ยังได้บัญญัติข้อปฏิบัติเพิ่มเติมอีก เช่น การเก็บวัตร การสมาทานวัตร เป็นต้น การเข้าอยู่ปริวาสกรรมในสมัยพุทธกาลจึงมี 4 อย่าง คือ ปฏิจันตนปริวาส อปฏิจันตนปริวาสสุทธันตปริวาสสมณานปริวาส (พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, 2556)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพการจัดปริวาสกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 1. การบริหารจัดการปริวาสกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้ฟังโอวาทธรรม หลักปฏิบัติจากพระมหาเถระ 2) เพื่อให้พระภิกษุได้ชำระศีลของตนเองให้บริสุทธิ์ และถือปฏิบัติถูกต้องวัตร 3) เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่สนใจในการปฏิบัติธรรม ได้สวดมนต์ ภาวนา ฟังธรรม 4) เพื่อจรรโลงพระธรรมวินัย วิธีการปฏิบัติศีลธรรมในสังคมให้มั่นคงสืบต่อไป รวมถึงเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไปร่วมกิจกรรมด้านศาสนาได้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในระหว่างเข้าปริวาสกรรม และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีบุญเข้ากรรมตามฮีตสิบสอง 2. การจัดปริวาสกรรม ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม และเพจต่างๆ 2. การประชาสัมพันธ์ให้คณะสงฆ์ทราบอย่างเป็นทางการในการประชุมคณะสงฆ์ การบอกกล่าวในหมู่คณะสงฆ์ของอำเภอ 3. ประชาสัมพันธ์ผ่านทางผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน ติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ตามสามแยก สี่แยก และสถานที่สำคัญๆ 4. ทำหนังสือส่งไปรษณีย์ไปตามวัดต่างๆ 5. โดยการโทรศัพท์แจ้งข่าว และจากการบอกต่อๆ กันปากต่อปาก 6. แจ้งข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงต่างๆ ทางหอกระจายข่าวชุมชน และแจกใบปลิว 3. คณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ใช้ 7 หลักธรรม ในการบริหารจัดการงานปริวาสกรรม ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4, พรหมวิหาร 4, มรรคมีองค์ 8, หลักสาราณียธรรม, หลักความสามัคคี, ไตรสิกขา และอริยสัจ 4 4. ปัญหาและอุปสรรค คือ 1. ขาดบุคลากรที่เสียสละเวลามาช่วยงาน 2. ประชาชนทั่วไปและเยาวชน ไม่ค่อยสนใจงานปริวาส โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ 3. ขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในงานปริวาส แนวทางแก้ไข คือ 1. ประธานจัดงานปริวาส ควรจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อปรึกษาหารือ วางแผนการดำเนินงานตามโครงการ หาจุดเด่นจุดด้อยของโครงการที่ผ่านมาแล้วนำไปปรับปรุงในการจัดงานครั้งต่อไป การแก้ปัญหาให้ตรงจุดอย่างเร่งด่วน โดยยึดหลัก 1) มองปัญหาให้เห็น 2) ช่วยกันแก้ไขตรงจุด 3) นำสิ่งที่ผิดพลาดมาแก้ไข 4) ทำงานเป็นทีม ทุกคนมีส่วนร่วม 2. ประสานงานขอความร่วมมือกับชุมชน สถานศึกษา และวัดต่างๆ ในตำบล เพื่อทำความเข้าใจ

ให้รู้ว่าการเข้าปรีวาสนกรรมมีประโยชน์ต่อประชาชน 3. ด้านบุคลากร คณะกรรมการจัดงานควรดำเนินการ 1) แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่ทำอะไร 2) ปรีกษาหารือกันเป็นประจำ 3) แบ่งหน้าที่พระสงฆ์กับฆราวาส ในการทำงานให้ชัดเจน เป็นต้น สอดคล้องกับ **พระครูนิมิตธรรมโชติ (เหิน พันสนิท)** ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดปรีวาสนกรรมของวัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอกู่กระดิง จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1. ปรีวาสนกรรมในพระพุทธศาสนาใช้กระทำสำหรับคน 2 จำพวก จำพวกที่ 1 ได้แก่ พระภิกษุที่ต้องสังฆาติเสส เพื่อการออกจากอาบัติสังฆาติเสส ซึ่งเป็นอาบัติหนักดังกล่าว จำพวกที่ 2 ได้แก่ คฤหัสถ์ที่เคยบวชหรือนับถือศาสนาอื่นมาก่อน 2. พระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส สามารถที่จะแก้ไขเยียวยาให้พ้นจากอาบัติสังฆาติเสสได้ ด้วยวิธีการทางปรีวาสนกรรม เมื่อดำเนินการตามกระบวนการเสร็จสิ้นแล้ว ทำให้ภิกษุรูปนั้น มีจิตใจปลอดโปร่ง แจ่มใส และคืนเป็นปกติภาพเหมือนภิกษุทั่วไป ปราศจากความวิตกกังวล ซึ่งจัดว่าเป็นคุณค่าของปรีวาสนกรรม 3. ในการจัดกิจกรรม และพิธีการมีภารกิจหลายส่วนที่จะต้องจัดหาและจัดทำ เช่น เรื่องพระสงฆ์ เรื่องสถานที่ที่จะจัดทำปรีวาสนกรรม และเรื่องการอุปถัมภ์ ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น (พระครูนิมิตธรรมโชติ (เหิน พันสนิท), 2559)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลสำเร็จของการจัดปรีวาสนกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์คือ 1. **ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม)** เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเทศนาบรรยายธรรม และอธิบายหลักธรรมได้อย่างละเอียดเข้าใจได้ง่าย และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เข้าปฏิบัติธรรม 2. **ด้านสถานที่** มีสัปปายะที่ดีเป็นป่าไม้ร่มรื่นเงียบสงบดี เหมาะสมแก่การอยู่ปรีวาสนกรรม 3. **สาเหตุการเข้าปรีวาสนกรรม** สำหรับพระสงฆ์ เป็นกิจวัตรของพระสงฆ์เพื่อเป็นการชำระศีลที่พระสงฆ์ต้องอาบัติสังฆาติเสส 13 ข้อ ที่ได้ล่วงละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เพื่อให้กลับมาบริสุทธิ์เหมือนเดิม รวมถึงมีศรัทธาในการปฏิบัติธรรมเพื่อเจริญศีล สมาธิ ปัญญา ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ส่วนแม่ชี และอุบาสก อุบาสิกา เพราะทำให้จิตใจสงบ รักษาศีลของตน และนำไปปฏิบัติตามคำสั่งสอน ได้รู้ความหมายว่าของปรีวาสนกรรมและการนำไปใช้ได้เรียนรู้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และเป็นการรักษาประเพณีบุญเข้ากรรมที่สืบทอดต่อกันมา 4. **คุณค่าและเกิดประโยชน์ในการเข้าปรีวาสนกรรม** เป็นการรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยบัญญัติ สำรวม กาย วาจา ใจ ไม่ให้กระทำความผิดอีก ได้เข้าใจหลักธรรม เจริญสติ และพัฒนาสมาธิได้ดียิ่งขึ้น **ด้านกาย** ได้ฝึกตนในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำให้สุขภาพดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รู้จักพิจารณาตามสภาวะความเป็นจริง **ด้านอารมณ์** ทำให้มีความสุขจิตดี มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีสติรู้เท่าทันความคิดของตนเอง **ด้านสังคม** มีทักษะทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอย่างมีมารยาทสังคม **ด้านปัญญา** ทำให้มีสติสัมปชัญญะคือ รู้ตัว รู้ทั่ว และรู้ตระหนัก สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น 5. **ข้อเสนอแนะ** ด้านส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดโครงการธรรมสัญจรในสถานที่ต่างๆ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อให้ประชาชนได้ความรู้เรื่องธรรมมากขึ้น และส่งเสริมพระพุทธศาสนาวิถีใหม่ จัดกิจกรรมต่างๆ หรือกิจกรรมการต่างๆ ผ่านสื่อออนไลน์ทางแอปพลิเคชันต่างๆ ด้านคุณธรรมจริยธรรม สนับสนุนส่งเสริมให้เด็กเยาวชน และประชาชนทั่วไป ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างจิตสำนึกของผู้เข้าปฏิบัติธรรม รวมทั้งการนำหลักธรรมคำสอนของ

หลักพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน 6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) ด้านการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมา ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม) ($\bar{x} = 4.05$) ส่วนด้านมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม ($\bar{x} = 4.04$) สอดคล้องกับ พระครูวิโรจน์โสภณ (สุรินทร์ วิสุทฺธจิตโต) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการเข้ากรรมในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า การเข้ากรรม หรือการอยู่กรรม เป็นการขัดเกลาชาระจิตใจให้สะอาด ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นการสำรวมจิตใจของผู้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตลอดถึงการบรรเทาความหวั่นหาอาลัยยึดติดในอามิสทั้งปวง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ปรีวาสนกรรม นิโรธกรรม และ รุดงค์กรรม การเข้ากรรมในล้านนา มีความสำคัญหลายประการ เช่น มีความสำคัญในฐานะเป็นเนติธรรม เป็นสธรรม ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนแห่งพิธีกรรม ในฐานะเป็นการสวดแทรกข้อคิด ปรัชญาชีวิต ในฐานะเป็นคุณค่าแห่งการดำเนินชีวิต ในฐานะเครื่องมือควบคุมสังคม การเข้ากรรมในล้านนา ส่งผลต่อคุณค่าในด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านการพัฒนาสาธารณประโยชน์ และด้านประเพณี การเข้ากรรมในล้านนามี 5 รูปแบบ คือ ปรีวาสนกรรม นิโรธกรรม ไสสานกรรม รุกขมูลกรรม และยถาสันถิตกัมมกรรม ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในการเข้ากรรมในล้านนานั้น คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในด้านประเพณีพิธีกรรม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านวัฒนธรรม และปรากฏในคัมภีร์อานิสงส์ล้านนา วรรณกรรมคัมภีร์อานิสงส์ในฐานะเป็นวรรณกรรมคำสอน (พระครูวิโรจน์โสภณ (สุรินทร์ วิสุทฺธจิตโต), 2553)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ด้านการบริหารจัดการ คณะสงฆ์บริหารจัดการงานเข้าปรีวาสนกรรมอย่างเป็นระบบ ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเทศนาบรรยายธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านสถานที่ มีสัปปายะที่ดีเหมาะสมแก่การอยู่ปรีวาสนกรรม ด้านประโยชน์ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์ พระสงฆ์ได้เปลื้องตนออกจากครุภาพสังขาร 4 ขั้นตอน คือ 1) ปรีวาสน (โดยสงฆ์เห็นชอบที่ 3 ราตรี) 2) มานัต ประพติมานัต 6 ราตรีแล้วสงฆ์สวดระงับอาบัติ 3) อัพภาน โดยพระสงฆ์ 20 รูป สวดให้อัพภาน 4) ปฏิกัสนา ประพติมุลาปฏิบัติสัสนา ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้รวมกันเข้าเรียกว่า “การประพติวุฏฐานวิธี” เป็นขั้นตอนปฏิบัติตนเพื่อออกจากอาบัติ “สังขาริเสส” และทำให้เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา 1) ระดับบุคคล คือ (1) ด้านกาย เป็นผู้มีความสุขกายดี (2) ด้านอารมณ์ เป็นผู้มีความสุขจิตดี (3) ด้านปัญญา เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด 2) ระดับสังคม คือด้านสังคม เป็นผู้ปฏิบัติสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมด้านส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยการจัดโครงการธรรมสัญจร และส่งเสริมพระพุทธศาสนาวิถีใหม่ จัดกิจกรรมหรือนิทรรศการผ่านสื่อออนไลน์ทางแอปพลิเคชันต่าง ๆ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชน สามารถเขียนแผนภาพได้ ดังนี้

สรุป

ผลสำเร็จของการจัดปฐมนิเทศของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หัวใจสำคัญอยู่ที่หลักคำสอนเรื่องปฐมนิเทศในพระพุทธศาสนา ปฐมนิเทศ คือวิธีออกจากอาบัติของภิกษุ ต้องอยู่ปฐมนิเทศเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้แล้วอยู่มนต์ และประชุมสงฆ์ไม่น้อยกว่า 20 รูป ทำพิธีสวดให้พ้นจากอาบัติสังขมาทิเสส ขึ้นตอนสุดท้าย คืออัฏฐาน จึงจะเป็นผู้บริสุทธิ์จากอาบัติ การเข้าปฐมนิเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์ ได้เปลี่ยนตนออกจากครอบงำติสังขมาทิเสส รวมถึงเกิดประโยชน์ทางด้าน กาย ได้ฝึกตนในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำให้เป็นผู้มีสุขภาพดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รู้จักพิจารณา ตามสภาวะความเป็นจริง ด้านอารมณ์ มีสุขภาพจิตดี มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น การรู้เท่าทันต่ออารมณ์ ของตนเอง ด้านสังคม ทำให้มีทักษะทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างมีมารยาทสังคม ด้านปัญญา ทำให้มีสติสัมปชัญญะคือ รู้ตัว รู้ทั่ว และรู้ตระหนักรู้ มีความเฉลียวฉลาด ในการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอุบาสกและอุบาสิกาผู้เข้าร่วมปฐมนิเทศก็ได้รับผลด้านกาย อารมณ์ สังคม ปัญญาเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) องค์การสงฆ์ควรมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดงานเข้าปฐมนิเทศอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง เพราะการจัดงานเข้าปฐมนิเทศมีประโยชน์ทั้งต่อคณะสงฆ์ อีกทั้งเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมและมี ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมในวงกว้าง

1.2) ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดงานเข้าปฐมนิเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้สำนักงาน พระพุทธศาสนา เป็นเจ้าภาพหลักในการติดต่อประสานงาน กำหนดสถานที่ปฏิบัติอันเป็นศูนย์รวม ทัว

ประเทศ รับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมปฐกฐน ผ่านทางแอปพลิเคชัน แพลตฟอร์ม หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่ ได้กำหนดรูปแบบขึ้นมา เพื่อจะได้เป็นรูปแบบในการปฏิบัติตามหลักทางพระพุทธศาสนาในแนวทางอัน เดียวกัน ไม่ผิดเพี้ยนคำสอนของพระพุทธองค์

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1) จากการศึกษาวิจัยผลสำเร็จของการจัดปฐกฐนของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติการอยู่ปฐกฐน และ หลักธรรมที่สนับสนุน เกื้อกูล ส่งเสริม และเจริญวิปัสสนาภาวนา การที่ทำวินัยให้ถูกต้องก่อน (การออกจาก อาบัติ) จึงจะทำให้ศีลบริสุทธิ์ได้ ความบริสุทธิ์นั้นส่งผลต่อการปฏิบัติทั้งสมณะภาวนา และวิปัสสนาภาวนา จะ ได้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งเป็นการเจริญภาวนาเพื่อทำให้เกิดฌาน แล้วฌานนั้นมาเป็นบาทฐานในการเจริญ วิปัสสนาภาวนา เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์นำไปสู่การบรรลุมรรคผลนิพพาน

2.2) ผลจากการวิจัยผลสำเร็จของการจัดปฐกฐนของคณะสงฆ์อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัด สุรินทร์ครั้งนี้ ในด้านต่างๆ เช่น ด้านวิทยากร (อาจารย์กรรม) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบรรยาย ธรรม ตอบคำถามผู้เข้าปฐกฐนได้ดี ด้านสถานที่ มีสัปปายะที่ดีเหมาะสมแก่การอยู่ปฐกฐน คุณค่า และประโยชน์ในการเข้าปฐกฐน ด้านกาย ทำให้มีสุขภาพดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ด้านอารมณ์ มี สุขภาพจิตดี มีความฉลาดทางอารมณ์ในการตระหนักรู้ตนเอง ด้านสังคม รู้จักเพื่อนสหายธรรมมากขึ้น มี ทักษะทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างมีมารยาทสังคม ด้านปัญญา มีสติสัมปชัญญะคือ รู้ตัว รู้ทั่ว และรู้ตระหนัก สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปต่อยอดปรับใช้ในงานวิจัย อื่นได้

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรมีการศึกษาประเด็นการจัดงานเข้าปฐกฐนของคณะสงฆ์ไทย และคณะสงฆ์ใน ต่างประเทศที่เป็นเถรวาทด้วยกัน

3.2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการเข้าปฐกฐนในสมัยพุทธกาลกับในยุค ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

พินิตา เกิดเหมาะ. (2564). แม่ชี. สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม.

พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์. (2564). เจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์. สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม.

พระครูนิมิตธรรมโชติ (เหิน พันสนธิ). (2559). การจัดปฐกฐนของวัดผานกเค้า ตำบลผานกเค้า อำเภอ ภูกระดึง จังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิธานโสภณ (สุรินทร์ วิสุทธจิตโต). (2553). ศึกษาการเข้ากรรมในล้านนา (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูศรีโสธรคณารักษ์ นาทองไชย. (2561). ต้นบัญญัติปฐมปาราชิก: มูลเหตุที่ทรงบัญญัติสิกขาบท
ประเภทครุกาบัติในพระปาติโมกข์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9 (2), 231.
- พระครูสถิตโพธาราม. (2564). เจ้าอาวาสวัดโพธาราม. *สัมภาษณ์* 4 ธันวาคม.
- พระพุทโธสเถระ. (2554). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค. สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)*. (พิมพ์ครั้งที่
10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระภานุพงศ์ อนุตโตโร (โคตรศรีกุล). (2555). *ศึกษาการอยู่ปรีวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท:
กรณีศึกษาวัดสระพังทอง จังหวัดนครพนม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ. (2556). *การศึกษาการเข้าอยู่ปรีวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน
(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการเทียม. (2564). เจ้าอาวาสวัดมุลินท์ธาวาส. *สัมภาษณ์* 12 ธันวาคม.
- พระอธิการสัมฤทธิ์ ปัญญาธิโป. (2564). เจ้าอาวาสวัดทนต์นาราม. *สัมภาษณ์* 4 ธันวาคม.
- พระอธิการสายแพร กตปุญโญ, ดร. (2564). เจ้าอาวาสวัดศาลาเย็น. *สัมภาษณ์* 14 ธันวาคม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสงี่ยม นิยมทวี. (2564). แม่บ้าน. *สัมภาษณ์* 15 ธันวาคม.

ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)

A Study of Buddhist Leadership of Phrakrupiyadhammaporn (Piam Punnakko)

พระคำรณ รติโก/สำราญ¹ พระราชวิมลโมลี², ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³

Phrakamron Ratiko/samran¹ Phra Rachavimonmolee², Thanarat Sa-ard-iam³

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campas

email: Samkamron7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วยพระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านและบุคคลทั่วไป จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ ภาวะผู้นำที่มีความรู้ความสามารถนำกลุ่มบุคคลไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยนำหลักคำสอนในพระไตรปิฎก ได้แก่ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก รวมถึงหลักคำสอนต่างๆ ในพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการบริหารงาน การเป็นผู้นำที่ดี และทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา 2) ประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) ท่านอายุ 81 พรรษา 61 วิชยฐานะนักธรรมเอก ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโพธิ์รัตนวิเวก และเจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์ เป็นผู้นำใน 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ท่านเป็นนักปกครองที่มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ส่งเสริมงานด้านพระพุทธศาสนาทุกด้าน และมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3) ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) ท่านได้นำหลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สปัจริยธรรม 7 ฆราวาสธรรม 4 อคติ 4 กุศลกรรมบถ และอกุศลกรรมบถ 10 ศีล 5 และจริยธรรม คุณธรรม ไปพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนได้นำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาทางกายและใจ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพุทธ, พระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the Buddhist leadership in the Buddhist scriptures, 2) to study the biography and leadership of Phrakhru Piyadhammaporn (Piam Punnako), and 3) to study the Buddhist leadership of Phrakhrupiyadhammaporn (Piam Punnako). This research collected data from academic documents and in-depth interviews. The key informants were monks, academics, local leaders, wise persons, and the general. The data analysis was presented with the descriptive analysis style.

The results have found that: -

1) The Buddhist leadership in the Buddhist scriptures is the leadership of knowledgeable people leading a group of people towards the achievement of their goals. They can adopt the doctrine of the Tripitaka, which has three priorities: the Vinaya Pitaka, the Sutta Pitaka, and the Abhidhamma Pitaka, including the principles in Buddhism for administration, being good leaders and leading the people to have faith in Buddhism.

2) The biography and leadership of Phrakhrupiyadhammaporn (Piam Punnako) found that he is 81 years old and 61 Vassa (rainy season). He graduated from Nak Dhamma Ek (the Third level in Dhamma studies). At present, he lives and is the abbot at Wat Bhorinvivek, Khwaosinrin sub-district, Khwaosinrin district, Surin Province. Also, he is the ecclesiastical Khwaosinin district officer. He is a leader in 6 aspects: governance, religious studies, educational supporter, religion, public assistance, and general construction supporter. He is a good governor with a high vision of supporting all Buddhism jobs and often offers scholarships for students.

3) The Buddhist leadership with community development of Phrakhrupiyadhammaporn (Piam Punnako) found that he has adopted 4 *Sangahavatthu* (bases of sympathy), 2) 4 *Brahmavihara* (holy abiding), 3) 7 *Sappurisa-dhamma* (qualities of a good man), 4) 4 *Gharavasa-dhamma* (virtues on a wonderful household life), 5) 4 *Agati* (prejudice), 6) 10 *Kusala-kammapatha* (wholesome course of action), 7) *Akusala-kammapatha* (Unwholesome course of action), 8) 5 *Panca-sila* (five precepts) and 9) Ethics and morality to be integrated into life living and physical and mental development.

Keywords: the Buddhist Leadership, Phrakhrupiyadhammaporn (Piam Punnako)

บทนำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นสิ่งที่ต้องการของทุกองค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชนรวมทั้งภาวะผู้นำแม่ในองค์กรสงฆ์เพราะถ้าองค์กรใดมีผู้นำที่เพียบพร้อมด้วยภาวะผู้นำจะทำให้หน่วยงาน หรือองค์กรนั้นประสบความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักธรรมสำหรับผู้นำไว้ทุกระดับชั้น เช่น ในนิทานชาดกที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเล่มที่ 27 ว่าด้วยข้อวัตรหรือปฏิบัติทางการดำเนินชีวิตแบบผู้นำของพระโพธิสัตว์ดังตัวอย่าง เช่น การศึกษาภาวะผู้นำในแง่ของคุณธรรมจากตัวละครในติดตริชาดก (ข.ชา.จตุกก (ไทย) 27/73-76/171-172) พบว่าชาดกเรื่องนี้ตัวละคร คือ ช้าง ลิง และนกกระทายเป็นเพื่อนกันและให้เกียรติแก่กันเคารพในสิทธิของคน ซึ่งจัดเป็นการบริหารตนและบริหารคนไปในขณะเดียวกัน คือรู้จักทำหน้าที่ที่ดีต่อเพื่อน และให้คำแนะนำในทางที่ถูกต้อง ไม่เสียหาย เพราะว่าคุณธรรมข้อว่าด้วยเคารพนี้ยอมทำให้เป็นคนน่ารัก น่าเอ็นดูน่าเกรงใจ ได้รับความสุขกาย สบายใจผิวพรรณผ่องใส ไม่เดือดร้อน ไม่มีเวรหรือภัย สามารถถ่ายทอดความดีของตนไปสู่คนอื่นได้ง่าย ทำให้ผู้อื่นอยากช่วยเหลือเพิ่มเติมความดีให้ มีสติ ไม่ประมาท มีปัญญา รู้จริงและทำให้จริง ไปเกิดใหม่ก็เกิดในตระกูลสูง และทำให้ให้สามารถเข้าถึงมรรคผลได้ง่ายเพราะการละธรรม ตัวอย่างที่สองที่ปรากฏในสุวณณสังขารชาดก เป็นชาดกที่มีสื่อการสอนด้านจริยธรรมสำหรับการดำรงตน (บริหารตน) ด้วยศีล 5 และศีล 8 การปฏิบัติต่อบิดามารดาของบุตรธิดาการเลี้ยงดูครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งแสดงออกถึงความสัมพันธ์ในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ในด้านการบริหารคน (ตามหลักทศ 6 คือ ทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องขวา ทิศเบื้องซ้าย ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องล่าง ทิศเบื้องบน) (ที.ปา. (ไทย) 11/243/199) อย่างเด่นชัด สิ่งเหล่านี้จัดเป็นคุณธรรมที่บ่งบอกถึงภาวะผู้นำในทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้นของพระโพธิสัตว์ ก่อนที่พระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคตรมี เมื่อกล่าวถึงพระพุทธศาสนา ย่อมแผ่ไพศาลไปในทิศต่างๆ แม้ในประเทศไทยก็ได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ กล่าวคือ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ล้วนมีบทบาทต่อวิถีชีวิตจิตใจของคนไทยทุกด้าน เข้าถึงจิตใจของประชาชนอย่างแท้จริงพระพุทธศาสนาให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ชีวิตคนไทยและสังคมไทย เปรียบประดุจประทีปส่องทาง ปัจจุบันประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก สังคมไทยประชาชนส่วนใหญ่่นับถือพระพุทธศาสนาประมาณร้อยละ 90 ของพลเมืองทั้งประเทศ บรรดาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็ยอมรับความจริงในข้อนี้พระพุทธศาสนากับชาติไทยได้เคียงคู่กันมาตั้งแต่เริ่มตั้งประเทศ สถาบันทั้งสามคือ ชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นเอกภาพอย่างแยกไม่ออก (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2540: 79)

ฉะนั้น จึงมีอิทธิพลต่อแนวคิด ความเชื่อ และภูมิปัญญาของคนไทย ได้สร้างความเป็นปึกแผ่นภายในชาติได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดที่มาแห่งศิลปกรรมวัฒนธรรม ประเพณีเป็นเสมือนเรือนใจ (เสถียร ศกุนโต, 2543: 12) พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำจิตวิญญาณได้อบรมบ่มนิสัยให้มีการพัฒนาจิต และเป็นหลักชัย เป็นแม่แบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามแก่ประชาชนพระสงฆ์นับเป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพ นับถือ ศรัทธา จากสังคมและใกล้ชิดกับจิตใจของประชาชน พระสงฆ์นับเป็นแบบฉบับชั้นอุดมคติในด้านวัฒนธรรมทางจิตใจของคนไทย (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2543: 5) พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า

บทบาทที่พระสงฆ์ทำได้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) เผยแผ่ด้วยให้ปริยัติ (การศึกษา) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้พัฒนาสู่ความคิดที่สามารถพิจารณาได้เอง 2) เผยแผ่ด้วยการทำให้ดู (ปฏิบัติ) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสร้างความสนใจต่อผู้พบเห็น และ 3) เผยแผ่ด้วยการมีความสุขให้ประจักษ์ (ปฏิเวธ) จนเกิดความไว้วางใจในแนวทาง ส่งผลต่อการริเริ่มประพฤติปฏิบัติตาม (เบญจา มังคละพฤกษ์, 2552: 10)

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทที่สำคัญแก่ประชาชนและสังคมมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินคดีความต่าง ๆ การให้คำแนะนำสั่งสอน สร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม รวมทั้งการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลง ตามสภาพความเจริญ และการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้รับเอาอารยธรรมของชาวตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ได้ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง วัด พระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ร่วมมือในกิจกรรมการทำนุบำรุงดูแลรักษาวัด และกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนาก็น้อยลง มีผลทำให้คุณธรรม จริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับที่มีวัดบางแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มากกว่าการพัฒนาในด้านจิตใจ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้พระสงฆ์สามเณรขาดการสนใจในการศึกษาและการปฏิบัติ เพื่อเผยแผ่ แก่ประชาชน มีการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ วัด พระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนได้มีการฟื้นฟู พัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2542: 2)

พระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) เป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่มีภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ คือ เป็นผู้นำด้านการพัฒนาทางวัตถุทางสังคมและทางจิตใจ โดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อประชาชนในหลายด้านได้เป็นอย่างดี เป็นพระนักพัฒนาและนักเผยแผ่หลักธรรมอีกรูปหนึ่งในอำเภอเขวาสินรินทร์ ซึ่งมีบทบาทของภาวะผู้นำในด้านการพัฒนาและการแสดงธรรม มีศิลาจารวัตรที่ดีงาม ด้านปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จัดเป็นพระเถระที่น่าเลื่อมใสศรัทธา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน อหังการน้อย มีลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ ในด้านวัตรปฏิบัติถูกต้องตามหลักธรรมวินัย เปี่ยมด้วยความเมตตาธรรม มีความเชี่ยวชาญด้านเทศนา โดยเฉพาะทำนองปฐกวิสัชขนาและสามารถอธิบายธรรมะให้เป็นที่เข้าใจง่ายแก่บุคคลทุกระดับชั้น ซึ่งเป็นที่พึงใจและทำให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่ได้สดับตรับฟังเป็นอย่างยิ่ง มีความรู้ ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนั้น ท่านยังมีบทบาทของภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในเขตปกครองของตนเองได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ดังนั้น จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ทำให้ทราบถึงความสำคัญของภาวะผู้นำ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) เพื่อต้องการศึกษาว่าพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) นั้น มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของความเป็นผู้นำมากน้อยเพียงใด ในการ

ที่จะทำให้ชุมชนเกิดความพัฒนาอย่างมั่นคงต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)
- 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ภาคสนาม โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย (1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ปรากฏทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ศึกษาประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) และศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ เขตการปกครองคณะสงฆ์ และเขตการปกครองของผู้นำท้องถิ่นในชุมชน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

4. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ประกอบไปด้วย 1) พระสงฆ์ที่เป็นผู้ปกครองอยู่จำพรรษา ในเขตตำบลเขวาสินรินทร์ จำนวน 5 รูป 2) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน 3) พนักงานเทศบาลตำบลเขวาสินรินทร์ จำนวน 5 คน 4) ประชาชนในชุมชนตำบลเขวาสินรินทร์ จำนวน 10 คน รวมจำนวน 25 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนาม โดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สรุปได้ใน 7 ประเด็น คือ 1) ความหมายของภาวะผู้นำเชิงพุทธ 2) หลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธ 3) คุณลักษณะและกลยุทธ์ผู้นำเชิงพุทธ 4) ภาวะผู้นำเชิงพุทธในทางพระพุทธศาสนา 5) หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ 6) ภาวะ

ผู้นำเชิงพุทธควรมีคุณลักษณะและกลยุทธ์ และ 7) ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **ความหมายของภาวะผู้นำเชิงพุทธ** คือ การที่ผู้นำนั้นใช้ความรู้ ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรืออำนาจอิทธิพลต่าง ๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) **หลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธ** ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า มีหลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ปรากฏในหลายพระสูตรสำคัญ ๆ ในบทความนี้จะยกมา 2 พระสูตร คือ **กุกกัณฐสูตร** ว่าด้วยกุกกัณฐพรหมณ์ (ที.สี. (ไทย) 9/323-358/125-150) ในกุกกัณฐสูตร แสดงถึงหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองของผู้นำในฐานะผู้ปกครองรัฐ ผู้นำต้องสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ บำบัดทุกข์บำรุงสุขของอาณาประชาราษฎร์ได้ จะต้องทำให้สมาชิกในฐานะประชาชนในรัฐมีความเป็นอยู่ที่ดี ทำให้ประชาชนมีรายได้พอเพียงแล้วรัฐก็จะสงบสุข **มหาโคपालสูตร** (ม.ม. (ไทย) 12/346-349/376-383) **จุฬโคपालสูตร** (ม.ม. (ไทย) 12/350-352/384-388) ว่าด้วยคนเลี้ยงโคสูตรใหญ่ และสูตรเล็ก พระพุทธเจ้าทรงยกเป็นอุปมาเปรียบเทียบให้ภิกษุทั้งหลายฟังถึงผู้ที่เข้าถึงพระนิพพาน มีความเจริญในพระธรรมวินัยได้นั้น จะต้องประกอบด้วยลักษณะ 11 ประการ คือ 1) การรู้จักรูป 2) ฉลาดในลักษณะ 3) กำจัดไขหาง 4) ปกปิดแผล 5) สุมไฟ 6) รู้จักทำน้ำ 7) รู้ว่าโคกินน้ำแล้วหรือยัง 8) รู้จักทาง 9) ฉลาดในสถานที่โคจร 10) รีดนมให้เหลือ 11) การบูชาโคที่เป็นพ่อฝูงหรือจำฝูง ผู้นำจะต้องรู้จักให้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ทำงานดี มีคุณธรรม อันเป็นการสร้างเสริมความเชื่อถือนำและเป็นการกำลังใจของกลุ่มและผู้ร่วมงาน

3) **คุณลักษณะและกลยุทธ์ผู้นำเชิงพุทธ** ตามหลักพุทธธรรม 8 หมวด ดังนี้

1) **พรหมวิหาร 4** หรือพรหมวิหารธรรม ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ และกำกับความประพฤติมี 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (ที.ปา.(ไทย) 11/228/232) 2) **หลักอธิปไตย 3** คือ ความเป็นใหญ่, ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ 3 ประการ คือ (1) อัตตอธิปไตย (2) โลกาธิปไตย (3) ธัมมาธิปไตย กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (ที.ปา.(ไทย) 11/305/274) 3) **สังคหัตถุ 4** แปลว่า ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา หรือเพียรวัชชะ อตถจริยา สมานัตตตา (ที.ปา.(ไทย) 11/140/167), (อง.จตุกก.(ไทย) 21/32/22) 4) **ทศพิธราชธรรม 10** คือ ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ, คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, ธรรมของนักปกครอง มี 10 ประการ คือ ทาน, ศีล, ปริจจาคะ การบริจาค, อาชชวะ ความซื่อตรง, มัททวะ ความอ่อนโยน, ตปะ ความทรงเดช, อักโกธะ ความไม่โกรธ, อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน, ขันติ ความอดทน และอวิโรธนะ ความไม่คลาดจากธรรม (ขุ.ชา.อสีติ.(ไทย) 28/175-176/112), (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546: 240-241) 5) **อคติ 4** คือ ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียงมี 4 ประการคือ (1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ (2) โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง (3) โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลงหรือผิดพลาดเพราะเขลา (4) ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว (ที.ปา.(ไทย) 11/311/288, อง.จตุกก.(ไทย) 21/17/29) 6) **อปริหานิยธรรม 7** คือ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง มี 7 ประการ คือ (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2)

พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม (3) ไม่บัญญัติที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมันตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม (4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง (5) บรรดากุลสตรีกุลกุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออดคร่ำขึ้นใจ (6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก (7) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลายในที่นี้เกินความกว้าง หมายถึง บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาพึงมาสู่แคว้นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก (ที.ปา.(ไทย) 11/330/333, อง.สตตก.(ไทย) 23/68/143) 7) **จักรวรรดิวัตร 12 (จักรพรรดิ)** มีอยู่ 12 ประการ คือ (1) ให้อยึดถือธรรมเป็นหลัก เป็นธงชัยในการปกครองประเทศ (2) ให้ความคุ้มครองรักษาอันเป็นธรรมแก่ชนภายใน (3) ให้ความคุ้มครองรักษาแก่กำลังพลโดยเป็นธรรม (4) ให้ความคุ้มครองแก่กษัตริย์ที่เป็นเมืองขึ้น ตลอดถึงชนชั้นผู้ปกครองและนักบริหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลาย (5) ให้ความคุ้มครองแก่นายนต์หรือข้าราชการบริพารผู้ตามเสด็จ (6) ให้ความคุ้มครองแก่นเจ้าพิธี ผู้ประกอบอาชีพวิชาการ พ่อค้าเกษตรกรด้วยวิธีการจัดหาทุนทรัพย์ และอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ (7) ให้ความคุ้มครองแก่ราษฎรทั้งปวง ทั้งในเมือง ชนบท และชายแดน โดยเป็นธรรมเสมอเหมือนกัน (8) ให้ความคุ้มครองแก่พระสงฆ์ บรรพชิต นักบวช สมณชีพรามณ (9) ให้ความคุ้มครองแก่นก และเนื้อสัตว์ที่ควรสงวนทั้งหลาย (10) ห้ามป้องกันมิให้เกิดความไม่ชอบธรรมทุกชนิดเกิดขึ้นในพระราชอาณาจักรปราบปรามผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ มิให้มีการกระทำทุจริต (11) ธนานุประทาน แบ่งปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้ มิให้มีผู้ขัดสน ขาดแคลนอยู่ในแคว้นแคว้นโดยไม่ได้รับการเหลียวแลช่วยเหลือตามสมควร หรือการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนสม่ำเสมอมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (12) สมณพราหมณปริบงญา มีความสนใจศาสนาและศีลธรรมหมั่นปรีक्षाได้ถามสมณพราหมณผู้ประพจน์ดีปฏิบัติชอบ (ที.ปา.(ไทย) 11/84/80) 8) **ราชสังคหวัตถุ 4 สังคหวัตถุของพระราชา** คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน หลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง มี 4 ประการ คือ (1) สัสสมณะ ความฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร (2) บุริสมณะ รู้จักส่งเสริมคนที่มีความสามารถ (3) สัมมาปาสะ ความรู้จักผูกผสานรวมใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ (4) วาชเปยยะ หรือ วาจาเปยยะ ความมีวาจาอันดูดีมีน้ำใจ เป็นทางแห่งสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และความนิยมเชื่อถือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 143)

4) **ภาวะผู้นำเชิงพุทธในทางพระพุทธศาสนา** คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถนำกลุ่มบุคคลไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ โดยการนำเอาหลักคำสอนในพระไตรปิฎกคือ 1) พระวินัยปิฎก ว่าด้วยพระวินัยสิกขาบท ของภิกษุและภิกษุณี 2) พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยคำสอนบุคคล สถานที่ที่เรียกว่า ชาตก 3) พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยสภาวะธรรม กาย จิต รูป และนิพพาน และนำหลักธรรมคำสอนต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ ในการเป็นผู้นำที่ดี มีศักยภาพ และทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

5) **หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ** คือ 1. **หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 และบุญกิริยาวัตถุ 10** ที่ตั้งแห่งการทำบุญทางทำความดี ละเว้นการทำความชั่ว ส่วนบุญกิริยาวัตถุ 10 ที่ตั้ง

แห่งการทำบุญ, ทางทำความดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546: 89-93) **2. สังคหัตถ์ 4** แปลว่า ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี (ที.ปา.(ไทย) 11/140/167) มี 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ อตถจริยา และสมานัตตตา **3. หลักกุศลกรรมบถ 10** การทำความดี ทางกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ทางแห่งกุศลกรรม ทางแห่งความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ มี 10 อย่าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553: 21) **และหลักอกุศลกรรมบถ 10** ทางแห่งอกุศลกรรม, ทางทำความชั่ว, กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ หรือเรียกว่า ทุจริตทั้ง 3 อย่าง คือ (1) กายกรรม (2) วจีกรรม (3) มโนกรรม พระองค์ทรงบัญญัติกรรม ไหนว่ามีโทษมากกว่ากัน ในการทำกรรมชั่วในการประพฤติกกรรมชั่ว” (ม.ม. (ไทย) 13/57/55) หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า มโนทุจริต เป็นต้นเหตุของความเสียหายร้ายแรงที่สุด ฉะนั้น ทุจริต 3 อย่างนี้ เป็นกิจไม่ควรทำหรือให้เว้น

6) ภาวะผู้นำเชิงพุทธควรมีคุณลักษณะและกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) บริหารงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย 2) บริหารบุคคลตามหลักธรรม 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 4) ยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในองค์กรสามารถนำหลักธรรมมาแก้ปัญหาได้

7) ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชน ใน 4 ประเด็น คือ (1) เป็นผู้ที่มีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ละเว้นการทำชั่วทั้งปวง เป็นคนดีมีศีลธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน (2) เป็นผู้มีความกตัญญูรู้บุญคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณ และเยียมเยียนดูแลท่านอย่างสม่ำเสมอ (3) เป็นผู้บริหารชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดในการใช้สิ่งสาธารณประโยชน์ร่วมกัน (4) เป็นผู้นำที่ทำให้ชุมชนมีความสามัคคีปรองดองกันในชุมชน อันเป็นการสร้างสันติสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น หลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ปรากฏในพระสูตรสำคัญ ๆ ดังกล่าว ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้เป็นอย่างดี ความจำเป็นที่ผู้นำหรือผู้บริหารควรคำนึงที่สุดจะต้องดำเนินนโยบายในการทำงานโดยปราศจากอคติ แต่ให้ดำรงตนด้วยการประพฤติดี หรือมีคุณธรรม ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมงานหรือประชาชนโดยส่วนรวมผู้นำจึงจะประสบความสำเร็จในการบริหารได้

2. ประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)

พระครูปิยธรรมาภรณ์ อายุ 81 พรรษา 61 วิฑฺฒนา นักรธรรมเอก ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดโพธิ์รัตนวิเวก และดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเขาสนรัตน ท่านเกิดที่บ้านโชค มีพี่น้องทั้งหมด 11 คน ท่านเป็นบุตรคนที่ 6 ท่านบรรพชาเมื่ออายุได้ 12 ปี และอุปสมบทเมื่ออายุ 21 ปี ท่านได้ศึกษาด้านพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยศึกษาพระธรรมวินัยด้วยตนเอง ต่อมาท่านเป็นเจ้าคณะตำบล และได้เป็นเจ้าคณะอำเภอรูปแรกของอำเภอเขาสนรัตน ท่านเป็นพระนักเทศน์ที่ลูกศิษย์ให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ซึ่งท่านสอนให้ประชาชนทำความดี รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อตกทุกข์ลำบาก ในการดำรงชีวิต ภาวะผู้นำของพระครูปิยธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) ใน 6 ด้าน คือ **1) ด้านการปกครอง** เป็นนักปกครองที่ดี มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ปกครองด้วยความเป็นธรรมทั้งพระสงฆ์และฆราวาส **2) ด้านการศาสนศึกษา** เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักเรียนวัดโพธิ์รัตนวิเวก และส่งเสริมพระสงฆ์ให้

ได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม และส่งเสริมงานด้านพระพุทธศาสนาทุกด้าน 3) **ด้านการศึกษา สงเคราะห์** เป็นประธานจัดหาทุนและร่วมบริจาคเงินทุนเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้แก่โรงเรียนในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์นักศึกษา และเครื่องใช้สำนักงาน รวมถึงท่านเป็นผู้ริเริ่มบุกเบิกโรงพยาบาลชุมชน (อนามัย) 4) **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** เป็นพระธรรมทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นพระนักเทศน์ เผยแผ่ และสอนธรรมแก่พระสงฆ์ นักเรียน นิสิต และนักศึกษา 5) **ด้านการสาธารณูปการ** รณรงค์ให้ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นในบริเวณวัดต่าง ๆ และทำนุบำรุงโรงเรียนหลายโรงเรียนในอำเภอเขวาสินรินทร์ บริจาคทรัพย์ เพื่อพัฒนาศาสนสถาน และช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตามผู้ที่ขอความช่วยเหลือ 6) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** มอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดี ยากจน และขาดทุนทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ พัฒนาศาสนสถาน สถานีนอนามัย สถานีดารวจ และสงเคราะห์ปัจจัยช่วยเหลือสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ถนนในและนอกพื้นที่ชุมชน เป็นต้น

3. **ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)** ใน 5 ด้าน คือ 1. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำไปพัฒนาชุมชน ได้แก่ สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4, สปัจริยธรรม 7, ขรรยาวาสนธรรม 4, อคติ 4, กุศลกรรมบถ 10, อกุศลกรรมบถ 10, ศีล 5 และจริยธรรมคุณธรรม เป็นต้น 2) วิสัยทัศน์ในด้านภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนในรูปแบบ คือ (1) ท่านสอนให้คนในชุมชน เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม (2) ท่านแสดงธรรมแก่ชุมชนและผู้ศึกษาธรรม โครงการเทศน์แสดงธรรมะ สอนให้ประพฤติตนดีงาม (3) ท่านใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพระสงฆ์และคนในชุมชน (4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของคนในชุมชน 3) ความโดดเด่นในการพัฒนาชุมชน คือ (1) ด้านการพัฒนาชุมชน ท่านเป็นพระที่มีแนวคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาชุมชนให้ทันสมัย (2) ด้านการปกครอง ท่านเป็นนักปกครองที่ปกครองคณะสงฆ์ เช่น เป็นเจ้าคณะตำบลเขวาสินรินทร์ - บ้านแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, เป็นพระอุปัชฌาย์, เป็นเจ้าคณะอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ (3) ด้านจิตวิญญาณ ท่านนักเทศน์ที่เป็นที่เคารพรักเลื่อมใสของประชาชน (4) ด้านการศึกษา เป็นผู้บุกเบิกในด้านการศึกษา เช่น เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักเรียนวัดโพธิ์รินทร์วิเวก เป็นต้น (5) ด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และได้รับยกย่องเป็นสำนักเรียนที่มีสถิติผู้สอบได้มากที่สุดของสำนักเรียนคณะจังหวัดสุรินทร์ ในการสอบพระปริยัติธรรมสนามหลวงแผนกธรรมศึกษา 4) กลยุทธ์ของผู้นำเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบ คือ (1) ด้านพระพุทธศาสนา เทศน์ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (2) ด้านการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนา และประเพณีพื้นบ้านให้คงอยู่สืบต่อไป (3) ด้านการคิดวิเคราะห์ การไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ก่อนจะลงมือทำงานใด ๆ คิดก่อนทำเสมอ 5) การพัฒนาภายใต้แนวคิดภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือ การอยู่อย่างพอเพียง การครองตัวครองตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัวตามหลักขรรยาวาสนธรรม 4 ชุมชนมีความสามัคคี การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การสร้างธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ การรวมกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น (5) ด้านการใช้ชีวิต มีวิถีชีวิตที่ดี และนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ การที่ผู้นำนั้นใช้ความรู้ ความสามารถใช้สติปัญญา หรืออำนาจอิทธิพลต่าง ๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

หลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีหลายพระสูตร ในงานวิจัยนี้ยกมา 2 พระสูตร คือ ญัตตสูตร ว่าด้วยญัตตพรหมณ์ ในญัตตสูตร และ มหาโคपालสูตร จุฬโคपालสูตร ว่าด้วยคนเลี้ยงโคสูตรใหญ่ และสูตรเล็ก ซึ่งหลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ปรากฏในพระสูตรสำคัญ ๆ ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้เป็นอย่างดี ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมงานหรือประชาชนโดยส่วนรวม คุณลักษณะและกลยุทธ์ผู้นำเชิงพุทธ 8 หมวด ได้แก่ พรหมวิหาร 4, หลักอธิปไตย 3, สังคหวัตถุ 4, ทศพิธราชธรรม 10, อปริหานิยธรรม 7, อคติ 4, จักรวรรดิวัตร 12 และราชสังคหวัตถุ 4 ไปบริหารจัดการอันเป็นกลยุทธ์ของผู้นำที่จะนำไปปรับใช้ เพื่อบรรลุจุดหมายประสบความสำเร็จขององค์การ ภาวะผู้นำเชิงพุทธในทางพระพุทธศาสนา โดยการนำเอาหลักคำสอนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมคำสอนต่างๆ ไปปรับใช้ในการเป็นผู้นำให้มีศักยภาพ หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือ หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 และบุญกิริยาวัตถุ 10, หลักพรหมวิหาร 4, หลักกุศลกรรมบถ 10 และหลักอกุศลกรรมบถ 10 ภาวะผู้นำเชิงพุทธควรมีคุณลักษณะและกลยุทธ์ ได้แก่ 1) บริหารงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย 2) บริหารบุคคลตามหลักธรรม 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 4) ยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในองค์กรสามารถนำหลักธรรมมาแก้ปัญหาได้ ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชน คือ ละเว้นการทำชั่วทั้งปวง หมั่นทำความดี ทำใจให้ผ่องใส เป็นคนดีมีศีลธรรม มีความกตัญญูรู้บุญคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ สร้างจิตสำนึกที่ดี และเป็นต้นแบบที่ดีของชุมชน บริหารชุมชนตามงบประมาณที่ได้รับและเป็นธรรม ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่มีศีลธรรม และมีความสามัคคีปรองดองกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพิสิฐ สืบนิสัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านครองตน 2) ด้านครองคน 3) ด้านครองงาน และมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 เป็นองค์ประกอบย่อยของครองตน, พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นองค์ประกอบย่อยของครองคน, อิทธิบาท 4 เป็นองค์ประกอบย่อยของครองงาน 2. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) ปฏิรูปศักยภาพการบริหารงานสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย 2) ปฏิรูปการบริหารบุคลากรในองค์กรตามหลักพุทธธรรม 3) ปฏิรูปทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร 4) ยกระดับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประวัติและภาวะผู้นำของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) 1) ประวัติพระครูปิยะธรรมาภรณ์ ท่านอายุ 81 พรรษา 61 วัดโพธิ์รัตนวิเวก ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ วิทยฐานะ นักธรรมเอก ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโพธิ์รัตนวิเวก และดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัย ภาวะผู้นำของท่าน ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง เป็นนักปกครองที่ดี มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล 2) ด้านการศึกษา เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดโพธิ์รัตนวิเวก ส่งเสริมคณะสงฆ์ให้ได้รับการศึกษา ทั้งทางโลกและทางธรรม และงานพระพุทธศาสนาทุก ๆ ด้าน 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นประธานจัดหาทุนและร่วมบริจาคเงินทุน เพื่อการศึกษา/เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม จัดซื้อหนังสือ ตู้หนังสือ และวัสดุอุปกรณ์/ก่อสร้างรั้วโรงเรียน/ก่อสร้างโรงอาหารให้โรงเรียน/สอนพระธรรมวินัยให้พระสงฆ์ และสอนธรรมะให้ชุมชน ฯลฯ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นพระธรรมทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในประเทศและนอกประเทศ เป็นพระนักเทศน์ 5) ด้านการสาธารณูปการ บริจาคปัจจัยในการทำนุบำรุงโรงเรียนต่าง ๆ บริจาคทรัพย์ เพื่อพัฒนาศาสนสถาน บริจาคสิ่งของ และช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตามที่มีผู้ขอความช่วยเหลือมา 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สงเคราะห์ปัจจัยส่วนตัวมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดี ยากจน/ขาดทุนทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาพระรจน์ อภิบุญโญ (หงษา)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมภาวะผู้นำ เป็นลักษณะของผู้นำที่คนอื่น ๆ ยากจะปฏิบัติตาม และผู้นำที่มีธรรมในตนเองคือเป็นผู้ที่มีธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการปกครอง และการบริหาร ภาวะผู้นำเชิงพุทธต้องยึดหลักพรหมวิหารธรรม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา ความปรารถนาดี กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความพลอยยินดี และอุเบกขา ความวางเฉย เหล่านี้ เป็นหลักความประพฤติที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม ได้รับการสั่งสมหรือปฏิบัติตามกันมาจากจิตใจ โดยมีได้ฝึกฝนใจปัญหาอุปสรรคที่มีต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เจ้าอาวาสนั้นขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่มีภาวะผู้นำ หรือยึดติดแต่เรื่องเดิมไม่มีวิสัยทัศน์ ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน ไม่มีแผนงาน ขาดการเข้าร่วมการประชุมของคณะสงฆ์ ปัญหาในการจัดการบริหารงานของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอลำทะเมนชัย ด้านศาสนวัตถุเกิดจากขาดปัจจัยในการบริหารจัดการ หากวัดนั้นเป็นวัดใหญ่ในจังหวัดก็สามารถจะพัฒนาไปได้ แต่บางวัดนั้นอยู่ห่างไกลชุมชน การศึกษาเรียนรู้ก็เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการวัด เจ้าอาวาสควรมีความรู้ โดยเฉพาะทุกวันนี้ การศึกษาเป็นการช่วยส่งเสริมความรู้ เพื่อจะพัฒนาให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ในการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา หลักธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส หลักธรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมของเจ้าอาวาส คือหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยมีการประชุมกันเนื่องนิยต์ เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 9 หลักธรรม ไปพัฒนาชุมชน ได้แก่ สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4, สปัปปีริสธรรม 7, ฆราวาสธรรม 4, อคติ 4, กุศลกรรมบถ 10, อกุศลกรรมบถ

10, ศิล 5 และจริยธรรม คุณธรรม สอนให้คนในชุมชนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับ พระสงฆ์และคนในชุมชน ท่านมีแนวคิดสร้างสรรค์ทันสมัย เป็นนักปกครองที่ดี เป็นนักเทศน์และผู้นำ ด้านจิตวิญญาณ อีกทั้งเป็นผู้บุกเบิกในด้านการศึกษา เช่น เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นต้น สนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีกลยุทธ์ของผู้นำเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบการ เทศน์ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนา และประเพณี พื้นบ้านของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป โดยมีกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โครงการปฏิบัติธรรมปีละ หนึ่งครั้ง ให้ชุมชนคิดก่อนทำเสมอ มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ครอบครัวยึดตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัวตามหลักขรവാธธรรม ให้มีความสามัคคี การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และมีวิถี ชีวิตที่ดี โดยนำหลักธรรมไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประสิทธิ์ พันธวงศ์ และคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการภาวะผู้นำและผู้นำเชิงพุทธ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง สำหรับ ความสำเร็จของผู้นำโดยใช้ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม สามารถอธิบาย ผลการ สัมภาษณ์ผู้บริหารที่ได้รับรางวัลท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีใน จังหวัดสุราษฎร์ ธานี 2. ภาวะผู้นำเชิงพุทธในจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นผู้บริหารที่ได้รับรางวัลท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับแนวคิดทฤษฎีได้ 8 ประการ คือ ความรอบรู้ ความคิดริเริ่ม มนุษยสัมพันธ์ การตัดสินใจ ความน่าเชื่อถือ ความเป็นมิตร ความกระตือรือร้น ความศรัทธา 3. นำเสนอรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบรูปแบบการนำเสนอสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ “BLMA MODEL” รูปแบบภาวะผู้นำ เชิงพุทธเพื่อ ผู้นำท้องถิ่น โดยอาศัยปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธ 6 ประการ คือ พุทธิปัญญา มีศรัทธา กฎหมาย ซื่อสัตย์ โปร่งใส ปฏิบัติศีล 5 สามารถเป็นแนวทางในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ส่งผลให้เกิดความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในการพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก)” ทำให้เกิดองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยงานราชการ ควรจัดให้มีการสัมมนาภาวะผู้นำเชิงพุทธแบบประสานแก่พระสงฆ์ นักพัฒนา อันจะก่อประโยชน์ในการเป็นผู้นำเชิงพุทธในการบริหารการพัฒนาชุมชน

(2) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมมือกับทางชุมชนและวัด เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของวัดและชุมชน ในเผยแผ่งานตัวอย่างของภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสงฆ์ โดยจัดทำเป็นเอกสาร หนังสือ สื่อวีดิทัศน์ และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บุคคลหรือชุมชนอื่นนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) กับพระเถระรูปอื่น ๆ ในจังหวัดสุรินทร์ว่าแตกต่างกันอย่างไร

(2) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามแนวทางอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก) ผลที่ได้จากการวิจัยนั้นนำมาปรับปรุงหลักการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธให้สอดคล้องกันในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคมโดยรวม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
- (2) ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธแบบประสานของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : สหยาบไล้และการพิมพ์.
- เบญจา มังคละพฤษ. (2552). *พระกับการเมือง หลวงตามหาบัวกับทักษิณ บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. นนทบุรี: บ้านหนังสือ.
- ประสิทธิ์ พันธวงษ์ และคณะ. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ห้องเรียนสุราษฎร์ธานี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้งโปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพระรจน์ อภิปัญญา (หงษา). (2561). *การศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของเจ้าอาวาส : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิสิฐ สืบนิสัย. (2562). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2540). *พุทธทัศน์ร่วมสมัย=Contemporary Buddhist Vision*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2542). *กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.

คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธ ในตำบลม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์

The value of Prasat Phumphon Towards the Lifestyle of Buddhists in Dhom sub-district, Sangkha district, Surin province

พระคามิน สิริปัญญา,¹พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณโณ², ทวีศักดิ์ ทองทิพย์³

Phra Khamin Siripanno ¹, Phrakru Baidika Weang Kitiwanno ², Taweesak Tongtip ³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 อย่าง 1) ประวัติและความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน 2) ชีวิตชาวพุทธในอำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ 3) คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อชีวิตชาวพุทธ ในอำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาเชิงเอกสาร และสัมภาษณ์แล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1) ความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน เกิดในยุคศิลปกรรมเขมรโบราณ สมัยเจนละตอนต้น ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เมื่อราว ๑,๓๐๐ ปี สร้างขึ้นตามคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่วนตัวปราสาทสร้างขึ้นมาจากอิฐ หินทราย และศิลาแลง เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนิกายไศวะ

2) ชีวิตชาวพุทธในอำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ชีวิตของคนในชุมชนได้ดำเนินไปตามหลักความเชื่อในพุทธศาสนา ชุมชนตำบลมเป็นกลุ่มชนชาติไทยเขมร ชุมชนแห่งนี้มีวัดและสำนักสงฆ์ ๔ แห่ง คนในชุมชนนอกจากได้ดำเนินชีวิตตามหลักความเชื่อในพุทธศาสนา ยังมีความเชื่อเรื่องผี และศาสนาพราหมณ์ที่มีแต่โบราณ เห็นจากร่องรอยการเช่นไหว้ผีในศาลพระภูมิ ที่ตั้งอยู่ด้านหลังของปราสาท พิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษในเดือนสิบ ไหว้ศาลปู่ตา ไหว้ผีตาปราสาทที่ชาวบ้านภูมิโปนมีความเชื่อว่า คอยรักษาผู้คนในหมู่บ้านให้อยู่อย่างสันติสุข

3) คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ คุณค่าทางพุทธศาสนา คือเกิดจากการถ่ายทอดคำสอนพุทธศาสนา คือเกิดจากความงดงามของปราสาท เมื่อบุคคลมองเห็นเกิดความสบายตา สบายใจ มีความสุขใจ คุณค่าทางจิตใจ เป็นที่พึ่งทางจิตใจของชุมชน คุณค่าทางเศรษฐกิจ คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน สร้างแรงงาน สร้างรายได้ กระจายรายได้ สร้างอาชีพ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาใช้ผลิตสินค้า เพื่อจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว และคนในชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรม คือเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ตำนานท้องถิ่น ศาสนา ภาษาพูด วัฒนธรรม ประเพณี และการแต่งกาย

คำสำคัญ: คุณค่า, ชาวพุทธ, ปราสาทภูมิโปน

Abstract

The objectives of this thesis are: - To study the values of the Prasat Bhumbol towards the lifestyles of Buddhists in Sangha district, Surin province This research is a qualitative research design. Data were collected using documentary study, and in-depth interviews with monks, community leaders, intellectual villagers, and scholars. Finally, to present the analytic descriptive.

The research findings revealed that:

The history of the Prasat Phumphon was born in the ancient Khmer arts era. In the early Jenla period, the 13th-century Buddhist circle was about 1,300 years old. The castle was built according to brahmin-Hinduism. The castle itself is built of bricks and stones to serve as a place for sacred rituals in Brahmin-Hinduism in Shaivism.

The lifestyles of Buddhists in Sangha district, Surin province found that Nowadays, the majority of the population is Buddhist. The lives of people in the community have followed Buddhist beliefs. The community of Dom is a group of Thai Khmer people. The community has four temples and branches. People in the community, in addition to living the principles of Buddhism, also have ancient beliefs about ghosts and Brahminism. You can see the ghostly signs in the Royal Court, located at the back of Prasat. Rituals pay homage to the ghosts of their ancestors in the tenth month. Sensual ceremony to the Pee Ta (the ghosts of forefathers) in Prasat that the Bhumibol's villagers believe that they keep the villagers in peace.

The values of the Prasat Bhumbol towards the lifestyles of Buddhists in Sangha district, Surin province found that the values in the Buddhism's aspect are due to the relay of Buddhist teachings from teachers who perform tributes to teach morality. such as Pancasila (the five precepts), loving-kindness, unity, and gratitude. The aesthetic value is due to the beauty of the castle. When a person sees it, they are very comfortable, have peace of mind, and have pleasing emotion. The social value is that Bhumibol castle is a source of cultural learning, traditions, and lifestyles, and the history of the community is psychologically reliant on the community. The economic value is that it attracts tourists to the community. The building of a workforce for making money and distributing income, building careers, and preserving local wisdom that is used to produce products for sale to tourists and people in the community. The cultural value is a hotbed of community arts and culture, such as local legends, religion, language, tradition, dress, and the art of dress.

Keywords: Value, Buddhists, Prasat Phumphon

บทนำ

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา มีหลักฐานโบราณแบบศิลปะเขมรในดินแดนจังหวัดสุรินทร์มากมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าในสมัยเขมรมีอำนาจ เมืองสุรินทร์อาจจะเป็นดินแดนแห่งหนึ่ง ที่อยู่ในเส้นทาง การสัญจรของเขมร หรือชาวขอมโบราณ ระหว่างเขาพระวิหาร เขาพนมรุ้ง นครธม จึงปรากฏว่าได้สร้าง ปราสาทหินขนาดเล็กมีอายุประมาณ 1,300 ปีเศษเรียงรายตามท้องที่ต่าง ๆ ตามชายแดน จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัย ครุสุรินทร์, 2534: 222)

อิทธิพลทางการเมือง และวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของเขมร ได้ขยายเข้าสู่อีสานใต้สมัยเขมรพระ นคร (พุทธศตวรรษที่ 16-18) การขยายอำนาจทางการเมืองของเขมรในสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (พ.ศ.1545-1593) พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (พ.ศ.1656-1693) และพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1724-ประมาณ พ.ศ. 1761) เป็นสมัยที่ชาวเขมรได้เข้ามาอยู่ในเขตอีสานใต้ เพราะกษัตริย์เขมรได้เกณฑ์ชาวเขมร จากประเทศเขมร และชาวกวยในเขตอีสานใต้ ให้เป็นผู้สร้างปราสาท และสร้างเมืองในอีสาน เช่น ปราสาท เมืองต่ำปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเขาพระวิหาร และปราสาทหินพิมาย นอกจากนี้ ประชาชนยังถูกบังคับให้ สร้างถนนจากนครธมไปตามเมือง และปราสาทต่าง ๆ ในเขตอีสานใต้ด้วย ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 17 ได้มีการสร้างปราสาทในเขตอีสานใต้เป็นจำนวนมาก ชาวเขมรที่ถูกเกณฑ์แรงงานจึงได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ รอบ ๆ ปราสาท และเมืองที่สร้างขึ้น เช่น เมืองต่ำ และบริเวณอื่นที่สมบูรณ์ ทำให้วัฒนธรรมเขมรขยายเข้า สู่อีสานใต้ (ไพฑูรย์ มีกุล, 2534: 17)

คำว่า “ปราสาท” นั้นมาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤต หมายถึง อาคารที่มีส่วนกลางเป็นห้อง เรียกว่า “ห้องครรภคฤหะ” หรือ “เรือนธาตุ” และมีหลังคาเป็นชั้นซ้อนกันหลายชั้น เรียกว่า “เรือนชั้น” หลังคาแต่ละชั้นนั้น เป็นการย่อส่วนของปราสาทโดยได้นำมาซ้อนกันในรูปแบบของสัญลักษณ์ แทนความหมาย ของเรือนฐานันดรสูง อันเป็นที่สถิตของเหล่าเทพเทวดา ดังนั้น ปราสาท หมายถึง อาคารที่เป็นศาสนสถาน เพื่อประดิษฐานรูปเคารพ และการทำพิธีกรรมทางศาสนา ไม่ใช่พระราชมณเฑียร อันเป็นที่ประทับของ พระมหากษัตริย์

ด้วยสาเหตุนี้ จึงมีความแตกต่างในเรื่องของวัสดุ กล่าวคือปราสาทที่เป็นศาสนสถานนั้น ได้ถูก สร้างด้วยวัสดุที่มั่นคง และมีความแข็งแรงมากประเภทอิฐ หรือหิน “ปราสาทขอม” หมายถึง อาคารทรง ปราสาทที่สร้างขึ้นในวัฒนธรรมขอม หรือเขมรโบราณ เพื่อใช้เป็นศาสนสถาน ในการประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนา ทั้งในศาสนาฮินดู และพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ส่วนคำว่า “ปราสาทขอมในประเทศไทย” นั้นหมายถึง อาคารทรงปราสาทในวัฒนธรรมขอม ที่พบในดินแดนไทยในปัจจุบัน ซึ่งดินแดนเหล่านี้ครั้งหนึ่ง เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรขอม รวมทั้งบางส่วนได้มีการรับอิทธิพลทางศาสนา และงานศิลปกรรมขอม มาสร้าง โดยคนในท้องถิ่น แต่เดิมมักเรียกงานศิลปะของวัฒนธรรมขอมในประเทศไทยว่า “ศิลปะลพบุรี” เนื่องจากเชื่อว่า เมืองลพบุรี เคยเป็นเมืองศูนย์กลางของขอมในประเทศไทย ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-18 และมีลักษณะของงานศิลปกรรมบางอย่าง ที่แตกต่างจากศิลปะขอม แต่ในปัจจุบันนิยม เรียกว่า “ศิลปะ

ขอมที่พบในประเทศไทย” เพราะว่าเป็นคำรวมที่ครอบคลุมพื้นที่นั่นเอง และระยะเวลามากกว่า กล่าวคือ พื้นที่ของประเทศไทย ที่รับวัฒนธรรมขอมอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-18 (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2548: 1-2)

ดังนั้น ปราสาทจึงมีความสำคัญด้วยมีความเชื่อถือว่า ปราสาทขอมคือ ศูนย์กลางของจักรวาล ตัวปราสาท และเขตศาสนสถานจึงถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และใช้ในความหมายที่เป็นศูนย์กลางของเมืองหรือชุมชน ปราสาทเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพ และใช้ทำพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งในศาสนาฮินดูก็จะมีพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธี เช่น การสร้างรูปเคารพที่อยู่ภายในห้องครรภคฤหะ น้ำที่สร้างแล้วจะไหลออกมาทางท่อน้ำ เรียกว่า ท่อโสมสูตร ซึ่งต่อออกมาภายนอกตัวปราสาท เพื่อที่ชาวบ้านจะได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้ไปใช้นอกเหนือจากปราสาทที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนแล้ว การสร้างสระน้ำและบาราย (สระน้ำขนาดใหญ่) ก็เป็นส่วนหนึ่งของปราสาท เพื่อเป็นอ่างเก็บน้ำสำหรับชุมชน ในการอุปโภคบริโภค ดังนั้น การสร้างปราสาทจึงเป็นภาระสำคัญของพระมหากษัตริย์ ที่เมื่อขึ้นครองราชย์แล้ว ต้องสร้างขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่บรรพบุรุษ หรือให้แก่พระองค์เอง และสร้างบารายให้แก่ประชาชน การสร้างปราสาทที่มีขนาดใหญ่ จึงแสดงให้เห็นถึงบุญบารมี และพระราชอำนาจของกษัตริย์แต่ละพระองค์ด้วย (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2548: 1-2)

จากความเป็นมาของปราสาทขอม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของจักรวาล หรือเป็นศูนย์กลางของเมืองหรือชุมชน เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพและใช้ทำพิธีกรรมทางศาสนา จึงทำให้คณะผู้เขียนสนใจ ที่จะศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับปราสาทภูมิโปน ซึ่งเป็นปราสาทขอมในยุคนั้น และศึกษาคุณค่าที่มีต่อชีวิตชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ คาดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาถึงภูมิหลัง ของสถานที่สำคัญเป็นศาสนสมบัติของชาติสะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้า และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษไว้ให้ลูกหลานสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ประวัติและความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน
- 2) วิถีชีวิตของชาวพุทธในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
- 3) คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อชีวิตชาวพุทธ ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และเป็นรูปแบบของการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ เป็นการวิจัยภาคสนามที่ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่ภาคสนามใน การศึกษา จากการบันทึกเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีวิจัย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นรูปแบบการค้นหาค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของปราสาทภูมิโปน โดยศึกษา

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นมาของปราสาท การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นรูปแบบการบันทึกการค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูลในพื้นที่ภาคสนาม และการ สัมภาษณ์ (Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Sample and data Providers) ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่ม ผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มนักวิชาการ ในชุมชน ในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นมาของปราสาท วิธีชีวิตชุมชนชาวพุทธ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัย ได้กำหนดกรอบด้านผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ดังต่อไปนี้ คือ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่ม ผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มนักวิชาการ ในชุมชน ตำบลม อำเภอสงขะ จังหวัดสุรินทร์ การได้มาของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1. พระสงฆ์ 2. ผู้นำชุมชน 3. ปราชญ์ชาวบ้าน 4. นักวิชาการ รวมทั้งหมด 20 รูป / คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แบบ ได้แก่ แบบบันทึกเอกสาร บันทึกการสังเกต และแบบสัมภาษณ์ 1) แบบบันทึกเอกสาร ใช้ในการบันทึกข้อมูลจากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนามในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน โดยในแบบบันทึกจะมีประเด็นของรายละเอียดเกี่ยวกับการบันทึกการค้นคว้านี้ คือ ชื่อผู้อ่านและบันทึก ชื่อเอกสารที่บันทึกและเนื้อหาที่พบ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกเอกสารนี้ นำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) แบบบันทึกการสังเกต ใช้ในการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตและเก็บรวบรวม ข้อมูลภาคสนามในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของปราสาทภูมิโปน และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์และตอบ วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) แบบสัมภาษณ์ ใช้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มนักวิชาการ ในเขต ความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน วิธีชีวิตชุมชนชาวพุทธตำบลม คุณค่าปราสาทภูมิโปน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ นำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากแบบบันทึกเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมา ของปราสาทบ้านพลวง วิธีชีวิตชุมชนชาวพุทธตำบลม คุณค่าของปราสาทภูมิโปน ที่มีต่อวิธีชีวิตชุมชนชาวพุทธ โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบ พรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกต ในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของปราสาทภูมิโปน สภาพทั่วไปของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน วิธีชีวิตชุมชนชาวพุทธ โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ประวัติและความเป็นมาของปราสาทภูมิโปน สรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการบันทึกและคำบอกเล่า ของผู้เฒ่าผู้แก่ว่า ปราสาทภูมิโปนนั้นมีแหล่งวัตถุโบราณหลายชนิดจำนวนมากมาย และได้มีปราสาทศิลาแลงก่ออิฐ เรียกว่า “ปราสาทภูมิโปน” หรือปราสาทภูมิโพน ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นศาสนสถาน เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แบบ

นิกายไศวะ และในสมัยนั้นสันนิษฐานว่า ปราสาทภูมิโปนหรือปราสาทภูมิโพน สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 13 สมัยสมโบรไพรงุก ยุคขอมโบราณแห่งราชอาณาจักรขอม ปราสาทภูมิโปน ประกอบด้วย โบราณสถาน 4 หลัง คือปราสาทก่ออิฐ 3 หลัง และศิลาแลง 1 หลัง มีอายุการก่อสร้างอย่างน้อย 2 สมัย ปราสาทก่ออิฐหลังใหญ่ และหลังทางทิศเหนือสุด นับเป็นปราสาท แบบศิลปะขอมโบราณ ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย คือในราวพุทธศตวรรษที่ 13 ส่วนปราสาทอิฐหลังเล็กที่ตั้งตรงกลาง และปราสาทที่มีฐานศิลาแลง ด้านทิศใต้นั้นสร้างขึ้นในสมัยหลังปราสาทภูมิโปน คงจะสร้างขึ้นเป็นศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แบบลัทธิไศวะนิกาย เช่นเดียวกับศาสนสถานอื่น ๆ ในรุ่นเดียวกัน แม้ว่าจะไม่พบรูปเคารพ ซึ่งควรจะเป็นศิวลึงค์อยู่ภายในองค์ปราสาท แต่ว่าที่ปราสาทองค์ใหญ่มียังมีท่อโสมสูตร คือท่อน้ำมนต์ ที่ต่อออกมา จากแท่นฐานรูปเคารพในห้องกลางติดอยู่ที่ผนังในระดับพื้นห้อง โดยมีภาพจำหลักเป็นแบบลวดลายผักกูด หรือลายพฤษภา โบราณสลักเอาไว้ด้านหน้าของตัวปราสาทภูมิโปน ในปัจจุบันนี้ปราสาทภูมิโปนนี้นั้น ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทภูมิโปนถือว่าเป็นปราสาทขอมยุคโบราณ จัดว่าเป็นศิลปะขอมโบราณ คือในราวพุทธศตวรรษที่ 13 ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย และปราสาทภูมิโปนได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม 2478

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 วิถีชีวิตชาวพุทธในอำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์

สรุปได้ใน 2 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก สภาพสังคม

ประชากรดั้งเดิมอำเภอสงขลา มีชนกลุ่มใหญ่อยู่สองกลุ่ม คือกลุ่มชนชาวกวย และกลุ่มชนชาวเขมร ส่วนชุมชนลาวจะเป็นชุมชนเข้ามาตั้งรกรากใหม่ หมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ไม่เกิน 60 ปีจะประกอบไปด้วย ชุมชนชาวลาวกวย และเขมรรวมกัน ประชากรทั้งสามกลุ่มจะผูกพันกันทางสังคม โดยต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและผูกพันกัน ประสานความเป็นพี่น้องกันอย่างแนบแน่นด้วยการเกี่ยวพันกันทางการแต่งงาน จึงมีการผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ไม่เคยพบปัญหาของการใช้ภาษา ที่ต่างกันแต่อย่างไร รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์, 2564: 3)

ประเด็นที่สอง วัฒนธรรมประเพณี

ประชากรในอำเภอสงขลา เป็นชุมชนหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ ที่มีประชากรร้อยละ 93 อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ได้แก่ เทศบาลเมืองสุรินทร์ และเทศบาลตำบล อีก 23 แห่ง เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี และความเป็นอยู่เนื่องจากประชากรที่พูดภาษาต่างกัน 3 กลุ่ม หรือสุรินทร์ 3 เผ่า คือเขมร ลาว และลาว แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคี ต่างได้รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นอย่างดี และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และมีประเพณีที่สำคัญมากมาย ได้แก่ ประเพณีบวชนาคช้าง ประเพณีแซนโฎนตา กันตริ้ม การกวนข้าวทิพย์ การแต่งงาน หรือแซนการ์ กะโน่ปติงตอง เรือมอันเร หรือลูดอันเร เรือมตรด เรือมอายัย โขงสะบ้า ลิเกเขมร มโหรีเจียง และเจียงเบริน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์, 2564: 15)

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 คุณค่าของปราสาทภูมิโปนที่มีต่อชีวิตชาวพุทธ ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ใน 5 ประเด็น คือ

1) **คุณค่าทางพระพุทธศาสนา** พิชัย สิงห์ชัย กล่าวเอาไว้ว่า ปราสาทภูมิโปนสร้างขึ้นในคติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แต่มีส่วนช่วยส่งเสริมหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ในพิธีกรรมบวงสรวงองค์ปราสาทแต่ละปี ปราชญ์ผู้นำทำพิธีจะมีการพูดกล่าวตักเตือนลูกหลานว่า ขอให้รักษาศีล สวรรคต วาจาใจ เป็นหลักคำสอนทางพุทธศาสนา เพื่อป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน ได้แก่ หลักศีลธรรม ได้แก่ ศีลข้อที่ 1 จงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เพราะว่าทุกชีวิตเป็นสิ่งที่มีความค่า เราไม่ควรเบียดเบียนข่มเหงหรือทำร้ายทำลายซึ่งกันและกัน ศีลข้อที่ 2 ตั้งใจงดเว้นจากการลักขโมย เพราะว่าสิ่งของของใครใคร่รักใคร่หวง ไม่ควรไป ลักขโมย ปล้นหรือทำลายทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น ศีลข้อที่ 3 ตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดินในกาม เพราะว่าสามี ภรรยา ลูก หลาน ใคร ใคร่รัก ใคร่สงวน ไม่ปรารถนาให้ใครมาล่วงเกินเป็นการทำลายซึ่งจิตใจของผู้อื่น ศีลข้อที่ 4 ตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดเสียด เพื่อเจ้า เพราะว่าการโกหก หลอกลวง เป็นสิ่งที่ทำลายความเชื่อถือความไว้วางใจ ของผู้อื่นให้ขาดสะบั้นลงและทำให้ผู้อื่นเสียหาย ศีลข้อที่ 5 ตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุรา เพราะว่าสุราเมื่อดื่มคือเป็นบ่อเกิดให้หลงลืมสติส่งผลให้ประพฤติดินในรูปแบบต่างๆ ทำให้คนดีอาจกลายเป็นคนชั่วได้เม้าใช้โทษทำให้คนดีกลายเป็นคนชั่วได้ อีกทั้งจะเข้าไปลดคุณค่าของคนลงทำลายสุขภาพร่างกายและจิตใจ หากดื่มและเสพเข้าไปมากจะเป็นการทำลายตัวเอง ผู้อื่นอีกด้วยหลักจริยธรรม ได้แก่ ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คือความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความกตัญญูกตเวที ปราสาทภูมิโปนยังเป็นสถานที่เปิดให้นักปฏิบัติธรรม หรือภิกษุเข้ามาเพื่อเจริญกรรมฐานอย่างมีความสงบ เหมาะแก่การนั่งสมาธิ เดินจงกรม และสวดมนต์เป็นอย่างดี (พิชัย สิงห์ชัย, 2565: สัมภาษณ์)

2) **คุณค่าทางสุนทรียภาพ** นิราช จันทนรักษ์ กล่าวเอาไว้ว่า ปราสาทภูมิโปนเป็นผลงานการสร้างสรรคทางวัตถุ ที่สร้างขึ้นให้มีความงดงามในด้านสถาปัตยกรรมของตัวปราสาท มีภาพจำหลักที่ใช้ความประณีตละเอียด วิธีการสร้างที่ใช้ศิลปะที่มีความคงทนแข็งแรงทนต่อดินฟ้า และอากาศมาก มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอย่างลงตัว เมื่อบุคคลทั่วไปได้เข้ามาเยี่ยมชมในสถานที่แห่งนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกสบายตา สบายใจ มีความสุขใจ (นิราช จันทนรักษ์, 2565: สัมภาษณ์)

3) **คุณค่าทางสังคม** อาทิตย์ ปัตถิย์ กล่าวเอาไว้ว่า ปราสาทภูมิโปนเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านวิชาการที่สำคัญของชุมชน และบุคคลที่สนใจ เช่น นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ วิชาการด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวปราสาทภูมิโปนกับวิถีชีวิตของคนไทย และกัมพูชาในยุคต่าง ๆ เป็นอย่างดี เรื่องราวของประวัติศาสตร์ปราสาทขอม ในเขตอีสานใต้สร้างขึ้นโดยชาวขอม หรือชาวเขมรในยุคนั้นมีที่มาดังนี้ คำว่า ขอม หมายถึง ชาวเขมรโบราณ สำหรับคำว่าขอมนั้น ไม่เคยปรากฏในจารึกที่พบในประเทศไทย กัมพูชา แต่ปรากฏอยู่ในจารึก และพระราชพงศาวดารรวมทั้งตำนาน ค้นพบในประเทศไทยเท่านั้น เช่น จารึกวัดศรีชุมสมัยสุโขทัย และในพงศาวดารฉบับต่าง ๆ สมัยอยุธยาได้กล่าวถึงคำว่า ขอมหลายครั้ง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาทางภาษาศาสตร์ได้พบว่าคำว่า ขอมนี้น่าจะกลายมาจากคำว่า กรอม เพราะว่าพยัญชนะ กร นั้นสามารถลงเป็น ข ได้ง่ายคำว่า กรอม อาจจะกร่อนมาจากคำว่า ขแมร์กรอม หมายถึงเขมร ในทางออกแล้วเดิม ข อาจจะกลายเป็น ขอม ในทางประวัติศาสตร์ชาวขอม คือผู้สร้างปราสาท และปราสาทขอม หมายถึง อาคารทรงปราสาทที่สร้างวัฒนธรรมขอม เพื่อใช้เป็นศาสนสถานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งในศาสนาฮินดู และพุทธศาสนานิกายมหายาน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องเทพเจ้าพราหมณ์-ฮินดู ตามคติเทวราชของขอม สร้างขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 โดยอาณาจักรเขมร สมัยชัยวรมันที่ 2 เป็นต้นมาจนถึงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ปราสาทขอมพบมากกัมพูชา และในประเทศไทยตอนล่างเขตอีสานใต้ ซึ่งปราสาทขอมมีความเป็นมาอันยาวนาน มีอดีตที่รุ่งเรืองจากอาณาจักรเขมรโบราณ รุ่งเรืองสืบต่อมาจากอาณาจักรฟูนันและเจนละ ได้รับอิทธิพลทางศาสนา และปรัชญาจากอินเดียอย่างต่อเนื่อง การสร้างปราสาทหินมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เรื่องเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ตามคติเทวราชของขอมรวมทั้งความเชื่อเรื่องจักรวาลในคติอินเดีย มีวิวัฒนาการความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อย่างน่าสนใจมาก (อาทิตย์ ปัตถย์, 2565: สัมภาษณ์)

ในเขตชุมชนตำบลม อำเภอสงขะ จังหวัดสุรินทร์ แบ่งการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านดม หมู่ที่ 2 บ้านภูมิคต หมู่ที่ 3 บ้านสนบหมู่ที่ 4 บ้านสตึง หมู่ที่ 5 บ้านภูมิโปน หมู่ที่ 6 บ้านชิงรุก หมู่ที่ 7 บ้านภูมิสวย หมู่ที่ 8 บ้านภูมิชนน หมู่ที่ 9 บ้านภูมิโพธิ์ หมู่ที่ 10 บ้านสันติสุข หมู่ที่ 11 บ้านเทพอุดม หมู่ที่ 12 บ้านภูมิพัฒนาสำหรับคุณค่าของปราสาทภูมิโปน ที่มีต่อการเมืองการปกครองพบว่า ประเพณีแซนบวงสรวงองค์ปราสาทภูมิโปนนั้ เป็นกิจกรรมที่ให้นั้แสดงศักยภาพของตน ในการร่วมไม้ร่วมมือร่วมแรงสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นต่อชุมชน โดยการนำพาชาวบ้านจัดสถานที่ พัฒนารับรองขององค์ปราสาท และบริบทโดยรอบของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ผลักดันให้กิจกรรม หรือประเพณีของชุมชนดำเนินลุล่วงไปด้วยดี ปราสาทภูมิโปนยังเป็นสถานที่ในการหาเสียง ของผู้สมัครลงการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง (อาทิตย์ ปัตถย์, 2565: สัมภาษณ์)

คนดั้งเดิมของชุมชนตำบลม ส่วนใหญ่มีความเชื่อที่สืบทอดกันมา ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ศาลตายาย ผีป่า ยังมีการนับถือเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คือพระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ ยุคปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท ต่อวิถีชีวิตของชุมชนมากขึ้น ผู้คนมีการศึกษาเพิ่มขึ้นจึงมีหลักของเหตุผล ผู้คนส่วนใหญ่ของชุมชนจึงหันมานับถือพุทธศาสนามากขึ้น เพราะว่าพุทธศาสนาสอนเรื่องปัญญาเรื่องการใช้เหตุผล แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีกรนับถือผี เทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่สืบทอดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ เฉพาะในปราสาทภูมิโปน ชาวบ้านหรือบุคคลทั่วไปยังมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ พากันเข้าไปขอพรบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือตน เช่น บนบานขอหวย บนบานขอหน้าที่การงาน บนบานขอเรื่องการเรียน เมื่อมีผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการบนบาน มีการแก้บนตามที่ตนเองบนเอาไว้ เช่น มาร้าแก้บน และถวายเครื่องเซ่น (อาทิตย์ ปัตถย์, 2565: สัมภาษณ์)

4) คุณค่าทางเศรษฐกิจ ล้าเลิศ พัวพัฒนโชติ ได้กล่าวเอาไว้ว่า ในด้านการท่องเที่ยว คือปราสาทภูมิโปน มีคุณค่าทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวโดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณสถาน ที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ ที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมศิลปะเขมรโบราณ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 13

ปราสาทภูมิโปน ภูมิ แปลว่า ดินแดน โปน แปลว่า ช่อนตัว โดยมีที่ตั้งคือบ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทภูมิโปน เป็นปราสาทในวัฒนธรรมขอมโบราณ ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ปราสาทภูมิโปน ประกอบด้วย โบราณสถาน 4 หลัง คือปราสาทก่ออิฐ 3 หลัง และศิลาแลง 1 หลัง มีอายุการก่อสร้าง อย่างน้อย 2 สมัย ปราสาทก่ออิฐหลังใหญ่ และหลังทางทิศเหนือสุด เป็นปราสาทแบบศิลปะขอมที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย คือในราวพุทธศตวรรษที่ 13 ส่วนปราสาทอิฐหลังเล็ก ที่ตั้งตรงกลางและปราสาทที่มีฐานศิลาแลง ด้านทิศใต้ นั้นสร้างขึ้นในสมัยหลังปราสาทภูมิโปน คงจะสร้างขึ้นเป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดูไศวินิกาย เช่นเดียวกับศาสนสถานอื่นในรุ่นเดียวกัน แม้จะไม่พบรูปเคารพ ซึ่งควรจะเป็นศิลปะลึงค์อยู่ภายในองค์ปรางค์ แต่ที่ปรางค์องค์ใหญ่ยังมีท่อน้ำมนต์ที่ต่อออกมาจากแท่นฐานรูปเคารพ ในห้องกลางติดอยู่ที่ผนังในระดับพื้นห้อง ทุกวันก็จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและคนไทย ได้แวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมองค์ปราสาทภูมิโปน ซึ่งเปิดให้เข้าชมทุกวันเวลา 08.00-18.00 น. อัตราค่าเข้าชมชาวไทย 20 บาท ชาวต่างชาติ 50 บาท ส่วนเส้นทางการเดินทาง จากจังหวัดสุรินทร์ใช้ทางหลวงหมายเลข 2077 (สุรินทร์-สังขะ) ระยะทาง 49 กิโลเมตร จากแยกอำเภอสงขลาเข้าทางหลวงหมายเลข 2124 (สังขะ-บัวเชด) ตรงต่อไปจนถึงชุมชนบ้านภูมิโปน ระยะทางอีก 10 กิโลเมตร ก็จะได้เห็นปราสาทตั้งอยู่ริมถนนด้านซ้ายมือ (ลำเลิศ พัวพัฒนโชติ, 2565: สัมภาษณ์)

ในด้านธุรกิจร้านค้า คือปราสาทภูมิโปนมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ด้านธุรกิจร้านค้า โดยนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติ และคนไทย ได้แวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมปราสาทภูมิโปน ก็มักจะมีการถามหาซื้อของที่ระลึก ของกิน และของใช้ต่าง ๆ จะมีร้านค้าของชุมชนที่ตั้งอยู่หน้าบริเวณปราสาทภูมิโปน คือเป็นร้านขายกาแฟ ขายดอกไม้ธูปเทียนบูชาเทพ พร้อมกับขายอาหารตามสั่งทุกอย่าง และมีร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าประเภทต่าง ๆ ของชุมชนที่ได้กระจายตัวอยู่ภายในบริเวณหมู่บ้าน และเขตตำบลอีกหลายจุดด้วยกัน จึงส่งผลให้เกิดรายได้ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนตำบลบ้านดม และชาวบ้านภูมิโปน (ลำเลิศ พัวพัฒนโชติ, 2565: สัมภาษณ์)

ในด้านอาชีพ คือปราสาทภูมิโปน มีคุณค่าทางเศรษฐกิจด้านอาชีพ ซึ่งเมื่อมีผู้คนนักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ต่อโบราณสถานปราสาทภูมิโปน จึงมีการหลังไหลเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน จึงได้มีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นมา เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวทางหนึ่ง เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพการเกษตร อาชีพหัตถกรรม อาชีพก่อสร้าง และอาชีพรถรับจ้าง (ลำเลิศ พัวพัฒนโชติ, 2565: สัมภาษณ์) ในด้านภูมิปัญญา คือปราสาทภูมิโปน มีคุณค่าทางเศรษฐกิจด้านภูมิปัญญา โดยปราสาทภูมิโปนมีอิทธิพลต่อภูมิปัญญาด้านศิลปะการขับร้อง ศิลปะการดนตรี และศิลปะการรำรำ ที่มีสืบทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ในช่วงต้นเดือนเมษายนของทุกปี ชุมชนบ้านภูมิโปนนั้นก็จะได้ร่วมกันประกอบพิธีบวงสรวงไหว้บูชาองค์ปราสาทภูมิโปน และมีการแสดงศิลปะการขับร้อง ศิลปะการดนตรี และศิลปะการรำรำต่าง ๆ ของลูกหลานบ้านภูมิโปน และลูกหลานของตำบลดม เพื่อเป็นการถวายบวงสรวงแด่องค์ปราสาทภูมิโปน โดยอาจมีค่าตอบแทนเป็นน้ำใจเล็กน้อยอีกด้วย (ลำเลิศ พัวพัฒนโชติ, 2565: สัมภาษณ์)

5) **คุณค่าทางวัฒนธรรม** มยุรี สุวรรณราช กล่าวเอาไว้ว่า ปราสาทภูมิโปนมีคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านภาษา มีผู้อาวุโสมีหน้าที่เป็นผู้นำในการทำพิธี ภาษาพื้นบ้านเรียกว่าอาจา หรืออาจารย์ ซึ่ง

เป็นบุคคลสำคัญของชุมชน โดยภาษาหลักที่อาจารย์ใช้พูด คือภาษาเขมร ขณะเดียวกันการพูดบรรยายในกิจกรรมทางประเพณี แชนตาปราสาท ที่จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนเมษายนของทุกปี ถือว่าเป็นการสอนภาษาไปในตัว มีเด็กเล็กลูกหลานเยาวชนของชุมชน ที่ร่วมในกิจกรรมก็ได้เรียนรู้ และซึมซับเอาภาษาโดยอัตโนมัติอีกด้วย (มยุรี สุวรรณราช, 2565: สัมภาษณ์)

ปราสาทภูมิโปน มีคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย คือในประเพณีสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน ตำบลคม ได้แก่ ประเพณีเดือนอ้าย (เดือนเจียง) บุญปรีวาसरกรรม (โจนกำ) ประเพณีเดือนยี่ ไหว้พระแม่โพสพ (แซนเสลา) ประเพณีเดือนสาม บุญไหว้ตาปราสาท (แซนตาปราสาท) ประเพณีเดือนสี่ บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ (ติเจียส) ประเพณีเดือนห้า บุญสงกรานต์ (แคแจ็ด) ประเพณีเดือนหก เช่นไหว้เจ้าปู่ตา (แซนตา) ประเพณีเดือนแปดบุญเข้าพรรษา (โจนประสา) ประเพณีเดือนสิบ บุญเช่นไหว้บรรพบุรุษ (แซนโฆนตา) ประเพณีเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา (แจงประสา) ประเพณีเดือนสิบสอง บุญกฐิน (กะเทน) โดยเฉพาะประเพณีเดือนสาม บุญไหว้ตาปราสาท (แซนตาปราสาท) ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลคมแห่งนี้ ชุมชนชาวบ้านมีวัฒนธรรมในการแต่งกายเข้าร่วมในพิธีกรรมส่วนใหญ่ เป็นรูปแบบการแต่งกายของท้องถิ่นของชาวไทยเชื้อสายเขมร คือการนุ่งผ้ากระเนียว ผ้าโฮล ผ้าอันปรม และผ้าโสร่ง ที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในทุกปี (มยุรี สุวรรณราช, 2565: สัมภาษณ์)

ปราสาทภูมิโปนมีคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านบริโภค พิธีกรรมการเช่นไหว้บวงสรวงองค์ปราสาทภูมิโปน มีเครื่องเช่นไหว้บวงสรวง ได้แก่ บายศรีต่าง ๆ ผลไม้อาหารคาวหวาน คือมะพร้าวอ่อน กล้วย อ้อย หัวหมู เป็ด ไก่ ปลา ถั่ว งา นมเนย น้ำหวาน เหล้า เบียร์ ส่วนของชาวบ้านจะนำเครื่องเช่นของตนใส่ตะกร้า หรือภาชนะร่วมในพิธีอีกด้วย และเมื่อเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะพากันนำเครื่องเช่นเหล่านั้น ได้นำมารับประทานร่วมกัน ถือว่าเป็นการแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคีของชุมชน (มยุรี สุวรรณราช, 2565: สัมภาษณ์) ปราสาทภูมิโปนมีคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง ซึ่งในพิธีกรรมการเช่นไหว้บวงสรวงปราสาทภูมิโปน หรือในพิธีกรรมอื่นนั้นก็จะมีการแสดง โดยชุมชนแห่งนี้จะมีการแสดงหลัก อยู่สามศิลปะการแสดงด้วย คือศิลปะการขับร้องศิลปะการดนตรี และศิลปะการรำรำของศิลปิน และลูกหลานของชุมชนตำบลคม และชุมชนบ้านภูมิโปน (มยุรี สุวรรณราช, 2565: สัมภาษณ์) ปราสาทภูมิโปนมีคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านสิ่งก่อสร้าง คือสถาปัตยกรรมของปราสาทภูมิโปน เป็นต้นแบบของการก่อสร้างในโครงสร้างบ้านหลายหลังใช้วัสดุ คือศิลาแลง และหินทรายในการก่อสร้างบ้านพักอาศัย และใช้ในการจัดสวนประดับตกแต่งบ้านโดยได้รับแรงบันดาลใจ จากตัวปราสาทภูมิโปน ที่มีความงดงาม มีความคงทน แข็งแรง (มยุรี สุวรรณราช, 2565: สัมภาษณ์)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้จากการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. องค์ความรู้ที่เป็นฐานข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับความเป็นมา 1) สภาพทั่วไปขององค์ปราสาท ประกอบด้วย โบราณสถาน 4 หลัง คือปราสาทก่ออิฐ 3 หลัง และศิลาแลง 1 หลัง มีอายุการก่อสร้างอย่างน้อย 2 สมัย ปราสาทก่ออิฐหลังใหญ่ และหลังทางทิศเหนือสุด ส่วนปราสาทอิฐหลังเล็กที่ตั้งตรงกลาง และ

ปราสาทที่มีฐานศิลาแลงด้านทิศใต้ นั้น สร้างขึ้นในสมัยหลังปราสาทภูมิโปน คงสร้างขึ้นเป็นศาสนสถาน ในศาสนาฮินดูไศวินิกาย 2) ความเป็นมาของปราสาท เป็นปราสาทแบบศิลปะขอม ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย คือในราวพุทธศตวรรษที่ 13 มีอายุการก่อสร้างอย่างน้อย 2 สมัย 3) ภูมิโปน คำว่า ภูมิ แปลว่า ดินแดน คำว่า โปน แปลว่า ชอนตัว มีความหมายรวมว่า หมู่บ้านแห่งการหลบซ่อน (คำว่า โปน แปลว่า หลบซ่อน อีกความหมายหนึ่งแปลว่า มะกอก) 4) แนวคิดสำคัญในการสร้างปราสาท ปราสาทภูมิโปนถูกสร้างขึ้นเนื่องในลัทธิความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ลัทธิไศวินิกาย 5) แม้จะไม่พบรูปเคารพ ซึ่งควรเป็นศิลปะลึงค์ อยู่ภายในองค์ปรางค์ แต่ที่ปรางค์องค์ใหญ่ยังมีท่อนโสมสูตร คือท่อน้ำมนต์ ที่ต่อออกมาจากแท่นฐานรูปเคารพในห้องกลาง ติดอยู่ที่ผนังในระดับพื้นห้อง 6) วิธีสร้างปราสาท ถูกสร้างขึ้นมาจากอิฐ และศิลาแลง นับเป็นปราสาทแบบศิลปะขอม 7) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม สร้างขึ้นตามรูปแบบศิลปะเขมรโบราณ สร้างขึ้นมาในสมัยเจนละตอนต้น 8) เศษลายจำหลักทับหลังปรางค์ประธาน เหมือนลายจำหลักทับหลังปราสาทพนมบาติ ในประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นทับหลังแบบสมโบโรไพรูก (พ.ศ. 1150-1200)

2. องค์ความรู้ที่เป็นฐานข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวพุทธ 1) ตำบลม มีภูมิประเทศเป็นสภาพทั่วไปเป็นที่ราบตอน พื้นที่ป่าละเมาะ เหมาะแก่การทำไร่ ทำนา มีจำนวนหมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลม จำนวน 12 หมู่บ้าน สมัยก่อนยังไม่ตั้งเป็นตำบลอย่างเช่นปัจจุบัน และขึ้นอยู่กับตำบลบ้านด่าน ไม่ทราบแน่ชัดว่า การตั้งตำบลมมีขึ้นเมื่อใด แต่ก่อนตำบลม มีหมู่บ้านทั้งหมด 18 หมู่บ้าน ต่อมา มีการประชุมแยกตำบลมออกเป็น 2 ตำบล ตำบลละ 9 หมู่บ้าน คือตำบลม และตำบลเทพรักษา ต่อมาได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่อีก 3 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านสันติสุขแยกจากหมู่บ้านสนบ หมู่บ้านเทพอุดมแยกมาจากหมู่บ้านดม และหมู่บ้านภูมิพัฒนาแยกมาจากหมู่บ้านภูมิคิ รวมเป็นทั้งหมด 12 หมู่บ้าน 2) หมู่บ้านภูมิโปนเป็นส่วนหนึ่งของอาณาบริเวณเมืองโบราณ เนื่องจากเป็นเขตต่อเนื่องที่มีคูน้ำ คันดิน และสระน้ำโบราณรอบบ้านเช่นกัน คือสระปรือ สระตราว สระลำเจียก สระตา สระกนาล ทางด้านทิศตะวันออก หนองน้ำดม ทางทิศตะวันตก และหมู่บ้านดมเองดูคล้ายจะเป็นหมู่บ้านที่ถูกพุนดินให้สูงขึ้น เป็นเนินมีลักษณะกลม เป็นกลุ่มก้อนหน้าฝน ก็จะมีน้ำล้อมรอบคล้ายเกาะ 3) เอกลักษณะของวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธตำบลม คือ กิจกรรมของชุมชนที่จัดขึ้นในพื้นที่ของชุมชนทุกปี ได้แก่ ประเพณีบุญไหว้องค์ปราสาท (แซนตาปราสาท) และทำบุญประเพณีตักบาตร 4) สภาพวิถีชีวิตทางสังคมของชุมชนชาวพุทธตำบลม คือ ด้านการศึกษา สาธารณสุข อาชญากรรม สภาพปัญหาเสพติด และระบบบริการพื้นฐาน 5) สภาพวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของชุมชนชาวพุทธตำบลม ประกอบด้วย การเกษตร การปศุสัตว์ การบริการ การท่องเที่ยว การพาณิชย์ และกลุ่มอาชีพ 6) สภาพวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธตำบลม ประกอบด้วย การนับถือศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และงานประจำปี

3. องค์ความรู้ที่เป็นฐานข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับคุณค่า 1) คุณค่าทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยผ่านทางอาจารย์ผู้ทำพิธีบวงสรวงองค์ปราสาทภูมิโปน และปราสาทภูมิโปนเป็นสถานที่เปิดให้ปฏิบัติธรรม 2) คุณค่าทางสุนทรียภาพ ได้แก่ ปราสาทภูมิโปนมีความงดงามในด้านสถาปัตยกรรม มีลวดลายบนตัวปราสาทเป็นรูปดอกผักกระถิน และเป็นปราสาทที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย 3) คุณค่าทางสังคม ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านคดี

ความเชื่อ 4) คุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ด้านท่องเที่ยว ด้านธุรกิจร้านค้า ด้านอาชีพ ด้านภูมิปัญญา 5) คุณค่าทางวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านภาษาพูด ด้านการแต่งกาย ด้านการบริโภค ด้านศิลปะการแสดง และด้านสิ่งก่อสร้าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านพระพุทธศาสนา ควรมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ทั้งสองศาสตร์นี้ ได้มาบรรยายและช่วยอธิบายให้ความรู้ต่าง ๆ ที่ถูกต้องชัดเจนที่สุด โดยมีเอกสารประกอบการบรรยายอีกด้วย เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษา และการพัฒนาชีวิตของชุมชนต่อไป

2. ด้านเศรษฐกิจ ควรมีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเข้ามามีบทบาทให้ความสำคัญ ช่วยจัดการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนโดยให้องค์กรต่างๆ ให้มีการสนับสนุนพัฒนาเผยแพร่ และมีสื่อโฆษณาต่าง ๆ ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ให้มีการพัฒนาการดูแลรักษาปราสาท ที่ดีขึ้นอีกด้วย

3. ด้านวัฒนธรรม ควรมีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เยียวยา รักษา ต่อยอด สืบทอด สืบสาน ช่วยเหลือ พัฒนา เผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม อันมีรากฐานมาจากโบราณ เพื่อให้คงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.คนในชุมชน ควรให้ความสำคัญเรื่องการดูแลรักษาปราสาทภูมิโปน กำหนดกติกาหรือแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้มาสักการบูชาปราสาท ตลอดจนการรวบรวมทุนทรัพย์ไว้ สำหรับบูรณปฏิสังขรณ์ปราสาท และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคมในโอกาสต่อไป

2.องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ควรมีนโยบายการอนุรักษ์การจัดงานประเพณีปราสาท โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในพิธีกรรมเป็นอย่างดี

3. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับปราสาทขอม ประเพณี อโรคยาศาล ต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทไทย

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องตำนานความเป็นมาของโบราณสถานปราสาทขอมในเขตปกครองของจังหวัด

2. ควรมีการศึกษาเรื่องการตีความเชิงสัญลักษณ์ของเทพที่ปรากฏในโบราณสถานปราสาทขอมในเขตการปกครองของอำเภอ

3. ควรมีการศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีที่มีหลักฐานมาจากปราสาท

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2554). **ปราสาทภูมิโปน: อารยธรรมขอมโบราณในจังหวัดสุรินทร์**.
<https://previous.thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/4960>. [7 ธันวาคม 2564].
- โกสุม สายใจ และคณะ. (2547). **สุนทรียภาพของชีวิต: ปราสาทภูมิโปนอารยธรรมขอม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ทัศนธรณ์ แซ่ตั้ง. (2540). “คติความเชื่อเกี่ยวกับการขนานและการก่อกบ: กรณีศึกษาบ้านปากกั้ง หมู่ที่ 5 ตำบลท่าแฝก อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี”. **สารนิพนธ์ประกาศนียบัตร.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- ชุมชนท่องเที่ยว OTOP ของนวัตกรรมหมู่บ้านภูมิโปน. (2564). **ปราสาทภูมิโปน**. [ออนไลน์].
<https://www.thaimiceconnect.com/business/detail/10379>[12 กันยายน 2564]
- ปักหมุดเมืองไทย. (2564). **ปราสาทภูมิโปนเขมรโบราณ**. [ออนไลน์]. <https://pukmudmuangthai.com/detail/7419> [12 กันยายน 2564].
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2534). **วัฒนธรรมแม่น้ำมูลเชิงชาติพันธุ์วิทยา และประวัติศาสตร์ชาติไทย กรณีการผสมผสานกลมกลืน ของกลุ่มชาติพันธุ์ กวย เขมร และลาว วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล: กรณีเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์**. กรุงเทพมหานคร: สารมวชน.
- พระครูสิริ รัตนานวัตร. (2556). **การขนาน บวงสรวง: แนวคิด หลักการ อิทธิพล ต่อสังคมไทย**. บทสังเคราะห์งานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- วรรณวิภา สุเนตต้า. (2548). **พระเจ้าชัยวรมัน มหาราชองค์สุดท้ายของอาณาจักรขอมผู้เนรมิตสถาปนาปราสาทบายน และเมืองนครธม**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2524). **ประกาศกรมศิลปากร. เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 เมื่อ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 ประกาศ ณ วันที่ 28 เมษายน 2524**.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). **ธรรมานุชิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา
- สารจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์. (2556). **เส้นทางอารยธรรมมรดกล้ำค่าสุรินทร์**. สำนักงานจังหวัดสุรินทร์ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9. (2548). เล่ม 30. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- สายันต์ ไพรชาญจิตร์. (2550). **การจัดการทรัพยากรโบราณคดีประวัติศาสตร์ในงานพัฒนาชุมชน.**
กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2539). **ท่องเที่ยวอารยธรรม: การค้นคว้าเกี่ยวกับโบราณคดีในประเทศไทย.**
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธุรกิจก้าวหน้า.
- สัมภาษณ์พิชัย สิงห์ชัย. (2565). **ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์และโบราณคดีในจังหวัดสุรินทร์. ตำบลม**
อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. 24 กุมภาพันธ์ 2565.
- สัมภาษณ์นिरาช จำนรงค์. (2565). **รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลม. ตำบลม อำเภอสังขะ**
จังหวัดสุรินทร์. 24 กุมภาพันธ์ 2565.
- สัมภาษณ์ณัฏฐ์ สุวรรณราช. (2565). **ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลม. ตำบลม อำเภอสังขะ จังหวัด**
สุรินทร์. 24 กุมภาพันธ์ 2565.
- สัมภาษณ์ลำเลิศ พัวพัฒนโชติ. (2565). **นายกองค์การบริหารส่วนตำบลม. ตำบลม อำเภอสังขะ จังหวัด**
สุรินทร์. 24 กุมภาพันธ์ 2565.
- สัมภาษณ์พระครูสุเทพศีลวิบูล. (2565). **เจ้าอาวาสวัดเทพศิรีอุดม. ตำบลม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์.**
24 กุมภาพันธ์ 2565.

การศึกษาหลักสัมาชีพกับการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน ในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

A study of right livelihood with assembling the silver craft
in Khwaosinrin district, Surin province

พระบุญสม อนาลโย (ศรีสุข)¹ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม,² พระราชวิมลโมลี³,

Phra Boonsom Analayo (Srisuk)¹ Thanarat Sa-ard-iam², Phra Rachavimonmolee³

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

email: boonsom.seesuk2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักสัมาชีพในทางพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาบริบทของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 3) ศึกษาวิเคราะห์การประกอบสัมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

หลักสัมาชีพในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัมาชีพ คือการเว้นจากมิจฉาชีพทุกชนิด เป็นทางแห่งความสุข เป็นเครื่องวัดความเจริญของพระพุทธศาสนา และเป็นอุดมการณ์ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยมีเป้าหมายคือ 1) ด้านอัตตะประโยชน์ คือการแสวงหาและบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุประโยชน์หรือจุดหมายแห่งชีวิตของตนเอง 2) ด้านปรัตถประโยชน์ คือประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุประโยชน์ให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3) ด้านอุภยัตถประโยชน์ คือประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นหรือส่วนรวม

บริบทของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนเก่าแก่มากกว่า 270 ปี ส่วนหนึ่งเป็นชาวเขมรได้อพยพเข้ามาตั้งรกราก มีความสามารถด้านตีทองตีเงินเป็นเครื่องประดับ ตกทอดรุ่นสู่รุ่นโดยยึดหลักสัมาชีพด้านกาย ด้านวาจา และพัฒนาการสร้างรูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับของคนอื่น

วิเคราะห์การประกอบสัมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ นำหลักธรรมไปปรับใช้ สัมาชีพด้านกาย คือ ฆราวาสธรรม อริยทรัพย์ 7 อิทธิบาท 4 กุลจิรัฏฐิติธรรม ปาปณิกธรรม สปัฏฐิธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ และสังคหวัตถุ 4 สัมาชีพด้านวาจา คือ อริยมรรคมีองค์ 8 สุจริต 3 และศีล 5 รวมถึงทางใจด้วย เนื่องจากการกระทำทางกาย วาจา และใจมีความสัมพันธ์กัน เช่น การไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่น และไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นต้น

คำสำคัญ: หลักสัมาชีพ, หัตถกรรมเครื่องเงิน ,อำเภอเขวาสินรินทร์, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The objectives of this thesis are 1) to study the principle of right livelihood in Buddhism, 2) to study the circumstance of assembling the silver craft in Khwaosinrin district, Surin province, and 3) to study the analysis of right livelihood with the assembly of assembling the silver craft in Khwaosinrin district, Surin province. This research is a qualitative research design. Data were collected using documentary study, and in-depth interviews with monks, community leaders, intellectual villagers, and scholars. Finally, to present the analytic descriptive.

The results indicated that

The principle of right livelihood in Buddhism in conclusion, there are three points: the first point: the concept of right livelihood means to exclude from all kinds of scammers is a way of happiness, a measure of the prosperity of Buddhism, and an ideology of ascetics, and lay persons. This principle has a goal: 1) Atthatha: gain for oneself means the current / foreground benefits and maximum benefits, 2) Parattha: gain for others means benefit yourself by earning a righteous living. 3) Ubhayattha: gain both for oneself and others means self-benefit and help share with others.

The circumstance of assembling the silver craft in Khwaosinrin district, Surin province had found that it had been an old community founded over 270 years ago. This group was a part of the Khmers who have emigrated, with the ability to strike gold, beat silver as jewelry, and have been generational to date. It is based on physical, verbal, and verbal aspects and developing by creating a product model that is unique or unique to itself and is a brand new unique to other people's brands.

The analysis of the right livelihood with the assembly of assembling the silver craft in Khwaosinrin district, Surin province had found that there are three points namely: 1) the principle of physical symmetry. The principles adopted have eight principles as follows: Gharavasa-dhamma: the four virtues for good household life, Ariya-dhana: the seven noble treasures, Iddhipada: the four paths of accomplishment, Kulaciratthiti-dhamma: the lastingness of a wealthy family, Papanika-dhamma: qualities of a successful shopkeeper, Sappirusa-dhamma: seven qualities of good man, Ditthadhammamakattha: benefits obtainable here and now and Sangahavatthu: the four bases of social solidarity, 2) the right livelihood in verbal: three principals have been adopted: Atthangika-makka: the Noble Eightfold Path, Sucarita: the three good conducts (good conduct in word) and Panca-sila:

the five precepts. The livelihood is physically favorable, the livelihood is verbally likable, which also includes a mentally favorable living since physical, verbal, and mental actions are related, as the livelihood likes mentally: not being greedy wants someone else's wealth for a living. Don't think about believing in other people for a living and not taking advantage of other people for a living.

Keywords: Right Livelihood, Silver Craft, Khwaosinrin District, Surin Province

บทนำ

การทำเครื่องเงิน ประคำหรือประเก้อมของบ้านโชค บ้านเขวาสินรินทร์ และบ้านสตอ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นหมู่บ้านที่สืบสานศิลปหัตถกรรมเครื่องประดับประเภทประคำหรือประเก้อมที่สืบสืบทอดมาหลายร้อยปี ดังนั้น การเสริมสร้างสัมมาชีพในชุมชนเขวาสินรินทร์ เพื่อการสร้างรูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับแบรนด์ของคนอื่น เช่น ประคำหรือประเก้อม ซึ่งหมายถึง เม็ดเงินหรือเม็ดทองชนิดกลมที่นำมาร้อยเป็นเครื่องประดับ เป็นได้ทั้งสร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไล เข็มขัด ต่างหู และอื่น ๆ ถ้าทำด้วยเงิน เรียกว่า “ประคำเงิน” ถ้าทำด้วยทอง เรียกว่า “ประคำทอง” ลักษณะพิเศษของประคำหรือประเก้อมชุมชนเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์นั้น จะเน้นศิลปะลวดลายต่าง ๆ มากมาย มีฝีมือประณีตลวดลายเป็นที่แปลกตา ประคำที่พบส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ เพราะหลังจากทำเสร็จเรียบร้อยแล้วช่างจะต้องเอาไปรมดำเพื่อให้ลายที่แกะนั้นเด่นชัดขึ้น ความสวยงามของประคำจะอยู่ที่ลวดลายแกะด้านนอกกับความแวววาวของเนื้อโลหะ ปัจจุบันแทบทุกหมู่บ้านในตำบลเขวาสินรินทร์ มีรายได้หลักจากการผลิตและจำหน่ายประคำ ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องประดับของสตรีชาวสุรินทร์เป็นส่วนใหญ่ และการแต่งกายของสตรีชาวสุรินทร์นั้น จะนุ่งผ้าไหม และจะใส่เครื่องประดับเงินประเก้อม จนมีคำขวัญว่า “นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม” ในปัจจุบันการแต่งกายไปในงานพิธีต่าง ๆ ของชาวสุรินทร์จะนิยมนุ่งผ้าไหม ใส่เครื่องประดับเงิน เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน และประเพณีอื่น ๆ (พระมหาสมปอน ชาติโร, 2562: 267-268)

ประเด็นปัญหาของประชาชนในอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จากสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีอัตราค่าครองชีพสูงขึ้นในทุก ๆ ปี ส่งผลให้ภาครัฐมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวในทุกสมัย ซึ่งปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีสาเหตุทั้งจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหาจากไข้หวัดโคโรนา (โควิด 19) ซึ่งในสถานการณ์โลกปัจจุบันยังไม่ดีขึ้น ข้อมูลจากข่าวสารไทยรัฐออนไลน์ พบว่า “โควิด 19 ระบาดแรงน่ากลัว ยอดสะสมผู้ติดเชื้อทั่วโลก เกิน 40 ล้านราย ชี้อายุสัปดาห์ล่าสุดพบผู้ติดเชื้อรายใหม่เฉลี่ยถึงวันละ 3.47 แสนราย” (ข่าวไทยรัฐออนไลน์, 2563: 1) ทางด้านการเมือง มีการเรียกร้องของกลุ่มประชาชนต่าง ๆ เพื่อการปฏิรูประบบการเมือง และสถาบันพระมหากษัตริย์ ภัยธรรมชาติ การขาดแคลนเงินทุน เป็นต้น และปัจจัยภายนอก เช่น ราคาน้ำมัน วิกฤตเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า ความตกต่ำของเศรษฐกิจโลก เมื่อเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศไทย รวมไปถึง

เศรษฐกิจของชุมชนด้วย โดยปัญหาเศรษฐกิจของไทยที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน และปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนที่สำคัญ เช่น ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ ปัญหาการขาดผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการพัฒนา และปัญหาการจัดการจัดการในเชิงธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

จากวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว อาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความบกพร่องทางด้านศีลธรรม หรือปัญหาสังคมอื่น ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงินของประชาชนในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หากพิจารณาจากโครงสร้างทางสังคมก็จะพบว่า โครงสร้างของสังคมไทยเป็นสังคมแบบพุทธ ซึ่งมีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ แต่คนในสังคมกลับละเลยหลักธรรมจนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างไม่รู้ตัว อาจจะเป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมเปิด ยอมรับต่อค่านิยมจากต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระบบสังคมการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม จนทำให้คนในสังคมต้องเรียนรู้กับสิ่งใหม่ ๆ เหล่านั้นจนไม่มีเวลาในการศึกษาหลักธรรมเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า “พรหมจรรย์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย/30/10/75) รวมเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง ซึ่งเป็นกระบวนการในหลักพุทธธรรมที่ประชาชนอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จะต้องนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน เพื่อการดำเนินชีวิตในการประกอบสัมมาชีพ อันจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความสงบสุขทางสังคมมีหลักในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามวิถีของชาวพุทธที่แท้จริง

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักสัมมาชีพกับการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน ในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ในการดำเนินชีวิตด้วยการเลี้ยงชีพชอบในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงินของประชาชน ในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาเพื่อให้ทราบข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสัมมาชีพในทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาบริบทของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ภาคนาม โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย (1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข่าวสาร และบทวิเคราะห์ รวมถึงข้อมูลที่ปรากฏทางสื่อออนไลน์ต่างๆ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในงานวิจัยนี้ ศึกษาหลักสัมมาชีพในทางพระพุทธศาสนา ศึกษากลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเวาสินรินทร์ และวิเคราะห์การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโชค บ้านเวาสินรินทร์ และบ้านสตอ ในตำบลเวาสินรินทร์ อำเภอเวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

4. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) พระสงฆ์ (2) ประชาชนชาวบ้าน (3) ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงิน (4) ประชาชนทั่วไป จำนวน 25 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคนาม โดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. หลักสัมมาชีพในทางพระพุทธศาสนา พบว่า มี 3 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 หลักสัมมาชีพ สัมมาอาชีพหรือสัมมาชีพ หมายถึง การเว้นจากมิจฉาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งประกอบไปด้วย ความสำคัญของสัมมาอาชีพ มี 3 ประการ คือ 1. เป็นทางแห่งความสุข 2. เป็นเครื่องวัดความเจริญของพระพุทธศาสนา 3. เป็นอุดมการณ์ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หลักการของสัมมาอาชีพ ในการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจา และทางใจ ประเภทของสัมมาชีพ 2 ประเภท ได้แก่ ระดับโลกียะ คือ การดำรงชีวิตโดยสัมมาอาชีพหรือสัมมาชีพ เป็นการแสวงหาเลี้ยงชีพที่ดีไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมือง และระดับโลกุตระ คือ การดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8 ในข้อสัมมาชีพ เลี้ยงชีพชอบเพื่อการพัฒนาในด้านพฤติกรรมทางด้านกายและวาจา (ศีล) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา ทำให้การพัฒนาครบกระบวนการพัฒนาไตรสิกขาเพื่อควมมีชีวิตที่ดีงามประณีตยิ่งขึ้น และเป้าหมายของสัมมาชีพ 3 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย/30/673/333) คือ 1. ด้านอัตตะปโยชน์ คือการแสวงหาและบำเพ็ญเพื่อบรรลุประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตนเอง 2. ด้านปรตถประโยชน์

คือประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุประโยชน์ให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), 2536 : 435) 3. ด้านอุภยัตถประโยชน์ คือประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นหรือส่วนรวม (พระราชวรานูณี, 2529 : 27-28)

ประเด็นที่ 2 หลักธรรมที่เกื้อหนุนในการประกอบสัมมาชีพ ได้แก่

อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักธรรมเกื้อหนุนสัมมาอาชีพะคือ (1) สัมมาทิฐิ (2) สัมมาสังกัปปะ (3) สัมมาวาจา (4) สัมมากัมมันตะ (5) สัมมาอาชีวะ (6) สัมมาวายามะ (7) สัมมาสติ (8) สัมมาสมาธิ หลักสัมมาอาชีวะหรือการหาเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้องชอบธรรมนั้น มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอริยมรรคมีองค์ 8 การเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้องย่อมเกิดจากความคิดที่ถูกต้องเป็นเบื้องต้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่สาวกในครั้งหนึ่งส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาครั้งแรกว่า “ธรรมที่เราแสดงแล้วเพื่อความรู้ยิ่ง เธอทั้งหลายพึงเรียนเสพ เจริญทำให้มากด้วยดี โดยวิธีที่พรหมจรรย์นี้จะพึงตั้งอยู่ได้นาน ดำรงอยู่ได้นาน ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายคืออะไร คือ... อริยมรรคมีองค์ 8” (พระไตรปิฎกภาษาไทย/10/184/130-131)

หลักอริยทรัพย์ 7 ประกอบด้วย (1) ศรัทธา คือ ความเชื่อ เชื่อว่าการเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักพระพุทธศาสนาย่อมพบกับความเจริญ (2) ศีล คือ ข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม สำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนทั่วไป คือ ศีล 5 สำหรับบรรพชิตก็คือ ศีล 227 ข้อ ซึ่งศีลเป็นบาทฐานของการสำรวมระวังในการประกอบอาชีพทั้งปวง (3) ทิธี คือ ความละเอียดใจต่อทุจริต ด้วยความจริงจังทั้งต่อหน้าและลับหลัง (4) โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวภายในใจต่อความทุจริต ด้วยกาย วาจา และใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง (5) สุตะ คือ การได้เรียนรู้สอบถามประสบการณ์จากผู้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินจากสาขาอาชีพต่าง ๆ (6) จาคะ คือ การสละปันสิ่งของที่เป็นของตน เป็นผู้ยินดีในการให้ รู้จักแบ่งปันแก่ผู้ที่มีความทุกข์ยากลำบาก (7) ปัญญา คือ รอบรู้ถึงคุณและโทษจากการเลี้ยงชีวิตไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต รู้จักแสวงหาอย่างถูกต้อง (พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), 2536 : 387)

อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่าอิทธิบาท (พระไตรปิฎกภาษาไทย/11/231/233) ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 ประการ คือ (1) ฉันทะ (ความพอใจที่จะประกอบในสิ่งนั้น) ไม่ประกอบอาชีพที่เป็นทุกขโทษแก่ตนและคนอื่น และมุ่งหวังที่จะหาเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (2) วิริยะ (ความเพียรประกอบสิ่งนั้น) ขยันหมั่นประกอบอาชีพนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนไม่ทอดทิ้ง (3) จิตตะ (เอาใจผูกพันสิ่งนั้นไม่วางธุระ) หมั่นตรวจตราดูแลเอาใจใส่อาชีพของตนอยู่เสมอ (4) วิมังสา (หมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น) หมายถึง การใช้ปัญญาประกอบทำงาน รู้จักผลได้ผลเสียของงาน รู้จักวิธีทำงานนั้นให้ได้ผลดีอยู่เสมอ

ศีล คือ ความประพฤติดีทางกาย และวาจา การรักษากาย และวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย และวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การหาเลี้ยงชีพที่ปราศจากการเบียดเบียนทั้งตนเองและบุคคลอื่น โดยมีศีล 5 ข้อเป็นพื้นฐาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย/11/286/247) คือ (1) ปาณาติปาตา

เวรมณี คือเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ทำชีวิตสัตว์อื่นต้องลำบาก (2) อทินนาทานา เวรมณี คือเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ลักทรัพย์หรือถือเอาของที่ไม่ได้ให้ (3) กาเมสุ มิจจาจารา เวรมณี คือเลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ประพฤติดิในกาม (4) มุสาวาทา เวรมณี คือเลี้ยงชีวิตด้วยความสัตย์ ไม่กล่าวเท็จเลี้ยงชีพ (5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี คือเลี้ยงชีวิตด้วยความบริสุทธิ์ไม่ให้ตนหรือผู้อื่นต้องมัวเมาจากเครื่องของมีนเมาทั้งจากสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

สุจริต 3 การหาเลี้ยงชีวิตด้วยสุจริตชื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนานั้นครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ (1) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางกาย เรียก กายสุจริต (2) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางวาจา เรียก วาจาสุจริต (3) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางใจ เรียก มโนสุจริต (พระไตรปิฎกภาษาไทย/11/228/227)

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมที่อำนวยความสะดวกสุขขั้นต้นของมนุษย์ 4 ประการ หรือหัวใจเศรษฐี กล่าวโดยสรุปได้ว่า “ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร เลี้ยงชีวิตชอบ” ประกอบด้วย (1) อุฏฐานสัมปทา ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน (2) อารักขสัมปทา ได้แก่ การรู้จักรักษาคุ่มครองทรัพย์สมบัติที่หามาได้ (3) กัลยาณมิตตตา ได้แก่ การคบคนดีเป็นมิตร (4) สมชีวิตา ได้แก่ ความเป็นผู้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย รู้จักประหยัดเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/23/45/340)

กุลจิรัฏฐิติธรรม ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืนเป็นหลักธรรมที่เกื้อหนุนให้ผู้หาเลี้ยงชีพประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต มีความมั่นคงเป็นเศรษฐีได้ ประกอบด้วย (1) นัฏฐคเวสนา ของหายของหมด รู้จักหามาไว้ (2) ชินณปฏิสังขรณา ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม (3) ปริมิตปานโกชนา รู้จักประมาณในการกินการใช้ (4) อธิปัจจสีลวันตสถาปนา ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน (พระไตรปิฎกภาษาไทย/21/258/333)

ประเด็นที่ 3 หลักธรรมที่ส่งเสริมในการประกอบสัมมาชีพ ได้แก่

สังคหวัตถุ 4 ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี (พระไตรปิฎกภาษาไทย/11/140/167) ประกอบด้วย (1) ทาน การให้ คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การเสียสละทาน ตลอดถึงการให้ความรู้ (2) ปิยวาจา หรือ เปยววัชชะ คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ (3) อตถจริยา คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการมสาธารณะ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมสังคมในทางจริยธรรม (4) สมานัตตตา คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

พรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันโดยชอบ (พระไตรปิฎกภาษาไทย/10/184/225) ประกอบด้วย (1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข การเลี้ยงชีวิตด้วยสุจริตธรรม นอกจากจะเป็นสัมมาชีพแล้ว ยังเป็นอาชีพที่ทำประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่นด้วย (2) กรุณา ความ

สงสาร การเลี้ยงชีวิตที่ปราศจากโทษ ไม่ประกอบอาชีพที่ทำลายตนเองและบุคคลอื่นให้เดือดร้อน ในขณะที่เดียวกันก็เลี้ยงชีวิตด้วยความกรุณาไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น (3) มุทิตา มีความยินดีเมื่อบิณฑบาตหรือบุคคลที่รู้จักประสบผลสำเร็จกับอาชีพการงาน มีจิตใจผ่องใสเบิกบาน เมื่อทราบว่าอาชีพเหล่านั้นถูกต้องชอบธรรม (4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม

ขรवासธรรม ในพระไตรปิฎกสังยุตตนิกายสคาถวรรคอาฬวกสูตร ว่าด้วยอาฬวกยักษ์ “สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในภพของอาฬวกยักษ์เขตเมืองอาฬวครั้งนั้น อาฬวกยักษ์เข้าไปเฝ้า พระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ...อาฬวกยักษ์ถามว่า..ทำอะไรเล่าจึงจะผูกมิตรไว้ได้บุคคลละโลกนี้แล้วไปสู่โลกหน้า ทำอย่างไรเล่าจึงจะไม่เศร้าโศก พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า...บุคคลเมื่อให้ยอมผูกมิตรไว้ได้บุคคลอยู่ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มีธรรม 4 ประการนี้ คือ สัจจะ ธรรม จิตี จาคะ ละโลกนี้ไปแล้วยอมไม่เศร้าโศก เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เป็นอันมากเหล่าอื่น ดูซิว่าในโลกนี้มีอะไรที่จะยิ่งไปกว่าสัจจะ ทมะ ขันติ จาคะเล่า...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/246/351-354) ขรवासธรรม ธรรมสำหรับขรवास ผู้ครองเรือน เป็นหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ประกอบด้วย (1) สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริใจ พุดจริง ทำจริง (2) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา (3) ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย (4) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความ ต้องการของผู้อื่นพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

สัปปริสธรรม 7 ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี มี 7 ประการ คือ (1) ธัมมัญญตา รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ (2) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล (3) อัตตัญญตา ความรู้จักตน (4) มัตตัญญตา ความรู้ประมาณ คือ ความพอดี ไม่โลภจนเกินควร (5) กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม (6) ปริสสัญญตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้ว่าอาชีพที่ตนทำนั้นถูกต้องตามหลักจริยธรรมของชุมชน (7) ปุคคลัญญตา หรือปุคคลปโรปริญญตา ความรู้จักบุคคล (พระไตรปิฎกภาษาไทย/23/45/344)

ปาปณิกธรรม 3 ประการ ได้แก่ (1) จักขุมา คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ที่ดี ยาวไกล ได้แก่ มีความรู้จักสินค้าเป็นอย่างดี สามารถดูของเป็น และคำนวณราคา เกณฑ์เก่งกำไรได้อย่างแม่นยำ (2) วิธูโร คือ มีความจัดเจนในธุรกิจ สามารถรู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้าเป็นอย่างดี (3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง มีความพร้อมเรื่องเงินทุนและปัจจัยการผลิต เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของนักลงทุนต่าง ๆ มีความสามารถในการประสานงาน เพื่อหาทุนมาดำเนินธุรกิจการค้าขายได้โดยง่าย ผู้ที่ประกอบการค้าขาย หากหวังที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการค้าขายแล้ว ต้องยึดหลักธรรม 3 ประการ คือ (1) มีตาดี (2) มีธุรกิจดี (3) เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย/20/20/163)

ความสันโดษ หมายถึง ความพอดี พอเพียง พอใจ ในสิ่งที่ตนได้ในสิ่งที่ตนมีความสันโดษ จัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งสำหรับวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่มีความสะดวกสบายพร้อมด้วยวัตถุสิ่งของมากมาย เป็นเหตุให้เกิดความโลภ ความไม่สันโดษได้โดยง่าย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559 : 105-106)

อคติ 4 คือ ฐานะอันไม่พึงถึงทางของความประพฤตินี้ผิด ความไม่เที่ยงธรรมหรือความลำเอียง มี 4 อย่าง คือ (1) ฉันทาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความรักใคร่กัน (2) โทษาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความชดเคืองกัน (3) โมหาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความหลง (4) ภยาคติ ได้แก่ ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว (พระไตรปิฎกภาษาไทย/21/17/23)

สรุป หลักธรรมที่ส่งเสริมในการประกอบสัมมาชีพ ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหารธรรม ฆราวาสธรรม สัปปุริสธรรม 7 ปาปนิกรธรรม ความสันโดษ และเว้นจากอคติ 4 คุณธรรมดังกล่าว เป็นหลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ คือเป็นแนวทางในการหาเลี้ยงชีพ ให้อำนาจการคิดอย่างมีเหตุผลอันจะส่งผลมาถึงการประพฤติดังกล่าว วาจา ให้มีความประพฤติและปฏิบัติที่ตรงตามสิ่งที่ช่วยสนับสนุนต่อการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตรงตามและมีความสุข

2. บริบทของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1. การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หมู่บ้านทำเครื่องเงินเขวาสินรินทร์ มีความเป็นมาคือเป็นชุมชนเก่าแก่ก่อตั้งขึ้นมากกว่า 270 ปี ประชาชนส่วนหนึ่งเป็นชาวเขมรได้อพยพหนีความวุ่นวายของสงครามจากกรุงพนมเปญเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนไทย และตั้งรกรากอยู่ในบริเวณพื้นที่อำเภอเขวาสินรินทร์ โดยมีความสามารถด้านการตีทองเป็นเครื่องประดับต่างๆ ด้วยภูมิปัญญาเหล่านี้ได้ตกทอดสู่รุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน (ประตุสูอีสาน, 2564: 1-2)

2. หลักสัมมาชีพด้านกาย ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ทำเป็นเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น สร้อยคอ แหวน กำไล ต่างหู เป็นต้น **(2) วัตถุประสงค์ในการทำเครื่องเงิน** คือ 1. เพื่ออนุรักษ์อาชีพช่างประจำ และอนุรักษ์งานศิลปะเครื่องเงินให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ 2. เป็นการสืบทอดอาชีพมาจากบรรพบุรุษ จึงเป็นอาชีพของครอบครัว 3. เป็นความเชื่อส่วนบุคคล 4. เพื่อใช้เป็นเครื่องประดับกับผ้าไหม 5. เพื่อเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ในงานประเพณี หรือภาพประดับบ้านเรือน 6. เพื่อเป็นงานหัตถศิลป์อันทรงคุณค่า อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวอำเภอเขวาสินรินทร์ **(3) วัตถุดิบที่นำมาทำ** ชาวเขวาสินรินทร์ จะใช้ประเก้อม ๆ เป็นภาษาเขมรตรงกับภาษาไทยว่า ประคำ เป็นการใช้เรียก เม็ดเงินเม็ดทอง ชนิดกลมที่นำมาใช้ร้อยเป็นเครื่องประดับ ถ้าทำด้วยเงินเขาเรียกว่า ประคำเงิน ถ้าทำด้วยทองเขาเรียกว่า ประคำทอง **(4) แหล่งวัตถุดิบ** ได้มาจาก 4 แหล่ง คือ 1. สั่งซื้อเม็ดเงินแท้จากกรุงเทพฯ 2. ซื้อจากพ่อค้า ซึ่งนำเข้าแร่เงินมาจากต่างประเทศ 3. ซื้อจากลุงปวน เจียวทอง ซึ่งเป็นผู้ทำประคำเป็นแผ่นสำเร็จรูป ที่บ้านโชค อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 4. ซื้อจากพ่อค้าที่มามีติดต่อบริษัทเครื่องเงินเก่า **(5) กระบวนการผลิต** ใน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นกระบวนการและขั้นตอนการทำเม็ดประคำเงิน และขั้นตอนในการขึ้นรูปเครื่องเงิน ขั้นตอนที่ 2 เป็นวิธีการทำเครื่องเงิน มี 6 ขั้นตอน คือ การหุ้ม การหล่อ การดุน การแกะลาย

กะไหล่ และการคร่ำ และ ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนการผลิตชิ้นงานจริง (6) **ช่องทางการจัดจำหน่าย** จะนำไปจำหน่ายใน 5 ช่องทาง คือ 1. ผู้ที่ทำเครื่องเงิน มีร้านค้าจำหน่ายเครื่องเงิน (ส่งและปลีก) 2. ผู้ที่ทำเครื่องเงิน มีร้านค้าจำหน่ายเครื่องเงิน (ส่งและปลีก) นำไปจำหน่ายที่ศูนย์โอท็อป (Otop) และงานนิทรรศการ/งานแสดงสินค้าต่าง ๆ 3. เป็นเจ้าของร้านจำหน่ายเครื่องเงิน รับซื้อจากชาวบ้านที่ทำเครื่องเงิน 4. เป็นเจ้าของร้านจำหน่ายเครื่องเงิน มีช่างประจำร้าน และรับทำเครื่องเงินตามคำสั่งของลูกค้า 5. ชาวบ้านที่ทำเครื่องเงินเอง จะจำหน่ายเครื่องเงินที่บ้าน (ส่งและปลีก) และนำไปจำหน่ายที่ร้านเครื่องเงิน ศูนย์โอท็อป (Otop) และที่ศูนย์การเรียนรู้ไม้ดัดประคำเงินและผ้าไหม (7) **หลักการให้บริการลูกค้า** ด้วยความเป็นกันเอง เอาใจใส่ลูกค้า พุดจาไพเราะอ่อนหวาน สุภาพเรียบร้อย ทำงานมีประสิทธิภาพ มีการจำหน่ายทั้งทางหน้าร้านและทางออนไลน์ บริการลูกค้าด้วยความยุติธรรม และเสมอภาค เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และกลับมาใช้บริการอีก (8) **หลักการคิดต้นทุนและกำไร** คือ 1. คิดจากต้นทุนรวม = ต้นทุนวัตถุดิบ + ค่าแรง + ค่าใช้จ่ายอื่นๆ 2. หลักการนำต้นทุนไปคิดราคาก็คือ “การคูณเท่าตัว” 3. คำนวณต้นทุนคือ ต้นทุนวัตถุดิบ เป็นต้นทุนหลักในการผลิตสินค้า 4. จัดจำแนกตามลักษณะพฤติกรรมของต้นทุน คือ 1. ต้นทุนคงที่ ได้แก่ เงินเดือนลูกจ้าง ค่าเช่า เป็นต้น และ 2. ต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน ค่าบรรจุภัณฑ์ ค่าน้ำค่าไฟ เป็นต้น

3. หลักสัมมาชีพ ด้านวาจา ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ (1) กลุ่มประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน มีข้อกำหนดในการสื่อสารกับผู้มาติดต่อหรือลูกค้า คือ 1. หลักในการให้บริการ 2. หัวใจนักบริการ 3. คุณลักษณะของผู้ให้บริการที่ดี 4. คุณลักษณะภายในใจ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา 5. กลยุทธ์การให้บริการที่ประทับใจ (2) กลุ่มมีการหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่เจ็บกับผู้มาติดต่อหรือลูกค้า (3) กลุ่มมีการหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดยุแยงให้ผู้อื่นแตกแยกกัน (4) กลุ่มมีการหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดไม่สุภาพ ไม่ไพเราะกับผู้มาติดต่อหรือลูกค้า (5) กลุ่มมีการหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดเหลวไหลไร้สาระกับผู้มาติดต่อหรือลูกค้า

4. หลักสัมมาชีพ ด้านกาย และวาจา ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นไปตามหลักการของสัมมาอาชีพ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจา รวมถึงการเลี้ยงชีพชอบทางใจด้วย ซึ่งเป็นการกระทำที่สัมพันธ์กัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง การดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ

5. รูปแบบการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องเงินตามหลักสัมมาชีพ ในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ คือ (1) ผู้ประกอบการหัตถกรรมเครื่องเงิน เป็นการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน ประกอบอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ปรับจากการทำมาหากินมาเป็นทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย (2) หน่วยงานภาครัฐ ควรสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องเงินอย่างเป็นรูปธรรม (3) การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในแต่ละส่วน/ฝ่ายอย่างชัดเจน (4) พัฒนารูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับแบรนด์ของคนอื่น

3. วิเคราะห์การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน ในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลจากการวิจัย พบว่า

1. การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน ในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นเป้าหมายของสัมมาอาชีวะ (1) ด้านอัตตะประโยชน์ คือ การแสวงหาและบำเพ็ญเพื่อบรรลุประโยชน์ หรือจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตนเอง (2) ด้านปรัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้แก่ การช่วยเหลือ เกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุประโยชน์ให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ (3) ด้านอุภยัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นหรือส่วนรวม

2. **หลักสัมมาชีพด้านกาย** ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลักธรรมที่นำไปปรับใช้ คือ ฆราวาสธรรม, อริยทรัพย์ 7, หลักอิทธิบาท 4, กุลจักริภฐัตถิธรรม, ปาปนิกรธรรม, หลักสัปปุริสธรรม 7, หลักทิวฐัมมิกัตถประโยชน์ และหลักสังคหัตถ์ 4 เช่น หลักการเลี้ยงชีพชอบทางกาย คืองดเว้นการเลี้ยงชีพในทางที่ไม่สมควร หลอกลวงลูกค้ายายสินค้าที่ไม่ตรงกับคุณสมบัติของสินค้าหลอกลวงลูกค้ายาย เช่น การขายสินค้าออนไลน์ ภาพไม่ตรงปก หรือบางครั้งสั่งซื้อสินค้าแบบหนึ่งได้สินค้าอีกแบบหนึ่ง หรือโอนเงินค่าสินค้าแล้วไม่ส่งสินค้ามาให้ ขายเครื่องเงินปลอมไม่ใช่เงินแท้ แต่นำไปขู่มเงินเพื่อตบตาลูกค้า ให้หลงเชื่อ อันเป็นการทุจริต การคดโกง เพราะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข หรือไปลักขโมยแล้วเอามาสินค้านั้นไปขาย จึงเป็นการดำเนินชีวิตอยู่บนความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่น และของสังคม เป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองด้วย

3. **หลักสัมมาชีพด้านวาจา** ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลักธรรมที่นำไปปรับใช้ คือ อริยมรรคมีองค์ 8, หลักสุจริต 3 (การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา) และศีล 5 การเลี้ยงชีพชอบทางวาจาจัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ คือ (1) การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ (2) การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ (3) การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ (4) การไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ (5) การไม่ประจบเลี้ยงชีพ (6) การไม่บังคับขู่เข็ญเลี้ยงชีพ เช่น พูดจาสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ รู้จักกาลเทศะ การสื่อสารระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ ควรพูดจาไพเราะอ่อนหวาน รู้จักให้คำชมตามโอกาสอันสมควร ใช้ถ้อยคำภาษาให้ถูกต้อง ใช้น้ำเสียงที่เหมาะสมกับผู้ฟังและสถานการณ์ชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการตำหนิและนินทาลูกค้า

4. **หลักสัมมาชีพ ด้านกายและวาจา** ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลักธรรมที่นำไปปรับใช้ คือ การเลี้ยงชีพชอบทางกาย การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา เช่น มีหลักให้บริการลูกค้าตามหลักสังคหัตถ์ ๔ ได้แก่ ด้านทาน ได้ยึดคติที่ว่า “ลูกค้าคือคนสำคัญ” ซึ่งได้แนะนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ และให้บริการลูกค้าด้วยความเป็นกันเอง ด้านปิยวาจา เอาใจใส่ลูกค้า พูดจาไพเราะอ่อนหวาน มีไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส จริ่งใจกับลูกค้า ด้านอัตถจริยา มีความซื่อสัตย์ สุภาพเรียบร้อย ทำงานมีประสิทธิภาพ จัดสรรผลิตภัณฑ์สินค้าภายในร้านอย่างเป็นระบบ ระเบียบเรียบร้อย เป็นหมวดหมู่ให้ลูกค้าได้เลือกซื้อสินค้าภายในร้านได้อย่างสบายใจและมีความสุข สมานัตตตา มีการพัฒนาและปรับปรุงงานบริการของตัวเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการจำหน่ายทั้งทางหน้าร้านและทางออนไลน์ บริการลูกค้าด้วย

ความยุติธรรม และเสมอภาค ไม่เลือกชนชั้น คิดค่าบริการและสินค้าในราคาที่เหมาะสม เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และกลับมาใช้บริการอีก รวมถึงการเลี้ยงชีพชอบทางใจ (ไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ/ไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ/การไม่คิดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ)

5. รูปแบบการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องเงิน ตามหลักสัมมาชีพในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ใน 4 รูปแบบ คือ (1) การดำรงชีวิตของผู้ประกอบการหัตถกรรมเครื่องเงินที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน เป็นการค้าขายโดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็น ตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย ซึ่งได้คำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมด้วย (2) การสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการหัตถกรรมเครื่องเงินอย่างเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานภาครัฐ (3) การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการหัตถกรรมเครื่องเงิน ในแต่ละส่วน/ฝ่าย ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจน (4) การพัฒนาโดยการสร้างรูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองและเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับแบรนด์ของคนอื่น ตามหลักการรวมกลุ่มของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน และขั้นตอนการพัฒนากลุ่มองค์กรประชาชนของส่วนราชการ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า หลักสัมมาชีพในทางพระพุทธศาสนา **ประเด็นที่ 1 หลักสัมมาชีพ** สัมมาอาชีวะหรือสัมมาชีพ หมายถึง การเว้นจากมิจฉาชีพทุกชนิด ในการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจา และทางใจ เป้าหมายของสัมมาอาชีวะ 3 ประการ คือ 1) ด้านอัตตะประโยชน์ คือการแสวงหาและบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตนเอง 2) ด้านปรตลประโยชน์ คือประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้แก่การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุประโยชน์ให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3) ด้านอุภยัตถประโยชน์ คือประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นหรือส่วนรวม **ประเด็นที่ 2 หลักธรรมที่เกื้อหนุนในการประกอบสัมมาชีพ** ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 อริยทรัพย์ 7 อิทธิบาท 4 ศีล 5 สุจริต 3 วัฏธัมมิกกัตถะประโยชน์ และกุลจิรัฏฐิติธรรม ที่จะส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จได้ ทำให้การดำเนินชีวิตก้าวหน้า มีความเจริญรุ่งเรืองในอาชีพ **ประเด็นที่ 3 หลักธรรมที่ส่งเสริมในการประกอบสัมมาชีพ** คือ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหารธรรม ฆราวาสธรรม สปัจริยธรรม ปาปนิกรธรรม ความสันโดษ และเว้นจากอคติ 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลและผู้ประกอบการ เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนต่อการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องดีงามและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ**พระครูวิจิตรธรรมานนท์ (สงทอง)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลบก อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการดำเนินชีวิตพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีการแสวงหารายได้โดยวิธีไม่ผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม ให้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เปิดโอกาส ในการพัฒนาชีวิตของตนให้เจริญงอกงามขึ้นในด้านพฤติกรรมด้านจิตใจและด้านปัญญาตลอดถึงไม่กระทำผิดจารีตประเพณีที่วิญญูชนสรรเสริญ 2) ด้านการประกอบอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ ประชาชนยินดีในการเลี้ยงชีพชอบ ครองชีวิตชอบ คือไม่ให้เกิดการเลี้ยงชีพของตนทำให้คนอื่นและ

ตนเองเดือดร้อน ครองชีพอย่างเรียบง่ายตามความจำเป็นแห่งธรรมชาติและสังคม เลือกรับประกอบอาชีพสุจริตเพื่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง 3) ด้านการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยินดีในสิ่งทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพที่จะนำมาซึ่งความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นและส่งเสริมคุณธรรมให้เจริญก้าวหน้าเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นเครื่องกระตุ้นดึงดูดสนับสนุนให้บุคคล ผู้ประพฤติปฏิบัติประกอบอาชีพเกิดแรงจูงใจที่ดีเพราะมีเป้าหมายที่ดีก็ยิ่งมีความอยากที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าสู่เป้าหมายอันเป็นคุณค่าที่แท้จริงต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีความเป็นมาคือ หมู่บ้านทำเครื่องเงินเขวาสินรินทร์ เป็นชุมชนเก่าแก่ก่อตั้งขึ้นมากว่า 270 ปี โดยมีความสามารถด้านการตีทองเป็นเครื่องประดับต่าง ๆ ด้วยภูมิปัญญาเหล่านี้ได้ตกทอดสู่รุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน หลักสัมมาชีพด้านการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน ได้แก่ การทำผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ทำเป็นเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น สร้อยคอ แหวน กำไล เป็นต้น เพื่ออนุรักษ์อาชีพช่างประจำและอนุรักษ์งานศิลปะเครื่องเงินให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ เป็นการสืบทอดอาชีพมาจากบรรพบุรุษเพื่อใช้เป็นเครื่องประดับกับผ้าไหม และเป็นงานหัตถศิลป์อันทรงคุณค่า วัตถุดิบที่นำมาทำเครื่องเงิน จะใช้ประเก้อม ๆ หรือประคำ เป็นเม็ดเงินเม็ดทอง ชนิดกลมที่นำมาใช้ร้อยเป็นเครื่องประดับ โดยสั่งซื้อเม็ดเงินแท้จากกรุงเทพฯ ซื้อจากพ่อค้าซึ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ ซื้อจากผู้ทำประคำเป็นแผ่นสำเร็จรูป และซื้อจากพ่อค้าที่มาติดต่อรับซื้อเครื่องเงินเก่า ซึ่งมีกระบวนการหรือวิธีทำ ใน 3 ขั้นตอน คือ 1. เป็นกระบวนการขั้นตอนการทำเม็ดประคำเงิน, การขึ้นรูปเครื่องเงิน 2. เป็นวิธีการทำเครื่องเงิน มี 6 ขั้นตอน เช่น การหุ้ม การหล่อ การฉลุม การแกะลาย เป็นต้น 3. การผลิตชิ้นงานจริง เมื่อผลิตได้แล้ว นำไปจำหน่าย 5 ช่องทาง คือ 1. ร้านค้าจำหน่ายเครื่องเงิน (ส่งและปลีก) 2. ศูนย์โอท็อป (Otop) และงานนิทรรศการ/งานแสดงสินค้าต่าง ๆ 3. เจ้าของร้านเครื่องเงิน รับซื้อจากชาวบ้านที่ทำเครื่องเงิน 4. เจ้าของร้านเครื่องเงิน รับทำเครื่องเงินตามคำสั่งของลูกค้า 5. ชาวบ้านจะจำหน่ายเครื่องเงินที่บ้าน (ส่งและปลีก) และนำไปจำหน่ายที่ร้านเครื่องเงิน และศูนย์การเรียนรู้เม็ดประคำเงินและผ้าไหม โดยจำหน่ายให้ลูกค้าด้วยความเป็นกันเอง พูดจาไพเราะอ่อนหวาน สุภาพเรียบร้อย ทั้งทางหน้าร้านและออนไลน์ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการอีก ซึ่งมีหลักการคิดต้นทุนและกำไร คือคิดจากต้นทุนรวม, การคูณเท่าตัว, ต้นทุนวัตถุดิบเป็นต้นทุนหลักในการผลิตสินค้า, ต้นทุนคงที่ เช่น เงินเดือนลูกจ้าง ค่าเช่า เป็นต้น และต้นทุนผันแปร เช่น ค่าแรงงาน ค่าบรรจุภัณฑ์ ค่าน้ำค่าไฟ เป็นต้น หลักสัมมาชีพด้านวาจา ได้แก่ 1. สื่อสารกับลูกค้าด้วยหลักการให้บริการที่ดีและกลยุทธ์การให้บริการที่ประทับใจ 2. หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดเท็จกับลูกค้า 3. หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดดูหมิ่นผู้อื่นแตกแยกกัน 4. หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดไม่สุภาพกับลูกค้า 5. หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดเหลวไหลไร้สาระกับลูกค้า ด้วยการประกอบอาชีพสุจริตทางกาย วาจา และรูปแบบการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องเงินตามหลักสัมมาชีพ คือ 1. การดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน 2. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม 3. การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในแต่ละส่วน/ฝ่ายอย่างชัดเจน 4. พัฒนารูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์เป็นของตนเองและเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำ

กับแบรนด์ของคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสมปาน ชาโคร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสัมมาชีพของชุมชนผู้ประกอบการค้าขายประจำในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า สัมมาชีพชุมชน คือการประกอบอาชีพที่อยู่ภายใต้กรอบของอริยมรรคที่มีสัมมาทิฐิคือ ความเห็นถูกต้องเป็นตัวแทนทาง หลักสัมมาชีพ หมายถึง การไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนคนอื่นและไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญต่อสังคม มีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นต้น การเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน เพื่อการสร้างรูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เป็นของตนเองและเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับแบรนด์ของคนอื่น เช่น ประคำหรือประเก้อม หมายถึง เม็ดเงินหรือเม็ดทองชนิดกลมที่นำมาร้อยเป็นเครื่องประดับ เป็นได้ทั้งสร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไล เข็มขัด ต่างหู และอื่น ๆ ถ้าทำด้วยเงิน เรียกว่า ประคำเงิน ถ้าทำด้วยทอง เรียกว่า ประคำทอง ลักษณะพิเศษของประคำหรือประเก้อมสุรินทร์นั้น จะเน้นศิลปะลวดลายต่างๆ มากมาย มีฝีมือประณีต ลวดลายเป็นที่แปลกตาประคำที่พบส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ เพราะหลังจากทำเสร็จเรียบร้อยแล้วช่างจะต้องเอาไปลวกดำ เพื่อให้ลายที่แกะนั้นเด่นชัดขึ้น ความสวยงามของประคำสุรินทร์ จะอยู่ที่ลายแกะด้านนอกกับความแวววาวของเนื้อโลหะเงินหมู่บ้านที่ทำประคำ คือ บ้านโชค บ้านเขวาสินรินทร์ และบ้านสตอ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ ปัจจุบันแทบทุกหมู่บ้านในตำบลเขวาสินรินทร์ มีรายได้หลักจากการผลิตและจำหน่ายประคำ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1. การประกอบสัมมาชีพของกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน เป็นเป้าหมายของสัมมาอาชีพ 1. ด้านอัตละประโยชน์ การแสวงหาและบำเพ็ญเพื่อบรรลุนิประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตนเอง 2. ด้านปรตลประโยชน์ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นให้บรรลุนิประโยชน์ให้เขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3. ด้านอุยัตถประโยชน์ ประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและคนอื่นหรือส่วนรวม 2. หลักสัมมาชีพด้านกาย ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน หลักธรรมที่นำไปปรับใช้ คือ ฆราวาสธรรม, อริยทรัพย์ 7, อิทธิบาท 4, กุลจิรัฏฐิติธรรม, ปาปณิกธรรม, สปัจริสธรรม 7, หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ และสังคหวัตถุ 4 3. หลักสัมมาชีพด้านวาจา ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลักธรรมที่นำไปปรับใช้ คือ อริยมรรคมีองค์ 8, หลักสุจริต 3 (การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา) และศีล 5 4. หลักสัมมาชีพ ด้านกายและวาจา ในการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงิน หลักธรรมที่นำไปปรับใช้ คือ ไมโลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ/ไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ/การไม่คิดเอาไรต์เอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ 5. รูปแบบการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องเงินตามหลักสัมมาชีพใน 4 รูปแบบ คือ 1. การดำรงชีวิตของผู้ประกอบการหัตถกรรมเครื่องเงินที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน 2. การได้รับการจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการ 3. การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการหัตถกรรมเครื่องเงิน ในแต่ละส่วนแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน 4. พัฒนารูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับแบรนด์ของคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสุศักดิ์ ปจจนตเสโน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีพเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า เป็นปัญหาสำคัญในสังคมและส่งผลกระทบในวงกว้าง โดยถือว่าการหลอกลวงฉ้อโกงเป็นอาชญากรรมสำคัญอย่างหนึ่ง

ที่ส่งผลกระทบในระดับจุลภาคและระดับมหภาค แต่ปัญหาดังกล่าวสามารถบริหารจัดการได้ด้วยการนำหลักสัมมาอาชีวะมาประยุกต์ใช้โดยรูปแบบการสร้างจิตสำนึก และควบคุมจิตสำนึกด้วยมาตรการทางสังคมและกฎหมาย การสร้างจิตสำนึกอย่างเป็นรูปธรรมต้องเริ่มจากภายในครอบครัวโดยการที่ ครอบครัวประพฤติปฏิบัติสัมมาอาชีวะให้เป็นตัวอย่าง และบ่มเพาะจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ต่อตนเอง และผู้อื่นให้เกิดแก่เด็กและเยาวชนในครอบครัว ประกอบรวมกับ มาตรการทางสังคมและ มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ การที่สังคมไม่นิ่งดูดายต่อการอุปโลก บรีโกล ช่วยกันวิจารณ์สินค้า และ บริการของผู้ประกอบการไว้ในระบบสื่อสารที่สืบค้นได้ง่าย เพื่อประโยชน์ ในการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจการค้าไม่ให้เกิดช่องว่างในการหาผลกำไรด้วยการทุจริตฉ้อโกง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักสัมมาชีพกับการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงินในอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) ภาครัฐหรือภาคเอกชน ควรสนับสนุนฝีมือและอนุรักษ์ช่างฝีมือในการทำลูกประเกือกไว้ ซึ่งในปัจจุบันเหลือน้อย เพราะเป็นงานฝีมือที่ทำได้ค่อนข้างยาก ละเอียด ต้องใช้สมาธิในการทำประเกือกสูงมาก

(2) ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุน และฟื้นฟูการทำลูกประเกือกอย่างจริงจัง รวมถึงกระบวนการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน การแกะสลักลาย และองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น จัดตั้งโรงเรียนหรือสถาบันการสอนทำประเกือกอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

(1) สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และองค์กรต่าง ๆ ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการทำลูกประเกือก เครื่องเงิน และกระบวนการผลิต หรือกระบวนการผลิตสินค้าอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น เพราะมีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มากมายที่สามารถนำไปพัฒนาประเทศให้เกิดประโยชน์ได้

(2) ผู้ศึกษาวิจัยควรนำหลักการและวิธีการในงานวิจัยนี้ ไปศึกษาต่อยอดในงานวิจัยอื่น เพื่อจะได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึกในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรศึกษาวิจัยการบริหารจัดการการประกอบหัตถกรรมเครื่องเงินอย่างมืออาชีพ

(2) ควรศึกษาวิจัยถึงปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการผลิตเครื่องเงิน ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ทำให้เกิดกระบวนการผลิตเครื่องเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ข่าวไทยรัฐออนไลน์. (23 ตุลาคม 2563). “อ่วม โควิดยิ่งระบาดหนัก ยอดติดเชื้อทั่วโลก ทะลุเกิน 40 ล้านแล้ว”. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news>

ประตู่สู่อีสาน. (15 กรกฎาคม 2564). *อัตลักษณ์อีสานบ้านเฮา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2564, จาก <https://www.isangate.com/new/khmer/3-2-art-culture/knowledge/5-6-3-kreung-ngern.html>

พระครูวิจิตรธรรมมานนท์ (ฮงทอง). (2555). *การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลัก, สัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลบก อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ*. พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต). (2536). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 34. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระราชวรมณี. (2529). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมปาน ชาคโร. (2562). การเสริมสร้างสัมมาชีพของชุมชนผู้ประกอบการค้าขายประจำในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. 19 (1), 267-268.
- พระมหาสมปาน ชาคโร. (2562). การเสริมสร้างสัมมาชีพของชุมชนผู้ประกอบการค้าขายประจำในจังหวัดสุรินทร์. รายงานการวิจัย. คณะพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนตเสโน. (2559). *การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทาง การค้า*. รายงานการวิจัย. คณะพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน
โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น

The Development of Activity Set for Acid-Base of Chemicals in Daily
Life by Using Indicators Made from Common Plants in Locality.

ดุษฎีพร หิรัญ¹, สุรวุฒิ สุดหา²

Dussadeeporn Hirun¹, Surawut Sudha²

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ¹,

โครงการจัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ²

Art and science faculty of Chaiyaphum Rajabhat university¹,

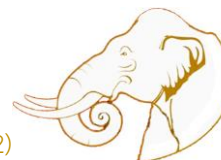
Engineering and industrial technology faculty of Chaiyaphum Rajabhat university²,

Email: dussadee.hirun@gmail.com¹, Email: yimwow@hotmail.com²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรมการทดลองทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ แผนการเรียนรู้ เรื่อง การทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการดำเนินการจัดการเรียนและการลงมือปฏิบัติการทำกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานได้แก่ t-test for dependent sample ผลการวิจัยพบว่า จากการพัฒนาการทดสอบกรด-เบส จากสารสกัดพืชและวัสดุในท้องถิ่น พบว่าสารสกัดที่เหมาะสมการนำมาใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ดอกอัญชัน ดอกกะหล่ำปลีม่วง ดอกกล้วยไม้ และดอกกุหลาบ และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องความเข้าใจของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของความเป็นกรดเบสในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้สารสกัดจากพืชธรรมชาติในท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมในการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สารเคมีในชีวิตประจำวัน, สารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this article were to 1) develop acid-base testing activities of chemicals in daily life using indicators extracted from local materials, 2) to compare the learning achievement from the acid-base testing activities of chemicals in daily life, and 3) to study student satisfaction from organizing learning activities by doing chemical tests in daily life using local indicators to promote scientific process skills, fundamentals of science learning subject groups. The sample group used in this research was 30 students in Mathayomsuksa-2 of Ban-Kwao Wittayayon School. The tools used in this research are: Learning activities from acid-base testing activities of chemicals in daily life using indicators extracted from local materials, local student learning comprehension test and the satisfaction questionnaire for the implementation of the learning management and the implementation of the activities. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and the statistic used to test the hypothesis was the t-test for dependent sample. The results showed that From the development of acid-base testing activities from plant extracts and local materials. The extracts suitable for testing were butterfly pea, purple cabbage, orchid and rose. There was a significant difference in student understanding between before and after class. where students can tell about changes in acid-base in daily life. In addition, students are satisfied with teaching activities that allow students to get hands-on practice using local natural plant extracts. It can be applied in the promotion of teaching and learning as well.

Keywords: achievement, daily life chemicals, extract from local materials

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนในชีวิตประจำวัน วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้และมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับ การพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล วิทยาศาสตร์ยังช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะใช้ความรู้ความเข้าใจในการอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสามารถใช้ทักษะ

ทางวิทยาศาสตร์มาเพื่อพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยสามารถนำความรู้ที่ไปใช้ในการอธิบายได้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และเรายังใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในการดำรงชีวิตประจำวันและในงานด้านสาขาต่างๆ โดยเราใช้กระบวนการและทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ ในด้านการสืบค้นข้อมูลและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา โดยผ่านการสังเกต สำรวจ ตรวจสอบการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ จนทำให้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มพูนตลอดเวลา

การจัดกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังคงยึดเนื้อหาและครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดเวลา คือ นักเรียนส่วนมากยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับการสอนมุ่งให้จำเนื้อหามากกว่าการสอนให้เกิดความเข้าใจ และเนื้อหาวิทยาศาสตร์มีเนื้อหาค่อนข้างมาก และครูต้องสอนให้ทันเวลาตามหลักสูตร โดยไม่คำนึงว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้หรือไม่เป็นผลให้นักเรียนบางส่วนหมดความพยายามที่จะเรียนและรู้สึกว่าการเรียนวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ยุกยากน่าเบื่อหน่าย นอกจากนี้ระบบการศึกษาเป็นระบบการแข่งขันจะทำให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างผู้เรียนทำให้ผู้เรียนบางส่วนมีผลการเรียนต่ำ (อุไรวรรณ ภัยจิต และรุ่งนภา ทิพากรฐิติกุล, 2554) และเพื่อเป็นส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ในด้านการส่งเสริม ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการแยกสารบูรณาการ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี โดยใช้กระบวนการทางวิศวกรรมสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยผู้สอนจึงควรที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการสังเกต และทักษะทางวิทยาศาสตร์อย่างง่ายในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยใช้บริบทของชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการความรู้จากชีวิตประจำวันได้ โดยสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะและความคิดสร้างสรรค์แก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติจริงสามารถพัฒนาเจตคติต่อวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกี่ยวกับการบูรณาการทางด้านวิทยาศาสตร์กับสารในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น การศึกษาโดยใช้อินดิเคเตอร์จากธรรมชาติเพื่อทดสอบสารเคมีในชีวิตประจำวัน มีดังนี้ มยุรฉัตร ชาวเลย (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยการลงมือทำชุดทดสอบอินดิเคเตอร์ จากสารสกัดของพืชเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของในวิชาเคมี เรื่อง กรด-เบส นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน พบว่า จากแบบทดสอบการวัดความเข้าใจทางการเรียน เรื่อง กรด-เบส และแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่านักเรียนมีความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถอธิบายกรดและเบสในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ชญานาถ ช้อนพิมาย (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการทดลองเรื่อง การทดสอบกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์ในห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอน เทคนิคการสอน การมีส่วนร่วมในการทดลอง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อยู่ในระดับดีมาก สำหรับเรื่องกรด-เบส ที่เกี่ยวข้องกับการ

พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้น สนทรรศน์ มนัส (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ไฟว์ (T) แบบกระดาด เรื่อง กรด-เบส พบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าของสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 0.77 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ส่วนคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน โดยเฉลี่ยทุกเนื้อหาเท่ากับ 4.57 เนื้อหาที่นักเรียนได้คะแนนระหว่างเรียนสูงที่สุด คือ พีเอชของสารละลาย นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้าใจเชิงนิเวศของนักเรียนนั้น พัลลน เย็นสมุทร (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้าใจเชิงนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง กรด-เบส โดยใช้กิจกรรมทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) บนพื้นฐานแนวการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า การจัดกิจกรรมโดยกิจกรรม POE มีส่วนช่วยพัฒนาความเข้าใจของนักเรียนเรื่อง กรด-เบส ได้เป็นอย่างดี สำหรับงานวิจัยที่พัฒนาทักษะของผู้เรียนนั้น ศุภาพิชญ์ กุลธิ (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อทักษะการแก้ปัญหา เรื่อง กรด-เบส โดยใช้ปฏิบัติการแบบสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติการแบบสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาลงเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติการแบบสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์เรื่อง กรด-เบส อยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยให้ความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดทดลองและให้นักเรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on) จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการทดลอง มีความก้าวหน้าทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้ด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ โดยการลงมือปฏิบัติจริง จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัย จึงศึกษาการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์ในห้องแล็บ ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำวัตถุดิบที่มีในห้องแล็บที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อต้องการทดสอบสารอื่น นอกเหนือจากที่ครูจัดให้ในห้องปฏิบัติการ ส่วนการสอนแบบทดลอง เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง จดจำได้นาน เพราะการได้สัมผัส สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้น สืบค้นสืบเสาะ ทำให้ตื่นเต้น ใฝ่ใจอยากติดตามและอาจสามารถศึกษาอินดิเคเตอร์ตัวใหม่ พัฒนาต่อยอดไปได้เรื่อยๆ ดังนั้นจากปัญหาและความสำคัญของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการวิจัยนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องด้านเนื้อหา เวลา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการแยกสารบูรณาการคณิตศาสตร์ เทคโนโลยี โดยใช้กระบวนการทางวิศวกรรม สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการทดลองเรื่อง การทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์ในห้องเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดกิจกรรมการทดลอง
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำการทดสอบความเป็นกรด-เบส สารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์ในห้องเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on)

การจัดการเรียนการสอนตามแนว Constructivism เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี จะต้องใช้รูปแบบกระบวนการเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ได้เสนอไว้ เช่น การเรียนการสอนโดยการแก้ปัญหา (Problem-Solving) กิจกรรมที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ (Hand-on Activity) กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ทดลองจริง ได้ทำการทดลอง ได้ทำการทดลองต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์

การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Hand-on Activity) คือ กิจกรรมภาคปฏิบัติหรือการเรียนรู้ โดยการลงมือทำ ซึ่งตรงกับวลีภาษาอังกฤษ learning by doing (David L.Haury and Peter Rillero, 1994 : 4) ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติหรือจับต้องอุปกรณ์หรือของจริง เนื่องจากการทำปฏิบัติการในรายวิชาวิทยาศาสตร์ บางครั้งถูกจำกัดด้วยงบประมาณของนักเรียน ระยะเวลาอุปกรณ์ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งไม่มีงบประมาณเพียงพอ แต่การใช้ Hand-on ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนี้ เพราะครูสามารถจัดอุปกรณ์ให้นักเรียนได้ (Allen Ruby, 1995) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติยังมีความหมายรวมไปถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะคล้ายกับการสอนปฏิบัติการร่วมกับการสอนแบบบรรยาย กล่าวคือ การเรียนรู้จากการปฏิบัตินักเรียนจะต้องทำการทดลองกับอุปกรณ์จริงคล้ายการทำปฏิบัติการ แต่ไม่มีคู่มือทำปฏิบัติการ โดยจะมีครูเป็นผู้ควบคุมและแจกใบงานทีละน้อยๆ ตอบคำถามสั้นๆ แล้วนักเรียนก็ช่วยกันวิเคราะห์หรือหาข้อสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง หรือเป็นของกลุ่ม ดังนั้นในการศึกษานี้ ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติการสืบเสาะ มิติโครงสร้าง และมิติการทดลอง โดยการสอบถามและการเสาะแสวงหา เพื่อให้ค้นพบ มิติโครงสร้าง หมายถึง จำนวนของการให้คำแนะนำแก่นักเรียน ซึ่งถ้ามีรายละเอียดมากเกินไป หรือครูคอยชี้แนะตลอดเวลาหรือมากเกินไป นักเรียนจะไม่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหาได้ และมิติที่สามด้านการทดลอง การพิสูจน์ค้นพบใช้ในการควบคุมการทดลอง การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ช่วยให้นักเรียนรู้ได้ยิ่งขึ้นและมีการทำงานร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่ง Piaget ได้ย้ำถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากการลงมือทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาวิทยาศาสตร์ โดยเขาได้ทำการ

วิจัยและพบว่าสภาพแวดล้อมที่จะพัฒนาการเรียนรู้ต้องอุดมไปด้วยประสบการณ์ทางกายภาพ คือสามารถจับต้องได้ (Rutherford, 1993:5, 1989:705)

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย แบบแผนการวิจัยในการศึกษาเป็นกลุ่มเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (one-group pretest design) ซึ่งเป็นการทดลองที่มีกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่ม (X) สังเกตผลการทดลองทดลองสองครั้ง โดยแยกเป็นก่อนทดลอง (O_1) และหลังทดลอง (O_2) ดังนี้

เมื่อ O_1 คือการสอบก่อนจัดการเรียนรู้ (pretest) คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำอินดิเคเตอร์จากพืชธรรมชาติ และ O_2 การสอบหลังจัดการเรียนรู้ (posttest)

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างในงานการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสุ่มเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

- ๑) แผนจัดการเรียนรู้ เรื่อง กรด-เบส ในชีวิตประจำวัน
- ๒) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนทั้งหมด 30 ข้อ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก
- ๓) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการทดสอบกรด-เบส

หลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้เรื่อง กรด-เบส สำนวความพึงพอใจ ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ได้แก่ บทบาทผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประโยชน์ของผู้เรียนที่ได้รับ แบบสอบถามใช้เกณฑ์ตามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ ได้แก่ 5 = พึงพอใจมากที่สุด 4 = พึงพอใจ มาก 3 = พึงพอใจปานกลาง 2 = พึงพอใจน้อย และ 1 = พึงพอใจน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้เริ่มจากทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กรด-เบส ในชีวิตประจำวัน ก่อนเรียน (pretest) โดยใช้เวลาในการทำข้อสอบประมาณ 30 นาที จากนั้น จัดการเรียนรู้ตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้ลงมืออินดิเคเตอร์อย่างง่าย จากสารสกัดจากพืชเพื่อใช้ทดสอบกรด-เบส จากสารเคมีในชีวิตประจำวัน จากนั้นสำรวความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียน (posttest) โดยใช้ ข้อสอบชุดเดียวกันกับทดสอบก่อนเรียนแต่มีการนำข้อสอบมาสลับข้อ และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง กรด-เบส และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนเสร็จสิ้นแล้ว นำข้อมูลที่ได้เชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ t-test for dependent sample

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัย พบว่าผู้วิจัยได้ศึกษาจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถหาได้ง่าย จำนวน 11 ตัวอย่างได้แก่ ดอกเฟื่องฟ้า(ม่วง), กะหล่ำปลี (สีม่วง), ดอกดาวเรือง, ดอกอัญชัน, ดอกเข็ม, ดอกกุหลาบ, ดอกชบา, ดอกหางนกยูง, ดอกเฟื่องฟ้า(ชมพูเข้ม), ดอกกล้วยไม้ และใบเตย จากการทดสอบ สารสกัดดังกล่าวด้วยสารละลายบัฟเฟอร์ที่มีค่า pH 1-14 จากผลการทดสอบ พบว่า สารละลายอินดิเคเตอร์ที่เหมาะสมคือ มีช่วงการเปลี่ยนแปลงของสีที่ชัดเจนและช่วงการทดสอบครอบคลุมช่วงกรดและเบส จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ สารสกัดจากดอกอัญชัน สารสกัดจากกะหล่ำปลีสีม่วง สารสกัดจากดอกกล้วยไม้ และสารสกัดจากดอกกุหลาบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ช่วงของการเปลี่ยนแปลงค่า pH และเปลี่ยนสีของสารอินดิเคเตอร์ที่มีการเปลี่ยนแปลง

สารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น	เปลี่ยนสีในช่วงกรด		เปลี่ยนสีในช่วงเบส	
ดอกอัญชันสีม่วง	pH 1-3	สีแดง - สีม่วง	pH 11-14	สีน้ำเงิน- สีเหลือง
กะหล่ำปลีสีม่วง	pH 1-3	สีชมพู	pH 10-14	สีเขียว-สีเขียวอ่อน
ดอกกล้วยไม้	pH 1-3	สีส้ม-สีชมพู	pH 10-14	สีน้ำเงิน- สีเขียว
ดอกกุหลาบ	pH 1-3	สีแดง-สีแดงอ่อน	pH 11-14	สีเขียวอ่อน-สีเหลืองปนน้ำตาล

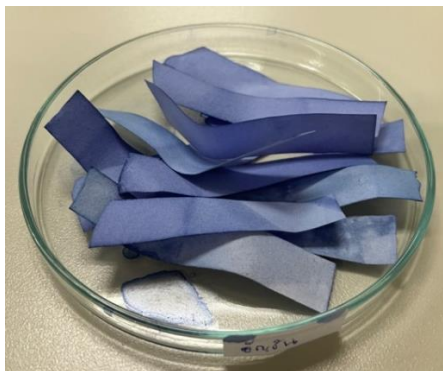
ภาพที่ 1 การเปลี่ยนสีสารสกัดจากดอกอัญชัน กับสารละลายบัฟเฟอร์ ที่มีค่า pH 1-14 และอินดิเคเตอร์ที่ใช้วัดค่า pH แบบธรรมชาติได้มาจากการสกัดที่มีสีของดอกหรือใบของพืชในท้องถิ่น ซึ่งมีการเปลี่ยนตัวอย่างสีจากสารสกัดจากดอกอัญชัน ซึ่งทดสอบสารละลายพีเอช 1-14 ดังภาพที่ 1

จากตารางที่ 1 อินดิเคเตอร์ที่ใช้สารสกัดจากธรรมชาติ จะสามารถเปลี่ยนแปลงการเกิดสีตามช่วงที่บอกแสดงความเป็นกรด และเป็นเบส ของสารได้จากการสังเกตสีที่มีการเปลี่ยนไป ซึ่งเป็นการบอกช่วงการเปลี่ยนแปลงค่า pH แบบกว้างๆเท่านั้น และผู้วิจัยได้มีการประยุกต์ใช้ โดยนำสารสกัดจากพืชธรรมชาติทางใช้ในการทำกระดาษลิตมัสจากธรรมชาติ เพื่อใช้สำหรับการทดสอบความสารที่เป็นกรด - เบส จากเคมีในชีวิตประจำวัน ซึ่งโดยปกติเราสามารถทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารอย่างง่าย โดยใช้กระดาษลิตมัส (สีแดงและสีน้ำเงิน) โดยจะสังเกตการเปลี่ยนแปลงของสีของกระดาษลิตมัสโดยกระดาษลิตมัสสีแดง จะใช้ทดสอบ สารละลายเบส โดยสังเกตการณ์เปลี่ยนสีของกระดาษจะเปลี่ยนจากแดง เป็นน้ำเงิน ถ้า

กระดาษลิทมัสสีน้ำเงิน จะใช้ทดสอบ สารละลายกรด โดยสังเกตการณ์เปลี่ยนสีของกระดาษจากน้ำเงินเป็นแดง

โดยกระดาษลิทมัสจากธรรมชาติ จะเลือกมาจากสารสกัดจากพืชธรรมชาติ ที่พบค่าที่มีช่วงการเปลี่ยนสีที่ชัดเจนและเหมาะสม คือพืชทั้ง 4 ชนิดข้างต้น คือ สารสกัดจากดอกอัญชัน สารสกัดจากกะหล่ำปลีสีม่วง สารสกัดจากดอกกล้วยไม้ ดังตัวอย่างของกระดาษลิทมัสจากสารสกัดจากพืช ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระดาษลิทมัสจากสารสกัดดอกอัญชัน สำหรับการทดสอบกรด-เบส

โดยสามารถนำมาทดสอบ และสังเกตการณ์เปลี่ยนสี โดยกระดาษลิทมัสจากธรรมชาติ สามารถใช้ทดสอบการเปลี่ยนสีได้ทั้งกรดและเบสได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางการเปลี่ยนสีของกระดาษลิทมัสจากธรรมชาติ

ชนิดของกระดาษลิทมัสจาก สารสกัดจากวัสดุธรรมชาติ	การเปลี่ยนสี (ช่วงกรด)	การเปลี่ยนสี (ช่วงเบส)
ดอกอัญชันสีม่วง	สีน้ำเงิน เป็น สีแดง	สีน้ำเงิน เป็นสีเขียวปนเหลือง
กะหล่ำปลีสีม่วง	สีม่วงเป็น สีชมพู	สีม่วง เป็นสีเขียวอ่อน
ดอกกล้วยไม้	สีม่วงอ่อน เป็น สีชมพู	สีม่วงอ่อน เป็นสีเขียวอ่อน
ดอกกุหลาบ	สีส้มอ่อน เป็นสีแดง	สีส้มอ่อน เป็นน้ำตาลอ่อน

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบกรด-เบส จากกระดาษลิทมัสจากธรรมชาติ จากกิจกรรมดังกล่าว นักเรียนสามารถจัดทำได้เอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นหรือพืชอย่างง่าย และใช้ต้นทุนต่ำ นักเรียนสามารถหาพืชภายในท้องถิ่นมาสร้างชุดกิจกรรมการทดสอบได้เอง เป็นสารสกัดธรรมชาติที่ไม่เป็นอันตราย และสร้างความภูมิใจและสร้างความสนใจในการลงปฏิบัติในรายวิชาวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบความเข้าใจในทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.97 และ 11.47 ตามลำดับ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 1.29 และ 1.56 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้

ด้วยกิจกรรมการลงมือปฏิบัติการทดสอบความเป็นกรด-เบส โดยใช้อินดิเคเตอร์จากธรรมชาติและการทดสอบกรด-เบส ด้วยกระดาษลิตมัสจากสารสกัดธรรมชาติ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ด้านการจัดกิจกรรมของนักเรียนต่อการกิจกรรมการเรียนรู้และการลงมือทำการทดสอบกรด-เบส ด้วยอินดิเคเตอร์จากธรรมชาติ และการกระดาษลิตมัสจากสารสกัดธรรมชาติ พบว่า ระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือ นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้กับพืชตัวอย่างชนิดอื่นและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 รองลงมาคือ คือ นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลงมือทำแบบทดสอบ และนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ตามลำดับความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมของนักเรียนต่อบทบาทด้านประโยชน์ของผู้เรียนที่ได้รับ พบว่า ระดับความพึงพอใจที่มากที่สุดคือ นักเรียนสามารถคิดและแก้ไขปัญหาจากการทดลองได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 รองลงมาคือ คือ นักเรียนสามารถนำความรู้และความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ตามลำดับ และความพึงพอใจ ด้านประโยชน์ของผู้เรียนที่ได้รับ พบว่า ระดับความพึงพอใจที่มากที่สุดคือ นักเรียนสามารถคิดและแก้ไขปัญหาจากการทดลองได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 รองลงมาคือ คือ นักเรียนสามารถนำความรู้และความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย การพัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น เพื่อใช้สำหรับการศึกษาในห้องเรียน วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สารละลายอินดิเคเตอร์สกัดจากธรรมชาติที่เหมาะสมคือ มีช่วงการเปลี่ยนแปลงของสีที่ชัดเจนและช่วงการทดสอบครอบคลุมช่วงกรดและเบส จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ สารสกัดจากดอกอัญชัน สารสกัดจากกะหล่ำปลีสีม่วง สารสกัดจากดอกกล้วยไม้ และสารสกัดจากดอกกุหลาบ ซึ่งอินดิเคเตอร์ที่ใช้วัดค่า pH แบบธรรมชาติได้มาจากการสกัดที่มีสีของดอกหรือใบของพืชในท้องถิ่น และจากการสกัดดังกล่าวทั้ง 4 สามารถนำมาพัฒนาและต่อยอดการทดสอบกรด-เบส อย่างง่ายด้วยกระดาษลิตมัส จากสารสกัดจากพืชธรรมชาติ ซึ่งการสกัดสีจากธรรมชาติ สอดคล้องกับ ศศิธร ปรีทองและคณะ. (2553) ศึกษาารูปแบบของสารสกัดจากพืช ซึ่งสารสกัดจากอัญชันสีม่วง กลีบดอกกุหลาบแดง และใบกะหล่ำปลีสีม่วง สารสกัดทุกชนิดมีประสิทธิภาพในการทดสอบความเป็นกรด-เบส ได้ และการศึกษากระดาษลิตมัสดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการทดสอบความเป็นกรด-เบส อย่างง่ายด้วยกระดาษลิตมัส ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ มยุรฉัตร ชาวเลยและเสนอ ชัยรัมย์. (2563) การสร้างอินดิเคเตอร์แบบกระดาษอย่างง่ายในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาเคมี ของนักเรียนชั้น ม.5 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำ ชุดทดสอบอินดิเคเตอร์แบบกระดาษจากสารสกัดของพืชช่วยส่งเสริมความเข้าใจความเข้าใจของนักเรียน เรื่อง กรด-เบส ในวิชาเคมีได้เป็นอย่างดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนากิจกรรมการทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากสารสกัดจากวัสดุในท้องถิ่น เพื่อใช้สำหรับการศึกษาในห้องเรียนทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนิกานต์ สุขอร่าม. (2560) พบว่า จากการศึกษาสารสกัดจากธรรมชาติแทนการใช้สารเคมี นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ของนักเรียนต่อการกิจกรรมการเรียนรู้และการลงมือทำการทดสอบกรด-เบส ด้วยอินดิเคเตอร์จากธรรมชาติ และกระดาษลิตมัสจากสารสกัดธรรมชาติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเองในทุกขั้นตอนส่งผลให้เกิดความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มยุรฉัตร ชาวเลยและเสนอ ชัยรัมย์. (2563) นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการลงมือทำชุดทดสอบอินดิเคเตอร์ แบบกระดาษจากสารสกัดของพืชมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เรื่อง กรด-เบส อย่างยิ่ง นักเรียนได้มีส่วนร่วมในห้องเรียน มาขึ้นจากการได้สร้างชุดทดสอบอินดิเคเตอร์แบบกระดาษจากสารสกัดของพืชได้ด้วยตนเอง และชญาณาด ช้อนพมาย. (2553) จากผลการศึกษา จากการทดสอบความพึงพอใจ ในการทำกิจกรรม การทดสอบ กรด-เบส สร้างเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ในระดับมาก สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำ ชุดทดสอบอินดิเคเตอร์จากพืชธรรมชาติ อย่างง่ายด้วยตนเอง สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความสนใจในการเรียน การทดสอบกรด-กรดของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์จากพืชธรรมชาติ ที่ผู้สอนสามารถเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสในการนำพืชที่สนใจ มาประยุกต์ใช้ในการกิจกรรมของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจแนวคิด และความเข้าใจใน เรื่องการทดสอบกรด-เบส อย่างง่ายได้ และนอกจากนี้ สารสกัดจากพืชธรรมชาติ ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการทำกระดาษลิตมัสเพื่อใช้ในการทดสอบกรด-เบส ได้อีกด้วย เป็นการส่งเสริมการสร้างแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียนตลอดจนทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำชุดทดสอบอินดิเคเตอร์จากสารสกัดของพืชอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ การเรียนรู้ด้วยการลงมือยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ และทำให้นักเรียนชอบการทดลองในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม นอกจากพืชตัวอย่าง 11 ชนิด ในงานวิจัยนี้แล้ว ยังมีพืช ในท้องถิ่นอีกจำนวนมากที่สามารถนำมาสกัดเพื่อทำอินดิเคเตอร์อย่างง่ายอีก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ นอกจากสามารถใช้สารสกัดจากพืชมาทำชุดทดสอบอย่าง ทั้งในรูปของสารสกัดและประยุกต์ใช้ ในรูปของการทดสอบด้วยกระดาษลิตมัสนั้น เรายังสามารถนำไปพัฒนาและต่อยอดการส่งเสริม

การสร้างชุดกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการศึกษาให้กับนักเรียนในระดับสูงขึ้นไป ทั้งยังสามารถนำสารสกัดจากพืชธรรมชาติมาใช้ทำแบบทดสอบกรด-เบสด้วยกระดาษยูนิเวอร์เซลอินดิเคเตอร์ ซึ่งจะสามารถทดสอบความเป็นกรด-เบสได้ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยควรให้ความสำคัญในพัฒนาการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร.
- ชญาภาณ ช้อนพิมาย.(2550). การพัฒนากิจกรรมการทดลอง เรื่อง การทดสอบความเป็นกรด-เบส ของสารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยใช้อินดิเคเตอร์ในห้องถื่น. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- มยุรฉัตร ชาวเลย. (2559). กิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำชุดทดลองยูนิเวอร์ซัลอินดิเคเตอร์แบบกระดาษจากสารสกัดของพืช สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในวิชาเคมี เรื่องกรด-เบส. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- มยุรฉัตร ชาวเลยและเสนอ ชัยรัมย์.(2563). การสร้างอินดิเคเตอร์แบบกระดาษอย่างง่ายเพื่อใช้ในการเรียนรู้เรื่อง กรด-เบส. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, ปีที่ 3 เล่ม1 (ม.ค.-มิ.ย.2563) สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSSE/article/download/240051>
- พลยมณ เย็นสมุทร. (2557). การพัฒนาความเข้าใจเชิงมีโนมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 เรื่อง กรด-เบส โดยใช้กิจกรรมการทำนาย-สังเกต-อธิบาย บนพื้นฐานแนวการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ธนิกานต์ สุขอร่าม. (2560). การใช้สีจากธรรมชาติแทนสารเคมีสำหรับผลิตสื่อการเรียน การสอนและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ. มหาวิทยาลัยศิลปากร สืบค้นจาก<http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2347/1/59301202.pdf>
- ศศิธร ปรีทองและคณะ. (2553) การพัฒนาคุณภาพสารสกัดสีธรรมชาติเพื่อใช้เป็นอินดิเคเตอร์ กรด-เบส. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.พิษณุโลก
- ศุภาพิชญ์ กุลธิ.(2555). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหา เรื่อง กรด-เบส โดยใช้ปฏิบัติการแบบสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สนทรรสน์ มั่นส. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ที่ไพบ์กระดาษ เรื่อง กรด-เบส. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อุไรวรรณ ภัยชิต และรุ่งนภา ทิพากรฐิติกุล. (2554). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง โมเมนตัมและการชน ของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ภาคเหนือ. 3(พิเศษ): 88-94, มีนาคม-พฤษภาคม, 2554.

Allen ruby. Hand-on Science and Student Achievement. New York: Teachers College;
Columbia University, 1995.

Devid, L. Haury and Peter Rillero. Teaching science through inquiry. London: The Falmer
Preess, 1994.

Tipchai, A., Meewong, C., Wuttisela, K. and Supasorn, S. (2019). Grade-10 students'
conceptual understanding of covalent bonding and molecular shapes from inquiry
learning by using physical models (in Thai). Journal of Science and Science
Education, 2(1), 43-56.

Rutherford, F.J. Hand-on: A means to an end 2061 Today. Science and Children. 1993

Smit, Patty anf Templetom (1994). Instruction Method Effect on Student Attitude and
Achievement. Dissertation abstracts international.

การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วม
โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษา
เป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบน

The study of problems and Guidelines about
Learning Management of Prathomsuksa 1 Thai Language Teachers
Under a Group of Schools at the Basic Education Level Participated
in the Project for the Development of Education and Local
Development with Higher Education Institutions as Mentors
in the Upper Central Region Network

จตุพร มีสกุล¹ สุรรัตน์ นิชาพัฒน์² เกียรติชัย เดชพิทักษ์ศิริกุล³
นิตยา มีสุวรรณ⁴ สุนีย์ ลีลาพรพินิจ⁵

Chatuporn Misakul¹, Sureerat Nichaphat², Kiatichai Dejpitaksirikul³,
Nittaya Meesuan⁴, Sunee Leelapornpinit⁵

หลักสูตรภาษาไทยธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต¹⁻⁵
Business Thai Program, Faculty of Arts, Dhurakij Pundit University¹⁻⁵

Email: chatuporn.mis@dpu.ac.th¹, sureerat.sil@dpu.ac.th², kiatichai.dej@dpu.ac.th³,
nittaya.mee@dpu.ac.th⁴, sunee.lee@dpu.ac.th⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) เปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้คือ ครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบน จำนวน 56 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยปัญหาด้านวิธีการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับปานกลางทุกขั้นตอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือขั้นการวัดและประเมินผล เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในด้านเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์การสอนในโรงเรียน พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนในโรงเรียนที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มี 2 แนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง คือ การพัฒนาครูผู้สอน ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง การสร้างระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนอก

โรงเรียน แนวทางที่สอง คือ การพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

คำสำคัญ: ปัญหาการจัดการเรียนรู้; แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้; ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

Abstract

The objectives of this research were (1) to investigate levels of problems of learning management among Prathomsuksa 1 (Primary Education Level 1) Thai language teachers, (2) to compare personal characteristics of the Thai language teachers affecting the problems of learning management, and (3) to propose guidelines for the development of learning management for the Thai language teachers. The samples were 56 teachers under the Project for the Development of Education and Local Development with Higher Education Institutions as Mentors (U-School Mentoring Project) in the upper central region network. The research tools used for data collection were questionnaires and interviews. Statistics used for data analysis included mean and standard deviation, and statistics for hypothesis testing were t-test independent, F-test, and LSD test.

The results showed that the problems of learning management of Thai subject at Prathomsuksa 1 were at a high level in all dimensions. The first dimension with the highest average was teaching methods. As for the problem of learning management of Thai grammar among the teachers of Prathomsuksa 1, it was found to be at the moderate level in every stage, and the first highest average was the measurement and evaluation stage. Regarding the investigation of the Thai language teachers' personal characteristics, including gender, age, education, and teaching experience in schools, only the teaching experience was found to have effects on the problems of learning management at the significant level of 0.05. Concerning the guidelines for the development of learning management for the Thai language teachers of Prathomsuksa 1, there are two approaches. The first one is teacher development, which includes encouraging teachers to perform self-development, creating a mentoring system in a school, and conducting knowledge sharing with networks outside the schools. The second approach is learner development and development of learning management, i.e. analyzing individual learners, organizing extra activities to enhance learning for learners, and also measuring and evaluating learning outcomes.

Keywords: Problems of teaching-learning management; Guidelines for development of teaching-learning management; Thai language teachers of Prathomsuksa 1

บทนำ

นโยบายการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาของสำนักคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประจำปี 2563 ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะด้านภาษาไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ว่า ผู้เรียนทุกระดับมีสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่านออกและเขียนได้หรือการรู้หนังสือ

(literacy) ซึ่งเป็นทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) ในระดับพื้นฐานการอ่านออกเขียนได้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ได้ ส่วนในระดับที่สูงขึ้นจะช่วยให้ผู้เรียนสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์สาร และถ่ายทอดความคิดได้อย่างเหมาะสม (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ทั้งยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนเช่นกันว่าร้อยละการอ่านของคนไทย (อายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป) ต้องเพิ่มขึ้น

แม้ว่านโยบายและแผนการพัฒนาศึกษาของชาติจะให้ความสำคัญแก่เรื่องดังกล่าว แต่การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่น่าพอใจ เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) ด้านการอ่านและเขียนภาษาไทยพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น กล่าวคือในปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 46.46 และปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 47.46 (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, เว็บไซต์, 2564)

จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ (กิงรัก จบศรี, 2561; จิตติขวัญ ภูพันธุ์ตระกูล และคณะ, 2562) พบว่า ปัจจัยด้านผู้สอนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่มีผลต่อการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา (ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร, 2560; สุพัตรา คำโพธิ์, 2560) พบว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากผู้สอน โดยผู้สอนบางคนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ขั้นการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปจนถึงขั้นการวัดและประเมินผล

จากการสำรวจงานวิจัยข้างต้นทำให้เห็นว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยและปัจจัยด้านครูผู้สอนที่มีสถานภาพในด้านเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์การสอนในโรงเรียนแตกต่างกันเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจสำรวจและศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นระดับชั้นที่ผู้เรียนเริ่มต้นเรียนหลักการอ่านและเขียนภาษาไทย กระบวนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักภาษาไทยของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ โดยผู้เรียนระดับชั้นนี้ต้องอ่านคำพื้นฐาน เข้าใจความหมายของคำ และเขียนคำพื้นฐานได้ไม่น้อยกว่า 600 คำ รวมถึงเขียนประโยคง่าย ๆ ได้ จึงถือว่าอ่านออกเขียนได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบน เนื่องจากโครงการนี้มุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษานำความรู้ความเชี่ยวชาญทางวิชาการของบุคลากรจากสถาบันอุดมศึกษามาช่วยพัฒนาศักยภาพครูในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะยกระดับความรู้ด้านภาษาไทยของครูผู้สอน และมุ่งแก้ปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนผู้วิจัยยังศึกษาวิเคราะห์และสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นด้านการสอนเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทย ที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลปัญหาที่แท้จริงเกี่ยวกับการสอน หลักภาษาไทย และช่วยแก้ปัญหาด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูอันเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียน

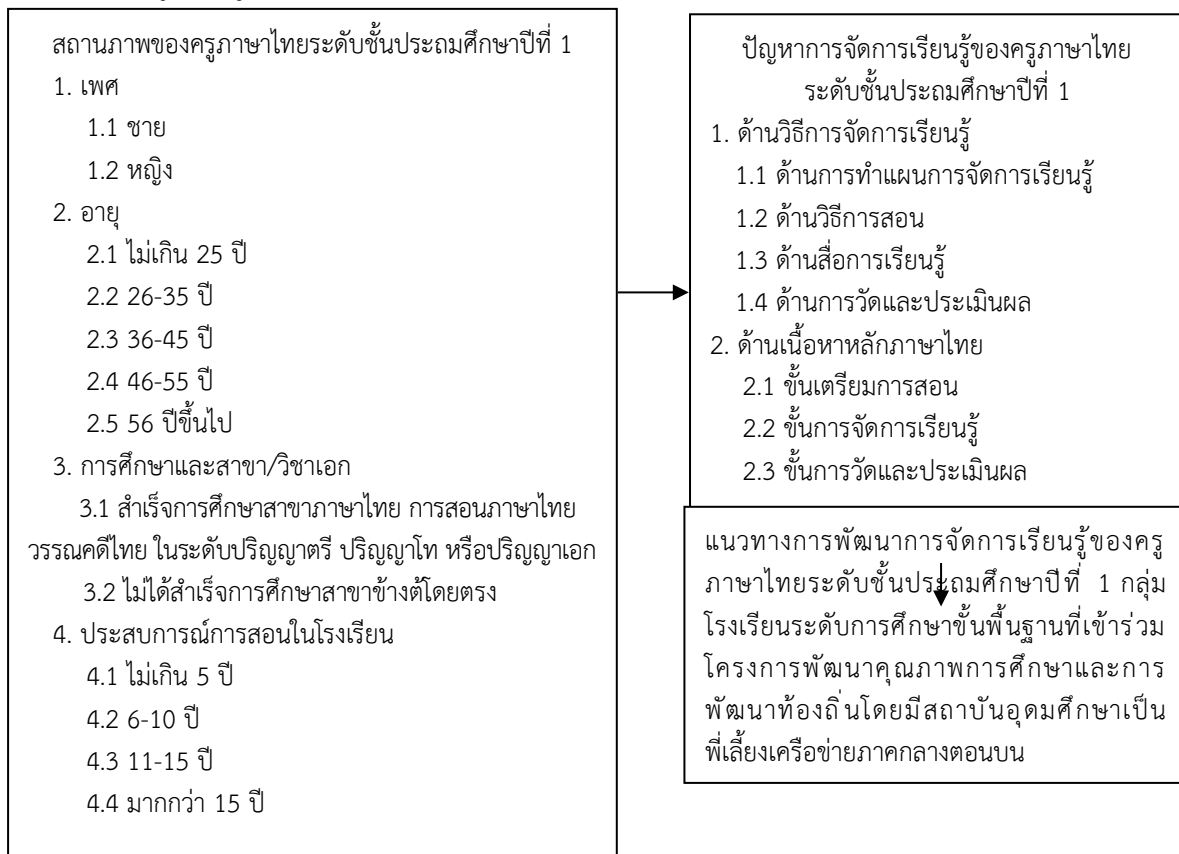

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็น พี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบน
2. เพื่อเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนตัวอย่างที่มีลักษณะสถานภาพแตกต่างกัน เมื่อได้ผลจากการศึกษาปัญหา การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลมากำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนบนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ที่เข้าร่วมกิจกรรมแก้ปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของเด็กไทยในโครงการดังกล่าว 59 โรงเรียน ซึ่งอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี นนทบุรี นครนายก และพระนครศรีอยุธยา

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

3.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทย และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้

3.2 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย การสอนภาษาไทย และสถิติวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ต่อมารวบรวมคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยมีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) >.50 รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้างต้น

4.1 สํารวจปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าว 59 โรงเรียน ปีการศึกษา 2564 โดยมีผู้ให้ข้อมูลเป็นครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 56 คน

4.2 สัมภาษณ์ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้างต้นจำนวน 8 คน โดยสุ่มเลือกจากกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาและไม่สำเร็จการศึกษาสาขาภาษาไทย การสอนภาษาไทย วรรณคดีไทย และมีประสบการณ์การทำงานในช่วงเวลาไม่เกิน 5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี และมากกว่า 15 ปี

5. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลเป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้ระดับคะแนนค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้นของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538) โดยมีรายละเอียดดังนี้

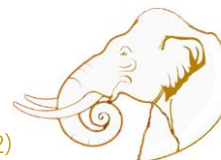
4.21-5.00 แสดงว่า ระดับปัญหามากที่สุด 3.41-4.20 แสดงว่า ระดับปัญหามาก

2.61-3.40 แสดงว่า ระดับปัญหาปานกลาง 1.81-2.60 แสดงว่า ระดับปัญหาน้อย

1.00-1.80 แสดงว่า ระดับปัญหาน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.1 ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ผลสำรวจความคิดเห็นครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้สามารถแสดงได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้

ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
ด้านการทำแผนการจัดการเรียนรู้	3.56	1.24	มาก
ด้านวิธีการสอน	3.65	1.10	มาก
ด้านสื่อการเรียนรู้	3.56	1.11	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	3.53	1.07	มาก
รวมทุกด้าน	3.57	1.13	มาก

จากตารางพบว่า ครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เห็นว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$, S.D.=1.13) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยอันดับหนึ่งคือ ปัญหาด้านวิธีการสอน ($\bar{X}=3.65$ S.D.=1.10) อันดับสองมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ด้านการทำแผนการจัดการเรียนรู้และด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.56$, S.D.=1.11) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=3.53$, S.D.=1.07)

ปัญหาด้านการทำแผนการจัดการความรู้ที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอน วิธีการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ก่อนการทำแผนการจัดการเรียนรู้และการสอน ($\bar{X}=3.66$, S.D.=1.20) รองลงมาคือค่าเฉลี่ยเท่ากันสามเรื่อง คือ การวิเคราะห์และประเมินผู้เรียนก่อนการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.63$, S.D.=1.17) การกำหนดเวลาได้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอนใน แต่ละคาบเรียน ($\bar{X}=3.63$, S.D.=1.21) และการศึกษาและกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้ตรงตามจุดประสงค์ในแผนการจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน ($\bar{X}=3.63$, S.D.=1.32)

ปัญหาด้านวิธีการสอนที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการฝึกให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ ($\bar{X}=3.88$, S.D.=1.10) รองลงมาคือ เรื่องการจัดกิจกรรมเสริมนอกเวลาให้ผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านและเขียนภาษาไทย ($\bar{X}=3.80$, S.D.=1.09) และการเลือกเทคนิคหรือวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพหรือความสามารถของผู้เรียน ($\bar{X}=3.79$, S.D.=1.06)

ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้ที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X}=3.64$, S.D.=1.07) รองลงมาคือการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน ($\bar{X}=3.59$, S.D.=1.11) ส่วนอันดับสามมีค่าเฉลี่ยเท่ากันสองเรื่องคือการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ($\bar{X}=3.57$, S.D.=1.11) และสื่อการเรียนรู้มีความทันสมัย ($\bar{X}=3.57$, S.D.=1.19)

ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลที่พบมากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องการใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลหลายมิติ ($\bar{X}=3.59$, S.D.=1.04) รองลงมาคือสามเรื่องเท่ากันคือ การสร้างเครื่องมือวัดผลและการประเมินผลที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน

($\bar{X}$ =3.57, S.D.=1.01) การกำหนดเกณฑ์การผ่านการประเมินผลตามตัวบ่งชี้ของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน ($\bar{X}$ =3.57, S.D.=1.06) และการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียนที่สอดคล้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน ($\bar{X}$ =3.57, S.D.=1.08)

1.2 ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทย ผลสำรวจความคิดเห็นครูผู้สอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ที่มีต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยสามารถแสดงได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทย

ปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
ขั้นเตรียมการสอน	3.11	1.53	ปานกลาง
ขั้นการจัดการเรียนรู้	3.29	1.38	ปานกลาง
ขั้นการวัดและประเมินผล	3.33	1.32	ปานกลาง
รวมทุกด้าน	3.24	1.32	ปานกลาง

จากตารางพบว่า ครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เห็นว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.24, S.D.=1.32) และเมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนพบว่า ค่าเฉลี่ยอันดับหนึ่งคือ ขั้นการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ =3.33, S.D.=1.32) อันดับสองคือ ขั้นการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =3.29, S.D.=1.38) และอันดับสามคือ ขั้นเตรียมการสอน ($\bar{X}$ =3.11, S.D.=1.53)

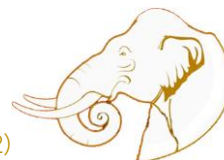
ปัญหาขั้นเตรียมการสอนที่ครูเห็นว่ามีความยากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องสระ ($\bar{X}$ =3.21, S.D.=1.52) รองลงมาคือ เรื่องอักษรนำ ($\bar{X}$ =3.18, S.D.=1.51) และเรื่องการผันอักษรสามหมู่ทั้งคำเป็นและคำตาย ($\bar{X}$ =3.16, S.D.=1.52) ปัญหาขั้นการจัดการเรียนรู้ที่ครูเห็นว่ามีความยากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องวรรณยุกต์ ($\bar{X}$ =3.38, S.D.=1.38) อันดับสองคือ เรื่องอักษรสามหมู่หรือไตรยางศ์ ($\bar{X}$ =3.34, S.D.=1.38) อันดับสามมีสองเรื่องคือ เรื่องสระเปลี่ยนรูปหรือลดรูป ($\bar{X}$ =3.32, S.D.=1.39) และเรื่องการผันอักษรสามหมู่ทั้งคำเป็นและคำตาย ($\bar{X}$ =3.32, S.D.=1.32) ส่วนปัญหาขั้นการวัดและประเมินผลที่ครูเห็นว่ามีความยากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องการผันอักษรสามหมู่ทั้งคำเป็นและคำตาย ($\bar{X}$ =3.41, S.D.=1.32) รองลงมาคือ เรื่องวรรณยุกต์ ($\bar{X}$ =3.39, S.D.=1.34) และเรื่องอักษรสามหมู่หรือไตรยางศ์ ($\bar{X}$ =3.36, S.D.=1.34)

2. การเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในด้านเพศ อายุ การศึกษา และประสบการณ์การสอนในโรงเรียน พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนในโรงเรียนที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถแสดงได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูโดยพิจารณาตามตัวแปรเรื่องประสบการณ์ การสอนในโรงเรียน

ปัญหาการจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย (Mean)				F	Sig
	ไม่เกิน 5 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	มากกว่า 15 ปี		
ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	3.45	3.94	2.76	3.72	2.083	0.114
ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทย	2.99	4.04	2.64	2.99	2.759	0.049*

จากตารางจะเห็นได้ว่าด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 5 ปี 6-10 ปี และมากกว่า 15 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20) ส่วนครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์การสอน 11-15 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40) ส่วนด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยพบว่า ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยอยู่ในระดับมาก ส่วนครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 5 ปี 11-15 ปี และมากกว่า 15 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อนำค่าเฉลี่ยของปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนในโรงเรียนของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีผลต่อระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหา การจัดการเรียนรู้ของครูโดยพิจารณาตามตัวแปรเรื่องประสบการณ์การสอนในโรงเรียน สามารถแสดงได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูโดยพิจารณาตาม ตัวแปรเรื่องประสบการณ์การสอนในโรงเรียน

ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้	ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี กับ 11-15 ปี
ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้	0.016*
ด้านวิธีการสอน	0.045*
ด้านสื่อการเรียนรู้	0.014*
ด้านการวัดและประเมินผล	0.043*

จากตารางจะเห็นได้ว่า หากพิจารณาผลต่างค่าเฉลี่ยปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูโดยพิจารณาตามตัวแปรเรื่องประสบการณ์การสอนในโรงเรียนเป็นรายคู่ ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี กับ 11-15 ปีมีผลต่อปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน

ตารางที่ 5 ตารางแสดงการเปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูโดยพิจารณาตามตัวแปรเรื่องประสบการณ์การสอนในโรงเรียน

ปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทย	ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ประสบการณ์การสอนไม่เกิน 5 ปี กับ 6-10 ปี	ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี กับ 11-15 ปี	ผลต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี กับ มากกว่า 15 ปี
ขั้นเตรียมการสอน	0.031*	0.045*	0.020*
ขั้นการจัดการเรียนรู้	0.013*	0.058	0.035*
ขั้นการวัดและประเมินผล	0.017*	0.034*	0.143

จากตารางจะเห็นได้ว่า หากพิจารณาผลต่างค่าเฉลี่ยปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูโดยพิจารณาตามตัวแปรเรื่องประสบการณ์การสอนในโรงเรียนเป็นรายคู่ ประสบการณ์การสอนไม่เกิน 5 ปี กับ 6-10 ปีมีผลต่อปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกชั้น ส่วน

ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี กับ 11-15 ปีมีผลต่อปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยในขั้นการเตรียมการสอนกับการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี กับ มากกว่า 15 ปีมีผลต่อปัญหาด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยในขั้นการเตรียมการสอนกับการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากการประมวลผลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์สรุปได้ 2 แนวทางคือ การพัฒนาครูผู้สอน และการพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 แนวทางพัฒนาครูผู้สอน

3.1.1 การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง การที่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาจะเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องพัฒนาครูผู้สอนภาษาไทยเป็นอันดับแรกเพื่อจะได้จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน การพัฒนาครูผู้สอนเริ่มจากการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองโดยเพิ่มพูนทักษะความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เช่น ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหาที่จะสอน ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน รวมทั้งสืบค้นสื่อประกอบการเรียนรู้และแนวคิดในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

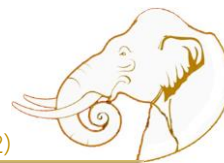
3.1.2 การสร้างระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยงเริ่มจากการให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยคัดเลือกครูที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ครูที่มีประสบการณ์การสอนการวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาหลายปี หรือครูที่ได้รับรางวัลครูภาษาไทยดีเด่นหรือครูผู้สอนดีเด่นสาขาภาษาไทยเพื่อทำหน้าที่เป็น “โค้ช” คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือทั้งเรื่องการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้ครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทโดยตรงหรือครูที่ต้องการคำแนะนำเพื่อยกระดับคุณภาพของครูภาษาไทย การสร้างระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียนจะต้องมีกระบวนการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องควบคู่ด้วย

3.1.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนอกโรงเรียน การอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดหรือในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูผู้สอนและช่วยแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยโรงเรียนที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกันควรจัดกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดและ แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่เน้นการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อให้โรงเรียนที่ร่วมโครงการได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับการจัดการเรียนรู้ของตน

3.2 แนวทางพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้

3.2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล การพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนควรเริ่มจากการรู้จักผู้เรียน ครูผู้สอนควรวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลว่ามีความพร้อมในการเรียนมากน้อยเพียงใด ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความสามารถด้านการอ่านและการเขียน ผู้สอนควรวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนเรียนเพื่อประเมินความสามารถและพื้นฐานความรู้เดิม วิเคราะห์ระหว่างเรียนโดยสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบการอ่านและการเขียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการเป็นอย่างไร

3.2.2 การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ครูผู้สอนรู้ระดับพื้นฐานความรู้และความสามารถในการอ่านและการเขียนของผู้เรียนและสามารถนำผล

ดังกล่าวมาใช้ วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้ตรงจุด กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการอ่านและเขียนโดยตรง ได้แก่ กิจกรรมการอ่านและเขียนสะกดคำเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาด้านทักษะการอ่านและเขียนของผู้เรียนควบคู่กันไป กิจกรรมการแต่งประโยคจากภาพหรือกิจกรรมการแต่งนิทาน แล้วนำมาเล่าสู่กันฟัง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่าน รู้เรื่อง รู้จักจับประเด็นหรือใจความสำคัญ ตลอดจนฝึกการสื่อสารภาษาไทยทั้งการเขียนและการเล่าเรื่อง เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนยังพบแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนอีกหลายวิธี เช่น วิธีฝึกอ่านและเขียนซ้ำ ๆ ฝึกเขียนตามคำบอก ใช้แผนผังความคิด (mind map) เพื่อสรุปแนวคิดสำคัญ

3.2.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรออกแบบการวัดและประเมินผลร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นแบบทดสอบหรือข้อสอบ ทั้งยังมีการประเมินข้อสอบโดยครูผู้สอนภาษาไทยและครูผู้สอนระดับชั้นเดียวกันในกรณีที่มีการบูรณาการข้ามวิชา รวมถึงหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียน (ถ้ามี) อันจะทำให้เกิดกระบวนการการวัดผลและประเมินผลแบบหลายมิติตลอดจนยังสามารถใช้แบบวินิจัยการอ่านและการเขียนที่สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ได้จัดทำขึ้นในโครงการ “สพฐ. ตีดาวรู้ความรู้ให้เด็กไทยทุกคนอ่านออกเขียนได้” ประกอบด้วย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เห็นว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ปัญหาด้านวิธีการสอน ด้านการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการทำแผนการจัดการเรียนรู้ หัวข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ เรื่องการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอน วิธีการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ก่อนการทำแผนการจัดการเรียนรู้และการสอน ครูผู้ตอบแบบสอบถามได้หาทางแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานอื่นมาใช้ เป็นต้น **ด้านวิธีการสอน** หัวข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการฝึกให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ โดยเฉพาะการอ่านแจกลูกสะกดคำ ครูผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ครูยังมีปัญหาเรื่องการหาวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องการอ่านแจกลูกสะกดคำอีกด้วย **ด้านสื่อการเรียนรู้** หัวข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ เรื่องการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ไม่ค่อยมีสื่อประกอบการเรียน การสอนเท่าที่ควร ครูผู้สอนจึงต้องผลิตเอง หรือใช้สื่อการเรียนการสอนของหน่วยงานอื่น ๆ ส่วน**ด้านการวัดและประเมินผล** หัวข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ เรื่องการใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลหลายมิติ ครูได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ไม่ได้ปรับวิธีการวัดและประเมินผลในขณะที่ยังมีความหลากหลายและมีความสามารถแตกต่างกัน

เรื่องระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นนี้แตกต่างกับงานวิจัยสุพัตรา คำโพธิ์ (2560) ที่ครูให้ความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ทุกด้านไม่มีปัญหา แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูส่วนใหญ่กลับระบุว่า ผู้เรียนมีปัญหาการอ่านและการเขียน การประเมินตนเองว่ามีปัญหาในระดับมาก

2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เห็นว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ขั้นการวัดและประเมินผล ขั้นการจัดการเรียนรู้ และ ขั้นเตรียมการสอน

ขั้นเตรียมการสอน หัวข้อหลักภาษาไทยที่มีปัญหามากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องสระ อันดับสองคือ เรื่องอักษรนำ และอันดับสามคือ เรื่องการผันอักษรสามหมู่ทั้งคำเป็นและคำตาย **ขั้นการจัดการเรียนรู้** หัวข้อหลักภาษาไทยที่ครูมีปัญหาในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้มากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องวรรณยุกต์ อันดับสองคือ เรื่องอักษร สามหมู่หรือไทรยางศ์ อันดับสามคือ เรื่องสระเปลี่ยนรูปหรือลดรูป และการผันอักษรสามหมู่ทั้งคำเป็นและคำตาย ส่วน **ขั้นการวัดและประเมินผล** หัวข้อหลักภาษาไทยที่ครูมีปัญหามากที่สุดสามอันดับแรกคือ เรื่องการผันอักษรสามหมู่ทั้ง คำเป็นและคำตาย อันดับสองคือ เรื่องวรรณยุกต์ และอันดับสามคือ เรื่องอักษร สามหมู่หรือไทรยางศ์

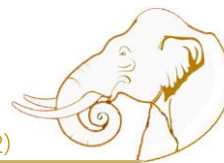
ผลสำรวจทั้งจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า เนื้อหาหลักภาษาไทยเรื่องอักษรสามหมู่ ทั้ง การจำแนกตามรูปและการผันเสียง รวมทั้งเรื่องวรรณยุกต์ทั้งรูปและเสียง เป็นหัวข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนจำรูปอักษรและวรรณยุกต์ไม่ได้ หรือจำหลักการผันเสียงไม่ได้ ทำให้ออกเสียงผิดและถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้

ขั้นเตรียมการสอนเนื้อหาหลักภาษาไทยเป็นชั้นที่มีปัญหาน้อยกว่าชั้นอื่น ๆ เนื่องจากครูผู้สอนเห็นว่าเนื้อหาที่สอนเป็นความรู้พื้นฐานของเจ้าของภาษา ความสามารถในการอ่านและเขียนได้อย่างดีของผู้ใช้ภาษาย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ความรู้และความเข้าใจในเรื่องนั้น อย่างไรก็ตามความสามารถในการอ่านเขียนได้ถูกต้องนั้นต้องพิจารณาว่ามาจากสาเหตุใด ระหว่างการเข้าใจหลักเกณฑ์อย่างแม่นยำกับการมีประสบการณ์การใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนที่มีความสามารถทางภาษาจากสาเหตุหลังจึงรู้สึกรู้ว่ามีปัญหาและต้องทบทวนหลักเกณฑ์เพื่อให้จัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงพบค่าเฉลี่ยของปัญหามากขึ้นในขั้นการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาวิชาเอกภาษาไทยโดยตรงยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในแบบสอบถามว่า “ตนเองไม่ได้อธิบายและถ่ายทอดความรู้ตามหลักภาษาไทย เน้นความเข้าใจของผู้สอนเป็นสำคัญ”

ส่วนขั้นวัดและประเมินผลที่พบปัญหามากที่สุดนั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ครูส่วนใหญ่จะวัดและประเมินผลจากการทำใบงานหรือแบบฝึกหัด การสอบเก็บคะแนนตามตัวบ่งชี้ การทดสอบการอ่านและการเขียนของสำนักการศึกษาเป็นรายเดือน วิธีการวัดผลและประเมินผลเหล่านี้ยังไม่หลากหลาย เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ความสามารถต่างกัน จึงต้องใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่แตกต่างกันไป ผลวิจัยนี้ตรงกับงานวิจัยของอรรถพงษ์ ผิวเหลือง และคณะ (2563) ที่พบว่า ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่ไม่หลากหลาย ทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านเครื่องมือวัดและประเมินผล จึงไม่ได้วัดผลตามสภาพความเป็นจริง

การจัดการเรียนรู้ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นระยะๆ (formative evaluation) โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนสามารถนำผลการประเมินมาพิจารณาตรวจสอบว่า ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้การวัดและประเมินผลยังช่วยให้ครูผู้สอนวิเคราะห์และวิพากษ์ได้ว่า การจัดการเรียนรู้ของตนเองนั้นบรรลุผลหรือไม่ (summative evaluation) หากต้องการพัฒนา ปรับปรุง หรือแก้ไขอะไรจะปรับปรุงอย่างไร (ชลธิชา ศิริอมรพันธุ์, 2562)

ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงเห็นว่า การจัดอบรมเทคนิคการวัดและประเมินผลให้ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นเรื่องจำเป็นมาก เนื่องจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านการอ่านเป็นเรื่องยาก ซึ่งต้องใช้ความสามารถ

ของครูผู้สอนในการตัดสินใจและประเมินผลผู้เรียนอย่างเที่ยงตรง มีความยุติธรรม และมีความรอบรู้ในการประเมิน การอ่านอย่างแท้จริง

3. การเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในด้านเพศ อายุ การศึกษา และ ประสบการณ์การสอนในโรงเรียนพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านประสบการณ์การสอนในโรงเรียนที่มีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มี ประสบการณ์ การสอนต่างกันมีระดับปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหาหลัก ภาษาไทยแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามประสบการณ์การสอนพบว่า กลุ่มครูที่มีประสบการณ์ 6-10 ปีเป็นกลุ่มที่ทำให้ คะแนนระดับปัญหามากกว่าช่วงอื่น ๆ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวส่วนใหญ่จะได้รับ มอบหมายให้เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดทำแผนและออกแบบเนื้อหา การเรียนรู้ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ 6-10 ปีกลุ่มนี้จึงตระหนักถึงปัญหาการจัดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญในการ หาแนวทางแก้ไขและพัฒนาการเรียนรู้อย่างยิ่ง กลุ่มที่ทำให้คะแนนระดับปัญหารองลงมาคือ กลุ่มครูที่มี ประสบการณ์มากกว่า 15 ปี ครูหลายคนให้ข้อมูลว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนรู้เนื่องจากในช่วงเวลาการ เก็บข้อมูลตรงกับช่วงการระบาดของโรคโควิด การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจึงจัดในรูปแบบออนไลน์ ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่มีประสบการณ์ไม่เกิน 5 ปีซึ่งเป็นกลุ่มที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา ค่อนข้างกับการใช้เทคโนโลยี และสามารถเข้าถึงสื่อเสริมการสอนในแพลตฟอร์มออนไลน์ ความสามารถดังกล่าวจึงเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ใน รูปแบบออนไลน์ แม้ว่ายังครูมีประสบการณ์การสอนมากเท่าไร ยิ่งทำให้ประสิทธิภาพของการสอนมีมากขึ้น เท่านั้น (Kini & Podolsky, 2016 อ้างถึงในสุพัตรา คำโพธิ์ 2560)

นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัญหาเรื่องครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาภาษาไทยโดยตรงจึง ขาด ความชำนาญในการสอนถือเป็นปัญหาที่พบคล้ายคลึงกันทั้งในงานวิจัยของณัฐพงศ์ เชื้อเพชร (2560) และ สุพัตรา คำโพธิ์ (2560) แม้ว่าจากการเปรียบเทียบปัจจัยด้านการศึกษามีผลต่อปัญหาการจัดการเรียนรู้ใน งานวิจัยนี้จะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Sig 0.075) แต่จากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ เชิงลึกพบว่า กลุ่มครูที่มีประสบการณ์การสอน 6-10 ปี และ มากกว่า 15 ปี เป็นกลุ่มที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขา ภาษาไทยโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ ร้อยละ 91 ตามลำดับ ครูผู้สอนทั้งสองกลุ่มนี้จึงมีปัญหาเรื่องการ ออกแบบบทเรียน เลือกวิธีการสอน และประเมินผลให้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้มากกว่ากลุ่มที่มี ประสบการณ์ในช่วงอื่น ๆ เมื่อสอบถามเกี่ยวกับวิธีการจัดการปัญหาพบว่า ครูใช้วิธีนำแผนการสอนของหน่วยงาน อื่นและบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้ ซึ่งหากพิจารณาจะพบว่ก็ยังไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ตรงจุดนัก เพราะการจัดการ เรียนรู้และการประเมินผลควรสอดคล้องกับผู้เรียนในชั้นเรียนที่รับผิดชอบ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดอบรมเชิง ปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีการออกแบบแผนการสอนและการวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับเนื้อหา หลักภาษาไทยในแต่ละ เรื่อง จะช่วยทำให้ครูมีแนวทางในการสอนหลักการอ่านการเขียนให้แก่ผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4.1 แนวทางพัฒนาครูผู้สอน

4.1.1 การส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง โดยเพิ่มพูนทักษะความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะได้จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรเห็นความสำคัญของ วิชาภาษาไทย กำหนดนโยบายการพัฒนาครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ และจัดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ด้าน

วางแผนการจัดการเรียนรู้และเนื้อหาหลักภาษาไทย ทั้งยังควรมีการติดตามการดำเนินการโดยการนิเทศการสอน ให้ครูทดสอบสอนตามแผนการสอนที่จัดทำ โดยมีวิทยากรให้คำปรึกษาและชี้แนวทางแก้ไขเมื่อพบปัญหา เพื่อให้ครูได้พัฒนาแนวทาง การจัดการเรียนรู้ต่อไป

4.1.2 การสร้างระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยงเริ่มจากให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยคัดเลือกครูเพื่อทำหน้าที่เป็น “โค้ช” คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือทั้งเรื่อง การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้ครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาภาษาไทยโดยตรงหรือครูที่ต้องการคำแนะนำ เพื่อยกระดับคุณภาพของครูภาษาไทย

4.1.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนอกโรงเรียน การอาศัยความร่วมมือของเครือข่าย โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดหรือในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูผู้สอนและช่วย แก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยโรงเรียนที่อยู่ใน เครือข่ายเดียวกันควรจัดกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

4.2 แนวทางพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้

4.2.1 การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ว่ามีความพร้อมในการเรียนมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความสามารถด้านการอ่านและการเขียน ผู้สอนควรวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนเรียนเพื่อประเมิน ความสามารถและพื้นฐานความรู้เดิม วิเคราะห์ระหว่างเรียนโดยสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและ การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบการอ่านและการเขียนอย่างสม่ำเสมอ และวิเคราะห์หลังเรียนโดยพิจารณาจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลจะช่วยให้ผู้สอนมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน แต่ละหัวข้อที่เหมาะสมกับผู้เรียน

4.2.2 การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการอ่านและ เขียนโดยตรง ได้แก่ กิจกรรมการอ่านและเขียนสะกดคำเพื่อช่วยแก้ไขปัญหและพัฒนาทักษะการอ่านและเขียน ของผู้เรียนควบคู่กันไป กิจกรรมการแต่งประโยคจากภาพหรือกิจกรรมการแต่งนิทาน แล้วนำมาเล่าสู่กันฟัง ซึ่งจะ ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่าน รู้เรื่อง รู้จักจับประเด็นหรือใจความสำคัญ ตลอดจนฝึกการสื่อสารภาษาไทยทั้งการ เขียนและการเล่าเรื่อง เป็นต้น ส่วนผู้เรียนที่มีปัญหาการอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้สามารถใช้การเรียนรู้แบบ เน้นปัญหาหรือกรณีศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนอ่านออก รู้ความหมาย และใช้เป็น โดยผู้วิจัยเสนอให้จัดกิจกรรมการสอน เสริมหลักการอ่านภาษาไทยเป็นรายวันและรายสัปดาห์ จำนวน 30-50 คาบ ที่เริ่มต้นจากการสอนเรื่องง่ายไปเรื่อง ยาก โดยสอนคำพยางค์ (คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์แต่มีเสียงวรรณยุกต์) กล่าวคือ แนะนำรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ สอนการผันอักษรกลางที่ประสมด้วยสระเสียงยาวก่อน ได้แก่ สระเดี่ยว สระประสม และสระเกิน ตามลำดับ ต่อมาก็สอนการผันอักษรสูงประสมด้วยสระเสียงยาวดังกล่า แล้วค่อยสอนการผันอักษรต่ำประสม ด้วยสระเสียงยาวดังกล่า

4.2.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรออกแบบการวัดและประเมินผลร่วมกัน ทั้งยังมีการประเมินข้อสอบโดยครูภาษาไทยและครูผู้สอนระดับชั้นเดียวกันในกรณีที่มีการบูรณาการข้ามวิชา รวมถึงหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียน อันจะทำให้เกิดกระบวนการการวัดผลและประเมินผลแบบหลายมิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

1.1 แนวทางการพัฒนาครูผู้สอน เริ่มต้นจากการส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผู้สอนควรเพิ่มพูนทักษะความรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร วิเคราะห์

เนื้อหาที่จะสอน ออกแบบวิธีการสอน และการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเรียน

1.2 แนวทางพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ ควรมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนซึ่งมีความรู้ความสามารถต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างครูสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งรัก จบศรี. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 1(2), 6-17.
- จิตติขวัญ ภูพันธ์ตระกูล และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาอ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา. (รายงานวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ชลธิชา ศิริอมรพันธุ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอนวรรณคดีไทยเชิงผลิตภาพเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและสำนึกทางสังคม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร. (2560). สภาพและแนวทางแก้ไขปัญหาการอ่านสะกดคำและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). การวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 OBEC'S POLICY 2020. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). ระบบจัดการสอบ. สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2564, จาก <http://nt.obec.go.th/>.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). สพฐ. ติดตามการอ่านออกเขียนได้ให้เด็ก มุ่งแก้ไข Learning Loss พร้อมเติมเต็มคุณภาพทั่วประเทศ. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2565, จาก <https://www.obec.go.th/archives678370>.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). คู่มือการประเมินความสามารถด้านการอ่านปีการศึกษา 2561. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/bet.obec.go.th/posts/1177401715758767/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่การปฏิบัติ*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา คำโพธิ์. (2560). *การจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของครูระดับประถมศึกษาที่สำเร็จการศึกษา*

ไม่ตรงวิชาเอก จังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรถพงษ์ ผิวเหลือง และคณะ. (2563). *สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย: แนวทางในการแก้ปัญหา*.

MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University, 8(2),

**ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม
สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง**
**Organizational Commitment of Judicial Service Officers
In Administrative Office of the Rayong Provincial Court**

เอกพล เทียมแสน¹ อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ² รังสรรค์ ประเสริฐศรี³

Ekkapol Tiamsaen¹ Orapin Piyasakulkiat² Rangsan Prasertsri³

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนโดยมุ่งเน้นที่ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองจำนวน 52 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยค่า t-test และ One way ANOVA และการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการ LSD (Least Significant Difference) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 31-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งปฏิบัติงาน มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 6-10 ปี

2. ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ด้านความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร ด้านความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร ด้านความเสียสละเพื่อองค์กรตามลำดับ

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามตำแหน่งงานที่แตกต่างกันมีความ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{2,4} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ผู้กพันต่องค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ความผูกพัน องค์การ ข้าราชการ ศาลยุติธรรม

Abstract

In this research investigation, organizational commitment of judicial service officers in administrative office of the Rayong provincial court. The objectives of this research were 1) To study organizational commitment of judicial service officers in administrative office of the Rayong provincial court 2) Comparison of personal factors with organizational commitment of judicial service officers in administrative office of the Rayong provincial court. The samples of 52 members who was judicial service officers in administrative office of the Rayong provincial court. The research instrument was a five-rating scale questionnaire. Using techniques of descriptive statistics, the researcher analyzed the data collected in terms of frequency percentage, mean and Standard Deviation. A t-test and F-test (One-way ANOVA) were also employed by the researcher in addition to LSD's multiple comparison method. Findings showed that;

1. Most of the respondents were female, aged 31- 40-year-old with a bachelor's degree. Most of them operational position, have monthly income 20,001-30,000 Baht and duration of work 6-10 years.

2 Organizational commitment of judicial service officers in administrative office of the Rayong provincial court was at high level. When considering each aspect in descending order 1)Pride of being a part of the organization. 2) The need to maintain membership of the organization. 3) Loyalty to the organization. 4) Willingness and dedication to work for the organization. and 5) Sacrifice for the organization respectively.

3. The comparing results of judicial service officers in administrative office of the Rayong provincial court towards organizational commitment classified by gender, age education, income per month and duration of work to be no difference, accept position had difference significant at the level of .05.

Keywords: commitment, organization, public officer, judicial court

บทนำ

ปัจจุบันทุกองค์กรต้องมีการปรับตัวในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่ได้เป็นเพียงการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถตามสายงานเท่านั้น แต่สิ่งที่ต้องปฏิบัติควบคู่ไป คือ การปลูกฝังหรือการสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความรักความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อองค์กร นอกจากนี้ยังต้องมีการปลูกฝังให้บุคลากรเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้กับองค์กรอย่างเต็มกำลังความสามารถของตน การจะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความเต็มใจในการทำงานนั้นจะต้องมีความดูแลใส่ใจ ในความก้าวหน้าแก่บุคลากร ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการสร้างชื่อเสียงและสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร การที่องค์กรจะคาดหวังในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เป็นแรงเสริม เพื่อเป็นการกระตุ้นการผลักดันให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรเมื่อบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรก็จะทำให้เกิดแรงจูงใจและพร้อมที่จะอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ของตนจนสุดความสามารถเพื่อองค์กร ความผูกพันต่อองค์กรนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยผูกมัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไปนานๆ แต่อย่างไรก็ตามการที่แต่ละองค์กรจะสร้างความรู้สึผูกพันของบุคลากรนั้นเป็นเรื่องที่จะทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กรในการสร้างความรู้สึที่ดีต่อองค์กร

สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง เป็นศาลชั้นต้นซึ่งรับฟ้องหรือคำร้องในชั้นเริ่มต้นคดี ทั้งมีอำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาในบางเรื่อง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นต้นทั้งคดีแพ่ง และคดีอาญาทั่วไป มีสำนักอำนวยการประจำศาล โดยบุคลากรข้าราชการศาลยุติธรรม ซึ่งมีหน้าที่สนับสนุนการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาในด้านธุรการ ด้านวิชาการ ด้านส่งเสริมงานตุลาการ รวมทั้งการประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ ตลอดจนการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นหรือปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมายต่าง ๆ การปฏิบัติงานเหล่านี้จะต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นอย่างมาก เพราะประสบการณ์ในการทำงานที่สั่งสมมาอย่างยาวนานจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้นความผูกพันต่อองค์กรและงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญถ้าหากขาดความผูกพันต่อองค์กรจะทำให้มีประสิทธิภาพขององค์กรลดลง ขณะที่บุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะไม่ค่อยลาออกหรือประสงค์ขอย้ายด้วยเหตุนี้ความผูกพันต่อองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นที่เชื่อมทัศนคติของบุคลากรกับเป้าหมายองค์กรเข้าด้วยกัน ความผูกพันต่อองค์กรก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีต่อองค์กร เช่น การมีส่วนร่วมในงานหรือกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรกับบุคลากร ความต้องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรกำหนดไว้ของบุคลากร หรือความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามเพื่อความสำเร็จขององค์กร ความผูกพันต่อองค์กรใช้ทำนายการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายงานของบุคลากรในองค์กร เมื่อพนักงานมีความผูกพันในองค์กรในระดับสูงจะมีความยินดีในความทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปประสิทธิภาพและอาจเกิดประสิทธิภาพ ตามที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้ด้วย (นรุตต์ ทรงฤทธิ์, 2563)

ปัจจุบันสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง กำลังประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากร

เจ้าหน้าที่ศาล ข้าราชการศาลยุติธรรมที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านธุรการ ศาลยุติธรรม เนื่องจากการแสดงความจำนงยื่นคำร้องขอย้ายไปรับราชการยังสำนักงานศาลยุติธรรมแห่งอื่นในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้ที่มีความประสงค์ขอย้ายเป็นผู้มีศักยภาพในการทำงานสามารถทำประโยชน์แก่องค์กร การขาดแคลนอัตรากำลังผู้มีความเชี่ยวชาญในเวลาอันไม่เหมาะสมย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติภารกิจสำคัญของศาลจังหวัดระยอง อันจะส่งผลกระทบต่อเป้าหมายและตัวชี้วัดขององค์กรโดยภาพรวม จึงถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองจะต้องรักษาอัตรากำลังให้คงอยู่กับองค์กรนานที่สุดเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นข้าราชการศาลยุติธรรม จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมในศาลจังหวัดระยอง เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรและนำผลการศึกษาไปเสนอผู้บังคับบัญชาสำหรับเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรอันจะช่วยไปปรับใช้ในหน่วยงานได้เป็นอย่างดีในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยกระบวนการและวิธีการของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมุ่งเน้นที่ข้าราชการศาลยุติธรรมสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง จำนวน 60 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1970: อ้างถึงใน มัทวัน เลิศวุฒินงศา, 2564) โดยกำหนดค่าระดับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ .05 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่างที่ได้จำนวน 52 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถาม โดยยึดหลักความมีประสิทธิภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อความ ทั้งด้านเนื้อหา ความเหมาะสม ในการนำเสนอแนวคิด และทฤษฎีใช้ในการตั้งคำถาม

3. การสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ตำแหน่งงาน 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6) ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 6 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร 2. ความจงรักภักดีต่อองค์กร 3. ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 4. ความเสียสละเพื่อองค์กร 5. ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร จำนวนทั้งหมด 25 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้ ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 มีระดับทัศนคติ เห็นด้วยมากที่สุด, 4.21 – 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด 3.41 – 4.20 เห็นด้วยมาก, 2.61 – 3.40 เห็นด้วยปานกลาง 1.81 – 2.60 เห็นด้วยน้อย, 1.00 – 1.80 ไม่เห็นด้วย

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้อาศัยกระบวนการและวิธีการของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งใช้ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเป็นแนวทางในการสร้างคำถามในแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการออกไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ และสรุปประเด็นคำถามและคำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระได้แก่

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ทำแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. ตำแหน่งงาน 5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6. ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

2. ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร 2. ความจงรักภักดีต่อองค์กร 3. ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 4. ความเสียสละเพื่อองค์กร 5. ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง

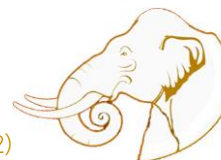
สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์สถิติกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 52 คน ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 76.7 และเป็นเพศชาย 14 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาคือ อายุ 20-30 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 อายุ และอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 รองลงมา คือ สำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 13.3 และการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตำแหน่งปฏิบัติงาน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาได้แก่ตำแหน่งปฏิบัติการ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 ตำแหน่งชำนาญการพิเศษขึ้นไปจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และชำนาญงาน จำนวน 7 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.7 และตำแหน่งชำนาญการจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาทจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา 40,001-50,000 บาทจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001-40,000 บาทจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และมากกว่า 50,000 บาท จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 3.3. มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 6-10 ปี จำนวน 28 คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมา 1-5 ปี จำนวน 19 คิดเป็นร้อยละ 31.7 ระยะเวลา 11-15 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และ ระยะเวลา 16-20 ปีจำนวน 2 คน เป็นร้อยละ 3.3

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดระยอง ในภาพรวม

ลำดับ ที่	ความผูกพันต่อองค์การ	ระดับความผูกพัน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร	3.97	9.12	มาก
2	ความจงรักภักดีต่อองค์กร	4.03	.730	มาก
3	ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร	4.32	.627	มากที่สุด
4	ความเสียสละเพื่อองค์กร	3.67	.912	มาก
5	ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร	4.04	.954	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.00	.635	มาก

จากตารางที่ 1 ความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดระยอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .635) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = .627) รองลงมา คือ ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .954) ความจงรักภักดีต่อองค์กร ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .730) ความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .912) และความเสียสละเพื่อองค์กร ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .912)

3. ผลการการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดระยองจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดระยอง

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมของอปพร.			
	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
เพศ	1.510	-	.137	ปฏิเสธสมมติฐาน
อายุ	-	.757	.523	ปฏิเสธสมมติฐาน
ระดับการศึกษา	-	1.942	.153	ปฏิเสธสมมติฐาน
ตำแหน่งงาน	-	2.913	.029*	ยอมรับสมมติฐาน
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	-	.880	.457	ปฏิเสธสมมติฐาน
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	-	1.777	.147	ปฏิเสธสมมติฐาน

นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 แสดงถึง ความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่งงานที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองจำแนกตามตำแหน่งงาน ด้วยวิธี LSD

(I) อาชีพ	(J) อาชีพ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	P-value	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
ปฏิบัติงาน	ปฏิบัติกร	.17894	.09702	.494	-.1213	.4792
	ชำนาญงาน	.20760	.09616	.326	-.0900	.5052
	ชำนาญการ	.29061	.11573	.180	-.0675	.6488
	ชำนาญการพิเศษ	.62472*	.13908	.000*	.2043	1.0651
ปฏิบัติกร	ปฏิบัติงาน	-.17894	.09702	.494	-.4792	.1213
	ชำนาญงาน	.02865	.10286	.999	-.2897	.3470
	ชำนาญการ	.11166	.12135	.932	-.2639	.4872
	ชำนาญการพิเศษ	.45577*	.14379	.041*	.0108	.9008
ชำนาญงาน	ปฏิบัติงาน	-.20760	.09616	.326	-.5052	.0900
	ปฏิบัติกร	-.02865	.10286	.999	-.3470	.2897
	ชำนาญงาน	.08301	.12066	.976	-.2904	.4564
	ชำนาญการ	.42712	.14321	.066	-.0161	.8703

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การทดสอบด้วยเทคนิค LSD พบว่า ความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง ในตำแหน่งปฏิบัติงานแตกต่างจากกลุ่มชำนาญการพิเศษ และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มชำนาญการพิเศษ ดังตารางที่ 15 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 กล่าวคือ ตำแหน่งงานที่แตกต่างกันของข้าราชการศาลยุติธรรม สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีความผูกพันต่อองค์การ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การอภิปรายผลจะเปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ข้าราชการศาลยุติธรรมมีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรซึ่งเป็นองค์กรแห่งความยุติธรรม เป็นที่ยอมรับในสังคม จึงเป็นที่ต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพของตนเองในองค์กร ด้วยความจงรักภักดี มีความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร อีกทั้งยังมีความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อองค์กรอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ พิญาภรณ์ เต็งพานิชกุล (2562) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรหมายถึง ความรู้สึกของสมาชิกที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในองค์กรมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรซึ่งมีลักษณะของความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นและเป็นไปในทิศทางที่ดี โดยแสดงออกมาในรูปของการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กรยินดีเสียสละมุ่งมั่นจงรักภักดีร่วมมือกันที่จะปฏิบัติหน้าที่ เป็นแรงขับเคลื่อนให้องค์กรก้าวไปถึงเป้าหมาย และพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งผลให้องค์กรอันเกิดจากการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และต้องการเป็นสมาชิกองค์กรบุคคลที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะมีความภาคภูมิใจในองค์กรของตนเอง และสอดคล้องกับ พิญาภรณ์ เต็งพานิชกุล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางแค” โดยผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีระดับความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง เป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พบว่าข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองมีความความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากศาลเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรม และเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม บุคลากรมีความคิดเห็นว่าตนเองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี การดำเนินการเป็นไปตามวิสัยทัศน์ขององค์กร ซึ่งเป็นองค์กรที่สร้างความยุติธรรมให้สังคม ไม่สอดคล้องกับ อัจจิมา เสนานิवास และสร้อยณี อุเสินยาง (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร” พบว่า ความผูกพันของบุคลากร ประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การยอมรับเป้าหมายนโยบายการบริหารขององค์กร การทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ความห่วงใยในอนาคตขององค์กร และความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกขององค์กร

1.2 ด้านความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร พบว่าข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยองมีอยู่ในระดับมากความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร ทั้งนี้เนื่องจากศาลเป็นสถาบันอำนวยความสะดวกเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรมที่สร้าง

ความภาคภูมิใจให้กับข้าราชการแล้ว ความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรยังมีความยินดีจะแนะนำให้ผู้อื่นมาร่วมงานในองค์กร เพราะเป็นองค์กรที่มีบุคลากรประพัตินอยู่ในคุณธรรมจริยธรรมขององค์กร สอดคล้องกับ ศิริพร มะโนปา และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี (2564) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ” ผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การสร้างความผูกพันของบุคลากรให้มีต่อองค์กรให้เป็นไปตามรูปแบบการวัดระดับความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรด้วยพฤติกรรมเป็นหลัก อันได้แก่ หลัก 3S คือ การพูดถึงองค์กรในด้านบวกอยู่เสมอ (Say) ความต้องการที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป (Stay) และความพยายามทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถหรือเหนือขึ้นไป (Strive) เพื่อสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรให้ยั่งยืน ต่อไป

1.3 ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร พบว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมจังหวัดระยองมีความจงรักภักดีต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก สถาบันศาลเป็นสถาบันที่ต้องมีความเชื่อมั่นต่อประชาชนในเรื่องความยุติธรรม ความสงบสุข ดังนั้น ข้าราชการได้แสดงความจงรักภักดีโดยการรักษาภาพลักษณ์ขององค์กร มีความตั้งใจพร้อมที่จะอุทิศตนต่อองค์กร รวมไปถึงการมีทัศนคติในทางที่ดีที่มีต่อเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาขององค์กร สอดคล้องกับ อัจจิมา เสนานิवास และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร” พบว่า บุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ทำเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยให้บุคคลมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ทำให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากบุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานแล้วย่อมมีความสุข พึงพอใจต่องานที่ปฏิบัติ และจูงใจให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรจนกลายเป็นความผูกพัน และผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันของบุคลากร ประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การยอมรับเป้าหมายนโยบายการบริหารขององค์กร การทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ความห่วงใยในอนาคตขององค์กร และความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกขององค์กร และสอดคล้องกับ สุนันท์ บุญเสนันท์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันของพยาบาลวิชาชีพต่อองค์กรโรงพยาบาลปากท่อ” โดยผลการศึกษาพบว่า ความพยายามทุ่มเทปฏิบัติงาน ความภาคภูมิใจและความจงรักภักดีต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กรพบว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมจังหวัดระยองมีความเต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ข้าราชการศาลยุติธรรมจังหวัดระยองได้ใช้ความสามารถเต็มที่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ทุ่มเทให้กับงานที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากงานประจำที่รับผิดชอบ และพยายามหาวิธีปรับปรุงแก้ไขงานที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้น สอดคล้องกับอัจจิมา เสนานิवास และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร” พบว่า ความผูกพันของบุคลากร ประกอบด้วย ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร การยอมรับเป้าหมายนโยบายการบริหารขององค์กร การทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ความห่วงใยในอนาคตขององค์กร และความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกขององค์กร

1.5 ด้านความเสียสละเพื่อองค์กรพบว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมจังหวัดระยองมีความเสียสละเพื่อองค์กรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ข้าราชการศาลยุติธรรมจังหวัดระยองยินดีร่วมกิจกรรมขององค์กร

โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนใด ๆ ถ่ายทอดความรู้ในงานที่ตนเองรับผิดชอบให้ผู้ร่วมงาน การสร้างสรรค์ผลงานเพื่อคุณประโยชน์ต่อสังคม มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ อีกทั้งการได้เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อพัฒนาองค์กร สอดคล้องกับ ศิริพร มะโนปา และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี (2564) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ” พบว่า การสร้างความผูกพันของบุคลากรให้มีต่อองค์กรให้เป็นไปตามรูปแบบการวัดระดับความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรด้วยพฤติกรรมเป็นหลัก อันได้แก่ หลัก 3S คือ การพูดถึงองค์กรในด้านบวกอยู่เสมอ (Say) ความต้องการที่จะเป็นสมาชิกองค์กรต่อไป (Stay) และความพยายามทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถหรือเหนือขึ้นไป (Strive) เพื่อสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรให้ยั่งยืน ต่อไป ดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรม 3S

2) การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง

การศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง อภิปรายผลการศึกษาในการทดสอบสมมติฐานมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งมีค่า P-value ที่ .137 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05 หมายความว่า เพศชายและเพศหญิงมีข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีเพศต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริพร มะโนปา และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี (2564) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ” ที่พบว่าปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ เพศไม่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนฤมล บุญสม (2562) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม กรณีศึกษา ศาลจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม ศาลจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับมาก และลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีอายุต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .523 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 กล่าวคือ ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีอายุต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา เตียวดี (2557) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร พบว่า อายุมีระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีระดับการศึกษาที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .153 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของณมล บุญสม (2562) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม กรณีศึกษา ศาลจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม ศาลจังหวัดสมุทรปราการลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ ระดับการศึกษามีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีตำแหน่งงานที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .029 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยการทดสอบความแตกต่างพบว่า ตำแหน่งปฏิบัติการแตกต่างกับตำแหน่งชำนาญงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มตำแหน่งชำนาญงาน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตำแหน่งปฏิบัติการ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 กล่าวคือ ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีตำแหน่งงานที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจินตนา เตียวติ (2557) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่าตำแหน่งแตกต่างกัน มีระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริพร มะโนปา และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี (2564) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ” พบว่าปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ ตำแหน่งงาน ไม่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร

สมมติฐานที่ 5 ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .457 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ จินตนา เตียวติ (2557) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร พบว่า รายได้แตกต่างกัน มีระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .147 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ ข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับณมล บุญสม (2562) ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม กรณีศึกษา ศาลจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัย

พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม ศาลจังหวัดสมุทรปราการ ตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ ระยะเวลาปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรม ศาลจังหวัดสมุทรปราการ มีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ความผูกพันในองค์กรเกิดจากประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับในสังคมจะเป็นปัจจัยจูงใจให้บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่มีภาคภูมิใจในองค์กร นำไปสู่ความผูกพันกับองค์กร
2. องค์กรเป็นหน่วยงานหนึ่งของสถาบันที่เป็นที่ศรัทธาของสังคม ส่งผลให้บุคลากรมีความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรต่อไป
3. องค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน
4. องค์กรที่สร้างสรรค์ผลงานเพื่อคุณประโยชน์ต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตำแหน่งงานต่อความผูกพันองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง
2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการโยกย้ายงานของบุคลากรในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมสังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดระยอง” เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้นจึงขอเสนอแนะให้มีการวิจัยในครั้งต่อไปเพิ่มเติมดังนี้

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน
3. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของความความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรมต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา เตียววดี. (2557). “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานอัยการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2(2)
- นฤมล บุญสม. (2562). ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการศาลยุติธรรม กรณีศึกษา ศาลจังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิญาภรณ์ เต็งพานิชกุล. (2562). ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางแค. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสยาม.
- มัทวัน เลิศวุฒิวงศา. (2564). ความผูกพันต่อองค์กรและคุณภาพชีวิตในการท างานที่มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีของพนักงานเอกชน กรณีศึกษาบริษัทจัดจำหน่ายเคมีภัณฑ์แห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร มะโนปา และศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2564). “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 9 (3):
- สุนันท์ บุญแสนันท์. (2565). “ความผูกพันของพยาบาลวิชาชีพต่อองค์กร โรงพยาบาลปากท่อ”. วารสารวิจัยเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิต, 2(1)
- อัจจิมา เสนานิवासและสรัญญ์ อุเส็นยาง. (2565). “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร”. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (1)

ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Attitudes of People in Chatuchak District Bangkok towards the Project of ‘Deleting Files to Clear Criminal Records and Return Life to the People’ of Royal Thai Police

ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มพวง³ อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ²⁴ พระปลัดสุระ ญาณธโร⁵ รังสรรค์ ประเสริฐศรี⁴

Narongrit Pumpuang¹ Orapin Piyasakulkiat² Phrapalad Sura Yanatharo³ Rangsan Prasertsri⁴

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Master of Public Administration Program Graduate School Kasem Bundit University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนโดยมุ่งเน้นที่ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตจตุจักรจำนวน 403 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ One way ANOVA โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 25-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และมีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท

2. ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านความรู้ความเข้าใจต่อโครงการ 3) ด้านคุณประโยชน์ของการดำเนินโครงการ

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัย

³ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

⁴⁴ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

⁵ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

ส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ“ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

คำสำคัญ: ทัศนคติ ประชาชน โครงการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the attitudes of people in Chatuchak District Bangkok towards the Project of ‘Deleting Files to Clear Criminal Records and Return Life to the People’ of Royal Thai Police, and 2) to compare the personal factors to the attitudes of people in Chatuchak District Bangkok towards the Project of ‘Deleting Files to Clear Criminal Records and Return Life to the People’ of Royal Thai Police. The samples consisted of 403 people living in Chatuchak District, Bangkok. The instrument used in this research was a set of questionnaires. Analyzed data using frequency distribution method, percentage, mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), t-test, one-way ANOVA analysis, and F-test (one-way ANOVA) was also employed by the researcher in addition to Scheffe’s multiple comparison method.

The findings showed that:

1. Most respondents were male, aged 25-40 years, with a bachelor's degree. Most of them work as government officers, and employees of state enterprises and have monthly incomes of 15,001-20,000 baht.

2. People's attitude towards the Project of ‘Deleting Files to Clear Criminal Records and Return Life to the People’ of Royal Thai Police was a high level. When considering each aspect, it was at a high level in all 3 aspects. In descending order 1) Policy, 2) Knowledge and understanding to project and 3) Benefits of implementing the project, respectively.

3. The comparing results of people’s attitude towards the Project of ‘Deleting Files to Clear Criminal Records and Return Life to the People’ of Royal Thai Police classified by gender to be no difference, except age, education, income per month, and occupation had no different significance at the level of .05.

Keywords: attitudes, people, project, Royal Thai Police

บทนำ

เมื่อมีผู้กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมขึ้นแล้ว และผู้กระทำความผิดได้ผ่านกระบวนการยุติธรรม บุคคลนั้นจะถูกขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากร (ชนะศักดิ์ ศิริทรัพย์, 2554) โดยขั้นตอนในการขึ้น

ทะเบียนประวัติอาชญากรพนักงานสอบสวนจะจัดให้มีการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาคดีอาญาทุกประเภท เว้นแต่คดีสุโขหรือคดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าโทษหรือคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก รวมถึงความผิดตามกฎหมายอื่นๆ ซึ่งได้เปรียบเทียบปรับแล้ว พนักงานสอบสวนจะจัดส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อทำการลงในระบบต่อไป ซึ่งกองทะเบียนประวัติอาชญากรมีภารกิจหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับงานทะเบียน สนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้องในกิจการตำรวจและหน่วยงานยุติธรรม โดยการบันทึกประวัตินั้นจะระบุข้อมูล เช่น ชื่อ นามสกุล ชื่ออื่น ๆ วัน เดือน สถานที่เกิด อาชีพ ความสูง ลักษณะทางกายภาพ รูปพรรณสัณฐานของใบหน้า แผลเป็น จุดเด่นต่าง ๆ เป็นต้น ตามหลักทั่วไปแล้วข้อมูลประวัติอาชญากรรมของบุคคลหรือผู้ต้องหาที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือบุคคลที่ผลของการดำเนินคดีอาญายังไม่ถึงที่สุด ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนที่จะมีคำพิพากษาจนถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้ทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) แต่ในความเป็นจริงประวัติอาชญากรจะยังถูกเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวน และการป้องกันปราบปราม (เบญญาภา ทองเมืองหลวง, 2562)

จากกระบวนการขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากรดังกล่าว ทำให้ผลกระทบเกิดขึ้นกับผู้ต้องหาที่ได้รับการพิพากษาแล้วว่าไม่มีความผิด ยกฟ้อง แต่ประวัติยังคงปรากฏอยู่ในระบบ ซึ่งปัญหาที่ตามมาคือผู้ต้องหานั้นไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพได้เนื่องจากยังคงมีประวัติติดตัวถึงแม้จะได้รับการพิพากษาแล้วก็ตาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนประกอบกับโครงการ Smart Safety Zone 4.0 ที่มุ่งเน้นเรื่องการให้ความเชื่อมั่น อุ่นใจ ปลอดภัยในชุมชน เป็นโครงการตามนโยบายของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพื่อขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และตัวชี้วัดสากล (World Internal Security & Police Index หรือ WISPI) โดยการจัดให้มีการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกนำการปราบปราม ซึ่งแนวคิดของโครงการดังกล่าวเกิดจากการผสมผสานแนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เข้ากับแนวคิดที่จะสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) ให้เกิดขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกคน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนารูปแบบวิธีการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกโดยใช้นวัตกรรมและยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยดำเนินการจัดให้มีโครงการนำร่องขึ้นก่อน หลังจากนั้นจึงขยายการดำเนินการต่อไปจนครบทุกจังหวัดและพื้นที่สถานีตำรวจทุกแห่ง เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่พี่น้องประชาชนทั่วประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565) จึงได้เกิดโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” โดยการลบประวัติ นั้นจะลบให้กับผู้ต้องหาที่มีคำพิพากษาแล้วว่าไม่มีความผิด หรือมีการยกฟ้องไปแล้ว เพื่อคืนโอกาสให้กับประชาชนได้มีอาชีพ สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้และเป็นการลดอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นจากไม่มีรายได้เนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพได้

สำหรับกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศและเป็น "มหานคร" ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญทุกด้าน โดยแนวนโยบายการพัฒนาในระดับประเทศของภาครัฐ มุ่งเน้นขยายการพัฒนาในด้านต่างๆ ไปในเขตจังหวัดปริมณฑลใกล้เคียง 5 จังหวัด คือ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม เนื่องจาก

พื้นที่ของความเป็นเมืองหลวงและกิจกรรมต่างๆ มีความต่อเนื่องกันจนเรียกได้ว่าเป็นเมืองเดียวกันในทุกด้าน กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีการพัฒนาจนเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศ ทั้งการเป็นศูนย์บริหารทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนการติดต่อกับนานาชาติมาโดยตลอด จนพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและการค้า การบริการของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกจัดลำดับให้เป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่อันดับที่ 15 ของโลก อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางการเงินนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีบทบาทหรือสัดส่วนในการผลิตถึงร้อยละ 51 ของผลผลิตรวมของประเทศ และในอนาคตจะเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าของประเทศให้สามารถเปิดเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม มีสาธารณูปโภคต่างๆ อย่างครบสมบูรณ์ การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการค้า การบริการของกรุงเทพฯ นำมาซึ่งปัญหาการปรับตัวของแรงงานอพยพ โดยแรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้สร้างปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและชุมชนแออัด มีผู้อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมถึงประมาณ 2 ล้านคน รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย การเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการขยายบริการพื้นฐานทางสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนยากจนในเขตเมืองให้ดีขึ้น และพื้นที่เขตจตุจักรคือหนึ่งเขตที่เป็นศูนย์กลางศูนย์การค้า คมนาคม และส่วนงานราชการทำให้ได้รับความนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติ ซึ่งจากข้อมูลทำให้ทราบว่าพื้นที่นี้มีการเกิดอาชญากรรมมาอย่างต่อเนื่อง (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร, 2556)

ซึ่งจากโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” นั้นอาจจะสร้างความเข้าใจผิดหรือความไม่เข้าใจให้กับประชาชนได้ เนื่องจากยังไม่มีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนมากนัก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักรกรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนการดำเนินการโครงการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม สร้างบุคลากรที่สามารถประกอบอาชีพได้โดยไม่ต้องพึ่งพาแรงงานต่างชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การทบทวนวรรณกรรม

พีร์ พวงมะลิ (2561) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย” ผลการวิจัยพบว่า 1. ทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.54) และการรับรู้ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 0.85) 2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย จำแนกตามเพศ และจำนวนครั้งที่ปล่อยโคมลอย ระดับทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอยไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพประสบการณ์ปล่อยโคมลอย และระดับทัศนคติของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภัทรพล ผูกพันธ์ (2563) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของตำรวจ ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านความปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = .40) ด้านบริการทั่วไป ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.39) และด้านการมีส่วนร่วมกับประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.46) ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพและการติดต่อขอรับบริการที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนาไม่แตกต่างกัน ในขณะที่วุฒิการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยกระบวนการและวิธีการของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 154,146 คน หากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 403 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถาม โดยยึดหลักความมีประสิทธิภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อความ ทั้งด้านเนื้อหา ความเหมาะสม ในการนำแนวคิด และทฤษฎีใช้ในการตั้งคำถาม

3. การสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ และ 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านความรู้ความเข้าใจ และ 3) ด้านคุณประโยชน์ จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 มีระดับทัศนคติ เห็นด้วยมากที่สุด, 4.21 – 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด 3.41 – 4.20 เห็นด้วยมาก, 2.61 – 3.40 เห็นด้วยปานกลาง 1.81 – 2.60 เห็นด้วยน้อย, 1.00 – 1.80 ไม่เห็นด้วย

แบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดโดยผู้ตอบแบบสอบถามมีอิสระในการนำเสนอความคิดของตนเอง

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้อาศัยกระบวนการและวิธีการของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งใช้ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเป็นแนวทางในการสร้างคำถามในแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล โดยการออกไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ และสรุปประเด็นคำถามและคำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระได้แก่

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ทำแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4.อาชีพ 5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. ทศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านความรู้ความเข้าใจ และ 3) ด้านคุณประโยชน์ของการดำเนินโครงการ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ในการวิเคราะห์สถิติกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 403 คน สามารถจำแนกได้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายจำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 และเป็นเพศหญิง 200 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 ด้านอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 25 - 40 ปี จำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 85.4 รองลงมาคือ อายุ 41 - 60 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 อายุ ต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 และไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุสูงกว่า 60 ปี ด้านระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 85.4 รองลงมา คือ สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 32 คนคิดเป็นร้อยละ 7.9 มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 27 คิดเป็นร้อยละ 6.7 และไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างรัฐจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมาคือมีอาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างเอกชนจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 พนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 รองลงมามีรายได้มากกว่า 9,000 - 15,000 บาท จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 มีรายได้ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 มีรายได้ 30,001 - 50,000 บาท จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 และต่ำกว่า 9,000 บาทจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 และไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลอบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในภาพรวม

ลำดับ ที่	ทัศนคติของประชาชนต่อโครงการ “ลอบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	ระดับทัศนคติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านนโยบาย	3.98	.771	มาก
2	ด้านความรู้ความเข้าใจต่อโครงการ	3.76	.761	มาก
3	ด้านคุณประโยชน์ของการดำเนินโครงการ	3.75	.893	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.83	.727	มาก

จากตารางที่ 1 ทัศนคติของประชาชนต่อโครงการ “ลอบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D. = .727) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้ ด้านนโยบาย ($\bar{X}= 3.98$, S.D. = .771) ด้านความรู้ความเข้าใจต่อโครงการ ($\bar{X}= 3.76$, S.D. = .761) และ ด้านคุณประโยชน์ของการดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = .893)

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลอบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลอบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมของอปพร.			
	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
เพศ	3.39	-	.590	ปฏิเสธสมมติฐาน
อายุ	-	4.118	.017*	ยอมรับสมมติฐาน
ระดับการศึกษา	-	10.815	.000*	ยอมรับสมมติฐาน
อาชีพ	-	5.745	.000*	ยอมรับสมมติฐาน
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	--	4.857	.001*	ยอมรับสมมติฐาน

นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 แสดงถึงทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผล

การอภิปรายผลจะเปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะอธิบายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย ความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินโครงการ และคุณประโยชน์ที่มีผลดีต่อประชาชนส่วนใหญ่ของการดำเนินโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของสัญญา เคนาภูมิ (2561) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษานโยบายสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่รัฐบาลมุ่งปฏิบัติ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วีรยุทธ สำเภาทอง (2562) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลบางพลัดอยู่ในระดับดี

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านนโยบาย พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชนว่าเป็นโครงการที่ต้องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาสังคมได้ รวมไปถึงมีทัศนคติที่ดีมากต่อการพิจารณาลบประวัติอาชญากรว่ามีความเป็นธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ วรเดช จันทรร (2554) ที่กล่าวว่า ปัจเจกบุคคลแต่ละคนมีเหตุผล ซึ่งในความมีเหตุผลนั้นทุกคนย่อมแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดให้กับตนเองเสมอ บุคคลเหล่านั้นสนใจประโยชน์ส่วนตัวและต้องการได้ประโยชน์

สูงสุด ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายก็จะพิจารณาจากความต้องการของแต่ละบุคคลนโยบายที่ออกมาจะเป็นการตัดสินใจร่วมกันแต่มีประโยชน์แต่ละบุคคลด้วย

1.2 ทักษะคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านความรู้ความเข้าใจความรู้ความเข้าใจต่อโครงการ พบว่าประชาชนมีทัศนคติอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีมุมมองที่ว่าเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ที่ได้รับการพิจารณาลบประวัติอาชญากรใช้ชีวิตที่ดีในสังคม การสื่อสารในหลากหลายช่องทางทำให้ประชาชนทราบถึงช่องทางในการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การลบประวัติอาชญากรไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ขจรศักดิ์ ทองสุข (2556) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคารในเขตเทศบาล ตำบลหนองไผ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่าระดับทัศนคติของประชาชนต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความรู้ความเข้าใจของประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากยังมีประชาชนบางส่วนที่ยังไม่ทราบถึงระเบียบข้อบังคับของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร และผังเมืองรวม ดังนั้น เห็นควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางเสียงตามสาย วิทยุชุมชน การติดประกาศ แผ่นพับโดยภาษาที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายไม่ยุ่งยากจนเกินไป

1.3 ทักษะคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านคุณประโยชน์ของการดำเนินโครงการ พบว่าประชาชนมีทัศนคติอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับโครงการว่าเป็นโครงการที่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศให้ดีขึ้นได้ โดยสามารถลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมได้ และสามารถสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพได้สอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร (2554) กล่าวว่า การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจในการกำหนดนโยบายสาธารณะเชื่อว่าบุคคลสนใจประโยชน์ส่วนตัวและต้องการได้ประโยชน์สูงสุดในการกำหนดนโยบายก็จะพิจารณาจากความต้องการของแต่ละบุคคล นโยบายที่ออกมาจะเป็นการตัดสินใจร่วมกันแต่มีประโยชน์ของแต่ละบุคคลด้วย และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะ พิจารณาจากประโยชน์ของสาธารณชน เป็นเป้าประสงค์ที่สำคัญของนโยบายสาธารณะ

2) การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อภิปรายผลการศึกษาในการทดสอบสมมติฐานมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในเขตจตุจักรที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value ที่ .590 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05 หมายความว่า เพศชายและเพศหญิงมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวีรยุทธ สำเนาทอง (2562) ศึกษาเรื่อง

“ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลบางพลัด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในเขตจตุจักรที่มีอายุต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .017 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยการทดสอบความแตกต่างพบว่า กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี แตกต่างกับกลุ่มอายุ 25-40 ปี และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มอายุ 25-40 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี ดังตารางที่ 9 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 กล่าวคือ อายุของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารัตน์ สว่างกุล (2564) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน ที่มีอายุต่างกันจะมีทัศนคติต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนในเขตจตุจักรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .000 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยการทดสอบความแตกต่างพบว่าทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มมัธยมศึกษา แตกต่างกับกลุ่มปริญญาตรี และกลุ่มสูงกว่าปริญญาตรี และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มปริญญาตรีและกลุ่มสูงกว่าปริญญาตรี จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 กล่าวคือ ระดับการศึกษาของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ พีร์ พวงมะลิ (2561) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอยจำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

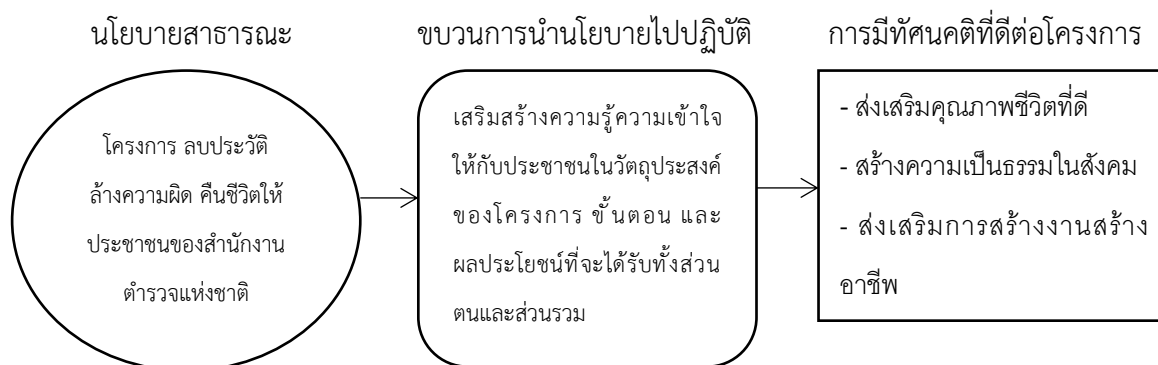
สมมติฐานที่ 4 ประชาชนในเขตจตุจักรที่มีอาชีพที่ต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .000 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยการทดสอบความแตกต่างพบว่า ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มอาชีพข้าราชการ แตกต่างกับกลุ่มรับจ้าง กลุ่มอาชีพรัฐวิสาหกิจ แตกต่างกับกลุ่มรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มข้าราชการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มรับจ้าง และ กลุ่มรัฐวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มรับจ้าง จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 กล่าวคือ อาชีพของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับกัญญารัตน์ สว่างกุล (2564) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการตรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันจะมีทัศนคติที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนในเขตจตุจักรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งมีค่า P-value อยู่ที่ .001 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยการทดสอบความแตกต่างพบว่า ทัศนคติของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,000 บาทแตกต่างกับกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15001-20000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 9,000 บาทมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15001-20000 บาท จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 กล่าวคือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครที่ต่างกันมีทัศนคติต่อโครงการ “ลบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับภัทรพล ผูกพันธ์ (2563) ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายเพื่อรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมจากประชาชนอย่างครอบคลุมประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายช่องทางเพื่อสร้างเสริมทัศนคติเชิงบวกให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการดำรงชีวิตให้กับผู้ได้รับการยกโทษให้ได้เหมือนเดิม

3. ควรเสริมสร้างการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับโครงการให้กับประชาชนโดยมุ่งเน้นถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับที่มีต่อความสันติสุขในสังคมและการแก้ปัญหาการว่างงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้นจึงขอเสนอแนะให้มีการวิจัยในครั้งต่อไปเพิ่มเติมดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในเขตในพื้นที่อื่นๆ ที่มีต่อโครงการ “ลอบประวัติ ล้างความผิด คืนชีวิตให้ประชาชน”

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ เช่น มุมมองด้านกฎหมาย ขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ

3. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของลอบประวัติ ล้างความผิดให้กับผู้เคยต้องโทษต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

กัญญารัตน์ สว่างกุล. (2564). “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรระเทศมณฑล จังหวัดสมุทรสาคร”. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม กรมการทหารสื่อสาร 1(3): 24-35.

ขจรศักดิ์ ทองสุข. (2556). การศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคารในเขตเทศบาล ตำบลหนองไผ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น. การค้นคว้าอิสระวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ชนะศักดิ์ ศิริทรัพย์. (2554). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการลอบประวัติผู้เยาว์จากการกระทำผิดทางเพศ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เบญญาภา ทองเมืองหลวง. (2562). “การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. 1(6)

พีร์ พวงมะลิ. (2561). “ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยเคมลอย”. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. 2(12)

ภัทรพล ผูกพันธ์. (2563). “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา กรุงเทพมหานคร”. วารสารอาชญากรรมและความปลอดภัย. 2(2)

วรเดช จันทศร. (2554). ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: พริกหวาน

วีรยุทธ สำเภาทอง. (2562). “ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจจราจรสถานีตำรวจนครบาลบางพลัด กรุงเทพมหานคร”. วารสารอาชญากรรมและความปลอดภัย. 1(2)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20%

การส่งบทความเข้าระบบออนไลน์ของวารสาร เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara>

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 - 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ภาษาไทยใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุชื่อต้นสังกัด หรือชื่อหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (3 - 5 คำ)
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) การทบทวนวรรณกรรม เขียนควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (Knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา
- 4) กรอบแนวคิดการวิจัย
- 5) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) องค์ความรู้ใหม่ ระบุองค์ความรู้ที่ได้อันเป็นผลมาจากการวิจัย ผ่านการสังเคราะห์ ออกมาในรูปแบบของ แผนภูมิ แผนภาพ หรือ ผังมโนทัศน์ พร้อมทั้งการอธิบายที่รัดกุม เข้าใจได้ง่าย
- 9) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญ
- 10) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
 - ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
 - ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป
- 11) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ระบบการอ้างอิง

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็ได้ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่การอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้น ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)
- 2) ผู้แต่ง 1 - 3 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร และ เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สมภาร พรหมทา, 2548; ธนิต อยู่โพธิ์, 2550)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 3 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ เช่น (สนธิ ศรีดำแดง และคณะ, 2548)
- 4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่ง เช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003; Hersey & Blanchard, 2000)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al., ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)
- 4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์

รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์ กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ. / (ครั้งที่พิมพ์). /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์
ตัวอย่าง :

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอติสันเพรส โปรดักส์.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
พอยท์.

Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice-Hall.

Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. V. (2012). *Educational Administration: Concepts and Practices*. (6th ed.). California: Wadsworth Publishing.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ. //ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้า
อ้างอิง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2554). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้เฝ้า. ใน พระ
มหาธรรมา ธมมहाโส (บรรณาธิการ). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. (หน้า 10-
12). กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.

4) บทความจากวารสาร

(1) วารสารแบบเล่ม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ / (ฉบับที่), /เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้า
สุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิดา ลิ่นจี. (2563). การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(3), 594-604.

Snongtaweepon, T., Siribensanont, C., Kongsong, W., & Channuwong, S. (2020). Total Quality Management in Modern Organizations by Using Participation and Teamwork. *Journal of Arts Management*, 4(3), 818-829.

(2) วารสารออนไลน์ กรณีไม่มีเลข DOI

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า. Retrieved from <http://www.xxxxxxxx>

ตัวอย่าง :

วรกมล วิเศษศรี. (2563). การรับรู้มิติของบุคลิกภาพตราสินค้าในบริบทของโรงแรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(1), 1-12. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/243391

วันทนา เนาว์วัน และ แสงจิต ไต้แสง. (2562). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 10(2), 121-133. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/252998>

Naowwan, W., & Taisaeng, S. (2021). The Study the Role of Entrepreneurs in Community Economic Management Phra Nakhon Sri Ayutthaya District Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province. *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 10(2), 121-133. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/252998>

Wisetsri, W. (2020). The Perception of Brand Personality in the Context of Hotel of Undergraduate Students. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 3(1), 1-12. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/243391

(3) วารสารออนไลน์ กรณีมีเลข DOI

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า. doi: xxxxxxxx

ตัวอย่าง :

Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in Storybooks: A Comparison of Storybooks that Represent Ethnic and Racial Groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3), 207–217. <https://doi.org/10.1037/ppm0000185>

(4) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง,หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนม นครเมือง. (2530). หม้อคอคควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

McNeil, D. W. et al., (1994). Anxiety and fear. In *Encyclopedia of Human Behavior*. (Vol.1, pp. 151-163). San Diego: Academic Press.

(5) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง : ทวี มีเงิน. (26 สิงหาคม 2556). โกงแหวด 4 พันล้าน. *ข่าวสด*, 8.

(6) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ : ชื่อผู้เขียน./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ). ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สมหญิง เพ็งหิต. (2560). นโยบายในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร(วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Kittichayathorn, P. (2012). *Styles and steps of community management movement for drug problem prevention learning center: A case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok*(Doctoral dissertation). National Institute of Development Administration.

Marpue, S. (2013). *Use Mindfulness to Apply to Solve Doing Work Employees of Electricity Generating Authority of Thailand*(Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

(7) สัมภาษณ์

รูปแบบ : ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปี)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์, วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระราชวิมลโมลี (มานพ ปิยสีโล). (2563). เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์. *สัมภาษณ์*, 18 เมษายน.

(8) สื่อออนไลน์

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมใน อุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก [https://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?Article_id=1304 & articlegroup_id=274](https://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?Article_id=1304&articlegroup_id=274).

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from [https://www. Nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html](https://www.Nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html)

(9) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง(ถ้ามี)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของ โครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความ มีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลั้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร

จริยธรรมการวิจัย

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาลงกรณ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาลงกรณอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน” โดยเฉพาะหัวข้อ รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ อันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน
4. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20%
5. ผู้เขียนซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่า มีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสาร จะถอนบทความนั้นออกทันที
6. ผู้เขียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาใน ผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความ โดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้
8. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่เป็นตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรือ อาจถูกถอดถอนออกจากวารสาร
9. ผู้เขียนควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

10. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

11. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยาบรรณ ตามประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562

2. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้พิมพ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีผลกระทบด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ เช่น การละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เป็นต้น

3. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง(บรรณาธิการหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการ) อย่างมีนัยสำคัญ หรือ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4. บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อมูลความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

5. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้เช่น โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น เกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อ

ผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

7. บรรณาธิการจะต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

8. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้แนะว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

9. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

10 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

11. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล ทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพการอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page charge หรือ processing fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือ ระบุราคาหรือเงินไขของการเรียกเก็บค่า Page charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือ มีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้นๆ ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ และควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือ แนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความ ด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

5. ผู้ประเมินบทความ ควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ควรมีการพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์
ปรับปรุงจาก ประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562

* แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org/>

